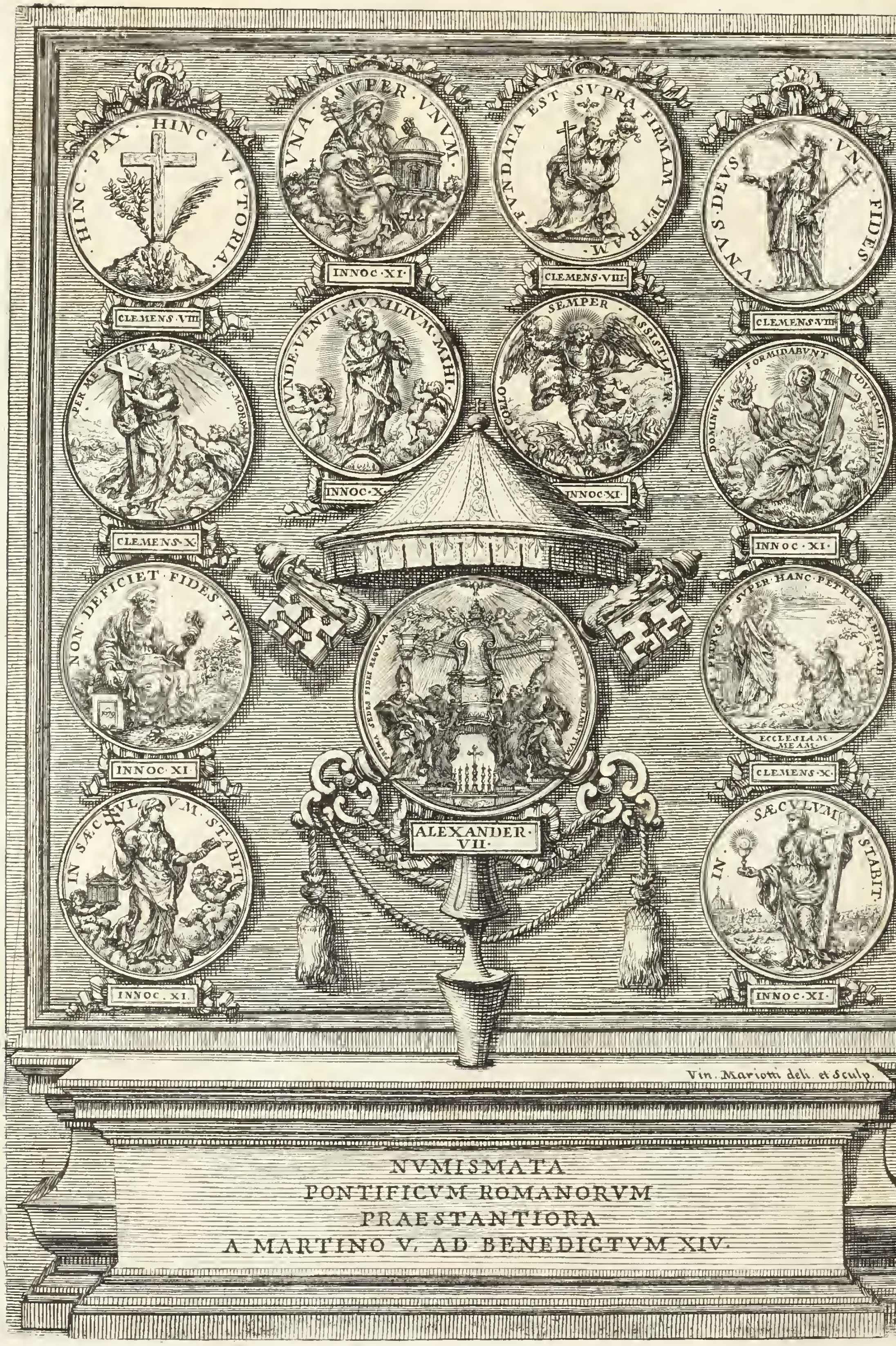
Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/numismataromanor00venu

237

I


HINC PAX HINC VICTORIA
CLEMENS VIII
VNA SVPER VNVM
INNOC XI
FVNDATA EST SVPRA FIRMAM PETRAM
CLEMENS VIII
VNVS DEVS VNA FIDES
CLEMENS VIII
VNDE VENIT AVXILIVM MIHI
INNOC X
SEMPER ASSISTIT
INNOC XI
FORMIDABVNT
CLEMENS X
INNOC XI
NON DEFICIET FIDES TVA
INNOC XI
ALEXANDER VII
ECCLESIAM MEAM
CLEMENS X
IN SAECVLVM STABIT
INNOC XI
IN SAECVLVM STABIT
INNOC XI
Vin. Mariotti deli. et Sculp.
NVMISMATA
PONTIFICVM ROMANORVM
PRAESTANTIORA
A MARTINO V. AD BENEDICTVM XIV.

NUMISMATA
ROMANORUM PONTIFICUM
PRÆSTANTIORA

A MARTINO V. AD BENEDICTUM XIV.

PER

RODULPHINUM VENUTI

CORTONENSEM

AUCTA, AC ILLUSTRATA.



ROMÆ, MDCCXLIV.

Sumptibus Fauſti Amidei Bibliopolæ in via Curſus.

PRÆSIDUM PERMISSU.

Eminentiſſimo, ac Reverendiſſimo Principi

SILVIO CARDINALI VALENTI

Smi Dni Noſtri BENEDICTI XIV.
Sanctioris Conſilii a Secretis.

RODULPHINUS VENUTI

ÆTERNAM FELICITATEM PRECATUR.

EA eſt hujuſce Libri, qui in lucem prodit, dignitas, & argumentum, ut, nedum auctoritate, ſed & eruditione conſpicuum Patronum jure meritò ſibi poſcat. Numiſmata Romanorum Pontifi-

cum liber exhibet, eaque notis quibuſdam, hiſtoricis potiſſimùm, illuſtrat. Qua parte Numiſmata proponit, magnum quid continet, quodque Summos Eccleſiæ Pontifices habet Auctores; qua verò adnotationes ſubjicit, multa, quæ animum inſtruant, ac eruditum deceant Virum, attexit. Ex utroque capite, Cardinalis Amplissime, *opus Tibi nuncupandum, tuoque nomine dignum. Multa polles auctoritate, qua opus tuearis; multa præſtas eruditione, qua illud exornes. Quid valeas, ſatis docet præcipuum in Eccleſiæ negociis gerendis miniſterium. Rerum ſumma Tibi credita, nec ejus, quod Tibi ſummo jure delatum eſt, muneris, partem aliquam fortuna, vel favor ſibi vendicat. Qui Te novit, ille Te elegit, Deo plenus, & humanarum rerum Scientia inſtructiſſimus* Pontifex Benedictus, *ac Apoſtolicæ ſolicitudinis conſortem deſignavit. Quid verò noveris, præcipua illa, ac difficilia, quæ*

ne-

nedum in Belgio, ſed & in Hiſpaniis ſumma cum laude in Eccleſiæ commodum obiiſti munia, ſatis declarant. Accedit ſingularis ille, quo literas, ac bonas artes, nedum proſequeris, ſed tueris, ac ſervas, amor, & ſolicitudo; quod enim jam tenes, in aliis probas. Neque verò, vel auctoritate extolleris, vel doctrina intumeſcis. Vilioris animi eſt in extrema deflectere; at contra, ingenuus, & ad magna comparatus animus, eam novit ſervare modeſtiam, quæ Chriſtiani Nominis præcipua dos eſt. Et hæc quidem animi Tui moderatio, ne plura addam jam monet, ac ſilentium indicit; præſtat enim optimum eſſe, quam videri. Quare, hoc unum ſubjiciam, ut me, ac mea omnia validiſſimo Tuo Patrocinio foveas, ac complectaris; Teque Deus Optimus Maximus, in eo, quem Tibi contulit, ſplendore, ac dignitate, diu ſervet incolumem.

Dabam ex Ædibus X. *Januar. An. ſal.* MDCCXLIV.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

F. M. De-Rubeis Archiepiſcopus Tarſi Vicesgerens.

APPROBATIO

Reverendiſſimi Patris Aloyſii Nicolai Ridolfi Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtri mandatis obſequens Librum, cui titulus eſt: *Numiſmata Romanorum Pontificum Præſtantiora &c.* Summa animi jucunditate legi, & perluſtravi, neque in eo quidquam offendi, quod bonis moribus, & Catholicæ doctrinæ adverſetur. Quinimo cum eruditiſſimus Auctor, & de Nummaria facultate ſummopere meritus identidem ea ſppleat, & illuſtret, quæ in idem argumentum alii ſcripſerunt, plura hactenùs inedita Nuſmimata, ſummaque ſedulitate conquiſita proferat, ac demum plura ediſſerat cæteris incomperta; iccircò utillimum fore duco, ſi ad illuſtrandam Romanorum Pontificum, & Urbis hiſtoriam publici juris fiant. Hac die XVI. Junii MDCCXLIV.

Lucas Nicolaus Recchus.

IMPRIMATUR.

Fr. Aloyſius Nicolaus Ridolfi Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

PRÆ-

PRÆFATIO.

ILLUD cum primis Lector benevolus norit oportet, quod ad operis cujuſque rationem, methodum, ac inſtitutionem conferre poteſt, ut Auctoris mentem, ac Libri ſenſum penitus aſſequatur. Hinc non ſemel univerſo operi Prolegomena, ac Præfationes præmitti ſolent, eo quidem conſilio, ut vel prima facie, operis œconomia innoteſcat, eaque, quæ forte in libri contextu aut omiſſa ſunt, aut non ſatis elucidata, novo ordine, & nova luce donentur. Nil mirum igitur, ſi nonnulla, quæ Lectorem pauliſper detineant, hic primùm ediſſeramus, quoniam rei dignitas, atque utilitas ita poſtulant. Rei quidem utilitas; alioquin actum agere videri poſſumus, ſi novam operis rationem, ac methodum non aperiamus: Rei dignitas; quum enim Romanorum Pontificum Numiſmata ſuſceperimus illuſtranda, argumenti dignitati haud ſatis conſulimus, ſi eos, qui de re Nummaria optime meriti, qua arte, qua labore ac ingenio, conflandis, cudendiſve Numiſmatibus inſudarunt, ingrato ſilentio prætereamus. Duo igitur hujuſce Præfationis ſunt capita: alterum, Operis ratio: alterum, rei Nummariæ Artificum ſeries hiſtorica.

Operis ratio ſic habet. Numiſmata Romanorum Pontificum exhibemus, ac illuſtramus. Rem hanc primo velut impetu aggredimur, nec ad ea, quæ de Nummorum, ſive Numiſmatum inſtitutione, uſu, antiquitate proferri ſolent,

ſer-

ſermonem convertimus. Multa de hoc argumento ſcripſere Spanhemius, Vaillantius, Patinus, ac Noriſius; illos adeat quiſquis vetuſtati ſtudet, & rem ab ovo, ut ajunt, amat repetere. Nec nobis curæ eſt, quorſum Numiſmatibus illuſtrium Virorum nomina, ac imagines fuerint impreſſæ, pluribus inveſtigare; jam enim hanc provinciam ſibi præoccuparunt poſt Ducangium, atque Bandurium, Le Blanchus, Vignolius, ac Floravantes. Non enim vetuſtiſſima Imperatorum Numiſmata, ſed Pontificia duntaxat, eaque, ut videbimus, recentioris ævi, proponimus, ac illuſtramus.

Unum tamen adnotare juvat, ea potiſſimùm ratione invectum fuiſſe Numiſmatum uſum, ut eorum, qui, aut dignitate, aut rebus præclare geſtis cæteris præſtabant, memoria numquam excideret. Hinc eorum nomina, imagines, egregia facta auro, argento, vel ære pingebantur, ut, duriori metallo credita, diutius ſupereſſent, & ad ſeram uſque poſteritatem pervenirent. Et, quoniam illud cum primis in votis eſt, ut grata apud ſuos, & amicos vigeat recordatio, ſolemne fuit ejuſmodi monumenta amicis præcipuè, ac domeſticis ſervanda tradere, ut eorum aſpectu, & jucunda identidem excitaretur memoria, & perenne Majorum extaret teſtimonium.

Verùm, nec dum ambitioſum perennis apud poſteros gloriæ ſtudium acquievit. Etſi inſculpta metallis, minus tuta videbatur famæ cuſtodia; Hinc, ut veluti æternitatis æmulam ſibi conſtituerent firmitatem, nobilioribus, ac numquam perituris ædificiis Numiſmata recondebant, ut, tamquam duplici aggere muniti, ad propulſandam temporum injuriam pares eſſent. Mos iſte ne dum apud antiquos obtinuit, ſed etiam apud poſteros invaluit, & noſtra item ætate ferè communis eſt. Quanta hac in re fuerit antiquorum cura, ac ſollicitudo, ex Taciti loco colligitur, quem, quia lucu-

luculentus eſt, juvat exſcribere: *Curam*, inquit Hiſtoricus [a], *reſtituendi Capitolii* (Veſpaſianus) *in* L. *Veſtinium confert, Equeſtris ordinis virum, ſed auctoritate, famaque inter Proceres; ab eo contracti* Haruſpices *monuere, ut reliquiæ prioris Delubri in paludes aveherentur. Templum iiſdem veſtigiis ſiſteretur; nolle Deos mutari veterem formam.* XI. *Kal. Jul. ſerena luce, ſpatium omne, quod Templo dicabatur evinctum vittis, coroniſque; ingreſſi milites, quibus fauſta nomina, felicibus ramis; dein Virgines Veſtales cum pueris, puelliſque patrimis, matrimiſque, aqua rivis, & fontibus, amnibuſque hauſta perpluere. Tum Helvidius Priſcus Prætor præeunte Plauto Eliano Pont. luſtrata ſuove taurilibus area, & ſuper ceſpitem redditis extis Jovem, Junonem, Minervam Præſideſque* Imperii *Deos precatus, uti cœpta proſperarent, ſedeſque ſuas, pietate hominum inchoatas, Divina ope attollerent; vittas, quis ligatus lapis, innexique funes erant, contigit: Simul cæteri Magiſtratus, & Sacerdotes, & Senatus, &* Eques*, & magna pars Populi, ſtudio, lætitiaque connixi, ſaxum ingens traxere; paſſimque injectæ fundamentis argenti, aurique ſtipes, & metallorum primitiæ nullis fornacibus victæ, ſed ut gignuntur. Prædixere* Haruſpices*, ne temeraretur opus ſaxo, aurove in aliud deſtinato. Altitudo Ædibus adjecta. Id ſolum* Religio *annuere, & prioris* Templi *magnificentiæ defuiſſe creditum, quo tanta vis hominum retinenda erat.*

Hunc morem fortaſſe ſequutus, Leonis X. ætate, Jo. Baptiſta Branconius, Numiſma excudi curavit, quod, ut ex epigraphe licet conjicere, in Ædificio aliquo recèns extructo eſſet collocandum. Antica pars habet:

a *Lib.* 4. *n.* 53.

LEONIS
DECIMI
PONT. MAX.
BENEFICIO
ANNO DOMINI
MDXVII.

Poſtica verò:

IO. BAP.
BRANCONIVS
AQVILANVS
A CVBICVLO
SECRETVS

Qua parte Numiſma beneficentiæ Leonis meminit, fortaſſis indicat Leonem conficiendo operi ſumptus præbuiſſe: Qua verò Branconium nominat, eum forte indigitat, qui, ut extrueretur Ædificium, curavit, vel præfuit extruendo. Sed hîc ſolis agimus conjecturis. Extat Numiſma apud Cl. Baronem Stoſchium.

In Numiſmatibus Romanorum Pontificum recenſendis, antiqua a recentibus, genuina a ſpuriis accuratè ſecernenda. Quæ damus Numiſmata, a ſeculo Eccleſiæ XIV., & Martino V. Pontifice, primùm incipiunt. Quæ igitur vetuſtiora proferuntur, poſteriora ſunt, & vetuſtatem novo opere repræſentant. His accenſetur duplex Numiſmatum ſeries, quæ a D. Petro ortum ducit, & ad recentes uſque Pontifices extenditur. Prior ſeries craſſiori opere excuſa, Jo. Baptiſtam Pozzi novit auctorem; poſterior, quæ ad poſtremum uſque Pontificem Benedictum XIV. procedit, prodiit Norimbergæ. Sunt & alia, quæ Martini V. ætate antiquiora videntur, Numiſmata; quippe duodecim ante Martinum Pontifices exhibent, & a Johanne XXI. primùm incipiunt; ſed reverà nullam redolent vetuſtatem. Noſtro ævo prodie-

dierunt auctore Ferdinando *Saint Urbain*, qui ſub Clemente XI., annuente Cardinali Franciſco Barberino, huic operi manum adjecit.

Multa etiam ſpuria, & apocrypha circumferuntur. Huc pertinet Numiſma illud, quod Johannis XII. effigiem barbatam exhibet. Quis auctor fuerit, ignoratur. In re obſcura nihil certi proferre licet. Hoc opus Andreæ Lanzanio tribuit Mandoſius, cui ultro ſubſcribimus, quoniam nulla, quæ ſecus ſuadeat, urget ratio, vel movet auctoritas.

Non malo animo, ſed improvido conſilio prodiit ſub Paulo III. Numiſma quoddam, a Bonannio ſub num. XII. relatum, quod temporum rationi nequaquam congruit, ideoque ſpuriis accenſendum. Rarum quidem eſt, ac elegantiſſimum, &, ſi rei Nummariæ peritis audiamus, celeberrimum Bonarrotium habuit inventorem. Pauli III. effigiem refert, hac poſita epigraphe: PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XVI. In pluviali, minutioribus lineis Porta Aurea, quæ quovis Jubilæi anno a Romano Pontifice reſeratur, exprimitur, additis litteris: ANNO. IVBILÆI. Verùm, nec Jubilæi annum attigit Paulus, nec, morte præreptus, Sacratioris Januæ fores aperuit. Quare triennio ante Jubilæum, Paulo adhuc ſuperſtite, fuſum Numiſma credere par eſt. Paulo vita functo, ex primæva forma nonnihil immutata, nimirum ſublata epigraphe, ac imaginibus, quæ Jubilæi annum demonſtrabant, alia prodierunt Numiſmata, genuina annorum ſupputatione ſignata, nec jam Pontificatus anno XVI., ſed veriori calculo, anno XIII. Pontificatus appoſito.

Non ſpuria duntaxat, ſed impia ac ſacrilega cenſenda ſunt ea Numiſmata, quæ in odium Romanæ Eccleſiæ, ac Pontificiæ Dignitatis ab Hæreticis conficta, ac vulgata

 ſunt.

ſunt. Ex horum numero illud profecto eſt, quod olim in muſeo Commendatarii de Puteo, nunc apud Dominum Faghel, qui in dominio Provinciarum Belgii unitarum a Secretis eſt, Julii II. effigiem exhibet hac epigraphe: IVLIVS. CAESAR. PONT. II., perinde ac ſi ne dum Pontificis, ſed & Cæſaris nomen Julius ſibi arrogaverit. Rem ab Hæreticis confictam, & dolo malo excogitatam, Legatus quidam Aloyſii XII. Galliæ Regis, datis Januæ literis ad Regem detulit, ſi fidem habeamus Valeſio, qui hanc epiſtolam in collectione quadam Litterarum, quas Legati ad Galliæ Reges Aloyſium XII., Franciſcum I., & Henricum II. ſcripſere, ſe legiſſe teſtatur.

Aliud Numiſma ſuperiori affine, ſervat memoratus D. Faghel, Pauli III. ætate procuſum. Eſt autem ejuſmodi: Superior pars Pontificem camaleucio, ac breviori pallio indutum refert, hac epigraphe: DIVVS. PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. Pars altera, Pontificis effigiem pluviali ornatam exhibet, hiſce litteris; PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. Eodem pertinet Numiſma Julii III. effigie ſignatum, ac inſcriptione diſtinctum: REX. AC. PATER. Hoc autem Numiſma adulterinum eſſe, ne dum res ipſa probat, ſed ex alio genuino ac germano apud Baronem Stoſchium apertè colligimus, in quo, REGIS nomine expuncto, legimus: PASTOR. AC. PATER.

Ad operis rationem pertinet, quibus de cauſſis potiſſimùm id conſilii ceperimus, aperire. Duo, ut vera fateamur, nos impulerunt: Primum, quod de Pontificum Numiſmatibus nemo hactenus ſatis accuratè tractaverit: Alterum, quod longè accuratiori methodo, ac ſtudio, Romanorum Imperatorum Numiſmata prodierint illuſtrata. Utrumque animos ac ſtimulos addidit: Quibus olim acceſſere clariſſimi, ac multa mihi familiaritate conjuncti Franciſci Valeſii

leſii eruditi ac ſapientis Viri monita, & hortamenta.

Quæ ad noſtram uſque ætatem prodiere de Pontificiis Numiſmatibus lucubrationes, duæ ſunt, altera a Molinetio Ordinis S. Genevefæ Monacho Pariſino; altera a P. Bonannio Societatis Jeſu, doctrina, & eruditione conſpicuo, concinnata. Molinetii opus integro Volumine ann. MDCLXXIX. typis edito, Numiſmata quamplurima exhibet, ac illuſtrat, eorumque ſeriem ad Innocentii XI. ætatem producit. Quamplurima inquam Numiſmata; multa enim deficiunt; &, ſi notas quas addidit ad limam revocemus, in multis hallucinatur. Laudandum tamen opus, vel eo maximè titulo, quod magnum aliquid, ac pridem intentatum aggreditur.

Majori cura, ac ſedulitate Numiſmata tractavit Bonannius, ſive numerum, ſive adnotationes percurras. Duo confecit Volumina, & ad Innocentium uſque XII. ſeriem extendit. Multa operis laus; non ideò tamen ſuis caret nævis. In recenſendis Numiſmatibus aliquando deficit; abundat aliquando. Genuina omittit: ſpuria pro genuinis adoptat. Nonnulla ex Tipotio, & Palatio addit, quæ Nummi potius emblematici, quam vera Numiſmata cenſenda ſunt. In notis, quas addit, uſque adeò prolixus eſt, ut faſtidium creet; ac non raro ad multa deflectit, quæ ab operis inſtituto nimiùm recedunt.

Hæc incommoda, ac menda, novum hunc laborem a nobis exprimunt, atque ut pro viribus, veritati, ac antiquitati conſulamus, compellunt. Ne autem in ea, quæ in aliis reprehendimus, vitia incurramus, has in hoc Opere leges nobis omnino ſervandas proponimus, ut veritati, ac perſpicuitati ſtudeamus. Veritatis ſtudioſi integram dabimus Numiſmatum ſeriem a Martino V. ad BENEDICTUM XIV. quo regnante, hæc ſcribimus. Quæ genuina non ſunt, rejicie-

ciemus; certa ab incertis; fuſilia ab iis, quæ cuſa ſunt, longè ſecernemus. Notas dabimus breviores, & accuratas, quas vel a probatis Auctoribus hauſimus, vel ab authenticis Bibliothecæ Vaticanæ manuſcriptis Codicibus, vel ab Hiſtoriis ſynchronis. Si quid ex epigraphe, emblematibus, aut etiam ex figuris quibus pluviale diſtinguitur, memoria dignum occurret, explicabimus. De temporum ratione ſolliciti, annos ſupputabimus; & ubi Pontificum occurrent inſignia, ne dum ea elucidabimus, ſed & aream cui inſident, ut obvium cuique ſit colorum varietatem juxta Blaſonis canones cognoſcere, deſcribemus.

Quod verò ad perſpicuitatem attinet, coordinandis ac deſcribendis Numiſmatibus, totis viribus incumbemus. Majora a minoribus diſtinguimus; atque ut diſſimilis moduli ratio ad oculum pateat, nonnullos ſub libri initium majores ac minores circulos pagina impreſſos objicimus, ad quos Numiſmata, veluti ad lydium lapidem, exigantur, atque ea Numiſmatis magnitudo, ſive molis extenſio colligatur, quæ circulo bene reſpondet.

Etſi, ſervata temporum ratione, Numiſmata enumeremus; ut major adhuc accedat diſpoſitio, atque ex diſpoſitione perſpicuitas, ſeriem univerſam ad tres claſſes revocamus, ea lege, ut prima a Martino ad Clementem VII.; altera a Clemente ad Leonem XI.; tertia a Leone ad BENEDICTUM XIV. ducatur. Ex quo fiet ut Numiſmata reſtituta a primævis, & integris rite ſecernantur. Quæ enim ad primam claſſem pertinent, uno vel altero Julii II. excepto Numiſmate, fere omnia (de cuſis hìc loquimur) ſunt reſtituta: In altera claſſe reſtituta Numiſmata rariora ſunt; in tertia plane nulla.

Multam quoque afferre ſolet lucem rerum catalogus, in quo, quæ hac illac diſperſa ſunt, in unum colliguntur,

& uno

& uno veluti obtutu oculis ſubjiciuntur. Duplicem idcircò Indicem in fine Operis dabimus: unus ea Numiſmata, quæ in Bonannio reprehendimus, ac rejicimus; alter res præcipuas, quas Liber continet, complectetur.

Non levis etiam huic volumini ab externo ornatu, ac elegantia, ſplendor accedet. Anno elapſo prima Vaillantii Romana editio prodiit omnium ſpecioſiſſima, ſive ad characteres, ſive ad chartam, ſive ad omnimodam vel Inciſoris, vel Typographi curam, oculos convertamus. Ita ſanè doctiſſimi Viri Johannis Franciſci Baldini Clerici Regularis Congregationis Somaſchæ, quo adnitente Vaillantii de Romanorum Imperatorum Numiſmatibus opus typis Romæ ſubjectum eſt, & multa ex parte auctum, & illuſtratum, votis ac laboribus par exitus reſpondit. Ne quid hac in parte nitoris vel elegantiæ noſtro deſit operi, totis viribus contendimus; eumdemque Typographum, chartam ac characteres omnino pares delegimus; atque ſcalptorem peritiſſimum nacti ſumus, qui Numiſmatum formam, qua elegantiorem vix, ac ne vix quidem ullam invenias, cupri laminis imprimat. Ex quo illud tandem nos conſequuturos ſperamus, ut, ſin minus ex noſtro ingenio laus operi debeatur, ſaltem ab externo cultu, ac ornatu pretium accedat; nec jam aliquis doleat, ut nos aliquando doluimus, longè præſtantius volumen eſſe, quod Imperatorum, quam quod Pontificum Numiſmata illuſtrat. Tanta enim inpoſterum inter Opus utrumque ſimilitudo intercedet, ut, prima facie, penè gemellum credas utrumque librum, licet reipſa nec tempore, nec argumento, nec auctore conveniat.

Antequam ad alterum Præfationis membrum pedem moveamus, & Artificum, qui Pontificia Numiſmata vel conflando, vel cudendo ediderunt, ſeriem proponamus, unum præmittamus oportet, nos & intentatum opus aggredi, & in

in ſumma rerum inopia verſari. Nemo hactenus, quod noverimus, provinciam hanc pro meritis tractandam ſuſcepit; nemo eſt, qui ejuſmodi Artificum plenam, abſolutamque notitiam ſuppeditet. Aliquorum vix nomen innotuit; aliorum, præter nomen Numiſmati inciſum, vix aliud ad nos pervenit. Quare, ſi quid hac in parte deficiat, multa autem profectò deerunt, ne nobis Lector ſuccenſeat, poſtulamus. E ſterili meſſe paucas ſpicas colligimus; ex tenui fonte rivulum, ſiti tollendæ vix parem, educimus. Accuratiorem dabit Catalogum qui plura noverit: Nobis interim hoc unum, & facem prætuliſſe, & viam hactenus inacceſſam aperuiſſe, ſat erit.

Præclaros inter Artifices primus occurrit *Victor Piſanus*, ſeu *Piſanellus*, quem nonnulli Patria Veronenſem credunt; at Maffejus [a] e Vico S. Vigilii ad Veronæ Lacum ſito, natum affirmat. Floruit XV. Eccleſiæ ſeculo fere dimidio, & Martini V. Numiſmata, ex omnium conſenſione, conflavit. Alia, & quidem multa, Piſani nomine circumferuntur; ſed, an reipſa Auctorem habeant Piſanum, meritò dubitatur. Unum, omnium fortè poſtremum, pro Sigiſmundo Malateſta Arimini Domino edidit ann. MCDXLV.; aliud, & quidem præclariſſimum, celeberrimo viro Inico Avalos obtulit; in quo, præter Inici effigiem, ac nomen, quod antica pars exhibet, poſtica tria continet elementa, Cœlum, Terram, ac Mare, hac epigraphe: PER. VVI. SE. FA; & in imo: OPVS. PISANI. PICTORIS. De hoc Numiſmate cecinit Caſtalio [b], ex quo duo hæc carmina ſubjicimus:

Gratia Piſano debetur ſumma labori,
Qui faciem Herois multos ſervavit in annos.

Pi-

a *Maff. Veron. illuſtr. pag. 3.*
b *Miſcell. Erud. Ital. pag. 81.*

Piſanum nominant, ac commendant Vaſarius, Baglionus, & elegiaco carmine Titus Strozza. Gemina habet Leonellus Eſtenſis [a], qui olim, eſto ſpurius, Ferrariæ dominatum exercuit, in ea, quam ad quemdam Meliadu- cem nomine dedit, epiſtola [b]: *Piſanus*, inquit, *omnium Pictorum hujuſce ætatis egregius, cùm ex Roma Ferrariam ſe contuliſſet, tabulam quamdam ſua manu depictam ultro mihi pollicitus eſt, quamprimùm Veronam applicuiſſet*. En Piſanum nedum Fuſorem, ſed Pictorem egregium; quem idcirco, non peculiari quodam encomio, ſed generico, ac univerſali proſequitur Flavius Blondus, ita ſcribens: *Unus ſupereſt, qui ſama cæteros noſtri ſeculi faciliter anteceſſit, Piſanus nomine, de quo Guarini carmen extat, quod Guarini Piſanus inſcribitur*. Sed hocce Guarini carmen intercidit: Hinc plura, quæ de tanto Viro proferri poſſent, ingrata delevit oblivio. Obiit, Maffejo teſte, ann. MCCCCXLV.; ideoque ea omnia Numiſmata, quæ hoc anno poſteriora, Piſani nomen præſeferunt, antedictus Maffejus ſpuriis accenſet.

Quoniam Nicolai V. Numiſmata, *Andreæ Guazaloti* nomine ſignantur, quæſtio inde ſuboritur, an Andreas iſte inter Numiſmatum Artifices ſit habendus. Litem hanc iis dirimendam relinquimus, quibus plura, ac meliora affulgent monumenta. Hoc tantùm novimus ex teſtimonio doctiſſimi, omnique cum ſacra, tum profana eruditione conſpicui Præſulis Dominici Georgii in Vita Nicolai V., Andream Guazalotum, unum ex Apoſtolicis Scriptoribus, nedum Canonici, ſed & Parochi munere fuiſſe inſignitum. Hæc autem Numiſmatum Artifici non benè conſonant. Quare ſuſpicari licet, ideò Guazaloti nomen Numiſmatibus impreſſum legi, quod Numiſmatum negocio præfuerit,

c non

a *Girald. Hecatom.*

b *Cod. Bevil. num. 3. Maff. Ver. illuſt. p. 153.*

non quod reverà confecerit. Curam ergo adhibuit, non etiam manum appoſuit. Sed præſtat clariſſimum Præſulem Georgii loquentem audire [a]. *Habentur*, inquit, *in Codice Vaticano* [b] *nonnullæ orationes Nicolai Palmerii Siculi (de quo in noſtro opere) in unum collectæ, in quarum calce hæc verba leguntur: Ego Andreas de Guazalotis de Prato tunc temporis Scriptor in Regiſtro bullarum, & Canonicus Pratenſis, ac etiam Plebanus, & Rector villæ Ayoli... fidelis, & in omnibus cum perenni promptitudine ſe obedientiam duraturam, reverentiam ſempiternam, & devotionem perpetuam famulandi, propria manu tranſcripſi ſolummodo quantum in ſchedulis, & repertoriis inveni, ſed medium & finem reperire non potui: præveniente morte dicti Pontificis Nicolai omnia ſublata fuerunt.*

Eugenii IV., Nicolai V., Callixti III., & Pii item III. Numiſmata fœtum eſſe *Andreæ Cremonenſis*, putat Molinetus. Nil de hoc Artifice, præter nomen, comperimus; quare in ſumma rerum obſcuritate, nihil eſt, quod ultra quæramus.

Victori Camelio Patria Vicentino, nonnulla Sixti IV. Numiſmata vulgò tribuuntur. Neque verò aliis tantùm, ſed & ſibi Numiſmata poſuit. Unum cum Auctoris effigie producit Patinus in Theſauro [c]; aliud, & quidem inſigne, apud Baronem Stoſchium obſervavimus, quod eſt ejuſmodi: Prima facie caput nudum cum epigraphe: VICTOR. CAMELIVS. SVI. IPSIVS. EFFIGIATOR. MDVIII. Alia verò facie: FAVE. FORT.; ac in exergo, altare medium, multæ circum figuræ, quarum una ligna aræ imponit, alia facem admovet: quatuor una cum puero adſtant: ad baſim altaris caper: additur inſcriptio: SACRIF. RAP. RES. Numiſma mole majus eſt, ac iis multum affine, quæ ſub Julio II. Raphael

a *Pag.* 163. b 5815. c *Par.* 3.

phael Urbinas delineavit. Plura de Camelio ne quæras, quoniam & hic multa monumentorum inopia nos urget.

Hac primùm ætate mos obtinuit, ut Numiſmata mole quidem maxima, ex auro conflarentur. Unum in Cimelio Magni Hetruriæ Ducis ſervatur, Eugenii IV. imaginem referens, pondo aureorum florenorum bis centum; aliud Pauli II. juſſu procuſum eſt valoris talentorum viginti, reddita jam Italiæ tranquillitate. Viſitur in eo Pontifex in Conſiſtorio ſedens: Legitur epigraphe [a]: PAVLO. II. PACIS. ITALIÆ. FVNDATORI.

Pontificum Numiſmatibus delineandis ſub Julio II., Leone X., Hadriano VI., & Clemente VII. magnam laboris, & gloriæ partem ſibi vendicant *Raphael Urbinas*, *Julius Romanus*, aliique eximii nominis Viri. Præſtantiſſimum, ac peculiari memoria dignum eſt Julii II. Numiſma, quod Saulum ex equo dejectum, & fulmine tactum exprimit, hac epigraphe: CONTRA. STIMVLVM. NE. CALCITRES. Hoc Numiſma omnium primum excuſum eſt, ac percuſſum; nam, quæ illud præceſſere Numiſmata, fuſilia omnia ac ope viriculi expolita prodierunt. Gemina hocce Numiſma procuſum eſt forma, quarum una barbatum Saulum, alia imberbem repræſentat.

Qui primus Numiſmata excudit, ac novo Anaglyptico opere inſtructa primus formavit, vulgò creditur *Benvenutus Cellinus* Florentiæ natus. Fuit is auri laborandi peritiſſimus Artifex, ac de auri tractandi ratione librum edidit. Inter ea, quæ ſub Clemente VII. dedit Numiſmata, illud eximium eſt, quod Joſephum, ſeſe fratribus in Ægypto manifeſtantem, refert. Alia item duo ſub numero X., & XI. Bonannius numerat, in quorum poſtremo, ædificii pilæ ſuperpoſitum legitur Auctoris nomen hiſce literis: BENVENVTVS.

a *Murat. Rer. Ital. tom.* 22. *pag.* 1185.

TVS. F. Eidem tribuitur Numiſma, in quo Alexandri Ducis Medicæi effigies pingitur cum epigraphe: SOLATIA. LVCTVS. EXIGVA. INGENTIS. Quamvis eruditiſſimus Eques Franciſcus Victorius [a], penes quem Numiſma ſervatur, opus iſtud *Franciſco de Prato* conſtanter aſſerat.

Benvenuto Cellino ſynchronus floruit *Johannes Bernardus e Caſtro Bononienſi*, Vir ſanè incidendi arte nulli ſecundus; imo verò, Vaſario teſte [b], multorum, veluti Bernardi, Nicolai Avanzi, Valerii Vicentini, Dominici de Cameis, ut alios prætereamus, facilè Princeps. Cujus rei argumento ſunt, ne dum quæ gemmis, ac lapidibus anaglypha cælavit opera, ſed multæ etiam, quas aut incidit, aut excudit imagines Clementis VII., Caroli V., Coſmi Magni Hetruriæ Ducis I., ac Alphonſi Ferrariæ Ducis. Ad hunc fortè ea referri poteſt hiſtoria, quam Giraldus deſcribit in Hecatommitis [c]. Obiit ſexagenarius anno MDLV., poſtquam multa ac egregia Romanorum Pontificum ſignavit Numiſmata; de quo latè Vaſarius [d].

Multa Antonium Pollajolum Florentinum illuſtrant monumenta. Novimus hac ætate antiquiorem eſſe; non ideò tamen omittendus omnino, quia a temporum ratione pauliſper deflectit. Hunc laudat Artificem, geminum, quod, cum Innocentio VIII. in Vaticana Baſilica, tum ſibi in Eccleſia S. Petri ad Vincula [e], poſuit monumentum. E multis, quæ edidit, Numiſmatibus, illud præcipuum, quod conjurationem, a Pazziorum familia Florentiæ initam, deſignat. Antica pars duo exhibet Juliani, & Laurentii Medicæorum capita: poſtica Chorum Eccleſiæ S. Mariæ *del Fiore*, to-

a *Diſſert. Glyptogr. pag. 39.*
b *Vaſar. par. 3. lib. 1. pag. 291.*
c *Par. 2. nov. 7. pag. 399.*
d *In Vit. tom. 2. a pag. 286. ad pag. 288. ediz. Fior.*
e *Vaſar. tom. 1. pag. 469.*

totamque rei geſtæ ſeriem exprimit. Hoc Numiſma, nobis aliquando cariſſimum, tandem dono dedimus Franciſco Valeſio inclyto Viro, & a nobis multa ſemper cum laude nominando.

Franciſcus Hieronymi Pratenſis filius, cujus Vaſarius, & Averoldus meminere, noſque in operis contextu commemorabimus, cudendis Romanorum Pontificum Numiſmatibus multùm verſatus eſt. Tarſiam habuit diſcipulum, ac liquandi æris, & pingendi artem calluit. Vivebat adhuc anno MDXLII.; quo tempore obierit, ignoramus.

Ad hanc ſpectat ætatem *Alexander Cæſari*, cognomento *Græcus*, inter optimos quoſque cuſores ſcalptoreſque meritò numerandus, cum, Vaſario judice, vel ea, quæ artis minima ſunt, ſumma diligentia perfecerit. Excudit Numiſmata; formas ſignavit; lapillos incidit. Auctorem hunc indicat, ac probat Numiſma illud Pauli III., cujus anterior pars Paulum exhibet, ac deſignat epigraphe: PAVLVS. III. PONT. MAX. Poſterior verò Templum, Sacerdotem, Magnumque Alexandrum flexis genibus, literis appoſitis: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ΕΠΟΙΕΙ. Nec in Numiſmatum dumtaxat, ſed etiam in Nummorum cudendorum uſum formas effinxit; quippe monetariæ officinæ, diu curam geſſit in Urbe. Præcipua verò, ac admiratione plane digna eſt Alexandri Solertia, ac in lapillis incidendis dexteritas ſumma. Lapillos hi vocamus minutiores quoſdam, ac pretioſos lapides, quos a coloris diverſitate, & imaginum ſtructura diſſimili, peculiari nomine, vernaculo ſermone appellamus. Si enim color ſuboſcurus ſit, & imago lapidi inciſa Corniolam (*Corniola*) nominamus; ſin autem, & alius ſit color, & figura promineat, barbaro nomine Cameum dicimus, italicè *Cameo*. Utrique lapidi ſculpendo Alexander incubuit, & uſque adeo excelluit, ut prodigii ſimi-

ſimile videatur lapillus (*Cameo*), in quo caput eminet Phocionis Athenienſis. Pari elegantia, inſtante Cardinali Farneſio, caput Henrici Galliæ Regis Corniolæ, quæ Julii Romani magnitudinem æquat, inſculpſit. Ad ejus magiſterii nobilitatem accedit gemina effigies, altera Petri Aloyſii Caſtrenſis Ducis; altera Cardinalis Farneſii, quarum poſtrema caput habet aureum, aream verò ex argento.

Petrus Balzar Romanus, in Patriam regreſſus an. MDCCXVI., unum ex Julii II. Numiſmatibus reſtituit. Nec mirum ſubeat, ſi nomen Artificis, qui vivit adhuc, anticipato ſermone hic inſeramus; eo namque conſilio ordinem pauliſper invertimus, ut, quæ in Julii Numiſmata irrepſerunt abſurda, aperiamus. E Numiſmatibus, quæ Julii nomine donantur, præter ea quæ reſtituta ſunt, nonnulla occurrunt partim genuina, partim ſuppoſititia. Quæ Vaticanæ Baſilicæ, aut etiam Eccleſiæ B. M. V. Lauretanæ frontem exhibent, antica parte germana ſunt, poſtica recentia, ac adulterina. Eodem laborat vitio Numiſma, in quo Annona publica pingitur, cujus averſa pars ad Clementem VII. pertinet: Peccat item aliud, in quo Chriſtum Petro tradentem claves intuemur; quod recentius omnino videtur. Error hic oſcitantiæ cuſorum tribuendus, qui ex gemina formæ parte, non pari ac ſocia, ſed diſſimili ac aliunde adſcita, Numiſma ſignarunt.

Johannes Antonius de Rubeis, aliis *Roſſi*, vel etiam *Roſcius*, mira quadam, ac penè dixerim Divina arte, Numiſmatibus, ac lapillis incidendis adlaboravit. E lapillis unum Magni Hetruriæ Ducis Muſeum ſervat [a], tertia cubiti parte uſquequaque protenſum, cujus dimidia, quæ ſuperior eſt, pars, Coſmum Ducem, ac Heleonoram Uxorem exhibet, manibus lancem ſuſtinentes, cui Florentiæ urbs inſidet;

a *Vaſar. par. 2. lib. 1. pag. 297., & par. 2. pag. 292.*

det; reliqua verò dimidia pars inferior ſeptem Coſmi, ac Heleonoræ filios ad vivum repræſentat. Commendatur etiam Roſcius a Petro Leone Caſella [a] in eo, quem de illuſtrium Artificum elogiis confecit libro, quòd Athlantem miro ac raro artis magiſterio Jaſpide inſculpſerit. Placet elogium exſcribere.

Si Roſcii inclyta manu,
Jaſpide in tantillula
Se ſculptum Athlas inſpexerit,
Non ovum in Ideæ Ilio
Prolemve bimulam Hectoris
Ridebit imparem ſibi
Sed hunc gemellum, & gemmeum, &
Excellere artis munere, &
Majorem Athlantem Athlantium
Stellis opus mirantibus
Dictum probabit Hercule.

Præter ea, quæ in opere dabimus, Roſcii Numiſmata, illud nobile eſt, ac præcipuum, quod Marcelli II. effigiem refert pluviali ornatam, in quo anaglypha multa, & infra: IO. ANT. RVB. MEDIOL. Hoc Numiſma facie caret averſa. Eumdem Roſcium, ut putamus, auctorem habent duo Numiſmata maximi moduli, quæ juſſu Populi Romani procuſa ſunt. Unum Romæ faciem, ex ea parte quæ geminam objicit Portam, Angelicam ſcilicet, atque Arcis Hadrianæ, exhibet, cum epigraphe: VRBE. COMMVNITA; ac in exergo Romam tropheis inſidentem, & armis, hac inſcriptione: GABRIEL. SORBELIONVS. S. P. Q. R. In alio Numiſmate, antica pars Tyberim fluvium, Lupam, ac Pueros; & in proſpectu Urbem Romam, arborem, aquæductus, ac Unicornium

a *Pag. 164. edit. Lugd. 1606. in 8.*

nium refert, literis appoſitis: FELICITATI. TEMPORVM. S. P. Q. R. In poſtica, Roma armis inſidet dextera victoriam tenens, ſiniſtra ramum aridum, in cujus ſummo Phoenix Solis radio percuſſus aduritur: in proſpectu ædium ruinæ, & duo Templa mole exigua, figurâ orbiculata.

Alios quamplures rei nummariæ Artifices coævos omnes vidit hæc ætas, quos nobis enumerare tantùm, ea eſt rerum inopia, ſat erit. Horum primus *Caradoſſus* Mediolanenſis, de quo Vaſarius [a], & Pompejus Gauricus, licet immutato pauliſper nomine, *Pharadoxum* appellet, & auri tractandi benè peritum dicat. *Antonium* quemdam *Bononienſem* produnt Numiſmata; alium addit, *Pilotum* nomine, præfatus Vaſarius [b], quem, in vita *Pierini del Vaga*, in arte verſatiſſimum, ſuumque amicum appellat. Balleonius in Hiſtoria, quam de Pictoribus adornavit, meminit *Hieronymi Piloti* Palmæ diſcipuli, ac Pictoris egregii. Hunc Pilotum ſanguine junctum ſuperiori fuiſſe ſi quis aſſerat, fortaſſe ab errore excuſabitur.

Multi cudendis Julii III., Pii IV., Pauli item IV., & Gregorii XIII. Numiſmatibus inſudarunt Artifices, nimirum *Johannes Cavinus*, & *Alexander Baſſianus* Patavini; *Franciſcus*, *Federicus*, *Laurentius*, & *Johannes Antonius* Parmenſes omnes. Eruditiſſimus Eques Franciſcus Victori [c] *Marmittam* Parmenſem addit, Pictura ac gemmarum ſculptura celeberrimum, cui filium tribuit *Ludovicum*, qui & formas ſignare, & pari ingenio nova excudere Numiſmata, & vetera novit adulterare. An præter Ludovicum, aliquem ex iis, quos Parmenſes ſupra deſcripſimus, Marmitta nactus ſit filium, res omnino incerta. De his Artificibus nil peculiare addendum ſupereſt, uno excepto Johanne Cavino,

a *Par. 3. vol. 2. pag. 37. edit. Bonon.*
b *Par. 3. pag. 446 <46. & 920. par. 3. lib. 2. edit. Flor.*
c *Diſſert. Glyptogr. pag. 80.*

no, cujus opera procuſum fuiſſe anno v. Pontificatus Julii III. Numiſma illud, quod ordine decimum quintum Bonannius numerat, res notiſſima eſt ex literis, quæ ſub Pontificis humero apparent, modò exemplaria integra ſint, & temporum injuria nondum attrita.

Nicolaus Bonis, cujus nec Patriam, nec geſta adhuc novimus, multa, multorumque Pontificum, Sixti V., Gregorii XIV., Pauli V., & Clementis VIII. dedit Numiſmata. Unum, Barone Stoſchio monſtrante, Numiſma vidimus, nobile quidem, & ad vetuſtorum normam concinnatum, triplici metallo compoſitum, quorum unum alteri inſeritur.

Cuſoribus accenſendum *Paulum S. Quirico* Parmenſem, etſi Balleonius id taceat, Eruditorum nemo inficiatur. Vir fuit ſermone lepidus, ore venuſtus. Multorum Pontificum, & Cardinalis Mauritii de Sabaudia ſervitio addictus, etiam inter Canonicos Eccleſiæ S. Mariæ in Coſmedin numeratur. Sculpturam calluit; Pauli V. Statuam, quæ in Sacrario Liberianæ Baſilicæ viſitur; & Crucifixi imaginem, qua Sacellum Sacchetti in Eccleſia S. Johannis Florentinorum ornatur, ex ære fudit. Nec ſaxo ſolum, ſed & cera multorum poſuit imagines. Obiit Romæ Urbano VIII. Pontifice, anno ætatis ſexageſimo quinto.

Georgium Ravennatem, ac *Johannem Antonium Moro* Cuſores optimos nobis exhibent Pauli V., Gregorii XV., Urbani VIII., Innocentii X., & Alexandri VII. præclara Numiſmata. Plura daremus, ſi plura ex hiſtoria ſuppeterent. Dabunt fortè quibus licebit meliores adire fontes, & uberiores.

Omnium tamen, qui nedum in Italia, ſed in tota latè Europa floruerunt, longè clariſſimus hoc ævo occurrit *Johannes Cormannus*. Opus auctorem probat; ea nempe Numiſ-

d

miſmata, quæ pro Paulo Jordano Urſino, pro Cardinali Vidmano, & potiſſimùm ſub Innocentio X. excudit, quorum illud præclariſſimum, quod Capitolium repræſentat. Sed vir tantus ideò infelix, quod nedum æmulum, ſed adverſarium nactus eſt Molum, collegam quidem, ſed facultate, & ingenio longè imparem. Accuſatus, adnitente Molo, apud Pontificem, quod Numiſma excudiſſet, in antica parte Innocentii, in poſtica Olimpiæ Maidalchinæ, quæ Pontifici affinitate juncta erat, imaginem referens, Capitolino carceri traditur, ubi, ut ex Valeſio rerum notitia inſtructiſſimo accepimus, vitreis ſcyphi fragmentis diſſectis venis, mortem ſibi intulit. Sunt & alia Cormanni opera ceris expreſſa, ære, ac chalybe viriculo inciſa; Alia item extant Numiſmata, quæ Baro Stoſchius antiquitatis ſtudioſus a Moli Hæredibus pretio redemit. Multas etiam Cormanni ceras, ex Urſina hæreditate in domum ac familiam Lanti perveniſſe, compertum eſt.

Gaſpar Molus, de quo ſupra aliquid, non Romanus Patria, ut Scilla [a] cenſuit, ſed ex Lugani oppido in Statu Mediolanenſi, Florentiæ primùm, dein Romæ Cuſoris artem exercuit. Florentiæ quidem, ubi Monetariam Officinam adminiſtravit, & nonnulla etiam pro familia Gonzaga Numiſmata edidit; Romæ verò ab Innocentii X. ætate ad Alexandrum VIII., quo agente, multas ad Nummos cudendos ſignavit formas. Et Romæ, & Florentiæ iis edendis Nummis, qui inter argenteos omnium ſunt maximi, & vulgari idiomate appellantur *Piaſtre*, felicior fuit; hinc primus creditur, qui ejuſmodi Nummos ſuo nomine ſignaverit, ducto initio ab anno XII. Pontificatus Urbani. Integram Moli Numiſmatum ſeriem, qua P. Bonannius utitur in opere, una cum plurima ſupellectile cerarum, æris, formarum, ac

a *Vid. delle Mon. Pont.*

ac plumbi, ex quo majora Alexandri VII. Numiſmata educta ſunt, emit Baro Stoſchius a juniore Gaſparo Moli filio. Hæc dum ſcribimus, nullus ſupereſt e Moli familia, una excepta ejus Filia, eaque vidua; jam enim paucis ab hinc annis marium poſtremus, unus e Pontificis familia; & anno præterito ejus Filia, uxor Equitis Johannis Andreæ Coltrolini, vita ceſſerunt.

Equitem *Hieronymum Lucenti* Cuſorem, ac Sculptorem egregium, ſuumque Concivem, juremeritò Roma commendat. Clementis X., ac Innocentii XI. cudit Numiſmata, neque a ſignandis Nummis abſtinuit, ſicut ii omnium maximi Nummi argentei (*Piaſtre*), qui, expreſſo Auctoris nomine, anno II. Pontificatus Innocentii prodierunt, apertè docent. Quemnam ſculptoriæ artis gradum attigerit, ex eo Angeli ſimulacro licet colligere, quod S. Angeli Pontem ornat, clavoſque tenet præ manibus. Duos ſuſcepit Liberos, unum Paternæ Artis imitatorem, alium in Romana Curia Advocatum. Prior, Ambroſius nomine, ingens Mortarium ex ære fudit, quod, nobili opere diſtinctum, in Tranſpontina regione apud Pharmacopolam, Auctoris nomine, & anno MDCL. in eo appoſitis, dudum obſervavi.

Servata temporum ratione, eſſet a nobis hic inſerenda *Hamerana* familia. Verùm, quia noſtra etiam ætate eadem familia Romæ viget, ac floret, non erit abs re poſtremo Præfationis loco ſermonem de illa inſtituere. Poſt Hameranos ordine proximior ſuccedit *Antonius Pilaja* Meſſanæ natus anno MDCLVI. Decennis puer Romam delatus, incidendi artem excoluit, in qua nonniſi mediocriter verſatus eſt. Sigillis incidendis primùm, mox Numiſmatibus cudendis vacavit, e quibus meliora, ac potiora habita ſunt quæ Svecorum Reginæ, Johannis Poloniæ Regis, Innocentii XII., ac Maffeji Farſetti Ravennatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi,

munere, quum ſeptem ſupra viginti annos egiſſet, anno MDCCXXXII. vita ceſſit. Pari cura Ferdinandum, Nancium accitum, rei Monetariæ, atque Architecturæ moderatorem creat; quo tempore Sancti Franciſci Xaverii Ædiculam eo in loco, quem Tyronibus excipiendis Patres Societatis conſtituerant, delineavit. Sed prima, ac potior excudendis Numiſmatibus Ferdinandi ſolicitudo. Hiſtoriam metallicam Lotharingiæ Ducum confecit, ac ſeptem, & triginta Numiſmatibus complexus eſt. Ducitur Hiſtoriæ initium a Gerardo Alſatiæ Comite; deſinit in Leopoldo. Unumquodque Numiſma prima facie unum e Ducibus exhibet; Duciſſam adverſa. Duo, præ cæteris, Numiſmata præſtantiora ſunt, quorum unum in exergo Lotharingiæ Tabulam Geographicam, alterum Duciſſarum refert inſignia. Eadem methodo, ac artificio, Aurelianenſium Ducum, ac Romanorum Pontificum Hiſtoriam Numiſmatibus inciſam, aggreſſus eſt; ſed poſteriorem, quæ ad Pontifices pertinet, nequaquam abſolvit.

Præter ea, quæ pro Mutinenſi Duce, ejus, qui hodie vivit, Patre; pro Cardinali Ulyſſe Gozzadino; Cardinali Noriſio; ac ſummo militiæ Duce Marſilio, percuſſit Numiſmata; alia confecit duo, quorum unum Aloyſio XIV. Galliarum Regi; aliud, omnium fortè poſtremum, Clementi XII. quem jam tum, cum Pontificii Ærarii præfecturam gereret, primùm noverat, atque coluerat, dono dedit. Aloyſii Numiſma ſuis manibus Regi obtulit unà cum forma, ex qua Numiſma prodierat; Hinc, multis ornatus muneribus, potiſſimùm verò Numiſmatibus omnino centum ex auro, & argento, Galliæ Regum vultum referentibus, ac Regiæ ſcientiarum Academiæ Pariſiis adſcriptus, reverſus eſt. Clementis Numiſma, quod Pontificis effigiem ex una, ex alia verò facie ſtantem figuram, quæ Publicæ Felicitatis ty-

pus

pus erat, repræſentabat, ſuo premio non caruit. Inter Viros Equeſtris Ordinis a Pontifice relatus eſt; quamvis, quo tempore Diploma Nancium pervenit, jam Ferdinandus e vivis exceſſerat: quamobrem, quem Patri honorem Clemens detulerat, in Claudium filium tranſtulit, qui Viennæ in Auſtria moram trahit, paterni ſtudii, ac diſciplinæ ſedulus æmulator. Obiit Ferdinandus menſe Januario anno MDCCXXXVIII., ætatis LXXXIII.

Supereſt, ut ad *Hameranam* Familiam tandem deveniamus. Hic verò mirum ne ſubeat, ſi paulo fuſiori ſtylo procedat oratio; duo enim ſunt in cauſsâ: Longum Familiæ ſervitium in re Nummaria, cui ſexaginta ſex annorum ſpatio vacavit, & vacat adhuc; & rerum dicendarum copia, quam hactenus defuiſſe, non ſemel conqueſti ſumus. Rem igitur paulò altiùs repetamus.

Johannes Andreas Hameranus Hermanskerker Monachii in Bavaria natus, ac occaſione initi duelli inde digreſſus, in Italiam, Paulo V. Pontifice, ſe recepit. Romæ, ubi ſedem fixit, eam quam callebat artem coluit, ac cudendis, liquandiſque Numiſmatibus, & characteribus, totus incubuit. Duas habuit uxores, Margaritam Corradini, ex qua die X. Octobris MDCXX. filium ſuſcepit nomine *Albertum*; & Margaritam, Lactantii Aguccia, & Sophiæ Stancari Bononienſium filiam, ex qua duas procreavit filias, Annam Mariam, atque Thereſiam, quas deinde honeſtis Viris connubio ſociavit. Obiit Jo. Andreas Liburni die XVII. Auguſti MDCXLIV.

Patre, cui comes adhæſerat, ejuſque funus curaverat, vita functo, *Albertus* Romam repetens, delineandi, ac incidendi artem optimè calluit, ut nedum ſacra Numiſmata, quorum formas Hæredes adhuc ſervant, ſed, & ea, quæ privato ſtudio, atque exercitatione, ſub Pontificibus

bus Clemente IX., ac X. excudit (potiſſimum verò, quod anno I. Clementis IX. Pellicanum exhibet) apertè docent. Nupſit Mariæ Aguccíæ Novercæ Margaritæ ſorori, ex qua liberis duobus, Anna ſcilicet, & Johanne Alberto poſt ſe relictis, vita ceſſit Romæ die XX. Junii MDCLXXVII., ſepultuſque eſt in Campo Sancto prope Baſilicam Vaticanam. Vir ſanè, & ſingulari artis peritia, & ſuaviſſimis moribus omnibus carus. Ejus tumulo hæc epigraphe inſcripta legitur:

D. O. M.

ALBERTO HAMERANO HERMANSKERKER
EX MONACHIO BAVARIÆ ORIVNDO ROMÆ NATO
VIRO ÆRE NVMISMATIBVS
OMNIVMQVE LINGVARVM
CHARACTERIBVS INCIDENDIS
CVNCTORVM SVI ÆVI PRÆSTANTISSIMO
PONTIFICIBVS IMPERATORIBVS AC REGIBVS
OB EXIMIAM VIRTVTIS INDOLEM
SVMMOPERE ACCEPTO
QVI CVM GLORIÆ FASTIGIVM ATTIGISSET
ÆTATIS ANNOS LVII. AGENS
INVIDA MORTE PRÆREPTVS
OMNIBVS SVI DESIDERIVM RELIQVIT
IOANNES MARTINVS PATERNÆ ARTIS HERES
GENITORI AMANTISSIMO
ET PARENTI ADHVC IN VIVIS MARIÆ AGVCCIÆ
SIBI POSTERISQVE SVIS EXTRVXIT
ANNO SAL. MDCLXXVII.

Duo Alberti filii *Anna*, & *Johannes*, præcipuo incidendi magiſterio inſtructi, egregiam ſculptorum laudem ſunt conſequuti. Anna quidem ſub muliebri ſexu cor ſervans virile, difficilem, ac periculi plenam criſtalli fer-

ferro cælandæ artem novit, & fragili vitro multas accommodavit, aptoque ordine concinnavit hiſtorias; cujus rei argumento ſunt ſpherica quædam criſtalli ſegmenta, aureis Vaticanæ Baſilicæ Candelabris inſerta, in quibus docta fœminæ manus, nonnulla, quæ ad Sacram Hiſtoriam pertinent, viriculo pinxit. Obiit Anna honeſto viro jam nupta, annum agens ætatis ſextum ſupra trigeſimum.

Johannes viciſſim incidendis metallis excelluit. Natus eſt die XXX. Octobris MDCXLIX., & pubertatem nondum egreſſus, Patri, in Maſſa Carrariæ Monetariæ officinæ occupato, ſociam manum adhibuit, magnumque ex opere præſtito, captavit lucrum. Romam reverſus, multa, ac præclara ſub Clemente X. dedit Numiſmata; ex quo, ab Innocentio XI. univerſum, cùm Numiſmatum, tùm Nummorum negocium illi creditum. Nec alteri cudendorum Numiſmatum, cura ſub Pontificibus Alexandro VIII., ac Innocentio XII., fuit demandata. Eodem Cuſore, & Artifice, ea Clementis XI. Numiſmata, quæ anno Pontificatus I. III., & IV. deſignantur, prodierunt; quamvis, quod tertio procuſum eſt anno, & Centumcellarum Portum exhibet, cæteris eſt ignobilius ob Artificis apoplexiæ morbo correpti infirmitatem, ex qua tandem occubuit die XXV. Junii MDCCV.

Præter Numiſmata, alia multa, ac præclara Johannis opera proferuntur. Ad hæc pertinent Cardinalium Nerlii, Coſtaguti, ac Portocarreri; necnon illuſtrium Virorum, Livii Odeſchalchi, Mareſchalli Turrenæ, Parmenſis Ducis, ac Chriſtinæ Svecorum Reginæ imagines ære inciſæ. Certatim a Principibus conquiſitus, rei Nummariæ Moderator electus eſt, ac Monetarium opificium Maſſæ Ducum, Marchionis Foſſæ Novæ, Magni Ducis Hetruriæ, Marchionis de Carpio, quo tempore Vicariam Regis poteſtatem Neapoli exercebat, ac Principis Oſtfriſiæ Orientalis an-

no

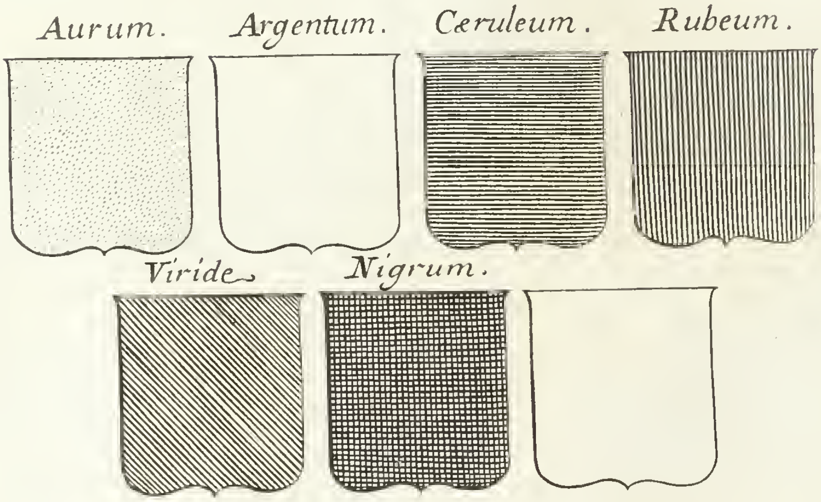
natas, ac reſtitutas deſignat. Anno MDCCXXIII., Thereſiæ Velli ex ingenua familia Otho nupſit, multaque prole parens, mares duos, ac fœminas quinque, lætus enumerat; atque ita inſtituit, ut non mediocrem de futuro in Patria diſciplina progreſſu, nobis ingerant expectationem.

Antequam pedem hinc efferamus, eos omnes, in quorum manus hoc Volumen pervenerit, monitos volumus, nos hanc de Numiſmatibus tractationem, ut Italorum utilitati potiſſimùm conſuleremus, Italico ſermone inſtituiſſe. Abſoluto libro, dura mihi, atque amicis viſa res eſt, adeò utilem, ſcituque neceſſariam Numiſmatum notitiam, ſolis Italiæ finibus coercere. Hinc, ut alio idiomate, quod & aliis extra Italiam obvium eſſet, hoc eſt latino, redderetur, communibus ſuffragiis ſtatutum. Hanc provinciam, quæ mihi, Antiquis Imperatorum Numiſmatibus altero volumine explicandis occupato, erat inacceſſa, alteri erudito quidem Viro, ſed aliis negociis diſtento, demandavi. Quare, ſi quid fortè excidit, aut minus accuratum, aut minus elegans, norit Lector nos aliena lingua loqui, nec Interpretem ſatis otii, ut verſionem incudi redderet, habuiſſe. Si quid etiam in ſententiis fortaſſe peccatur, illud rogamus, ut Lector amicè moneat, ac meminerit, hoc unum Auctori fuiſſe propoſitum, antiquitati conſulere, ac Opus conficere, quod, ſi minus perfectum quis deprehenderit, profecto nemo negaverit laborioſum.

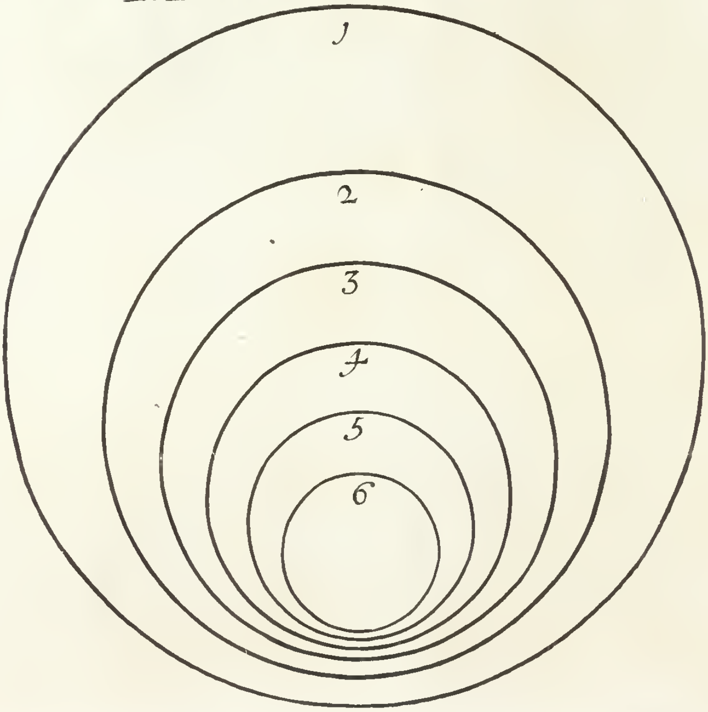
Frequentes in quaque Libri pagina occurrunt numeri, alii in margine, alii in textu poſt epigraphem adnotati. Priores iidem ſunt, quibus Bonannius utitur, & ſua in Opere recenſet Numiſmata, quos idcirco intactos referimus. Poſteriores, qui gemino veluti unco clauduntur, varios Numiſmatum modulos indicant, quos, collatis numeris, ex variis in priore Libri pagina impreſſis circulis, licet cognoſcere.

SE-

COLORES IN INSIGNIBVS EXPRESSI EXPLICANTVR.



Moduli Numismatum



SERIES
NUMISMATUM PONTIFICIORUM
A MARTINO V. AD BENEDICTUM XIV.

MARTINUS V.







HABITO Conſtantiæ ad ſchiſma, quod multos annos Eccleſiam vexaverat, eliminandum, Concilio, ii, ad quos Pontificis electio ſpectabat, in Epiſcopali Palatio VI. Idus Novembris An. Dom. MCDXVII. collecti, brevi communi omnium conſenſu ad Pontificatum Maximum evexerunt *Odonem* Cardinalem *Columnam*, qui in S. Martini honorem, cujus feſto die electus

fuerat, *Martinus* dici voluit. Romæ hic, quò commigraverat, ad x. Kal. Martias An. MCDXXXI. obiit, ſepultuſque eſt in Lateranenſi Baſilica cum hac epigraphe:

MARTINVS . PAPA . QVINTVS
SEDIT . ANNOS . XII . MENS . III . DIES . XXII
OBIIT . ANNO . MCDXXXI
DIE . XX . FEBRVARII
TEMPORVM . SVORVM . FELICITAS

I.

1. 2. MARTINVS . V. COLVMNA . PONT. MAX. *Pontificis effigies capite nudo, cum pluviali arabico opere ornato.*

PONT. ANNO . PRIMO . MCDXVII . ROMA . *Pontificis ſtemma columna coronata.* [4]

De hujuſce illuſtris, excelſæque Familiæ antiquitate, atque ſplendore [a], quam, certa monumenta a ſæculo XI. Præneſten, aliaque Oppida poſſediſſe, formidabilemque exſtitiſſe, teſtantur, poſt *Sanſovinum* [b], hiſtoriam miro ordine digeſtam noſtris temporibus exaravit Clariſſimus Vir *Franciſcus Valeſius* Romanus, præterito anno fato functus, illaque in quatuor ingentia volumina diſpertita brevi in publicum proditura exiſtimatur. Genealogiam etiam peculiari libro contexuit *Philadelphus Mugnoſius*, Auctor cæteroquin in antiquis rebus recenſendis non ſatis adcuratus. Ex Epiſtola quadam *Pauli Jovii* [c] ad Coſmam I. Medicen Florentiæ Ducem, a *Vaſario* laudata, diſcimus, a *Victore Piſano* Veronenſi, qui multa cudit Principum Numiſmata, inter alia *Martini Pontificis Numiſma expreſſum cum ſtemmate Columnenſium*, idque eſt, quod nunc damus. Celebrem hunc Artificem Pontifex Florentiâ Romam accivit, atque in Lateranenſi illum Baſilica aliqua pingere curavit. Notandum hìc, non potuiſſe Vaſarium, ut ex ipſius aſſertione eruimus, hujus Pictoris effigiem reperire, licet duo Numiſmata, in quibus ſemetipſum expreſſerat, ille cudiſſet, dictus ideò a *Pomponio Gaurico* [d] *in ſe cælando vir ambitioſiſſimus*: In primo exſtat effigies in ipſo flo-

a *Jobert Science des Med. tom. 1. pag. 20. tab. 2. Pariſ. 1739.*
b *Franciſcus Sanſovinus de Familiis illuſtribus Italiæ, edit. 1609. pag. 9.*
c *Lettere di Monſ. Giovio raccol. dal Domenichi pag. 59. Maffei Verona illuſtrat. tom. 4.*
d *Pomp. Gauric. de Sculpt. c. 17. Theſ. Ant. Græc. Gronov. col. 774. tom. 9.*

flore juventæ, & circa eam : PISANVS . PICTOR . Typus verò, laurea corona cum his litteris in medio . F. S. K. I. P. F. T. In ſecundo effigies jam ſeneſcens .

Hoc Pontificis *Martini* Numiſma renovatum fuit, iterumque cuſum, ut & multa alia, proximè elapſo ſæculo ſub *Franciſci* Cardinalis *Barberini* S. R. E. Camerarii auſpiciis, Principis litteris dediti, litterarumque, ac bonarum artium mirifici Protectoris .

II.

MARTINVS . V. COLVMNA . PONT. MAX. *Caput cum Tiara tribus coronis referta, vulgò* Triregno, *& pluviali .* 3.

QVEM . CREANT . ADORANT . ROM. *Pontifex recèns electus, a duobus Cardinalibus, cæteris prope adſtantibus, coronatus; Effigies genibus flexis, & Altare .* [4]

Hoc cuſum Numiſma admodum recens eſt, & Numiſmatibus aliis inſequentium Pontificum ejus pars poſtica eſt appoſita . Artifex quidem multum peccavit, genibus flexis repræſentans militem de Helvetorum præſidio, quum nonniſi ſub Julio II. primùm Helveti Pontificum præſidium conſtituerint .

III.

MARTINVS . V. COLVMNA . PONT. MAX. *Effigies, ut num. I.* 7.

OPTIMO . PONTIFICI . ROMA . *Mulier armata, ſedens ſuper trophæo armorum, ſiniſtra tenet cornucopiæ, atque olivæ ramum, dextraque extenſa libram .* [4]

Qui hoc Numiſma expreſſit, Piſanus fortaſſe, ut ex fuſione elicitur, Romæ figuram imitavit, quæ in variis Neronis Numiſmatibus conſpicitur, pro Parazonio, quod habet in ſiniſtra, & pro Victoria, quam in dextra, ſubſtituens ſymbola Juſtitiæ, Pacis, & Copiæ, quibus fruebatur Roma *Martini V.* Pontificatu, ut fidem facit *Paulus Benedicti de Magiſtro* ocularis teſtis in ſuis Ephemeridis vulgari Romanâ dialecto conſcriptis, quæ in Bibliotheca Vaticana adſervantur [a] : *Die* XX. *Februarii, morì Papa Martino V. quale viſſe ne lo Papato* XIV. *anni, & tenne uno quieto, & tranquillo ſtato, che ſe annava con l'auro in mano attorno a Roma docento miglia de notte, & de giorno ſicuro, & fece granniſſimo bene à la Città de Roma*; quæ verba ſic latinè ſonant : *Die* XX. *Februarii obiit Martinus*

a *Cod.* 3255.

nus Papa V. qui vixit in Pontificatu XIV. *annos, remque publicam quietam, & tranquillam reddidit, adeout quiſque ſecurus diuque noctuque aurum in manibus ferre poſſet ad* CC. *ab Urbe lapidem, fuitque de Romana Urbe multum benemeritus.*

IV.

5. MARTINVS. V. COLVMNA. PONT. MAX. *Caput nudatum: pluviale arabicè ornatum.*

DIRVTAS. AC. LABANTES. VRBIS. RESTAVR. ECCLES. COLVMNAE. HVIVS. FIRMA. PETRA. *Frons Eccleſiæ cum Porticu.* [4]

In hoc Numiſmate Vaticanæ Baſilicæ Porticus repræſentatur, quæ a Martino Pontifice fuit reſtaurata; Hic alias etiam Eccleſias vetuſtate penè collapſas novis ædificiis communivit, & auxit, ut in illius vita teſtatur, qui eodem ſæculo floruit, *Platina* [a]: *Martinus autem ab externo hoſte quietus ad exornandam Patriam, Baſilicaſque Romanas animum adjiciens, Porticum S. Petri jam collabentem reſtituit, & pavimentum Baſilicæ Lateranenſis opere vermiculato perfecit.* Hoc Numiſma fuſum, atque Patrum memoria fuit renovatum.

V.

6. MARTINVS. V. COLVMNA. PONT. MAX. *Caput, ut in aliis.*

IVSTI. INTRABVNT. PER. EAM. *Janua malè expreſſa, ſuper qua Salvatoris Imago, & in lateribus duo candelabra.* [4]

Literarum hujuſce Numiſmatis priſco ævo fuſi figuræ ſunt admodum deformes, ut ſunt illæ, quas dicimus Gothicas. Vetuſta Societas Sanctiſſimi Salvatoris Oratorii S. Laurentii dicti *Sancta Sanctorum* ad S. Johannis in Laterano, habet pro ſpecialibus inſigniis Salvatoris Simulacrum cum duobus candelabris. Harum iconum marmore expreſſarum non paucæ in Urbe conſpiciuntur, quarum quædam ſæculum XV. præſeferunt, in quo vixit *Martinus*. Societas vero fundata, vel potius in meliorem formam redacta per *Petrum Columnam*, Cardinalem a *Nicolao IV.* ad annum MCCLXXXVIII. creatum, præeſt Sacello, in quo ſervatur antiquiſſima, & Thaumaturga Icon Sanctiſſimi Salvatoris, ut ex *Benedicto de Mellinis* [b], qui de hac re librum

---

a *B. Platin. Vit. Pontif. pag.* 221. *edit. Venetæ an.* 1562.
b *Bened. Mellin. dell' Orat. di S. Loren. num.* 48. *pag.* 174.

librum ſcripſit, eruitur. In memoriam igitur præfati Cardinalis *Columnæ*, qui de eadem Gente fuit, ac Pontifex, Societas hoc Numiſma cudi curavit; cujus verba adludunt Oratorio, quod Baſilica etiam appellatur, quum in eo venerentur, & Imago Salvatoris *Acheropita* appellata, ſive opus non humanæ manus, & aliæ inſignes reliquiæ. Hac de cauſa *Nicolaus III.* in eo Oratorio adfigi juſſit: NON. EST. IN. TOTO. SANCTIOR. ORBE. LOCVS. Hæc inſcriptio adhuc ibidem viſitur.



Poſt



POſt *Martini* fatum, convenientes Cardinales apud Sanctam Mariam ſupra Minervam (qua Eccleſia pro Conclavi uſi ſunt) v. Nonas Martias Anni MCDXXXI. Pontificem elegerunt *Gabrielem* Cardinalem *Condulmerium* Venetum, qui nomen aſſumſit *Eugenii*. Obiit VII. Kal. Mart. Anni MCDXLVII. ſepultuſque eſt in Baſilica Vaticana hoc epitaphio:

Eugenius jacet hic Quartus, cor nobile cujus
Teſtantur vitæ ſplendida facta ſuæ.
Illius ante ſacros ſe præbuit alter ab ortu,
Alter ab occaſu Cæſar uterque pedes;
Alter ut accipiat fidei monumenta latinæ,
Alter ut aurato cingat honore caput.
Quo Duce & Armeni Græcorum exempla ſecuti
Romanam agnorunt, Ethiopeſque fidem;

Inde

Inde Syri ac Arabes, mundique e finibus Indi:
Magna ſed hæc animo cuncta minora ſuo;
Nam valida rurſus Turcas jam Claſſe petebat,
Dum petit aſt ipſum ſuſtulit atra dies.
Qui ſemper varios mundi contempſit honores,
Atque hæc, impreſſa condite, dixit, humo;
Sed non quem rubro decoravit ille Galero,
Sed non Franciſcus, ſtirps ſua, clara tulit,
Suſceptique, memor meriti tam nobile, quod nunc
Cernis, tam præſtans, ſurgere juſſit opus.

I.

EVGENIVS . IIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum triplici regno, & pluviali.* 1.2.

Inſignia familiæ Condulmeriæ, quæ ſunt faſciæ duæ tranſverſim ductæ, cum clavibus, & Regno. [4]

Hoc Numiſma poſterioribus temporibus fuit renovatum, fuſumque.

II.

SVB . EVGENIO . PAPA . IIII. ANNO . XPI. MCCCCXLI. VNITI . SVNT. *Pontifex Pontificiis veſtibus ornatus, ſedens cum pallio, dextra benedicens, & ſiniſtra claves tenens: Ab utroque latere duo parva ſtemmata, in uno claves, in altero faſciæ.* 3.4.

GRAECI . ARMENI . IN . SYNODO . FLORENTINA . CVM . SEDE . APOSTOLICA. *Effigies coronata genibus flexis, manibuſque junctis: In dextera alia ſimilis effigies, genibus etiam flexis; & in ſuperiori parte caput Divi Petri inter nubes.* [3 & 5]

Pulcherrimum hoc Numiſma aureum, magnique ponderis fuſum viſitur in Pinacotheca Magni *Etruriæ* Ducis [a]. Eugenius Pontifex ad ann. MCDXXXVIII. Concilium Ferrariæ indixerat, quò commigrare debebat *Johannes Palæologus* Imperator Orientis, pro unione Latinæ Eccleſiæ cum Græca, tot jam annos ab illa ſciſſa [b]: Et quidem pius hic Imperator Martio menſe ejuſdem anni Ferrariam cum *Joſepho* Patriarcha CPolitano, aliiſque Græcis Epiſcopis pervenit. Sed quum in

a *Numiſm. Muſ. Florent. tom. 1. cum animadv. Clariſ. Gorii.*
b *Horat. Juſtinian. Præfat. ad Act. Concil. Florent. Labbæus Concil. Tom. 13. col. 3.*

in ea Urbe peſtilens morbus ſerpere inciperet, XVII. Kal. Februarias *Eugenius* inde diſceſſit, & VI. Kal. ejuſdem Florentiam, quo Concilium tranſtulerat, pervenit. Inſequenti menſe Imperator etiam Græcus cum ſuis Epiſcopis venit; unde poſt varias ſeſſiones, terminus impoſitus fuit antiquis controverſiis, unioque compacta inter ambas Eccleſias [a]. Antequam Imperator excederet, Florentiam Nuncius venit ab Armenorum Patriarcha *Conſtantino* miſſus, cum literis *Pauli de Imperialibus* Conſulis, ſive Gubernatoris pro Januenſi Republica Theodoſiæ [b], qui multum pro unione adlaboravit, adeout Armeni Epiſcopi ſe Concilii, atque Pontificis decreta recipere promiſerint; quod etiam factum eſt: menſe enim Novembri articulis fidei ſubſcripſerunt [c]. Qui igitur in Numiſmate genibus flexis coronatus viſitur, eſt *Johannes Palæologus* Imperator CPolitanus; cujus etiam Numiſma conſpicitur, dum Florentiæ commoraretur, cuſum, in Pinacotheca Magni Ducis [d]. In hujus antica viſitur effigies Imperatoris cum pileo extraordinario, Græcanicoque, & circum: ΙΩΑΝΝΗC. ΒΑCΙΛΕΥC. ΚΑΙ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΡΩΜΑΙΩΝ. Ο. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟC. In poſtica idem Imperator ab alio comitatus (ambo equitantes) Crucem adorat manibus junctis; & hæ literæ: ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΠΙCΑΝΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ *Opus Piſani Pictoris.* Hoc Numiſma a *Jovio* memoratum [e], deſcriptum videtur apud *Ducangium* [f], *Bandurium* [g], *Lucchium* [h], ac tandem apud clariſſimum Marchionem *Maffejum* [i]. Alia effigies, quæ in Eugenii Numiſmate genibus flexis ſpectatur, non Patriarchæ CPolitani, ſed Armenorum potiùs Nuncii, ſive eorum Patriarchæ, mihi videtur.

III.

6. EVGENIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

NICOLAI. TOLENTINATIS. SANCTITAS. CELEBRIS. REDDITVR SIC. TRIVMPHANT. ELECTI. *Pontifex habitu ſacro cum Cardinalibus inter Sanctos adſcribit* Nicolaum Tolentinatem *ante Altare: In ſuperiori parte, Spiritus Sanctus.* [4]

In hoc Numiſmate, poſterioribus temporibus cuſo, repræſentatur ſolemnis Canonizatio *S. Nicolai* ab *Eugenio* facta Pentecoſtis feſto die

a *Lab. col. 558.*
b *Juſtinian. tom. 5. pag. 349. in Act. Concil.*
c *Idem par. 3. pag. 363. num. 19.*
d *Numiſ. Muſ. Flor. tom. 1.*
e *Lett. del Giov. raccol. dal Domen. pag. 59.*
f *Carol. Ducang. Hiſt. Byzant. illuſtr. in fam. Augg. pag. 245.*
g *Bandur. Imper. Numiſ. tom. 2. pag. 772.*
h *Syllog. Numiſm.*
i *Veron. Illuſtrat. part. 3.*

die Nonis Junii MCDXLVI. Ex *Platinæ* [a] verbis eruitur, hoc factum fuiſſe in veteri Eccleſia S. Auguſtini, quæ poſtea a fundamentis in ampliorem formam a Cardinali *Rothomagenſi* fuit redacta: *Nicolaum Tolentinatem*, inquit *Platina*, *Ordinis S. Auguſtini*, *miraculis clarum in Sanctos referens* (Eugenius) *a S. Petro cum omni Clero*, *ſupplicando*, *ad S. Auguſtinum profectus ſolemnia ipſe celebrat*, *adſtante P. R. Cardinaliumque omnium cœtu*. Sed *Angelus Roccha* ſcribit [b], ſolemnitatem habitam fuiſſe in Baſilica Vaticana: *Nicolaus*, ait ille, *Tolentinas relatus fuit in Sanctorum numerum Romæ in Baſilica S. Petri ab* Eugenio IV. *die Dominico* v. *Junii*. Hæc tamen controverſia diluitur a *Lælio Petronio* Auctore ſynchrono, cujus Ephemerides manuſcriptæ in Bibliotheca Vaticana [c] adſervantur, & a Cl. Muratorio in ſuis rebus Italicis editæ; licet paragraphus, in quo hoc narrat, ſit mutilus: Ait igitur, Pontificem, facta in Divi Petri Apotheoſi, ad S. Auguſtinum proceſſionaliter commigraſſe, Miſſarum ſolemnia celebraturum; cujus rei cauſa: *Per lo Amore à detto S. Nicola foro coperte*, *&* *adornate le ſtrade de drappi d'oro*, *&* *de velluti*, *&* *di lana*, *&* *mondate tutte da S. Agoſtino*, *inſino à Santo Celſo*, *&* *ſtimato fu*, *che la ſpeſa*, *che fero li Frati di S. Agoſtino*, *valeſſe cinquemila ducati*; Hoc eſt: *Propter D. Nicolaum*, *viæ pannis auro contextis*, *holoſericis villoſis*, *atque lanis copertæ ſunt*, *atque ornatæ*, *inſuperque immundiciis purgatæ a S. Auguſtini Eccleſia ad S. Celſi*; *ita ut Fratres S. Auguſtini*, *juxta exiſtimationem factam*, *ad quinque millia aureorum expenderint*.

IV.

EVGENIVS . IIII. PONT. MAX. *Effigies*, *ut in præcedenti*. 5.

QVEM . CREANT . ADORANT — ROMAE . *Pontificis coronatio*. [5]

Numiſma poſterioribus temporibus fuit cuſum, & poſtica pars eadem eſt, ac quæ in *Martini V.* Numiſmate ſupra a nobis recenſito, conſpicitur.

B Car-

a *Platin. in Eugen. IV. fol.* 231.

b *Angel. Rocch. de Canoniz. Sanct. Oper. tom.* 1. *pag.* 148. *&* *Emus Lambertinus in Opere de Canon. Sanct.*

c *Codd.* 1433. 6389.



CArdinalis *Thomas Luganus*, dictus ab aliis *Parentucellus*, Sarzanenſis, in Conclavi habito apud Fratrum Prædicatorum Cœnobium electus fuit Pontifex nomine aſſumto *Nicolai V.* xv. Kal. Apriles anni MCDXLVII. obiitque VIII. Kal. eaſdem an. MCDLV. ac ſepultus fuit in Baſilica Vaticana in urna marmorea, cui ſequentes verſus fuerunt adſcripti [a]:

Hic ſita ſunt Quinti Nicolai Antiſtitis oſſa,
Aurea qui dederat ſecula, Roma, tibi:
Conſilio illuſtris, virtute illuſtrior omni,
Excoluit doctos doctior ipſe viros;
Abſtulit errorem, quo ſchiſma infecerat Urbem,
Reſtituit mores, mœnia, templa, domos.

Tum

a *Torrig. Grott. Vatic. par. 2. pag. 98.*

Tum Bernardino ſtatuit ſua ſacra Senenſi,
Sancta Jubilei tempora dum celebrat.
Cinxit honore caput Friderici, ac Conjugis aureo;
Res Italas, icto fœdere, compoſuit.
Attica Romanæ complura volumina linguæ
Prodidit: En Tumulo fundite thura ſacro.

I.

NICOLAVS . V. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum Tiara, & pluviali arabicè contexto.* 3.
Inſignia Pontificis, quæ ſunt claves decuſſatæ. [4]

II.

NICOLAVS . V. PONT. MAX. *Pontificis effigies, ut ſupra.* 4.
Inſignia jam deſcripta corona laurea circumdata. [4]

III.

NICOLAVS . V. PONT. MAX. *Pontificis effigies, ut ſupra.* 1. 2.
TOMAS . LVGANO . DI . SARZANA . MCDIIIL. *Inſignia Pontificis, ut ſupra.* [4]
Hoc Numiſma eſt poſteris temporibus cuſum. Sunt qui ajunt, Pontificem, quòd ignobili eſſet genere, hæc inſignia aſſumſiſſe; alii vero in cauſa eſſe ſcribunt humilitatem, ſubduntque, illum fuiſſe e gente Parentucella nobili Sarzanenſi[a].

IV.

NICOLAVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedentibus.* 5.
FELIX. ROMA. *Urbs mœniis circumdata, ſed rudi opere.* [4]
In hoc Numiſmate commemorantur ædificia, quæ Pontifex hic fieri Romæ curavit; is enim Urbem, non ſolum tutiorem muris reſtitutis reddidit, ut inſignia ipſius, quæ a Porta Divi Pauli ad Portam Capenam, & a Latina ad Majorem[b], conſpiciuntur, fidem faciunt; ſed etiam augmento Palatii Vaticani decoravit, necnon multarum Eccleſiarum reſtauratione, ac in meliorem formam reductione. Varia ejus ædificia multis commemorat verbis *Jannottus*

 Ma-

a *Ciaccon. in Vit. col. 955. Vid. Cl. Georg. in Vit. edit. Rom. 1742. in 4.*
b *Martinel. Rom. Sacr. cap. 2. pag. 2. & ſeq. edit. ſecund.*

Manettus in vita hujus Pontificis, quæ in Bibliotheca Vaticana MS. reperitur, poſtmodum a Cl. Muratorio publici juris facta, & *Platina*[a].

Verba FELIX. ROMA. reperiuntur etiam in tegula quadam tectus Baſilicæ veteris S. Petri anno MDCVI. demolitæ, quæ adſervatur in Archivo Canonicorum; legitur in eadem[b]: REGNANTE. D. N. THEODORICO — FELIX. ROMA. Sic item: FELIX. CARTHAGO. in Numiſmatibus Maxentii, & Childerici Vandalorum in Africa Regis, ac: FELIX. TICINVM. in Numiſmate Baduelæ, ſive Totilæ[c].

V.

6. NICOLAVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedentibus.*

ANNO. IVBIL. — ALMA. ROMA. MCDL. *Porta Sancta clauſa.* [4]

VI.

7. NICOLAVS. V. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut ſupra.*

RESERAVIT. ET. CLAVSIT. ANNO. IVBIL. MCDL. *Pontifex, qui imponit primum lapidem pro Portæ Sanctæ occluſione.* [4]

Artifex, qui præterito ſæculo delineavit, & cudit ambo hæc Numiſmata, expreſſam voluit vulgi opinionem circa Portæ Sanctæ reſerationem, nec obſervavit, ſacram cæremoniam aperiendi, & claudendi illam tempore Jubilei ab *Alexandro* VI. ſæculo ineunte XVI. primùm conſtitutam, ut ſuo loco per nos manifeſtum fiet.

Nicolaus V. Annum Sanctum celebravit MCDL. incredibili exterorum concurſu; Quo tempore res maximè infauſta evenit ſupra Pontem Ælium, nunc S. *Angeli*, a *Paulo de lo Maſtro* deſcripta, qui plura tunc expreſſit, quæ in aliis non leguntur; ideoque, licet haud brevis ſit ejus narratio, non immerito, quæ hic a nobis extra textum donetur, exiſtimata eſt, ut in ſuis Ephemeridis, quæ manuſcriptæ cuſtodiuntur in Bibliotheca Vaticana, legitur *: Scribit igitur, ut ſummatim dicamus, anno MCDL. menſe Decembri Ro-

a *Platin. in Vit. Nicol. V. pag. 238. Georg. in Vit. p. 77. T. 3. p. 2. rer. Ital. Burmann. Theſ. Ital.*
b *Torrig. Sacr. Grott. Vatic. pag. 130.*
c *Bandur. Numiſm. Imper. tom. 2. pag. 148. 629. 646.*

* Menzione de l'anno del Giubileo 1450. lo meſe di Natale à Roma venne molta Gente per lo perdono alle quattro Chieſe di Roma, li Romani un meſe, e li Paeſani, quindici dì gli Oltramontani, & tanta moltitudine venne à uno tratto, che le Mole non potevano ſupplire, & li Forni manco ad tante perſone, che moltiplicavano: Lo Papa ordinò, che ogni Domenica foſſe mo-

Romam innumerabiles homines convolaſſe ob indulgentias: has quidem Romanos incolas menſtrualibus, cæteros verò quindecim dierum precibus lucratos fuiſſe: Tantam multitudinem eodem tempore adveniſſe, ut ad parandos advenis panes nec molendini, nec furni ſufficerent, ideoque Pontificem primùm octo dies, deinde tres tantùm ad preces faciendas conſtituiſſe; hoc uſque ad medium Januarium: Deinceps Romam peregrinis vacuam penitùs exſtitiſſe uſque ad Quadrageſimale jejunium, quo, aucto peregrinorum numero, multi ſub dio in vineis dormire coacti ſunt: In Hebdomada Sancta adeo ad Divi Petri confluentium numerum excreviſſe, ut Pons S. Angeli frequenti populo impervius eſſet, proindeque multi, inter quos ipſe *Paulus*, qui hæc refert, cum virgis ad tertiam noctis horam juſſi ſint, qui turbam inde agerent, ac confuſionem arcerent; & hoc ad Majum menſem: Majo verò menſe non ita turbis Romam preſſam fuiſſe, peſtilentem enim morbum invaſiſſe, quo Romani, exterique obibant: Xenodochia, & Eccleſias ægris, mortuiſque plenas: Ægros ut canes, quum ob aerem peſtiferum, tum ob magnum calorem, pulveremque, per vias cecidiſſe: Pontificem cum Aula Roma exceſſiſſe, & Fabriani bullatam edidiſſe Conſtitutionem, qua quinque tantùm dierum precibus ad Kal. Octob. Indulgentiæ elargirentur: Octobri ineunte eum Romam repetiiſſe; hanc verò Urbem adeò fuiſſe advenis repletam, ut deficiente pane, hoſpitiis, domibuſque, ad defendendos a fa-

---

moſtrato lo Volto Santo, & tutte le reliquie de le Chieſe; lo Papa faceva la Benedizione, & non ſupplivano le Mole. Lo Papa conceſſe tre dì à confeſſi, & contriti, & queſto durae da Natale à mezzo meſe de Gennaro, e poi reſtette, che non ci venia quaſi perſona, talche gl' Induſtrianti ſtevano malcontenti, quaſi disfatti; Et à mezza Quareſima cominciò à rivenire tanta la Gente, che per tutte le Vignè ſtevano à dormire per lo tempo bono, & eſſendo la Settimana Santa intervenne, che per quelli, che givano, e quelli, che venivano era tanta ſolla ne la ſalita de lo Ponte, che durae ſino à doe, e tre ore de notte, talchè biſognava, che li Fanti de Caſtello, & io Paolo colli baſtoni in mano, andaſſimo à sfollare, altrimenti ſariano periti molti, & la notte remanevano per li Porticali, & ſtrate, & chi aveva Patre, chi Matre, chi Figliuoli, chi Fratelli, e chi Compagni ſperduti, e chiamavanſi l' uno all' altro, peccato à vederli, & durae inſino all' Aſcenzione de Maggio. Poi la Gente reſtette, perchè venne gran morìa, & morivano Romani, & altri, talchè Oſpedali, & Chieſe erano piene trà ammalati, & morti, & caſcavano morti per la ſtrada, come cani, trà l'aere infetto, & li diſagi, abbruſciati da lo caldo, & da la polvere erano de morti infiniti, & molti avevano denari, & non li valevano. Fatte le Funzioni, ſe partì lo Papa, & la Corte de Roma, & andae à Fabriano, & fece una Bolla, che in cinque dì ſe aveſſe lo perdono tutto per tutto Settembre. Paſſato queſto tempo tornao lo Papa, & la Gente revenne tanta, che in Roma non ſe poteva ſtare, & ogni Caſa era Albergo, & non baſtava, domandavano per l'Amor di Dio foſſero albergati, & non trovando remanevano per le ſtrate à dormire morti de freddo, non ſe poteva ſupplire à lo pane per li Molini, & Forni, & il Papa pigliae per par-

a fame, & frigore homines, Pontifex ſingulis Sabbathis Apoſtolorum Capita, Dominiciſque diebus Vultum Sanctum oſtendi curaverit, Benedictione inſuper impertita: Hæc nihil profuiſſe, nam plateas ſemper gentibus plenas, quum Benedictio daretur, S. Petri atrium plenum, necnon Neronis Montem, vulgò *Palazzuolo*, vineaſque conterminas, licet diſſitas, unde tamen Pontifex conſpiceretur; donec Decembris die XVIII. ob euntium, & redeuntium per Pontem Ælium multitudinem, ad CLXXII. hominum ſint necati, IV. Equi, & Mulus: Tum Paulum de Sarto Pontis Regioni Præfectum, alioſque, qui providerent, advocatos; Arciſque Præfectum Portam æneam claudere juſſum: Licet hi cum duobus Mareſcallis gentem a Ponte arcerent, cadaveraque ſecus viam acervatim collocarent, plenis nihilominus Pontis Zonis, Arcubuſque, hominibus, plures in flumen dejectos; Poſt factum cadavera, ipſo *Paulo* adjutante, ad Divi Celſi translata. Hìc deinceps commemorat Urbis de hac re luctum, clamoreſque parentum, filiorum, fratrum, ac ſororum ad mediam noctem protractos; additque, Pontificem, ter ſex curribus adhibitis, CXXVIII. mortuos ad Campum Sanctum, ubi uſque ad Dominicam inſequentem, ut a ſuis agnoſcerentur, inſepulti remanſerunt, adduci curaſſe, ſex in S. Mariæ ſupra Minervam, reliquos in S. Celſi ſepultos: Ex mortuis, plures juve-

---

partito, che ogni Sabato faceva moſtrare le Teſte, & la Domenica lo Volto Santo, & allo uſcire da le grade Eſſo dava la Benedizzione, & indulgenzia, acciò non ſia affamata Roma, & non baſtava, lo Sabato ſeguente era pieno ogni coſa, le eſtrat piene, le piazze tutte piene, & quando lo Papa dava la Benedizzione, era la piazza piena, & lo monte di Nerone, cioè il Palazzuolo, & le vigne de qualunque loco ſe vedeva la Loggia, & più non lo vedevano, & durao queſto fino à Natale, & eſſendo à dì 18. di Decembre uno Sabato alle 24. ore, cadde la maggiore sfortuna de lo Mondo, che correva la gente da S. Pietro, moſtrato lo Volto Santo, acciò la Domenica ſeguente ſe poteſſe andar con Dio, cioè la Domenica ſeguente, fatta la benedizzione, fù tamanta la inſruttaglia à mezza la ſalita de lo Ponte, che ci moriro cento ſettanta, & due Perſone affocate da la Folla, & quattro Cavalli, & una Mula, & ciaſcuno ſopra li morti. Sentendoſi, che ce moriva tanta gente, chiamarono lo Caporione de Ponte Paolo de lo Sarto, & Cittadini, & fù dato ordine à lo Caſtellano, che ſerraſſe la Porta di bronzo, che non ci entraſſe più perſone. In Ponte ſtevano li doi Caporioni, & i doi Maliſcalchi parati à lo ſalire de lo Ponte, che nullo paſſaſſe, & ſcoſtorno li corpi morti da la ſtrata ammontonati de qua, & de là da la via, & così facemmo sfollare la Gente: Erano piene le Zone de lo Ponte, & quelli Archi, talchè à loro diſpetto ſe caſcava in Fiume, & sfollato portammo li Corpi morti à S. Celſo, & io Paolo ne ajutai à portare circa 12, gran pietà à vedere 172. corpi morti, e chi piagnere Patri, chi Matre, chi Figlio, chi Sorella, chi Fratello, ſe raddoppiavano le ſtrida uſque ad mediam noctem. A mezza notte lo Papa mandò ſei carri tre volte, che foro dicidotto carri, & felli portare à Campo Santo, & vi ſtettero tutta la Domenica ſeguente, che non volle foſſero ſeppelliti, acciocchè li loro li riconoſceſſero, & furo in quelli carri 128. corpi morti, ſei ne furo portati à la Minerva, & lo reſto in S. Celſo, & la maggior parte de li morti erano Jovani gagliardi, & Femmine,

juvenes fortes, fœminaſque, ſenum, parvulorumque paucos; veſtimenta in S. Celſo contigua domo, ut ſua unicuique diſtribueret, cuſtodiſſe Benedictum *Pauli* patrem; De cætero hoc anno Trapezitas, Pharmacopolas, & ſacrorum Vultuum Pictores multum feciſſe lucri, ut & hoſpitia præbentes, eos præſertim, qui cauponas in plateis S. Petri, & S. Johannis, ac in viis habebant; reliquas item artes exercentes, ſed non ut quos memoravimus.

VII.

NICOLAVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedentibus.* 8.
SED. AN. VIII. DI. XX. OB. XXV. MAR. MCDLV. ANDREAS. GVACALOTIS. *Pontifex in navi, cui inſcriptum eſt,* ECCLESIA. *ſiniſtra tenet crucem, a qua pendet parvum quaſi velum, in quo duæ claves.* [4]

Fudit hoc Numiſma *Andreas Guacalotis*, ſive *Guacialotus*, poſt obitum Pontificis optimum ipſius regimen, dum vixit, oſtenſurus; & licet non affabre factum, ob raritatem tamen eſt in pretio. Aliud ejuſdem artificis Numiſma melioris eſt notæ apud Baronem Stoſchium, in quo repræſentatur *effigies nuda Nicolai Palmerii* Ordinis S. Auguſtini Epiſcopi Hortani, Viri docti, cum literis hiſce: NVDVS. EGRESVS. SIC. REDIBO; & in ſecundo circulo: NICOLAVS. PALMERIVS. SICVLVS. EPISCOPVS. ORTAN. In poſtica adeſt figura nuda habens clepſydram in dextra, haſtam in læva; circumque: ANDREAS. GVACIALOTVS. CONTVRBENALIS. B. F. In medio: VIX. AN. LXV. OBIIT. A. D. MCCCCLXVII. Hoc Numiſma memorat Illuſtriſſimus *Fontaninus* [a], & apud *Ughellium* [b] in ligno expreſſum viſitur. Cl. Dominicus Georgius Sanctiſſimi Domini Noſtri ex intimis Sacellanis pluribus probat, Andream e Prato in Tuſcia ortum traxiſſe, multaque munia in Urbe obiiſſe [c].

Alfon-

---

a *De Antiquit. Hortæ lib. 2. cap. 3. pag. 301. 2. tom. 3. edit.*
b *Ughell. Ital. Sac. tom. 1. col. 800.*
c *In Vit. Nicol. V. pag. 153.*

mine, pochi Vecchi, & poche Creature; li veſtimenti foro dati in guardia à Benedetto mio Patre, & meſſi in una Cammera à S. Celſo, & molti quærebant ſuos, li panni juſti erano cerchi. La connizione de lo Jubileo fù queſta, li Banchieri, & li Speziali, & Pentori de Volti Santi ferno gran teſoro, Hoſtarie, & Taverne, maſſime quelli, che le fero fare per le ſtrate, & in piazza de S. Pietro, & de S. Janni, & tutte le arti, ma queſte ſopra tutte.



ALfonſus Cardinalis *Borgia* Valentiæ in Hiſpania natus, qui nomen ſumſit *Calixti*, Summus Pontifex electus fuit ſexto Idus Apriles MCDLV. obiitque VIII. Idus Sextiles An. MCDLVIII. ſepultus eſt in Baſilica Divi Petri, unde precibus Illuſtriſſimi *Johannis Baptiſtæ Vives Paulus V.* transferri permiſit ad Eccleſiam *S. Mariæ Montis-ſerrati* Nationis Aragonenſis, quod privatè factum eſt tertio nonas Februarias anni MDCX.

I.

1. 2. CALIXTVS. III. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum mitra, & pluviali magni pretii.*

ALFONSVS. BORGIA. GLORIA. ISPANIE. *Pontificis inſignia expreſſa per Bovem.* [4]

Non ſine cauſa temporibus ſuis *Calixtus* nuncupatus eſt: GLORIA. HISPANIAE. ipſe enim, ut ait *Volaterranus*[a], fuit *Juris Pontificii*

a *R. Volaterran. Anthropol. lib. 22. pag. 517. edit. Baſil.*

tificii ſcientia doctiſſimus. Ipſe Hiſpaniam, ſchiſma ab ea eliminaturus, miſſus fuerat, ibique ita apud *Alfonſum* Regem ſe geſſerat, ut *Egidius* Barchinonenſis poſt obitum *Petri de Luna* creatus ſchiſmatice Pontifex, huic cedens dignitati, ad pedes *Martini V.*, eo auctore, ſe ſubſtraverit [a]. Pacem inſuper *Alfonſum* inter Aragoniæ Regem, & *Johannem* Regem Caſtellæ procuravit, atque concluſit.

II.

Idem Numiſma minori forma noviſſime reſtitutum. [5]

III.

CALIXTVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra*. 3.

HOC. VOVI. DEO. VT. FIDEI. HOSTES. PERDEREM. ELEXIT. ME. (*pro* elegit.) *Aliquot triremes in mari ordinatim poſitæ*. [4]

In hoc Numiſmate noviter fuſo innuitur votum a *Calixto* factum bellum inferendi Turcis, ſi ad Pontificatum eveheretur. Hujuſce rei, poſt S. *Antoninum* [b], expreſſe meminit *Platina* [c], qui etiam voti verba refert. *Calixtus* revera S. R. E. Cardinales, ac alios, ad Europæos Principes, ad *Uſſumcaſſanum* Perſarum Regem, ad Armeniæ Principem, & ad Tartarorum Gentem legavit, ut eos contra Turcas adducerent: Quare maxime lætatus eſt, quum ipſi nunciata fuit victoria contra hos a *Johanne Hunniade* apud *Albam Græcam*, vulgò *Belgrado*, decimoſeptimo Kal. Sext. anni MCDLVI. relata. Miſit inſuper Pontifex *Scarampum* Cardinalem cum ſexdecim Triremibus, quibus ille Claſſem Turcarum fregit, & ab eorum conatibus liberam reddidit Inſulam *Mitylenem*, quam *Calixtus* reſtituit Principi, qui eam poſſidebat [d], ſub directo Apoſtolicæ Sedis dominatu.

IV.

CALIXTVS. III. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum mitra, & pluviali*. 7.

NE. MVLTORVM. SVBRVATVR. SECVRITAS. *Proſpectus Urbis propugnaculis munitæ, & in medio Inſignia*. [4]

a *Platina in Calix. III. pag.* 239.
b *Hiſtor. part.* 3. *t.* 22. *cap.* 12. *pag.* 578. *tom.* 3. *edit. Lugdun.*
c *Platina in Vit. Calix. pag.* 239. *col.* 2.
d *Raynald. Annal. Eccleſ. tom.* 18. *ad ann.* 1457. *num.* 31.

Calixtus III. quum ſe totum dediſſet bello in Infideles promovendo, parum, vel nihil ædificia curavit. In hoc novo Numiſmate mœnia repræſentantur urbis, fortaſſe Romæ, quaſi ipſe ea, vel reſtituerit, vel exſtruxerit; ſed hujuſce rei nullum habemus teſtimonium, nec *Martinellus* [a], qui Urbis ædificia multis deſcribit, meminit; unde dicendum eſt, per errorem Numiſmati adjectam poſticam partem, alii fortaſſe Pontifici adtribuendam.

V.

CALIXTVS. PAPA. III. *Effigies Pontificis, ut præcedentes.*

CLAVES. REGNI. CAELORVM. *Claves Pontificiæ coronatæ.* [4] Poſticam hujus Numiſmatis partem potius *Nicolao V.* adſererem, cujus ſpecialia inſignia erant claves; ita ut, quum *Calixtus* Pontificatum aſſumſit, ſola effigies fuerit immutata.



Æneas

a *Florav. Martinell. Rom. Sacr. cap. 1. pag. 2.*



ÆNeas *Silvius Piccolomineus* Senenſis a Cardinalibus ad Pontificatum ſupremum fuit evectus XIV Kal. Septembres anno MCDLVIII. Obiit Anconæ quum Claſſem Venetam adſcenderet in Orientem transfretaturus contra Turcas XVII. Kal. Septembris an. MCDLXIV. Cadaver Romam translatum fuit; ibique marmoreo ſepulchro conditum in Baſilica Vaticana; inde ab *Alexandro* Cardinali *Peretto* ad Eccleſiam S. Andreæ a Valle tranſportatum, quæ Eccleſia exſtructa fuit, ubi erat Palatium Gentis *Piccolomineæ*; ibi hæc inſcriptio legitur.

PIVS. II. PONT. MAX. NATIONE. TVSCVS. PATRIA
SENENSIS. GENTE. PICCOLOMINEA. SEDIT. ANN. VI.
AVGVSTA. IN. AVGVSTO. PONTIFICATV. GLORIA
CONVENTVM. CHRISTIANORVM. MANTVAE. PRO

FIDE. HABVIT. OPPVGNATORIBVS. ROMANAE. SEDIS. INTRA. ATQVE. EXTRA. ITALIAM. RESTITIT CATHARINAM. SENEN. INTER. SANCTAS. CHRISTI RETVLIT. IN. GALLIA. PRAGMATICAM. ABROGAVIT. FERDINANDVM. ARAGONEN. IN. REGNVM. SICILIAE. CIS. FRAETVM. RESTITVIT. REM. ECCLESIAE. AVXIT. FODINAS. INVENTI. TVM. PRIMVM ALLVMINIS. APVD. TOLFAM. INSTITVIT. CVLTOR IVSTITIAE. ET. RELIGIONIS. ELOQVIO. ADMIRABILIS. PARATA. CLASSE. AC. VENETORVM. DVCE CVM. SVO. SENATV. COMMILITONIBVS. CHRISTI HABITIS. IN. BELLO. TVRCIS. INDICTO. ANCONAE DECESSIT. EX. PATRVM. DECRETO. IN. VRBEM. RELATVS. IN. BASILICA. S. PETRI. ANN. MCCCCLXIV. CONDITVR. TVM. RELICTO. IBIDEM. CAPITE. S. ANDREAE. APOSTOLI. VBI. AD. SE. EX. PELOPONNESO ADVECTVM. COLLOCATVR.

I.

1.2. PIVS. II. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum pileolo, vulgo* Camauro, *& parvo pallio, vulgò* Mozzetta.

GLORIA. SENENSIS. DI. CASA. PICCOLOMINI. *Quinque lunæ corniculatæ intra Crucem diſpoſitæ, quæ hujus familiæ ſunt inſignia.* [4]

Hoc Numiſma fuſum ab aliquo indocto cenſeo, quum ad Pontificatum evectus eſt Cardinalis Piccolomineus, ut ex epigraphes ſimplicitate, partim Latine, partim Italice expreſſæ, adparet.

II.

7. PIVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

PONT. ANNO. SECVNDO. MCCCCLX. *Inſignia gentis Piccolomineæ.* [4]

III.

Idem Numiſma recentiùs cuſum. [4]

IV.

IV.

PIVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

OPTIMO. PRINCIPI. [4]

Optimi Principis laudem Veteres in Numiſmatibus dederunt potiſſimum Imperatoribus Antonino Pio, & Trajano[a]: & jure merito Pio II. Pontifici eadem laus adtributa in hoc fuſo Numiſmate, qui ob egregias animi dotes deſiderium ſui omnibus reliquit, atteſtante Cardinali Papienſi, qui ſic Cardinali Senenſi ſcribit[b]: *Audis quotidie* (Pium) *magis, & magis laudari, & apud multos etiam deſiderium ejus eſſe.* 5.

V.

AENEAS. PIVS. SENENSIS. PAPA. SECVNDVS. *Effigies, ut in præcedentibus.* 4.

ALES. VT. HAEC. CORDIS. PAVI. DE. SANGVINE. NATOS. *Pelicanus, qui roſtro ſuum vulnerat femur, ut filios ſanguine alat.* [4]

In hoc Numiſmate alluditur Pontificis erga ſuum gregem eximiæ charitati, qui licet ſenex, morbiſque afflictus, ſæpe voluit Anconam viſere, ubi quum navim adſcendere meditaretur, populum ſuum a Turcarum tyrannide vindicaturus, diem clauſit: *Mortuus* (inquit Cardinalis Papienſis[c]) *pro veritate eſt; & pro redemptione plebis captivæ, offerens ſe hoſtiam Deo, & relinquens exemplum Sacerdotibus, quales eſſe pro ſuis plebibus debeant.* Fudit hoc Numiſma, juxta *Molinetium*[d], *Andreas* Cremonenſis, verſum appinxit *Campanus.*

VI.

PIVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut numero III.* 3.

VELOCITER. SCRIBENTIS. SOBOLES — NE. TANTI. ECCLESIAE. PACISQVE. AMANTIS. DELEATVR. MEMORIA. *Abacus cum tapete, multis libris referta; & in uno legitur:* IMPOSITA. TVRCARVM. LEX. [4]

Paulo poſt mortem *Pii*, doctiſſimi, indefeſſique viri, hoc Numiſma fuſum fuit. Opera, quæ edidit, recenſet *Ludovicus Jacobus de S. Carolo* in Bibliotheca Pontificia, & in vita adhuc inedita *Pii II.* R. P. *Bandiera* Senenſis, Presbyter Oratorii S. Hieronymi de Charitate.

VII.

a *Mediob. Numiſ. Oyſel. pag.* 19.
b *Epiſt.* 10. *pag.* 593. *poſt comment. edit. Francofurt.* 1618.
c *Card. Pap. Epiſt.* 40. *pag.* 489.
d *Molinet. Hiſt. Pontif. per Numiſm. in Præfat.*

VII.

Hoc Numiſma majori modulo fuit noviſſimè cuſum. [3]

VIII.

PIVS. II. TERMAX. PONTIFEX. *Effigies, ut in aliis.*

Tres baſes ſertis ornatæ, ſupra mediam ſtat Cherubim alis in Crucis formam compactis, ſupra dexteram Aquila, Cycnus ſupra lævam. [4]

Hoc Numiſma in forma ovali fuſum non facile invenitur; ejus poſticâ notatur Pontificis in tribus Artibus, Theologiâ, Philoſophiâ, & humanis Litteris, excellentia.



Poſt



POſt obitum Pii Pontificatum adeptus eſt *Petrus Barbus* Cardinalis Venetus iiI. Kal. Septembres MCDLXIV. qui nomen ſibi indidit *Pauli* II. Eccleſiamque moderavit ad VIII. Kal. Sextil. An. Dom. MCDLXXI. & ſepultus eſt ſequenti addita inſcriptione, in Baſilica Vaticana:

PAVLVS . II. VENETVS . PONT. MAX.

I.

PAVLVS . II. VENETVS . PONT. MAX. *Pontificis effigies capite* I. 2.
nudo, pluviali iconibus Apoſtolorum ornato, & Pontificiis inſigniis.
ANNO . MCDLXIV — ROMA . *Inſignia Gentis* Barbæ, *Leo ſaliens cum tranſverſa faſcia*. [4]

II.

PAVLVS . II. VENETVS . PONT. MAX. *Effigies ſimilis cum pluviali ſimplici.*
Inſignia eadem coronâ circumdata; a Bonannio omiſſa. [4]

III.

III.

3. 4. PAVLO. VENETO. PAPE. II. ITALICE. PACIS. FVNDATORI — ROME. *Effigies dimidiata Pontificis cum pluviali. Pontificis Inſignia.* [4]

IV.

Aliud ſimile cum Inſigniis intra coronam, ut numero III. [4]

Quum animum Paulus II. ad bellum contra Turcas, qui ſibi Albaniam ſubjecerant, intendiſſet, primùm incubuit ſedandis litibus inter Italiæ Principes vigentibus, præſertim inter Ferdinandum Regem Neapolitanum, Venetam Rempublicam, Galeaziumque Mariam Sfortiam Ducem Mediolanenſem, ac Rempublicam Florentinam; & in hoc voti compos factus eſt. Pace itaque Italiæ reſtituta, commeatu, apparatuque bellico conſtituto, exercitum legit ſub Bartholomæo *Coleonio* Bergomate Duce invictiſſimo, mare transfretaturum, ac gentem Turcam e propria domo expulſurum. Bullatam inſuper edidit, pro Pace inter memoratos Principes confirmanda, Conſtitutionem, quæ incipit: *Ut liberius juſtiſſimum bellum* [a]; & B. Virginis feſto Purificationis die ſolemniter publicare curavit dictam Pacem in Eccleſia S. Mariæ in Ara-Cœli anno Domini MCDLXVIII. [b] Novis deinceps difficultatibus ortis, Pontifex S. Marci feſto die ejuſdem anni, in Eccleſia ſuis Ædibus adjacenti, in Divi *Marci* honorem Deo dicata, officia celebravit, & ipſo præſente, Legati Regis, Rerumpublicarum, Duciſque pacis ſigno juxta Eccleſiaſticum ritum ſe invicem ſalutarunt, junctis mutuò dextris, cujus actus publici memoriam nova Conſtitutione Pontifex [c] ſervatam voluit. Sed hæc omnia, novis in diem exſurgentibus difficultatibus, in caſſum ivere.

V.

Aliud Numiſma cum eadem effigie, & epigraphe in utraque parte. [4]

VI.

13. PAVLVS. II. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* ANNO. CHRISTI. MCCCCLXX. HAS. AEDES. CONDIDIT. *Ædium proſpectus.* [4]

Petrus Cardinalis Barbus nondum Pontifex anno Dom. MCDLV. initium

---

a *Raynald. Annal. Eccleſ. tom. 19. ad ann. 1468. num. 15.*

b *Card. Papienſ. Comment. lib. 4. pag. 391. & 499.*

c *Vide Bull. Rom. in Paulo II.*

tium dedit conſtructioni valde illis temporibus magnificæ Ædium juxta Eccleſiam ſuam Titularem Sancti Marci: & ut vetuſtorum Numiſmatum erat amator[a], poſuit, Antiquos imitatus, in fundamentis Numiſmata, quæ cudi curaverat, cum propria effigie, & his verbis: PETRVS. BARBVS. VENETVS. CARDINALIS. SANCTI. MARCI. & in poſtica inſignia, cum galero rubeo, &: ANNO. CHRISTI. MCCCCLV. Hujuſce ædificii meminit Michael Canneſius, ſive Canenſius Viterbienſis, Epiſcopus Caſtrenſis, qui illis temporibus floruit, conſcripſitque vitam Pauli II. a ſe Guilielmo *Eſtoutvillæo* Cardinali Rothomagenſi dicatam, quæ nondum edita reperitur in Bibliotheca Angelica Sancti Auguſtini de Urbe. Hunc Michaelem (nomine tantum indicato) memorat Ughellius in Catalogo Epiſcoporum Caſtrenſium[b]; quum ſcribit: *Domum juxta dictam Eccleſiam* (S. Marci) *Tituli ſui magnis impenſis, teſtudineoque ædificio conſtruxit, cujus in fundamenta cæremoniali cum benedictione aliquam auri, argentique Numiſmatici depoſitionem, ut ædificiis fieri aſſolet, optimis auſpiciis jecit*. Pontifex factus ædificium ampliavit, *Juliano Majanenſi*[c] architecto, inſumſitque, juxta memoratum *Canneſium*, centum, ſexdecimque aureorum millia. Hoc etiam Numiſma maximo modulo cuſum, ad normam veterum deauratum, ac circulo incluſum conſpicitur.

VII.

Aliud Numiſma cum eadem epigraphe intra coronam quernam. [5]

VIII.

PAVLVS. II. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies præcedentibus ſimilis*. 18.

HANC. ARCEM. CONDIDIT. ANNO. CHRISTI. MCCCCLXV. *In medio Inſignia Pontificia cum Tiara triplici corona redimita, abſque clavibus*. [4]

Exiſtimatum eſt, in hoc Numiſmate, ſignificari ædes D. Marci; ſed hæ nonniſi improprie arx poſſunt appellari. Veroſimilius igitur mihi videtur, deſignari arcem a Paulo conſtructam Tuderti, Urbem illam pacificam ut redderet, in multas factiones diviſam, Pontificique inobedientem, ex relatu *Canneſii*: *In Umbria cum Civitas Tudertina continuis civium diſcordiis, gravibus factionibus, &* in-

D

a *Vide Vindic. Pauli II. Emi Cardinalis Quirini*.
b *Ital. Sacr. to. 1. col. 620. primæ edit. & col. 582. ſecundæ*.
c *Vaſar. Vitæ Pictor. tom. 1. par. 2. pag. 352*.

inteſtinis odiis æſtuare conſueverat, & contumaci, ſuperbaque cervice Pontificibus obſiſteret, ad eam rerum fluctuationem tollendam inſignem in ea arcem ingentis molis, mirificique operis, funditus erexit.

His diebus Numus hic inventus eſt ſub mœniis *Arcis Caſciæ*: fortaſſe Paulus, ſi non exſtruxit, reſtituit tamen hanc arcem.

IX.

9. PAVLVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

HILARITAS. PVBLICA. *Mulier ſtans, cornucopiæ in læva, palmam in dextra habens; juxta pedes ſpicæ: & corona in altero latere.* [4]

Hilaritatis typus ex vetuſtis Numiſmatibus erutus fuit, atque mirifice imitatus. Talis eſt, quæ conſpicitur in Numis [a] M. Aurelii, Lucillæ, & Didiæ Claræ. In noſtro verò Numo adjungitur corona juxta pedes, ad Veteres, qui ſe in feſtivitatibus coronabant, exprimendos.

Pontifex Paulus honeſta præbuit oblectamenta, & ſpectacula populo, qui ſub illius Pontificatu copia fruebatur. Bacchanaliorum diebus, homines, ac animalia varii generis currere faciebat per Viam Latam a Porta Flaminia ad proprias Ædes, quæ via hac cauſa Curſus eſt appellata. *Platina* coævus ſcriptor ſic rem narrat [b]: *Ludi autem erant pallia octo, quæ curſu certantibus in carnis privio proponebantur ſingulis diebus. Currebant ſenes, adoleſcentes, juvenes, Judæi, ac ſeorſim, paſtillis primo quidem plenis, quo tardiores in curſu eſſent. Currebant & equi, equæ, aſini, bubali, tanta cum omnium voluptate, ut omnes præ riſu pedibus ſtare vix poſſent. Curſus autem, & ſtadium erat ab Arcu Domitiani, uſque ad Ædes Sancti Marci.*

X.

20. PAVLVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut aliæ, pluviale ſimplex.*

HILARITAS. PVBLICA. *Mulier ſimilis cum cornucopiæ, palma, & duobus pueris, qui circa eam ludunt.* [4]

In quodam Hadriani [c] Numo inſpicitur Hilaritas cum uno puero. In utroque fortaſſe Numo ſignificatur Ætas aurea, quum genus humanum erat in infantia. Aliqui putant ex montibus, e quibus Palma egreditur, Numiſma ad Julium III. pertinere.

XI.

a *Thſaur. Numiſ. Mediob. edit. noviſs. pag. 211. Oyſel. Numiſ. pag. 332.*
b *Platin. in Vit. Pauli II. fol. 253. col. 2.*
c *Mediobar. Numiſ. pag. 180.*

XI.

PAVLVS . II. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

CONVIVIVM. PVB. ERGA. POP. ROM. *Duplex cornucopiæ, & in medio*: ROMA. [6]

Non ſatis habens hic Pontifex, Populo ſpectacula præbuiſſe, voluit etiam plures annos publicis eum epulis excipere. Audi Epiſcopum Caſtrenſem rem totam deſcribentem: *Poſt diem Agonalium convivia Romanis Magiſtratibus, & univerſo Populo ante Ædes, quas ipſe conſtruxerat juxta Baſilicam B. Marci, quotannis exhibuit, interdum electiſſimis piſcibus, aliquando autem exquiſitis undique optimis carnibus, vina quoque varii generis, albi, nigrique coloris electiſſima adhibuit, & in ipſis quidem conviviis tantus omnium rerum, ac menſis ſervientium ordo, taciturnitaſque fuit, ut nihil prorſus a quoquam impertinenter, & incommode factum, dictumve fuit; ipſe autem Pontifex, exactis conviviis, ad majorem erga Romanum Populum benevolentiam, animique hilaritatem oſtendendam, e domus feneſtra, unde convivantem populum ſecrete perſpicere poterat, Nummos argenteos in omnem multitudinem diffundere ſolitus eſt. Paulus* vero *de Magiſtro* in ſuis Ephemeridis, diem notat, in quo epulæ factæ ſunt; dicens, MCCCCLXVI. *a dì* XV. *di Febraro la Santità Sua fece fare uno Convito da magnare nobiliſſimo, che ſaria coſa incredibile a chi l'udiſſe raccontare, a tutti i Cittadini Romani, allo Senatore, e a tutti li Foraſtieri, che erano in Roma, e poi gittao grandiſſima quantità de denari, magnato che fo. La Domenica di Carnobale la dimane Noſtro Signore Papa Paolo II. fece un convito da magnare alli Conſervatori, & allo Senatore, & a tutti gli altri Officiali, & Capitani, con tutto lo Popolo di Roma, & fu uno convito nobiliſſimo Papale, e lo ſteſſo ripetè negli altri anni.* Hoc eſt: *Ad* XVI. *Kal. Martias anni* MCDLXVI. *Pontificem tam ſumtuoſas epulas, ut vix credi poſſet, civibus Romanis, Senatori, exteriſque omnibus, Romæ degentibus, præbuiſſe, poſt deinde magnam auri copiam diffundiſſe. Die Dominica (fortaſſe ultima) Carnis privii, mane Paulum II. prandio excepiſſe Conſervatores, Senatorem, alioſque Magiſtratus, Duceſque cum omni Populo Rom., hocque convivium vere Papale, inſequentibus annis continuatum.*

XII.

PAVLVS. II. PONT. MAX. *Effigies præcedentibus ſimilis.* 14.

LAETITIA. SCHOLASTICA. A. BO. *Mulier ſtans florem in dextra tenens, circumque duos pueros.* [5]

Siglæ A. BO. leguntur a R. P. *Philippo Bonannio* [a] per ACCADEMIA BONONIENſIS, quaſi nova Pontifex huic Univerſitati privilegia conceſſerit. Nullus tamen ex Hiſtoriarum Bononienſium Scriptoribus hanc rem memorat, ne diligentiſſimus quidem *Antonius Maſinius* [b], qui tantùm a Paulo aſſerit numerum Bononienſium Senatorum auctum. Dicere quis poſſet his litteris claudi Artificis nomen, qui Numum cudit, appellatus fortaſſe ANTONIUS BONONIENſIS; ſed & hoc auctore caret. Pontifex *Paulus* in Univerſitatem erexit, juxta ejus bullatas Litteras datas biſſexto Kal. Martias anni MCDLXVIII. atque a *Raynaldo* [c] memoratas, Scholas Urbis Andreopolitanæ in Scotia.

XIII.

6. PAVLVS. II. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum Tiara, & pluviali.*

AVDIENTIA. PVBLICA. PONT. MAX. *Pontifex ſupra Thronum duobus Cardinalibus comitatus; vir genua flexus illius pedes deoſculatur, alii genibus etiam flexis, manibuſque ante pectus junctis, ſupplices illi præſentantur.* [5]

Omni nota ſumus deſtituti, qua poſſimus tutò dicere, in hoc Numiſmate ſignificari, ut quidam volunt, *Burſum Ateſtinum* Ferrariæ Marchionem, qui nobili pompa Romam quum veniſſet, Paſchatis feſto a Pontifice Ducis Ferrariæ titulo fuit inſignitus: multo minus Federicum II. Imperatorem Romam ſolemniter ingreſſum; Unde tantùm demoſtrari voluiſſe, credibile eſt, benignitatem, & clementiam *Pauli*, qui initio præſertim Pontificatus ſui, etiam viliſſimis quibuſque aures præbebat, eoſque in neceſſitatibus ſublevabat, atteſtante *Canneſio*, qui ſic ſcribit: *Fuit autem in audiendo patiens ad multarum horarum ſpatium, ſedulus, atque hilaris, nullius etiam infimæ ſortis perſonam aſpernatus, attrectanſque perſæpe Caputiolum, quod ei ab utroque armo ante pectus pendebat.*

XIV.

5. PAVLVS. II. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

PA-

a *Numiſ. Pontif. tom.1. pag. 86. n.14.*

b *Bonon. perluſtrat. par. 3. pag. 184.*

c *Raynald. Annal. Eccleſ. tom.* XIX. *ad ann.* MCDLXIX. *n.* 31.

PABVLVM. SALVTIS. *Sancti Apoſtoli Petrus, & Paulus inſidentes radicibus rupis, unde egreditur fons, ad quem oves multæ ſitientes accedunt; ſupra fontem viſitur agnus cum nimbo, in dextra calix, e lateribus duæ exſurgunt palmæ.* [4]

Petrus Patriarcha Antiochenus e Natione Maronitarum, qui Libanum montem incolunt, Romam aliquot Sacerdotes miſit, qui inſtruerentur in Dogmatis veræ fidei ab Apoſtolis traditæ [a]. Pontifex Paulus, ut bonus Paſtor, non dereliquit hanc Gregis ſui partem; illis enim e fonte doctrinæ Catholicæ propinavit. Quare confirmato in dignitate Patriarcha, bullatas ad illum ſcripſit literas, in quibus ſumma capita veræ religionis continebantur. Palmæ, quæ ex utroque latere Apoſtolorum conſpiciuntur, regionem indicant, in qua iſti Populi degunt, *Palmarum* feracem.

XV.

PAVLVS. II. PONT. MAX. *Caput, ut in aliis.*

ANNO. CHRISTI. MCCCCLXX. HAS. AEDES. CONDIDIT — TRIBVNA. S. PETRI — ROMA. *Proſpectus antiquæ Tribunæ Baſilicæ Vaticanæ.* [4]

Nicolaus V. novam Tribunam, Bernardo Roſſellinio Architecto, in Eccleſia Divi Petri conſtruere incœperat, ampliorem veteri ab Imperatore Conſtantino ædificata: Paulus II. proſequutus eſt ædificium, cujus meminit Epiſcopus *Canneſius*: Ejus verba, utpote teſtis ocularis, libenter adduco, potiſſimè quum ſint adhuc inedita: *Aggreſſus eſt* (Paulus II.) *abſidem, quam Tribunam vocant, juxta ædem Petri Apoſtoli a Nicolao V. magnificentiſſimè inchoatam, ipſe ſuis expenſis perficere, in quam ſupra* v. *millia aureorum dedit.* Credibile eſt, novam Tribunam, vel nunquam terminatam, vel tantum ſuſtentaculum fuiſſe veteris, muſivis ornatæ operibus jam a *Ciampinio* [b] deſcriptis, quæ deſtructa fuit, quum novam Pontifex Sixtus V. inchoavit Baſilicam anno MDLXXXVII.

XVI.

PAVLVS. II. PONT. MAX. *Pontificis effigies, ut in poſtica.*

PAVLO. VENETO. PAPA. II. ANNO. PVBLICATIONIS. IVBILAEI — ROMA. *Effigies Papæ cum Tiara, vittis pendentibus, & pluviali. Numiſma forma ovali.* [2]

Hic

a *Raynald. Annal. Eccleſ. tom.* XIX. *ad ann.* MCDLXIX. *num.* 16.
b *De Sacr. Ædif. Conſtant. cap.* 4. *ſect.* 62. *pag.* 42. *Vid. Torrig. le Sag. Grott. Vatic.*

Hic Numus eſt ovalis, & major quam alii; Bonifacius Papa VIII. decreverat ſingulis centenis annis Jubileum Romæ celebrandum. Clemens VI. tempus L. annorum conſtituit; & Urbanus VI. triginta trium. Tandem Paulus II. anno MCDLXX. ſua ſpeciali Bullata Conſtitutione Kal. Majis edita ad XXV. annos reduxit [a]; quod confirmavit Sixtus IV. Quare hoc Numiſma, quod nullus memorat, tunc fuit fuſum, quum Pontifex Paulus Jubileum anni MCDLXXV., ad quem non pervenit, indixit.

XVII.

8. PAVLVS. II. PONT. MAX. *SS. Petrus, & Paulus Apoſtoli.*

PAVLVS. PP. II. *Pontifex ſedens ſupra ſolium duobus ſtipatus Cardinalibus; & aliquot Perſonæ ante ipſum genibus flexis.* [4]

In hoc fortaſſe Numiſmate indicantur filii Thomæ Palæologi fratris Conſtantini ultimi inſelicis Imperatoris CPolis; qui appellabantur Andreas, Helena, & Zoe, ſive Sophia [b]; omnes a Pontifice humaniter excepti, & retenti.

XVIII.

7. SACRVM. PVBL. APOSTOLIC. CONSISTORIVM. PAVLVS. VENETVS. PP. II. *Papa in Conſiſtorio in medio Cardinalium, & coram magno Populo: Inferiùs verò Pontificis Inſignia Gentilitia.*

IVSTVS. ES. DOMINE. ET. RECTVM. IVDICIVM. TVVM. MISERERE. NOSTRI. DO. MISERERE. NOSTRI. *Judicium Univerſale.* [1]

Repræſentatur in hoc raro, prægrandi, fuſoque Numiſmate Conſiſtorium, in quo Pontifex poſt maturum Cauſæ examen, poſtque plura monita, anathematizavit Georgium Podibrachium Bohemiæ Regem Huſſitam hæreticum, Regno exciſum illum declarans, ejuſque ſubditos a jure jurando liberos. De hoc egregio facinore, ſic Cardinalis Papienſis [c]: *Inter hæc jam appetebat dicta Judicio dies, inſtructaque per Delegatos Cardinales ad ſententiam erant omnia, neque Georgius Podibrachius Bohemiæ Rex ad dicendam Cauſam uſquam apparebat. Itaque vocatis in Senatum Patribus, Commentariiſque actorum perlectis, dato etiam ad diſquirendum ſpatio, tandem omnium una oratione perjurus, ſacrilegus, hæreticuſque, conſtare de hiis criminibus, non cognitione tantum, ſed fama convincitur; utque au-*

a *Cherub. Bullar. tom. I. in Paul. II.* Ineffab. Provid. *num. 7. pag.* 331.

b *Carol. Ducange Hiſt. Byzant. illuſtr. in Famil. Augg. pag.* 248. *Georg. Phranza cap.* 28.

c *Card. Papienſ. Comment. lib.* VI. *pag.* 437.

auctoritas major decernendi eſſet, ex quavis ratione, omnique Antiſtitum ordine, qui tunc Romæ erant Doctores Divinæ Legis, & Pontificiæ, adeſſe in conſilium jubentur, qui rogati ſigillatim ſententiam, in idem cum Patribus judicium convenere. Hic Numus perrarus, & anaglyptice delineatus conſpicitur apud Macrum [a].

XIX.

PAVLVS. II. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali, & in rationali Inſigniis.* 10.

SOLVM. IN. FERAS. PIVS. BELLATVR. PASTOR. *Aper in Silva a Venatore, & canibus inſequutus* [b]. [4]

Hoc novæ cuſionis Numiſma fortaſsè vigilantiam Pontificis indicat, in perſequendis Hæreticis, qui Campos Domini electos vaſtabant; ut fecit occaſione Georgii Podibrachii Bohemiæ Regis per nos memorati, & Rochizanis impii Pragenſis Epiſcopi.

XX.

PAVLVS. II. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies, ut in primo.* 19.

TV. PRO. ME. NAVEM. LIQVISTI. SVSCIPE. CLAVEM. *Brachium, quod e nube egreditur, & manu clavem tradit cuidam, qui ex parte viſitur, quique illam manibus velatis excipit.* [4]

Ad Divum Petrum hujuſce noviter cuſi Numiſmatis emblema refertur, cui tradidit Dominus Claves Regni Cœlorum. Figura eadem cum iiſdem literis conſpicitur in novis Numis II. Victoris, & Alexandri etiam II. [b].

XXI.

PAVLVS. II. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies numeri I.*

IACOBVS. GOTTIFREDVS. ROMAN. PHISICVS. EIVSDEM. SVFFRAGIO. HAS. AEDES. A. FVNDAMENTIS. EREXIT. [4]

Jacobus Gottifredus Pauli II. Archiater, & charus [d], magnificas iis temporibus ædes conſtruxit in Foro Paſquini, in cujus feneſtris legebatur: PAVLVS. II. PONT. MAX. Hiſce ædibus anno MDCXCII. ab Hæredibus venditis, ac dirutis, Eccleſia Agonizzantium elevata eſt; in earum demolitione hic Numus inter Fundamenta fuit repertus, a memorato fortaſſe Doctore Phyſico cudi curatus in Pontificis, & ædificii ſui memoriam.

Fran-

a *Macr. Hierolex. pag.* 137.
b *Jobert. Science des Medail. tom.*1. *pag.*20. *tab.*2.
c *Ciaccon. Vit. Pontiff. tom.*1. *pag.* 807. & 833.
d *Mandoſius de Archiatris Pontiff.*



F*Ranciſcus Roboreus* Ordinis Minorum Conventualium Cardinalis Tituli S. Petri in Vincula, electus Pontifex v. Id. Sextil. an. MCDLXXI. ſub Sixti IV. nomine, deſiit vivere Idib. iiſdem an. MCDLXXXIV. & ſepultus eſt in Baſilica Vaticana ænea urna conditus cum ſequenti epitaphio.

SIXTVS. IV. PONT. MAX. EX. ORDINE. MINORVM DOCTRINA. ET. ANIMI. MAGNITVDINE. OMNIS MEMORIAE. PRINCIPI. TVRCIS. ITALIA. SUMMOTIS AVCTORITATE. SEDIS. AVCTA. VRBE. INSTAVRATA. TEMPLIS. PONTE. FORO. VIIS. BIBLIOTHECA IN. VATICANO. PVBLICATA. IVBILEO. CELEBRATO LIGVRIA. SERVITVTE. LIBERATA. CVM. MODICO AC. PLANO. SOLO. CONDI. MANDAVISSET. IVLIANVS. CARD. B. M. MAIORE. PIETATE. QVAM. IMPEN-

SA

SA. F. CVR. OBIIT. IDIB. SEXTIL. HORA. AB. OCCASV. V MCCCCLXXXIIII. OPVS. ANTONII. POLAIOLI. FLORENTINI. ARG. AVR. PICT. AERE. CLARI. ANNO. DNI MCCCCLXXXXIIII.

I.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Pontificis effigies cum Tiara, & pluviali, in quo ejuſdem Inſignia.*

FRAN. DE. LA. ROVERE. DI. SAVONA. A. MCDLXXI. *Inſignia Pontificis, hoc eſt Quercus.* [4]

II.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.* 1. 2.

ETSI. ANNOSA. GERMINAT. *Inſignia.* [4]

Horum Numiſmatum primum cudendum fortè curavit aliquis ex Pontificis Conſanguineis. Secundum poſterioribus temporibus eſt cuſum. Apud Panvinium [a] legimus, Gentem Roboream valde antiquam, & nobilem in Inſubria extitiſſe, inde poſtea Savonam tranſmigraſſe; ſubjungiturque, ad Pontificatum evecto ſub nomine Julii II. Cardinali Juliano, Sixti ex Fratre Nepote, exiſtimatum fuiſſe eam Gentem e proſapia Comitum de Subere deſcendiſſe admodum antiqua, atque potenti in Senenſium finibus. Novus cuſor Numiſmatis, antiquæ huic (veræ, an ſuppoſitæ?) Gentis origini adblanditur.

III.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. SACRI. CVLT. *Effigies cum Tiara, & pluviali, in quo Inſignia.* 3.

HAEC. DAMVS. IN. TERRIS. AETERNA. DABVNTVR. OLYMPO. *Pontifex in Sede Pontificia, cujus capiti Tiaram imponunt SS. Franciſcus, & Antonius.* [4]

Suam hoc Numiſmate Pontifex teſtatam voluit devotionem erga hoſce Sanctos, in quorum honorem Sacellum conſtruxit in Baſilica Vaticana [b]. Devoto præſertim animo coluit S. Franciſcum, cujus Ordinem fuerat amplexus, atque illius patrocinium aſſequutus: ejus enim interceſſioni ſuam promotionem tribuebat [c]. In tranſlatione Cadaveris

E Sixti

a *Vit. Sixt. IV. poſt Platin. fol. 458.*

b *Torrigio Sac. Grotte Vatican. part. 2. pag. 145. ſecund. edit.*

c *Wadding. Annal. Minor. tom. VIII. ad an. 1503. num. 46. ultimæ edit.*

Sixti in novam S. Petri Baſilicam Numus huic ſimilis in Sepulchro inventus eſt [a].

IV.

8. SIXTVS . IIII. PONT. MAX. SACRI . CVLTOR . *Effigies cum Tiara, & pluviali.*

CVRA . RERVM . PVBLICARVM . *Pontis proſpectus intra coronam lauream.* [4]

Antiquus Pons, a monte qui prope adſtat Janiculenſis dictus, deinde Antoninus, ſumto ab Imperatore, qui illum inſtauraverat [b], nomine, pene disjectus Tiberinarum aquarum impetu plura ſæcula remanſerat, unde Pontis rupti, & Pontis in unda nomen aucupaverat, quæ denominatio adhæſit Eccleſiæ adjacenti S. Salvatoris, ut Conſtitutio Leonis IX. anni MXLIX. fidem facit, in qua memorantur Epiſcopatus Portuenſis bona [c]; hunc Pontem Sixtus denuo reſtauravit ob annum Jubilei, qui adventabat, opuſque eſt aggreſſus ope Baccii Pintellii [d], primo impoſito lapide, referente Stephano Infiſſura in ſuis Diariis, III.Kal.Majas anni MCDLXXIII. multiſque Numis huic ſimilibus injectis. Non tantùm Pontem conſtruxit Pontifex, ſed Templis Urbem, viiſque ornavit, teſte *Raphaele Volaterrano* [e]: *In operibus publicis æque maximus Urbem a ſitu, ac cœno vindicavit, viis primum munitis, poſticibus quoque ejectis, quæ viam occupabant, vicorumque Magiſtris, ac Curatoribus inſtitutis. Templa inſuper vetuſtate obſita, omnia reſtituit, Romam denique ex lutea lateritiam fecit, ſicut olim Auguſtus ex lateritia marmoream fecerat.*

In quodam hujus Pontificis argenteo [f] Denario effigies viſitur, circumque illam: SIXTVS . IIII. VRBE . RESTAVRATA . RESTAVRATOR . VRBIS . Et in alio, in quo Oſtiæ propugnaculum exprimitur, legitur: SIXTVS . IIII. PONT. MAX. VRBE. RESTAVRATA.

V.

4. SIXTVS . IIII. PONT. MAX. VRBE . RESTAVRATA . *Pontificis effigies, ut ſupra.*

Pon-

---

a *Torrig. ibid. pag.* 151.
b *Nardini Roma Ant. lib.* VIII. *cap.* 3. *pag.* 500. *Numiſm. Vatic. max. moduli tom.* 1.
c *Ughell. Ital. Sacr. tom.* 1. *col.* 19.
d *Vaſar. in Vita tom.* 1. *par.* 2. *pag.* 393.
e *Anthropol. lib.* XXII. *pag.* 540.
f *Scilla breve Notiz. delle Monete Pontif. pag.* 25.

Pontifex in Throno, juxta eum multi genibus flexis. OPVS. VICTORIS. CAMELIO. VI. [4]

Sixtus IV. excepit Romæ ſplendore, qui ejus animo par erat, duos Reges, treſque Reginas. Primus fuit *Chriſtianus* Daniæ, Sveciæ, & Norvvegiæ[a] Rex, qui cum Johanne Saxoniæ Duce Romam pervenit Aprili menſe anni MCDLXXIV. Huic Regi Numus tunc fuit Romæ cuſus, in cujus antica ipſius effigies, &: CHRISTIERNVS. DACIAE. REX. CVI. ENSIS. ET. DEVS. III. SVBEGIT. REGNA; in poſtica multi equites (ſolemnem ingreſſum Romæ factum certe repræſentantes) & circum eos: TALIS. ROMAM. PETIIT. SIXTO. IV. PONT. MAX. ANNO. III., & infra minoribus litteris: MELIOLVS. SACRAVIT., quod eſt Artificis nomen, qui mihi, comparatione facta, aliquot etiam Sixti Numos cudiſſe videtur. Alter fuit Ferdinandus Rex Neapolis, qui Romam venit ad annum MCDLXXV. VIII. Idus Januarias, ut notat Stephanus Infiſſura, animo Jubileum lucrandi.

Reginæ verò fuerunt, I. Carlotta Cypridos Regina, a Fratre illegitimo Regno ejecta; erga quam a Prædeceſſoris temporibus Romæ commorantem, Pontifex liberalitatis, & paternæ charitatis ſpecimen præbuit. II. Catharina Boſniæ Regina, Thomæ Regis vidua, quæ Romæ obiit, & in Eccleſia S. Mariæ in Ara-Cœli[b] ſepulta eſt. III. Ferdinandi Regis Neapolitani uxor. Excepit etiam Sixtus Andream Palæologum, & Peloponneſii Deſpotam. Omnium meminit *Volaterranus*[c], dicens: *Miſeros, atque a Turcis ejectos Principes, Boſniæ, Cyprique Reginas, præterea Andream Palæologum Peloponneſi, & Leonardum Toccum Epiri Deſpotas aluit, Saxoniæ Ducem, Chriſtiernum Daciæ, deinde Sveciæ, noviſſime Ferdinandum Siciliæ Reges Apoſtolorum limina ſalutatum venientes, magnificentiſſimè excepit.*

Victoris Camelii hujus Numiſmatis fuſoris, artificiſque iis temporibus diligentiſſimi, præter nomen, nulla fere habetur cognitio. Effigiem quidem ſui a ſe ipſo in Numiſmate expreſſam habemus, unde dignoſcitur, vixiſſe uſque ad principium XVI. Sæculi, quum circa eam legatur: VICTOR. CAMELIVS. SVI. IPSIVS. EFFIGIATOR. MDVIII. In poſtica viſitur Sacrificium ad antiquos Nu-

a *Jo. Meurſius Hiſt. Danica lib 2. pag. 8. editionis Amſt. 1638.*
b *Caſimir. da Roma Notiz. della Chieſa d'Arac. in quarto 1740. apud Bernabò.*
c *Volater. MS. Vatic. ſig. num. 149. & 3.*

Numos efformatum cum : FAVE . FOR. SACRIF. Haud ſcio, an hic *Victor Camelius* idem ſit, ac *Victor Gambellus* (paucarum litterarum immutatione) Æneæ Vico memoratus, qui illum inter excellentes ſuo ſæculo artifices numerat, ob imitationem antiquorum Numiſmatum Romanorum Imperatorum [a]. Hunc *Molinetius* primum incidiſſe Numiſmatum typos aſſerit [b].

VI.

9. SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies ſimilis numero I.*

PARCERE. SVBIECTIS. ET. DEBELLARE. SVPERBOS. SIXTE. POTES. — CONSTANTIA. *Mulier lævam ſupra columnam tenens, & dextra arripiens haſtam; variis armis circumdata.* [4]

Numi epigraphe ſumta eſt ex lib. VI. Æneid. Sixtus certè pluries ſui animi robur, & conſtantiam in Sedis Apoſtolicæ juribus vindicandis demoſtravit; ideo bellum movit Reipubl. Florentinæ, cum qua fœdus inierant Veneta Reſpublica, & Dux Mediolanenſis. Poſt anno MCDLXXXII. Ferdinandum Siciliæ Regem expertus eſt hoſtem, qui in eum Columnenſes, & Sabellos incitavit; Romamque Calabriæ Ducem cum exercitu miſit, qui, expugnata *Tarracina*, Civitate Lanuvina capta, præcluſa ad commeatus per Tiberim Romam inferendos Viâ, Pontificis animum non valuit frangere, donec in ejus auxilium Robertus Malateſta a Venetis conductus venit, qui cum hoſtibus in *Campo mortuo* prope Veliternas congreſſus, eos effregit. Tunc Pontifex, qui victor bellum proſequi commodè, immo ſuo maximo fructu poterat, Pacem donavit *Ferdinando* Regi, eam expetenti; & in memoriam hujuſce rei, Templum in Sanctiſſimæ Virginis *de Pace* honorem excitavit [c].

VII.

7. SIXTVS. IIII. PONT. MAX. VRB. REST. *Effigies Pontificis, ut in numero I. viſitur.*

IVL. CARD. NEPOS. IN. OSTIO. TIBERINO. *Arcis cum Turribus proſpectus.* [4]

Julianus Cardinalis *Roboreus Sixti IV.* nepos, qui poſtea Pontificatum etiam

a *Enea Vic. Diſcor. lib. 1. cap. 23. pag. 67. edit. Ven. 1555.*
b *In Præf. ad Hiſt. Pontif. per Numiſ.*
c *Raynald. Annal. tom. XIX. ad ann. 1482. num. 1. fol. 119. Borgia Hiſt. di Vellet. pag. 377.*

etiam eſt adeptus nomine *Julii II.*, prope oſtia Tiberina, ubi Claudius Portum magnificum conſtruxerat, Arcem ita eorum temporum more munitam excitavit, ut ſub Alexandro VI. Pontificis iram veritus, Româ per flumen habitu mentito in hanc arcem ſe receperit, unde, poſtquam illam ab expugnatione tutam reddidit, in Galliam transfretavit. Arcem tamen non multo poſt amiſſam, Carolus VIII. Galliæ Rex, quum Regnum Neapolitanum recuperatum venit, recepit anno MCDXCV [a]. Alexander Pontifex poſt duos annos, a bello in Urſinos liber, arcem oppugnatum ſuum exercitum miſit cum Hiſpanis ductis a Conſalvo Cordubenſi, dicto *Magno Duce*; ab hoc obſidione Arx preſſa, tormentorum bellicorum adſpectu, pactionem fecit; ideoque Conſalvus Romam triumphans ingreſſus eſt [b].

VIII.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut numero VI. cum Tiara.* 6.

CITA. APERITIO. BREVES. AETERNAT. DIES. *Pontifex, qui ſolemniter Portam Sanctam reſerat, cum duobus Angelis ſupra, circumque multis Epiſcopis, & aliquot Peregrinantibus genuflexis.* [4]

IX.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 5.

GLORIOSA. DICTA. SVNT. DE. TE. CIVITAS. DEI. *Pontifex Portam Sanctam reſerans.* [4]

X.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 10.

ANNO. IVBIL. — ALMA. ROMA. 1475. *Porta Sancta.* [4]

XI.

SIXTVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies cum Tiara, & pluviali.* 11.

CONSTITVIT. EVM. DOMINVM. DOMVS. SVAE. *Inferius verò*: ROMA. *Porta Sancta.* [4]

Quatuor hæc Numiſmata ſunt noviter cuſa. In primo verba indicant Conſtitutionem a Sixto IV. anno MCDLXXII. [c] publicatam ad confir-

a *Guicciard. Iſt. pag. 50. edit. Ven. 1640.*
b *Lib. 3. pag. 93.*
c *Cherub. Bullar. t. I. pag. 44.*

firmandam Pauli II. Conſtitutionem, qui, ut ſupra dictum eſt, Jubileum ad ſingulos XXV. annos indixerat. Altera annum indicant Jubilei MCDLXXV. a Sixto IV. celebrati. Epigraphes indicant curam *Sixti* in ſuam Urbem, & populum, pro qua merito *Reſtitutor Urbis*, dictus fuit. Apud *Scillam* [a] Numus argenteus ad hanc rem adducitur, in quo legitur: SIXTVS. IIII. V. REST. Siglas iterpretantur, *vrbs* REST*ituta*; ego potius, quia poſteriora verba punctis expreſſa id permittunt, *vrbis* REST*itutor*, legerem.



Johan-

a *Scilla delle Monet. Pontif. pag.* 25.



JOhannes Baptiſta Cybo Cardinalis S. Cæciliæ, Januenſis, Pontifex inauguratus fuit IV. Kal. Septembres anni MCDLXXXIV., ſub Innocentii VIII. nomine, obiit VIII. Kal. Sextil. anni MCDXCII., ſepultus in Baſilica Vaticana, in monumento perpulchro cum ſtatuis æneis, & hoc epitaphio.

INNOCENTIVS. VIII. CYBO. IANVENSIS. P. O. M.
VIXIT. AN. VII. M. X. DIES. XXV.
OBIIT. ANNO. D. MCDXCII.

In novam Baſilicam translato ſepulchro, nova etiam inſcriptio appoſita fuit, videlicet:

INNOCENTIO. VIII. CYBO. ITALICAE. PACIS. PERPETVO. CVSTODI. NOVI. ORBIS. SVO. AEVO. INVENTI. GLORIA. REGI. HISPANIARVM. CATHOLICI NOMINE. IMPOSITO. CRVCIS. SACROSANCTAE. RE-

PER-

PERTO. TITVLO. LANCEA. QVAE. CHRISTI. HAVSIT. LATVS. A. BAIAZETE. TVRCARVM. TYRANNO DONO. MISSA. AETERNVM. INSIGNE. MONVMENTVM E. VETERI. BASILICA. HVC. TRANSLATVM. ALBERICVS. CYBO. PRIMVS. MASSE. FERENTILLI. DVX MARCHIO. CAPRARIAE. PRONEPOS. ORNATIVS AVGVSTIVSQVE. POSVIT. MDCXXI.

I.

INNOCENTIVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies cum Tiara, & pluviali.*

Inſignia Gentis Cyboæ, *faſcia oblique ducta, cubiſque albis cæruleiſque diſtincta, & ſuperne crux.* [4]

II.

INNOCENTIVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

Pontificis Inſignia. [4]

III.

INNOCENTII. IANVENSIS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali.*

INGRESSVS. SVM. IN. INNOCENTIA. MEA. *Pontificis Inſignia.* [4]

IV.

I. 2. INNOCENTIVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies cum Tiara.*

ANNO. DOMINI. MCDLXXXIV. *Pontificis Inſignia.* [4]

Hoc Numiſma noviſſimè cuſum eſt; cætera antiqua, & fuſa. De antiqua, & nobiliſſima Gente Cyborum tractant Sanſovinus [a], & alii.

V.

INNOCENTII. IANVENSIS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

IVSTITIA. PAX. COPIA. *Tres Mulieres, Juſtitia libram tenens læva, Pax in medio cum Olivæ ramo, & cornucopiæ, & Copia cum altero cornucopiæ.* [3]

Innocentius natura Pacis ſtudioſiſſimus, & Amore erga Subditos præclarus exſtitit. His ut pacem pararet, & rerum copiam, bella ſtuduit componere, quæ invitus ſuſceperat, teſte Volaterrano, qui [b]: *Innocen-*

a *Sanſov. delle Famigl. d'Ital. pag.101.*
b *Volaterran. Anthrop. lib.XXII. pag. 520.*

centius, inquit, *ad pacis ſtudia converſus, nihil potius habuit, quam Urbis quieti, copiæque ſtudere: Quapropter ejus toto tempore, & Urbis amantiſſimus fuit, & Urbs a craſſatoribus, latrociniiſque tuta cum eſſet, in vindicandis ſceleribus inexorabilis*. Simile Numiſma repertum fuit in ſepulchro hujus Pontificis, quum reſeraretur nonis Septembr. anni MDCVI., in novam Baſilicam Divi Petri transferendum[a]. Artifex certè optimus illud fudit, fortaſſe Antonius Pollarolus, qui ab hoc Pontifice Romam fuit accerſitus.

VI.

INNOCENTIVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies cum Tiara, & pluviali.* 3.

ECCE. SIC. BENEDICETVR. HOMO — ROMA. *Vir genibus flexis ante Pontificem, qui ſupra Thronum duobus ſtipatus Cardinalibus ſedet.* [3]

Hoc Numiſma eſt noviſſimè cuſum. Repræſentat Zemem, vel Zizimum Mahomethis Secundi Turcharum Imperatoris, duorum Imperiorum, & plurium Regnorum ſubactoris, filium. Mahomethe mortuo, ſucceſſit ei Primogenitus Bajazethes Secundus; Zizimus, qui exercitum in Syria adverſus Sultanum ducebat, cum eodem in Aſiam minorem perrexit, Bithiniamque occupavit, eo conſilio, ut Aſiâ potiretur, Fratri Europa relicta. Bajazethes oppoſuit illi Acomathem *Baſſam*, ſive Ducem, qui cum Zizimo congreſſus apud Pruſiam, ejus exercitum fudit. Princeps a Sultano exceptus, ſui exercitus reliquias Copiis Caramaniæ Principis adjunxit. At ſecundò victus anno MCDLXXXII. omni ſpe excidens Rhodum transfretavit, ubi a Religionis S. Johannis Magno Magiſtro exceptus fuit; inde Galliam petiit, & in Alvernia manſionem elegit. Interim Magnus Magiſter Petrus Dalbuſſonius illum Pontifici Innocentio, qui fœdus Chriſtianorum Principum in Turchas curabat, tradidit. Romam Zizimus nono Kal. April. anni MCDLXXXIX. pervenit, ibique, ut a Boſio[b] fuſe narratur, magnificentiſſimè habitus, permanſit uſque ad Alexandri VI. Pontificatum, a quo traditus fuit Carolo VIII. Galliæ Regi, dum Neapolitanum Regnum ſubactum ibat, data ab eo mare tranſvehendi, bellumque Bajazethi inferendi, haud levi ſpe. Zizimus verò Capuæ in itinere obiit anno MCDVC.

a *Torrig. Sag. Grott. Vatic. pag.* 214.

b *Iſtor. della Relig. di Malta part.* 2. *lib.* 14.



ELectus fuit Pontifex Cardinalis *Rodericus Borgia* v. Idus Sextiles anni MCDXCII. Nomen ſumſit *Alexandri VI.*, &, mortuus XIV. Kal. Septembres anni MDIII., ſepultus eſt in Baſilica Vaticana, unde cum Calixto III. avunculo translatus fuit ad S. Mariæ de Monte-ſerrato Eccleſiam, ut ſupra diximus.

I.

2. ALESSANDRO. VI. PONT. MAX. *Effigies Pontificis capite nudo, & pluviali elegantiſſimo.*

RODERICO. LENZVOLA. D. BORGIA. S. P. MCDXCII. *Stemmatis area in duas partes diviſa, in dextera Bos viſitur, lævam tres faſciæ tranſverſæ ſecant.* [3]

Rodericus Borgia Valentiæ, Patre Goffredo Lenzolio, Matre Iſabella Borgia Calixti III. Sorore, ortus eſt; cognomine Patris relicto, Matris cognomen accepit, propriiſque Inſigniis bovem addidit. Hoc Numiſma eſt poſterioribus temporibus cuſum.

II.

II.

ALEXANDER. VI. PONT. MAX. *Caput Pontificis nudum, cum pluviali.* 5.

OB. SAPIENTIAM. CVM. FORTVNA. CONIVNCTAM. *Bos; & in aere Genius alatus, qui pannum uſque ad terram extendit, quod eſt inſtar veli tumidum.* [3]

Artifex hujus fuſi Numiſmatis oſtendit, Alexandrum maximos honores eſſe aſſequutum ob Sapientiam Fortunæ conjunctam. Non idem tamen ſentit Raphael Volaterranus [a], qui ſic in ſuis Diariis tunc temporis ſcribebat: *Vir eſt ingenii ad quæcumque verſatilis, & animi magni, ſermo ei promptus eſt, & in mediocri litteratura eſt callidus, ſed ante omnia miræ ad res tractandas induſtriæ.*

III.

ALEXANDER. VI. PONT. MAX. *Effigies cum Tiara, & pluviali.* 3.

CORONAT. *Pontifex coram multo Populo a duobus Cardinalibus Tiara redimitus.* [3]

In Baſilica Vaticana Alexandrum VI., VII. Kal. Septembres fuiſſe coronatum, refert Stephanus Infiſſura, qui cæremoniam ſpectavit. Hic Auctor, quem præteritis annis Johannes Georgius *Ekardus* edidit, ſed multis lacunis, & erroribus ſcatentem, ſic ait: *Die* XXVI. *Auguſti coronatus fuit Alexander VI. in S. Petro, deinde, prout de more, acceſſit ad Eccleſiam S. Joannis Lateranenſis, cui per Urbem factus fuit maximus honor, multi Arcus Triumphales, & magis quam nunquam* (lege *unquam*) *aliis Pontificibus factum fuit, per Romanum Populum potiſſimè.*

Hoc Numiſma optimè fuſum, opus mihi videtur Antonii Pollaroli, qui Romam, ut diximus, ab Innocentio VIII. accitus, multis ibi Pontificum Numiſmatibus, referente Vaſario [b], fuſis, ad annum vixit MCDXCVIII. ut eruitur ab epitaphio ſui monumenti in S. Petri in Vincula Eccleſia ſiti [c].

IV.

ALEXANDER. VI. PONT. MAX. IVST. PACISQ. CVLTOR. 6. *Caput nudatum, cum pluviali parvis iconibus ornato.*

ARCEM. IN. MOLE. DIVI. HADR. INSTAVR. FOSS. AC.

F 2 PRO-

a *MSS. in Bibliotb. Vatic. jam citat.*
b *Vaſar. Vite de' Pittori tom. 1. part. 2. pag. 169.*
c *Martinelli Rom. Sag. pag. 285. ſecundæ edit.*

PROPVGNACVLIS. MVN. *Arx S. Angeli cum munimentis, & ſupra eam Angelus.* [3]

Sepulchrum, quod ſibi Hadrianus Imperator ædificavit, Romanis Aſylum, & Arx fuit tempore Gothorum, quos fruſtra ſignorum, & columnarum fragmentis in eos injectis fugare conati ſunt, nam paulo poſt Vitiges Rex Româ, & Arce potitus eſt [a]. S. Angeli nomen Arci impoſitum fuit ob apparitionem S. Michaelis Archangeli, qui, ut ferunt, in ſummitate ejus, enſem in vaginam reponere viſus eſt S. Gregorio Papæ, qui ſolemnibus litaniis ad Baſilicam Vaticanam pergebat Deum placaturus, quum populus peſtifera lue affligeretur [b]. Variis temporibus hæc moles a Pontificibus novis munimentis fuit adaucta, noviſſimè Alexander VI. veteribus ſaxis nova mœnia ſuperimpoſuit, ædeſque addidit: Turrim Portæ imminentem, quæ aditum muniret, & Pontem, ædificavit, quatuor propugnacula ad arcis latera pridem extructa latiori foſſa circumſepſit. Totum opus ab Antonio Sangallo celebri iis temporibus Architecto [c], anno MCDXCVII. abſolutum eſt, ut legitur in epigraphe adſcripta.

V.

6. ALEXANDER. VI. PONT. MAX. *Pontificis effigies nudato capite, & pluviali iconibus ornato.*

RESERAVIT. ET. CLAVSIT. AN. IVB. MD. *Pontifex in medio Cardinalium, & Epiſcoporum, primum lapidem, Portam Sanctam clauſurus, imponens.* [4]

Alexander VI. primus fuit inter Pontifices, qui anno Jubilei ſolemniter Portam auream, vel Sanctam Baſilicæ Vaticanæ claudi juſſerit, per Conſtitutionem Phœbæo [d] memoratam. Hanc Portam Pontifex a Johanne Burcardo a cæremoniis [e], qui illam multis ornatibus decoraverat, reſerari juſſerat. Eadem hæc Porta [f] integra ſub Paulo V. in novam Baſilicam tranſlata fuit. Bullatam poſtea Alexander dedit Conſtitutionem, in qua per ſemetipſum memoratam Portam clauſurum admonebat: At podagra laborans, quum id per ſe ipſum agere non poſſet, per Cardinales Conſentinum, & Mutinenſem peragi curavit [g]. Pius

a *Procop. de Bello Goth. lib. I. cap. 3.*

b *De hac Mole Diſſertationem ſcripſit Abbas Franciſcus Valeſius Romanus claræ memoriæ, quæ a SSmo D. N.* BENEDICTO XIV. *mss. ſervatur. Anaglyphum antiquum marmoreum videre eſt in Eccleſia in Monte Cœlio ad honorem D. Gregorii exſtructa, Mauſoleum cum Angelo, ac D. Gregorio repræſentans.*

c *Vaſar. tom. I. part. 3. pag. 50.*

d *Phœb. de Ann. Jub. part. 2. cap. 8. pag. 141.*

e *Diar. MSS. in Biblioth. Vatic.*

f *Panciroi. Rom. Sag. pag. 25.*

g *Phœb. par. 2. cap. 8. pag. 149.*



PIus hic Laudomiæ Todeſchinæ Pii II. ſororis filius, Genti Piccolomineæ adoptatus, ad Pontificatum maximum adſcendit x. Kal. Octobres anni MDIII. ſed brevi e vita exceſſit xv. Kal. Novembres ejuſdem anni; ſepultus eſt in Baſilica Vaticana, indeque a Cardinali Montalto in Eccleſiam S. Andreæ a Valle translatus, & e conſpectu Pii II. cum ſequenti epigraphe collocatus.

PIO . III. PONT. MAX. PII . II. NEPOTI . CVNCTIS VIRTVTIBVS. ORNATISSIMO. POST. LEGATIONES VRBIS . PICENI . GALLIAE . ATQVE. GERMANIAE INTEGERRIME. OBITAS . AD . SVMMVM. PONTIF. EVECTO. VI. ET. XX. DIE. PVBLICO. OMNIVM. LVCTV. VI. MORTIS. ABREPTO . IACOBVS . ET. ANDREAS. FRATRI. SANCTIS. POS. VIXIT. ANN. LXIII. M. V. D. X. OBIIT. ANN. SAL. MDIII. XV. KAL. NOV.

I.

1. 2. PIVS. III. PONT. MAX. MDIII. *Effigies Pontificis nudo capite, cum pluviali Spiritu Sancto, & Angelicis capitibus ornato.*

GLORIA. SENENSI. D. C. PICOLOMINI. *Pontificis Inſignia, ut in Pio II.* [3]

II.

3. PIVS. III. PONT. MAX. *Effigies Papæ, ut ſupra.*

Inſignia domus Piccolomineæ intra lauream coronam. [3]

Quia Pius paucos vixit dies, Numiſmata nulla ejus tempore fuerunt fuſa, & eorum, quæ a me ſunt relata, unum eſt fuſum a perſona fortaſſe privata, alterum noviter cuſum. Fuit Pius III. adoptatus ab altero Pio Pontifice, ſuæ matris Laudomiæ Nannio Tedeſchino Viro Senis opulento conjunctæ, Fratre.

III.

4. PIVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SVB. VMBRA. ALARVM. TVARVM. MDIII. *Vir thorace amictus genibus flexis ante Pontificem ſuper Throno ſedentem, duobus Cardinalibus hinc, & inde adſtantibus.* [4]

In hoc Numiſmate exprimitur Cæſar Borgia Dux Valentini, qui poſt exaltationem Pii Romam reverſus, Pontifici ſe ſubdidit [a]; & ab Urſinis, ſuis hoſtibus, in Civitate Leonina obſeſſus, præ timore in Palatium Vaticanum aufugit, indeque in Arcem S. Angeli. Sannazarius, qui tunc vivebat, hoc perpulchrum Epigramma de hac re, ludens ſuper Inſigniis Borgiarum, compoſuit [b].

Qui modo proſtratos jactarat cornibus Urſos,
In latebras Taurus concitus ecce fugit:
Nec latebras putat eſſe ſatis ſibi, Tybride toto
Cingitur, & notis vix bene fidit aquis.

Sic

a *Guicciard. Hiſt. lib. VI. pag. 164. Ven. 1640.*
b *Actii Sinc. Sannaz. Epigr. lib. I. pag. mihi 143.*



SIc denominari voluit *Julianus* Cardinalis a *Ruvere*, Sixti IV. Nepos, quum primùm Pontifex Kal. Novembribus anni MDIII. electus eſt. Pontificatum tenuit ad IX. Kal. Martias anni MDXIII., quo obiit, ſepultuſque eſt in Divi Petri Baſilica, licet nobiliſſimum ei exſtructum fuerit a Michaele Angelo Bonarrotio Architecto, monumentum in Eccleſia S. Petri ad Vincula.

I.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Pontificis Effigies capite nudo cum pluviali arabice contexto.* 1. 2.

ETSI. ANNOSA. GERMINAT. *Quercus Pontificis gentilitia.* [4]

Hoc, & Sixti IV. Numiſma idem emblema habent in poſtica parte; utrumque verò recenter eſt cuſum.

II.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Effigies, ut numero I.* 3.

BENEDICT. QVI. VENIT. IN. NO. D. *Pontificis Inſignia.* [4]

For-

Formæ, ſive typi ad Numos cudendos jam erant inventi, auctore Andrea Cremonenſi, ut refert *Molinetius* [a], cadente ſæculo xv. Julii Pontificatu verò artibus ingenuis, Picturæ, Sculpturæ, & Architecturæ, Raphaelis Urbinatis, & Michaelis Angeli Bonarotii ars, & ingenium ſummam dederant, quâ nil ſuperius ſperari poſſet; nihil igitur mirum, ſi Julii Numiſmata ut plurimum affabre ſunt delineata, & efformata.

Numus hic fuſus eſt quum Julius Bononiam perrexit, Populoque adclamante ingreſſus eſt iv. Idus Novembres anni MDVI. Quum Aſtrologi Pontificem ab eo ingreſſu deterrerent, quaſi ille dies eſſet nefaſtus, juxta eorum vanam ſcientiam, eos *Julius* irridens [b], *ſprevit, ac deteſtatus eſt, illud Chriſtianum elogium præfatus, videlicet: In nomine Domini procedamus, & ingrediamur*, referente Paride de Graſſis Cæremoniis Præfecto, cujus Diaria MSS. in Archivo Vaticano, & apographa nonnulla in variis Romanis Bibliothecis adſervantur.

Hujus formæ fortaſſe fuerunt Numiſmata, quæ Pontifex x. Kal. Martias inſequentis anni in fundamentis jecit arcis, quam in illa urbe conſtruere meditabatur.

III.

16. IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Caput Pontificis nudatum; cum Spiritu Sancto in pluviali adpoſito.*

VIA. IVL. III. ADIT. LON. M. ALT. LXX., *in exergo*: VATICANVS. MONS. *Duo ædificia ſuper duobus collibus medio interjecto muro conjuncta.* [3]

Ut duplex Palatium Pontificium ope duorum ambulacrorum conjungeret, ſicque ex duobus Palatiis ſuper totidem Vaticani Montis collibus ita conſtitutis, ut inter utrumque vallis jaceret (in qua impluvium, quod *Belvedere* appellant) unum fieret, uſus eſt Pontifex Julius anno MDIII. Bramantis opera, qui duo memorata ambulacra architectatus eſt: *In ima vallis parte*, inquit Vaſarius [c], *duorum ordinum altitudine xyſtum Doricum compoſuit paraſtatis tyburtinis ornatum; ſupra quem alterum ordinem Jonicum feneſtratum, ita ut æquare primum Pontificiarum Ædium ordinem, & Pomarium, dictum* Belvedere; *ubi eò pervenit, xyſtum* CCCC. *paſ-*

a *Hiſt. Pontif. per Numiſm. in Præf.*

b *Gherardac. Iſtor. di Bolog*

c *Vit. de' Pittor. par. 3. p. 35.*

paſſus in longum excedentem conſtituit Romam verſus, alterumque ſimiliter nemus reſpicientem: hi xyſti vallem claudunt; ſic enim Vaſarii verba latine ſonant. Longitudo M. pedum in Numi epigraphe adnotata reſpondet xyſtis CCCC. paſſuum Vaſario memoratis, ad quos triplex aditus ferebat, ſi τὸ III. ADIT. per *trium adituum* legimus. In magni ambulacri Romam reſpicientis reſtituti, coopertique anno MDCXXXIII. ab Urbano VIII.[a] corona magnis literis ſic legitur.

IVLIVS. II. PONT. MAX. LIGVRVM. SEXTVS. PATRIA SAONENSIS. SIXTI. QVARTI. NEPOS. VIAM. HANC STRVXIT. PONTIFICVM. COMODITATI.

IV.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Effigies, ut ſupra.* 5.

IVSTITIAE. PACIS. FIDEIQVE. RECVPERATORI. *Duæ mulieres, quæ ſe amplexibus excipiunt; in medio Ara cum igne: quæ eſt a dextris ramum habet olivæ, quæ a ſiniſtris navis gubernaculum, & pede globum premit.* [4]

Vix dum Julius ad Pontificatum evectus, paci ſtabiliendæ inter Ludovicum XII. Galliæ Regem, & Ferdinandum Regem Aragoniæ incubuit, miſſis per eum ad Regem Gallum Archiepiſcopo Thebarum Carolo e Carretto, & ad Hiſpanum Coſma Aretino Epiſcopo; eo tandem mediatore induciæ Februario menſe anni MDIV. ad tres annos hos inter Reges pactæ fuerunt[b].

V.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. II. MCCCCCV. *Pontificis effigies cum camaleucio ſine ſtola.*

TEMPLI. PETRI. INSTAVRATIO. MCCCCCV. *Proſpectus exterior Templi Vaticani, ut tunc Bramantes illud delineaverat.* [2. 4.]

VI.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. II. MCCCCCV. *Effigies cum camaleucio, & pluviali nonnullis figuris adpoſitis ornato.* 8.

TEMPLI. VATICANI. INSTAVRATIO — VATICANVS. MONS. *Idem Proſpectus.* [2. 4.]

Baſilica Vaticana in honorem Divi Petri Deo dicata, jampridem conſtructa, quum temporis vetuſtate collaberetur[c], Nicolaus V. renovare eam in animum habuit, ſed morte præventus, non perfecit. Perfecit quidem Julius II., vir excelſo præditus ingenio, qui opus deman-

G da-

a *Torrig. Sag. Grott. Vatic. pag.* 147.
b *Raynald. Annal. Eccleſ. ad an.* 1505. *num.* 11. *tom.* XX.
c *Vide Bonann. in Hiſtor. Templ. Vatic. Eques Carolus Fontana &c.*

davit Lazaro Bramanti [a]. Hic poſt multas delineationes, illam tandem, quæ adhuc in Numiſmatibus Leonis X. viſitur [b], fecit. Eſt hæc ad ſimilitudinem Crucis Græcæ cum maximo Tholo inter duas Turres, quæ in proſpectu conſpiciuntur. Juxta hanc delineationem operi manus impoſita eſt, & Eccleſiæ veteris parte dimidia dejecta, lapidem primum XIV. Kal. Majas anni MDVI. Pontifex poſuit. Præſens Numiſma, ut & tria alia Julii II. percuſſit Caradoſſius, in cudendis formis Artifex eximius, ut Vaſarius [c] teſtatur. Calybem unius vidimus fractum apud Hameranos.

VII.

10. IVLIVS. LIGVR. PAPA. II. *Caput nudum cum pluviali arabicè contexto.*

ANNONA. PONTIFICIA. *Mulier ambulans, & dextera in altum attollens aliquot ſpicas, læva verò cornu tenens copiæ.* [3]

Licet bello aliquatenus Julius Pontifex diſtractus, ſedula tamen opera ſubditorum felicitati incubuit, providens, ne Roma fame premeretur, frumento in eam terra, marique invecto. Fames fuit an. MDV. ut ex Blaſii Bonaccurſii [d] Diariis elicimus, qui ſic loquitur: *Fu in queſto tempo la Città (di Firenze) affamata aſſai dalla careſtia, la quale fu univerſale, e quaſi per tutto il Mondo, ne in Lombardia, ne in Romagna, ne in Campagna di Roma ſi ritrovava grano, ſe non con grandiſſima difficoltà.* Hoc eſt: *Hoc tempore urbs Florentia, multum fame laboravit, quæ fuit pene univerſalis in toto Orbe; atque in Inſubria, Romandiola, ac Latio, frumentum nonniſi magno labore, comparabatur.* Eodem anno ſimili emblemate cuſus eſt Denarius, in quo intra Quernam Coronam, ad inſtar Civicæ Veterum, ſic legitur: ROMA. SEDITIONIBVS. FAMEQVE. LIBERATA [e].

VIII.

7. IVLIVS. LIGVR. PAPA. II. MDVI. *Pontificis effigies, ut in præcedentibus.*

CONTRA. STIMVLVM. NE. CALCITRES. *Eques, qui Angelum inter nubes adſpiciens, terrore perculſus, deorſum decidit, ſcutoque in terram lapſo, oculos dextra tuetur: Duo Pedites fugæ ſe accingunt: Et in ſolo mulier ſe erigens.* [3]

Hoc numiſma optimè, primùmque cuſum delineatum credo a Raphaele

---

a *Vaſar. Vite de' Pittor. part. 3.*
b *Vide Scillam, Mon. Pontif.*
c *Vite de' Pitt. par. 3. vol. 2. pag. 37. edit. Bonon.*
d *Pag. 103.*
e *Scilla Notiz. delle Mon. Pont. pag. 28.*

le Urbinate; Johannes *Luchius* ſæculo præterito ineunte typis illud mandavit [a], exiſtimans, in eo bellum a Julio II. in Alphonſum Ferrariæ Ducem geſtum deſignari: Idem ſentiunt Bonannius [b], & Molinetius [c]. At quî fieri id poterit, quum in Numiſmate annus, quo cuſum eſt, MDVI., ipſo Bonannio adſerente, exprimatur, & bellum in Ferrariæ Ducem, nonniſi anno MDXI. peractum ſit? Exprimet potius bellum Bononienſe. Cuique notum, Pontificem iſthoc anno ſuas copias miſiſſe Bononiam verſus [d], & indixiſſe Johanni *de Bentivolis*, ut ea Urbe, qua multos annos fuerat potitus, excederet; hunc copias paraſſe, ut Pontifici reſiſteret; ſed Ciamontis Gallorum Ducis adventu cognito, quod ſe imparem Pontificiis, ac Gallicis copiis agnoſceret, Bononiâ exceſſiſſe [e]. Verba in Numo expreſſa ſunt ea, quibus Deus Saulum, ne Eccleſiam perſequeretur, prohibuit, & mulier, quæ ſe erigit, Bononiam a Tyranno liberatam deſignat.

IX.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. MCCCCCVI. *Caput nudatum Pontificis cum pluviali, in quo* IV. *figuræ delineatæ viſuntur.*

PASCITE. QVI. IN. VOBIS. EST. GREGEM. DEI. *Redemtor ſedens, & inferius aliquantulum S. Petrus, qui claves porrigit Pontifici ante illum genuflexo.* [3. 4.]

Oſtendit hoc cuſum Numiſma, quamvis apocryphum, quum pars poſtica ad alios pertineat Pontifices, Julii II. ad Pontificatum electionem unanimi Cardinalium conſenſu factam: Nam quum Conclave ingreſſus eſſet [f], (res quidem antehac inaudita,) nocte eadem, ne clauſo quidem Conclavi, pridie Kal. Novembres, Duce Valentino tantùm id ægrè patiente, ad Pontificatum eſt aſſumtus. Duo diverſimode in antica cuſa Numiſmata vidimus.

X.

IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Effigies Pontificis, ut* 17.
numero I., *cum Inſigniis in* rationali.

PORTVS. CENTVMCELLAE. *Proſpectus Arcis Centumcellarum.* [4. 5.]

a *Syllog. Numiſ. elegant. pag.* 21.
b *Hiſt. Pont. per Num. pag.* 32.
c *Num. Pont. tom.* 1. *pag.* 146. *& ad calcem tom.* 2. *pag.* 844.
d *Guicciardin. lib.* VII. *pag.* 189.
e *Arnold. Ferrar. in Vita Lud. XII.*
f *Guicciard. Hiſt. lib.* VI. *pag.* 65. *Panvin. poſt Plat. fol.* 274.

XI.

15. IVLII. II. ARCIS. FVNDAT. *Caput Pontificis nudatum, cum arabici operis pluviali.*

CIVITAVECCHIA. *Poſtica eadem, ac numero præcedenti.* [5]

Hæc Numiſmata ſunt ambo percuſſa, ſecundum vero in minori modulo, quam primum. Ab incurſionibus Pyratarum oræ Africanæ, ditionem Eccleſiæ tutaturus ædificavit Julius Pontifex Arcem Centumcellarum: Ipſemet illuc ſe conferens, atteſtante Paride de Graſſis cæremoniis Præfecto [a], primum lapidem poſuit, in quo ſcriptum erat: IVLIVS. SECVNDVS. PONTIFEX. MAXIMVS. ARCEM. CENTVMCELLENSEM. PORTVS. ET. VRBIS. COMODITATI. CONDIDIT. ANNO. MDVIII. [b] Jecit ibi in fundamenta, ut refert memoratus Paris de Graſſis, multa Numiſmata ſecundæ formæ.

XII.

18. IVLIVS. II. PONT. MAX. *Pontifex ſedens cum Camaleucio, & brevi pallio.*

POST. TENEBRAS. LVCEM. *Turris in ſummitate montis poſita, ſupra quam Sol nubibus circumdatus.* [4]

Luchius hoc adducit Numiſma, quod cuſum putat poſt initum fœdus Cambracenſe. Hoc ſecretò Pontificem inter, Imperatorem Maximilianum, Regem Galliæ Ludovicum, & Ferdinandum Hiſpaniæ procuratum eſt. Emblema ſumtum eſt ex Jobi cap. XVII. [c] *Poſt tenebras ſpero lucem*; & utpote multas recipiens ſignificationes, non determinat certum tempus, quo Numiſma eſt cuſum, nec cauſam, qua cuſum.

XIII.

9. IVLIVS. LIGVR. PAPA. SECVNDVS. *Effigies Pontificis nudo capite, cum pluviali arabicè texto, & figura in rationali.*

TEMPLVM. VIRG. LAVRETI. MDVIIII. *Templi Frons.* [5]

Ob devotionem erga Virginem Deiparentem Julius II. ornavit, muniitque, architecto Bramante [d], Eccleſiam Lauretanam, in qua pie colitur domus Virginis Nazarena. Turſellinus [e] narrat oppugnationi Mirandulanæ incumbentem Pontificem divinitus grave periculum evaſiſſe, quippe qui, domo, quam incolebat, tormentariâ pilâ per-

a *In Diar. MSS.*
b *Vaſar. Vita di Michelangelo par. 3.*
c *Ver. 12.*
d *Vaſar. Vit. de' Pit. p. 3. Manni de Sigill. tom. 7. pag. 33.*
e *Torſell. Hiſt. della S. Caſa lib. 2. cap. 11. Martorelli Hiſtor. di Loreto tom. II. edit. 1735.*

percuſsâ, incolumis ſervatus ſit; quare in rei memoriam in Lauretano Sanctuario eam pilam ſuſpendi mandaſſe.

XIV.

IVLIVS . LIGVR . PAPA . SECVNDVS. *Effigies Pontificis nudo capite, cum pluviali arabicè contexto, ut ſupra.* 4.

OSCVLATAE . SVNT. *Pax manu lauri ramum tenens, a dextris verò Juſtitia, cum libra, & cornucopiæ, ambo manibus ſeſe amplexantes.* [5]

Poſtquam plura ſæcula urbem Romam duæ factiones, Urſinorum, & Columnenſium, quibus cæteræ familiæ illuſtriores adhærentes, ad ſuas partes populum ſtudebant adducere, vexaverant, tandem Julio II. Pontifice pax inter utramque compoſita eſt, ſolemniterque in Capitolio VI. Kal. Septembres anni MDXI. firmata, rogato inſtrumento a Simeone Antonio Peroto Capitolino Tabellione, quod ſucceſſor Dominicus Tullius publicum fecit: Chartam non ita pridem typis mandavit Clariſs., dum vivebat, noſtrique amantiſſimus Abbas Benedictus Floravantes [a]. Inita ea fuit concordia tanta Pontificis lætitia, ut Numo eo anno cuſo a celebri Caradoſſio, in rei memoriam inſcribendum curaverit in ejus poſtica parte circum ſua Inſignia: PAX . ROMANA [b]. Urſini etiam Numiſma hac occaſione cuderunt.

XV.

IVLIVS . LIGVR . PAPA . SECVNDVS. *Effigies, ut numero I.* 20.

MODICAE . FIDEI . QVARE . DVBITASTI. *Jeſus Chriſtus, qui S. Petrum jam fluctuantem erigit, & e longinquo navicula cum Apoſtolis, in qua:* D. ADIVVA . NOS. [4]

R. P. *Bonannius* hoc quamvis apocryphum in poſtica Numiſma recenſens non explicavit. Mihi quidem eo Matthæi [c] loco Pontifex ſignificaſſe videtur, Deum in maximis Apoſtolicæ Sedis periculis ſibi, & juſtæ cauſæ præſtò ſemper fuiſſe, & animos addidiſſe, maxima inde ſibi conciliata auctoritate. Hiſtorici narrant, coacto Ludovici XII. Galliæ Regis in illum infenſiſſimi operâ Concilio Piſis, ut ei Pontificatus adimeretur; Bononiâ Bentivoli dominatu oppreſsâ; apud Ravennam Pontificio exercitu fracto; Romandiolaque [d] ab hoſtibus occupatâ: brevi tamen Gallos ope Helvetiorum Italiâ fugaſſe, Bononiam, Romandiolam [e], Parmam, Placentiam, cæteraque omnia, quæ amiſerat, recuperaſſe, & in Eccleſiæ ditionem reduxiſſe, ita ut extremis ſuæ vitæ temporibus ad gloriæ, & lætitiæ apicem adſcenderit.

XVI.

a *Rom. Pont. Denar. tom. 2. edit. Rom. anni* 1738.
b *Scill. Mon. Pont. pag.* 23. *Idem Flor.*
c *Matth. cap.* XIV.
d *Guicciard. Hiſt. lib.* X. & XI.
e *Jovius in vit. Leonis X.*

XVI.

12. IVLIVS . II. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedentibus.*

TVTELA. *Paſtor ſuper ſaxo ſedens, læva baculum tenet, capite ad dexteram converſo, & multas circum habet oves. Omnia hæc intra coronam.* [4]

XVII.

13. IVLIVS . II. PONT. MAX. *Effigies, ut num. IV.*

PEDO . SERVATAS . OVES . AD . QVIETEM . AGO. *Paſtor ſedens, & pedum in manu tenens, oves ovile introeuntes reſpicit.* [4]

Statim, ac Pontificatum adeptus eſt Julius, in recuperandis oppidis Sedis Apoſtolicæ a variis Tyrannis occupatis, totus fuit; quare Cæſari Borgiæ ereptâ Romandiola, recuperatâ Peruſiâ, quam Jo: Baptiſta Balleonius ſubegerat, expulſiſque Bononiâ Bentivolis, illos a tyrannica populos ſervitute liberavit, quieteque donavit. His non adquieſcens, Gallis Inſubriâ ejectis, Mediolanenſi Ducatu Maximiliano Ludovici Sfortiæ filio anno MDXII. reſtituto, Liberator Italiæ dici voluit. Viſu dignum eſt amiculum Aræ S. Petri in Vaticano ab hoc Pontifice donatum, in quo ſic legitur: IVLIVS. II. P. M. ITALIA . LIBERATA.

XVIII.

6. IVLIVS . LIGVR . PAPA . SECVNDVS. *Effigies Pontificis nudo capite, cum pluviali arabicè exornato.*

IVRI . RED. *Frons ædium magnificarum, in quarum medio turris.* [5]

XIX.

17. IVLIVS . LIGVR . PAPA . SECVNDVS. *Effigies, ut numero præcedenti.*

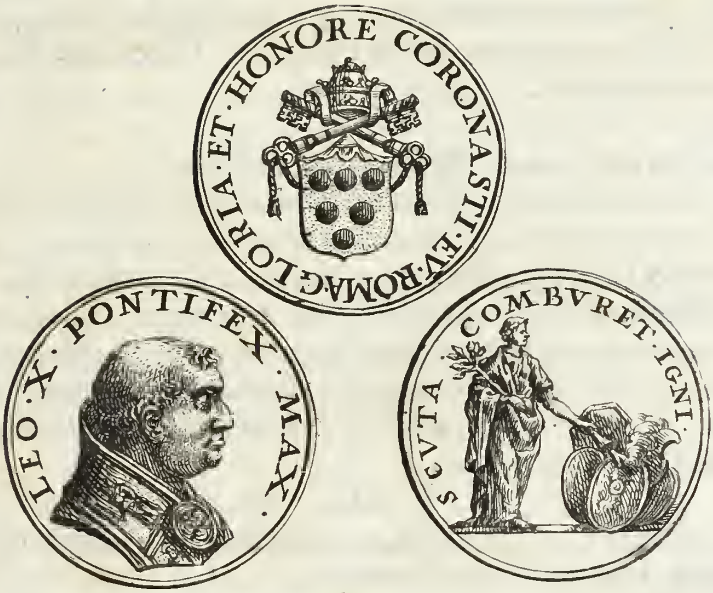
Juſtitia cum libra ſtans e conſpectu hominis ſedentis, qui ſcalpro ſaxum cælat, & e longinquo ædificium, ut in præcedenti. [4]

Julius viam, quæ Florida jam dicebatur, Bramantis operâ ampliavit, rectam fecit, & Juliam appellavit; magnas in ea ædes conſtrui curavit, eodem Bramante architecto, in quibus litigantium, & cauſidicorum comodo Judices, ac Tabelliones ſedem haberent. Auſpicavit ædificium juxta Eccleſiam S. Blaſii de Fovea, opere rudi, ſed optimi artificii, ut adparet. Eccleſiam prope Curiam ædificandam mandaverat, eaque nunc dicitur SS. Fauſtini, & Jovitæ Nationis Brixianæ, ordine Corinthio. Sed hæc ædificia Pontificis mors abrupit, ut perfici nequiverint.

Johan-

---

a *Vaſar. Vit. de' Pitt. to. 2. par. 3. pag. 37. edit. Bonon.* b *Martinell. Rom. Sacr.*



JOhannes Cardinalis *Mediceus* Florentinus, ipſo flore juventæ, utpote nondum XXXVII. annos natus, unanimi Cardinalium conſenſu V. Idus Martias anni MDXIII. Pontificatum aſſumſit, & Leo dictus eſt. IV. Non. Decemb. anni MDXXI. mortuus, in Divi Petri primùm, inde in magnifico ſepulchro in Choro S. Mariæ ſupra Minervam erecto eſt ſepultus hoc titulo tantummodo appoſito:

LEO. DECIMVS. PONTIFEX. MAXIMVS.

I.

LEO. X. PONTIFEX. MAX. *Pontificis effigies nudo capite, & pluviali D. Pauli Icone ornato.*

GLORIA. ET. HONORE. CORONASTI. EVM. — ROMA. *Inſignia Gentis Mediceæ, hoc eſt ſex pilæ, in quarum ſuprema tria lilia.* [4]

Leonis X. inaugurationem magno gaudio Chriſtianus Orbis excepit [a], præſertim Roma; itaut quum S. Johannem in Laterano ſuprema po-

[a] *Guicciard. Hiſt. lib.* IX. *pag.* 306.

poteſtate potiturus acceſſit, omnes vias per quas incedundum erat Arcubus ornatas repererit, tantaque pompa, ac plauſu, quo nullus alius Pontifex unquam, fuerit exceptus. Celebritas hæc multis a Jovio [a] deſcribitur.

II.

4. LEO. X. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

SCVTA. COMBVRET. IGNI. *Mulier face accenſa, ſcuta, aliaque arma comburens, & olivæ ramum in læva tenens.* [4]

Eodem modo Pax repræſentatur a Veteribus in Veſpaſiani, & Domitiani Numiſmatibus [b]. In Concilii Lateranenſis ſeſſione VI. V. Kal. Majas anni MDXIII. habita, Leo aliquot nominavit ablegatos ad tractandam pacem inter Principes [c], quibus ſe communem Patrem futurum declaravit: & abſolvit a ſchiſmate Cardinales Carvajalem, & Sanctæ Severinæ.

III.

3. LEO. DECIMVS. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies nudato capite, cum pluviali Icunculis ornato.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA — MEMORIA. OPTIMI. PONTIFICIS. *Tres Mulieres, quarum una arma face comburit: Quæ in medio, dextram ſupra jugum tenet, læva libram, & enſem arripit: Tertia cornucopiæ ſiniſtram admovet.* [4]

Iſtæ tres figuræ Pacem, Juſtitiam, & Copiam, quæ, hoc Pontifice, floruerunt, exprimunt: Quin immo a Pace, ortum ducunt Copia, & Juſtitia, quum inter arma leges ſileant. Enim vero nulli negocio magis Leo, Princeps beneficus, & magnanimus, incubuit [d], quam extinguendis bellis, quæ ipſo Pontificatum auſpicante inter Chriſtianos Principes ſæviebant, hiſque communi conſilio, communibuſque viribus in Turchas excitandis [e]. Per Laurentium Epiſcopum Feltrinum de Pace cum Maximiliano Imperatore egit, literis ad ipſum Imperatorem datis: Præterea Henrico Angliæ Regi, & Ferdinando Hiſpaniæ, qui tunc bello Gallos premebat, & Hungariæ Regi ſcripſit. Exitus verò ſpem fefellit.

IV.

5. LEO. DECIMVS. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra, cum ſtemmate in rationali.*

LI-

a *In Vit. Leonis X.*
b *Oyſel. Num. Mediobarb. pag.* 132.
c *Labb. Concil. tom.* IV. *col.*143.
d *Vid. Orat. de Laudib. Leon. X. edit. Romæ* 1735.
e *Bembi Epiſt. lib.* VI. *epiſt.* 15. 24.

LIBERALITAS. PONTIFICIA. *Mulier, quæ ſupra aliquot volumina cornu copiæ fundit, libris circumdata, Muſiciſque Inſtrumentis.* [5]

Quæ, quantaque fuerit Leonis X. Liberalitas, Jovius [a] deſcribit. *Sparſa eſt*, inquit, *a Quæſtoribus* (quum Pontificiam Dignitatem auſpicaretur) *per omnes Regiones larga manu aurea, argenteaque pecunia, tanta Leonis liberalitate*, &c. Hanc potiſſimum oſtendit erga ingenuas artes, quippe qui lectiſſimos Viros, quos alebat, impenſe coluit. Audi eumdem Jovium [b]: *Singulos verò vel mediocris nominis Poetas, & exquiſitis, nobilibuſque artibus inſtructos tanta benignitate ſuſcipiebat, ut omnes jam excitatis animis ad excolenda ſtudia vehementer accenderentur.*

V.

LEO. X. PONT. MAX. *Effigies numeri I.*

LIBERALITAS. PONTIFICIA. *Eadem poſtica, ac in antecedenti: Sed præter muſica Inſtrumenta, libroſque, hìc mitra viſitur, & in exergo ſertum lauro, & palma contextum.* [4]

Hoc Numiſma licèt præcedenti ſimile, non ejuſdem tamen eſt formæ, nec moduli. Quæ huc uſque hujus Pontificis Numiſmata deſcripſimus, optima ſunt, & ab iis cuſa, qui a Jovio extolluntur; ſcribit enim [c]: *Florebat tum Roma præſtantibus ingeniis, copia rerum omnium, & a clementiore Cœlo inuſitata aeris ſalubritate, itaut Leo, tantæ virtutis, ac amplitudinis Pontifex, auream ætatem poſt multa ſæcula condiviſſe diceretur.*

VI.

LEO. X. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

S. P. Q. R. LEO. PONTIFEX. MAX. *Sanctorum Petri, & Pauli capita.* [4]

Haud raro in Denariis, & Numiſmatibus Pontificiis horum Apoſtolorum Icones, ut Romanæ Urbis Tutelarium conſpiciuntur [d]. In Denariis a S. P. Q. R. ad annum MCLXXXVIII. cuſis iidem Apoſtoli repræſentantur: ROMANI. PRINCIPES. denominati.

H Quod

a *In Vita lib.* III. *pag.* 66. *edit. Florent.* 1551.
b *Id. ibid. pag.* 67.
c *Id. ibid. pag.* 68.
d *Florav. de Pontif. Denar. part.* II. *tab.* I. *pag.* 17.

Quod ad eorum pertinet Iconem, ac locum in Numis, & picturis, poſt multos noviſſime diſſeruit doctiſſimus Auctor in libro, qui *De Floreno aureo*[a] inſcribitur, quem benignus Lector poterit adire.

VII.

9. LEO. X. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudatum, cum pluviali arabicè ornato.*

C. P. — ROMA. *Mulier exerta papilla Victoriæ ſignum geſtans, lævâque ſcuto adhærens.* [5]

Fuſis ad Alvianum Hiſpanis, eſt a Populo Romano, juxta Jovium, *magno aſſenſu, & ambitione, Julianus Leonis Frater Romana Civitate donatus.* Hic honor fuit Pontifici maxime charus, quare juxta eumdem Jovium, *vectigal ſalis imminuit, amplificataque Triumvirali Coſs poteſtate, præmiis, ac immunitatibus publicè, privatèque Romanos proſequtus eſt.*

Numiſma huic ſimile, ad inſtar veterum[b] cuſum, præſertim cujuſdam Numi maximi moduli Commodi Imperatoris Muſei Vaticani, a me alias illuſtrati[c], ad Julianum Mediceum ſpectat. Siglæ C. P., quæ in Leonis Numo ſunt, explicantur a R. P. Bonannio[d] ita: CHARISSIMO. PARENTI. Sed quum eædem literæ conſpiciantur in memorato Juliani Numiſmate per me publicato[e], in memoriam Civitatis ſibi conceſſæ, cuſo, legerem potius illas per: CONSENSV. POPVLI. Sic enim Populi gratitudo erga Pontificem, magnificumque Julianum exprimetur.

VIII.

11. LEO. X. PONT. MAX. ANNO. IIII. *Pontificis effigies cum Camaleucio, & Tegillo.*

VI. ET. VIRTVTE. *Follis in aere; ſubtus parva abacus.* [4]

Si hoc Numiſma non retuliſſet *Luchius*[f], nec interpretatus fuiſſet, unum ex apocryphis emblematibus Typotii, vel Palatii crediſſem. Auctor eſt *Luchius*, hoc Numiſma cuſum anno MDXVII., vigente bello inter Franciſcum Mariam Urbinatem Ducem, Leonemque Pon-

a *Eques Victorius de Flor. Aur. lib. 1. edit. Florent. 1738.*
b *Videſis Auguſtin. Oyſel. Mediobarb. in* ROMÆ *Numiſ.*
c *Numiſ. max. mod. Muſ. Vatic. tom. 1.*
d *Num. Pontif. tom. 1. pag. 170.*
e *In Orat. de Laudib. Leon. X. pag. 138.*
f *Syllog. Numiſm. pag. 37.*

Pontificem, ad illius e Ducatu expulſionem per hunc armis; ingenioque procuratam alludens: Pontifex Laurentium adfinem ſuum Ducem Urbini conſtituit, ſed ad modicum, nam non multò poſt Franciſcus Maria ſua recuperavit [a].

IX.

LEO. X. PONTIFEX. MAX. *Caput nudatum cum pluviali arabicè ornato.*

S. PETRVS. S. PAVLVS. *S. Petrus ſtans juxta templum, cum clavibus in dextera.* [4]

Vaticanam Baſilicam a Julio II. inchoatam, Leo X. perficiendam ſuſcepit. Inter Bembi [b] Epiſtolas duæ ab hoc Pontifice ad Raphaelem Urbinatem ædificii Architectum datæ leguntur, in quibus eum monet, ut majori qua poſſet celeritate juxta delineationem Bramantis operi incumberet, magnamque illi remunerationem promittit. Vaſarius in vitis Michaelis Angeli, & Raphaelis rem multis deſcribit. De primo, quum Florentiæ IV. Kal. Quintil. anni MDLXIV. juſta perſolverentur, cecinit Epiſcopus Papienſis [c].

Onde il Cuſtode dell' eterno Impero
Teco ſi gode, che ben vede eſpreſſo
Quanto al ſuo Tempio deſti unica Forma.

Hoc eſt: *Unde æterni Imperii Cuſtos* (Petrus Apoſtolus) *tecum gratulatur, mire expreſſum Templum ſuum, quod, ut nullus alius unquam, efformaſti, cernens.*

X.

LEO. X. PONT. MAX. *Effigies, cum pluviali ut ſupra.* 10.

MENDICIS. IN. PTOCHOTROPHIVM. REDACTIS. *Mulier ſedens, circumque eam quatuor Pueri.* [5]

Multi auctores ſunt, poſticam hujus Numiſmatis partem ad Pium IV., qui anticâ Leonis X. uſus ſit, pertinere. Sed quum Periti formam capitis, emblematiſque, ſed & magnitudinem, circuitum, ac gemmulas, quæ illam exornant, perſpexerint, ad hunce Pontificem adtribuunt. Licet publicum ædificium pro mendicis ab hoc Pontifice Romæ extructum nullum reperiatur [d], hoc non obſtante, nos non latet, Alexandrum Gelardinum Epiſcopum Inſulæ Hiſpanæ in America,

a *Panvin. in Vit. Leon. X. pag. 260. edit. Venet. 1622.*
b *Bembi Epiſt. edit. Venet.*
c *Apud Juntas in 8.*
d *Bonan. Numiſm. Pontif. tom. I. pag. 172.*

rica, nunc S. Dominici, munificentia adjutum Pontificia, ptochotrophium, in quo pauperes alerentur, in ſua Diœceſi extruxiſſe [a].

XI.

8. LEO. X. PONTIFEX. MAX. *Effigies, ut numero I.*

Vir quadriga vectus, & Genius, qui ei coronam imponit. [4]

Pulcherrimi hujus Numiſmatis ſchema ab antiquis Numis Græcorum, & præſertim a Syracuſanis petitum eſt, in quibus quid ſimile videre eſt [b].

Quum Franciſcus I. Galliæ Rex Maximiliano *Sfortiæ* Inſubrum Duci bellum indixiſſet [c], poſt pugnam apud *Melenianum*, expulſo Duce e ſua ditione, Pontifici etiam Parmam, & Placentiam eripuit. Non potuit hic illicò vim vi repellere, at an. MDXXI. cum Carolo V. inito fœdere Gallos Italiâ expulit, & legitimo Domino Ducatu Mediolanenſi reſtituto, ſummo gaudio Parmam, ac Placentiam [d] recuperavit, in rei memoriam hoc Numiſmate cuſo.

XII.

14. LEO. X. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

S. P. Q. R. LEO. X. PONT. MAX. *Capita SS. Petri, & Pauli, ſubtuſque Pontificis Inſignia.* [4]

Brevis fuit Leonis X. Pontificatus, diuturniorem ſanè futurum ejus ætas pollicebatur, quod omnibus, ſed præcipuè doctis viris in votis erat [e]: *Nemo enim, vel Civis,* inquit Jovius, *vel Peregrinus, qui paulo nobilioris artis famam teneret, nemo, vel maleſanus Poeta, nemo alicujus optimarum ſcientiarum partis non ignarus unquam fuit, qui benignitatem humaniſſimi Principis non ſenſerit.* Ob hoc fama illius ſemper vigebit, ſua tempora aurea dici meruerunt, omniſque Princeps in eum, ut prototypum debet reſpicere.

Adria-

---

a *Victorell. in Vit. Leon. X. poſt Ciacconium.*
b *Parut. Siciliæ Numiſm.*
c *Raynald. Annal. tom. XX. ad an. 1515. num. 40.*
d *Bonaven. Angel. Hiſtor. Parm. lib. V. pag. 483. Guicciard. Hiſt. Ital. lib. XIV.*
e *In Vita lib. IV. pag. 96.*



ADrianus Florentii filius, Trajecti ad Rhenum, ſive Ultrajecti in Belgio natus, SS. Joannis, & Pauli Presbyter Cardinalis v. Idus Januar. anni MDXXII. electus eſt Pontifex, Pontificaliaque geſſit, nomine haud mutato, uſque ad XVIII. Kal. Octobres ſubſequentis anni, quo die obiit, ſepultuſque eſt in Baſilica Divi Petri: Inde corpus translatum in Eccleſiam S. Mariæ de Anima Nationis Germanicæ, & in ſepulchro magnifico intra Presbyterium, hac adjecta epigraphe, conditum.

HADRIANO. VI. PONT. MAX. EX. TRAIECTO. INSIGNI INFER. GERMANIAE. VRBE. QVI. DVM. RERVM. HVMANARVM. MAXIME. AVERSATVR. SPLENDOREM VLTRO. A. PROCERIBVS. OB. INCOMPARABILEM SACRAR. DISCIPLINAR. SCIENTIAM. AC. PROPE. DI-

VINAM

VINAM . CASTISS. ANIMI . MODERATIONEM . CARO-
LO . V. CAES. AVG. PRAECEPTOR . ECCLESIAE . DER-
TONENSI . ANTISTES . SACRI . SENAT. PATRIB. COL-
LEG. HISPANIAR. REGNIS . PRAESES . REIPVBL. DE-
NIQVE . CHRIST. DIVINITVS . PONTIF. ABSENS . AD-
SCITVS . VIX. ANN. LXIV. MENS. V. D. XIII. DECESSIT
XVIII. KAL. OCTOBR. ANN. A . PART. VIRG. MDXXIII.
PONT. SVI . ANN. II. VVILHELMVS . ENCKENVOIRT
ILLIVS . BENIGNIT. ET . AVSPICIIS . TIT. S. IO. ET
PAVL. PRESB. CARD. DERTONEN. FACIVND. CVR.
PROH . DOLOR. QVANTVM . REFERT. IN . QVAE . TEM-
PORA . VEL . OPTIMI . CVIVSQVE . VIRTVS . INCIDAT.

I.

1. 2. ADRIANVS . VI. PONT. MAXIM. *Effigies Pontificis cum Pileolo, & Tegillo.*

CORONAT. *Pontifex ſub perpulchra Porticu a duobus Cardinalibus coronatus, & cuſtodibus circumdatus.* [4]

Præſens Numiſma, elegantiſſimis quibuſque comparandum, coronationem deſignat Pontificis a Cardinali Diacono peractam ſub umbella in magnifica Porticu coram purpuratis Patribus, militia, & populo ob ſuum adventum lætantibus. Audi quæſo Blaſium *Ortitium* Auctorem coævum [a]: *In ingreſſu Urbis* IV. *Kal. Septemb. una voce clamantes, Benedictus qui venit in nomine Domini, exiſtimantes per eum Eccleſiam renovandam, atque omnia reducenda in Sanctorum Patrum priſtinum ſtatum, quod maximè ipſe conceperat, licet non fuerit executus, ideo forſitan, quod fragilitas noſtri temporis non patiebatur, ac fortaſsè nec immeritò, quia indigebat pluſculo tempore, ut maturius rem tam gravem conciperet.*

II.

3. ADRIANVS . VI. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.*

QVEM . CREANT . ADORANT — ROMAE. *Pontificis coronatio.* [4]

Hæc poſtica poſteris temporibus eſt renovata, ac cuſa, ad Numiſmatum Martini V., & Eugenii IV. normam, & exemplum. Diù,

a *Cap.* 21. *pag.* 405.

Diù, multumque Adrianus anceps, an oblatam ſibi dignitatem acciperet, fuit, quia (auctor eſt Blaſius *Ortitius* in Itinerario Pontificis ex Hiſpaniâ Romam [a] :) *Hactenus Beatiſſimus Dominus noſter, cum eſſet timoratæ conſcientiæ, formidans tantum onus, non decreverat illud ſubire. Tandem maturo conſilio, ut imminentia pericula evitaret* XIV. *Kal. Mart. Miſſa ex more celebrata, Pontificatum acceptare deſtinavit.*

III.

ADRIANVS. VI. PONT. MAXIM. *Effigies Pontificis, ut in præcedentibus.* 4.

SPIRITVS. SAPIENTIAE — ROMA. *Spiritus Sanctus ab alto, claves, & triplex corona ſupra aliquot libros.* [4]

Jure merito Maximilianus Imperator Præceptorem Carolo V. Nepoti deſtinavit Adrianum, virum doctiſſimum, & moribus inlibatis præditum; certè, ut ait Jovius [b], *nec Hadrianus Cæſaris opinionem fefellit, cum nemo fuit ipſo ſolidæ doctrinæ opinione celebrior, nemo ſobrietatis, & caſtimoniæ laude ornatior, nemo vitæ modeſtia, innocentia, ac religione præclarior haberetur.* Ad ipſius ſcientiam fortaſsè alludit præſens Numiſma.

IV.

Idem Numiſma minori modulo cuſum. [5]

V.

ADRIANVS. VI. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut numero I.*

LONGO. POSTLIMINIO. *Mulier læva cornucopiæ tenens, dexteram alteri mulieri præbet, & ambo libram ſuſpenſam tenent.* [4]

Rarum hoc Numiſma, quod in Muſeo cl. mem. Commendatoris de Puteo adſervabatur, deſignat pacem, qua donare volebat Italiam Adrianus VI. Pontifex factus. *Omnium igitur primum*, inquit Oldoinus [c], *ad placandam Italiam converſus, plures Italiæ Principes in gratiam, amicitiamque recepit.*

VI.

ADRIANVS. VI. PONT. MAX. *Nudatum Pontificis caput cum pluviali arabicè ornato.* 5.

S. PE-

a *Apud Baluz. Miſcell. lib.* III. *pag* 359.
b *In Vita Hadr. VI. pag.* 117. *edit. Florent.* 1551.
c *In Vita Hadrian. poſt Ciaccon. pag.* 434.

S. PETRVS. S. PAVLVS. *Duorum Apoſtolorum protomes in duplici cubili: In medio corona.* [4]

Crediſſem, non Numiſma hoc eſſe, ſed potius Denarium, ſi me latuiſſet, illius formam apud Barberinos adſervari. Ut Urbes pleræque ac Principatus in denariis proprium Patronum [a], ita & Romani in Monetis, & Numiſmatibus Apoſtolorum Principes, ut Eccleſiæ præcipuos Patronos expreſſerunt [b]. De corona, ſive aureola in medio poſita, me brevitas loqui non ſinit: Videat tamen Lector opus Clariſſimi Senatoris Bonarrotii de antiquis vitris ſepulchralibus, in quo de hac re ille multis diſſerit.

VII.

6. ADRIANVS. VI. PONT. MAX. *Effigies eadem, ac præcedens.*

VT. IPSE. FINIAM. *Ædificium inchoatum, circa quod cæmenta, ac trabes ædificatoriæ.* [4]

Ad plura Pontificis opera hoc Numiſma, a Luchio [c] etiam, & a Sadlero adductum, poſſumus referre. Primum ad reformationem pravarum conſuetudinum, quam meditabatur; vix enim coronatus, & a Cardinalibus prandio, a memorato Blaſio *Ortitio* [d] deſcripto, exceptus, aliquot indulta, eodem referente, Cardinalibus renovare duxit, & quas vocant expectativas [e] revocare, ſperans, brevi juxta Numiſmatis emblema, negotio manus imponere. Secundò ad fœdus a Pontifice initum cum Carolo V., & Ferdinando Auſtriæ Archiduce, quod tum ob mortem Pontificis, non ſine ſuſpicione veneni, effectum non eſt adſequutum: *Proſper Columna*, inquit *Ortitius* [f], *putatur veneno mortuus*; & inferius: *Et quia Proſper Columna armis, & conſilio exercitui Gallorum reſiſtebat, ideo cum Pontifice toxico interiiſſe rumor erat.*

VIII.

ADRIANVS. VI. PONT. MAX. *Caput cum Camaleucio, ac parvo pallio, abſque ſtola.*

S. PETRVS. S. PAVLVS. *Duo Apoſtoli ſtantes ad ingreſſum Templi.* [5]

Præ-

a *Diſſert. medii Ævi tom. II. Clariſ. Muratorii edit. Mediolan.* 1738.
b *Florav. Rom. Pontif. Denar. tom. II. Eques Franc. Victor. de Flor. Aur. part.* I.
c *Syllog. Numiſ. pag.* 50.
d *Opere laud. pag.* 406.
e *Id. ibid. cap.* 23. *pag.* 401. & *cap.* 28. *pag.* 421.
f *Inter Miſcell. Baluz. cap.* 35. *pag.* 438.

Præſens cuſum Numiſma ad Baſilicæ Vaticanæ novum ædificium pertinere, nemo eſt, qui non videat. Hoc tamen adeò lentè factum eſt, ut Michael Angelus Bonarrotius non mediocriter cum ſuis amicis ſit conqueſtus, tum per epiſtolas, quum viva voce [a].

IX.

P. M. ADRIAEN. VAN. GOD. GHEKOREN. PAVSVA. ROMENT. VTRECHT. GHEBOREN. (hoc eſt: *PRO. Memoria.* ADRIANI. A. DEO. ELECTI. PONTIFICIS. ROMANI. VLTRAIECTI. NATI.) *Effigies Pontificis cum Camaleucio, ad latus duo Inſignia, Pontificis, & Ultrajecti.*

Mulier ſtans puerum lactans, circumque eam tres alii pueri ludentes. [I]

Hoc prægrande Numiſma, duplici circulo ornatum, Trajecti ad Rhenum poſt obitum Pontificis fuit fuſum, in memoriam tanti viri ex eademmet Civitate ortum trahentis. Poſtica, in qua mulier pueris circumdata, nihil aliud innuere videtur, quam Pontificis pietatem erga Pauperes, & amorem ſingularem erga ſuos Cives [b].



I Pon-

a *Vid. Vaſar. Vit. de' Pitt. in Vit. Michaelis Ang.*
b *Vid. Itiner. Blaſii Ortitii.*



POntifex electus fuit *Julius Medices* Clemens VII. denominatus XI. Kal. Decembres anni MDXXIII. Obiit VII. Kal. Octob. anni MDXXXIV., ac ſepultus eſt in Baſilica S. Petri, unde poſtea translatus fuit ad S. Mariam ſupra Minervam, & e conſpectu ſepulchri Leonis X. conditus, cum epigraphe:

CLEMENS. VII. PONTIFEX. MAXIMVS.

I.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. — MDXXV. AN. II. *Effigies Papæ nudato capite, & pluviali arabicè ornato.*

GLORIA. ET. HONORE. CORONASTI. EVM — ROMA. *Inſignia Medicea ſine ullo ornatu.* [4]

Hoc Numiſma ſimile eſt alteri ſub Leone X. fuſo, ſola mutata effigie, quam barbatam expreſſit reſtitutor inexpertus, quum nondum tunc temporis Pontifex barbam excoleret. De hac familia tam inſigni, in Johanne Gaſtone Magno Etruriæ Duce noviſſimè extincta (Etruria mul-

multis viciſſitudinibus ob hanc rem expoſita) hic non loquor: dicam ſolum, Clementem VII., adhuc Cardinalem exiſtentem ſecunda fortunâ uſum, at Pontificatu aſſumto, multas animi ægritudines, multaſque calamitates expertum fuiſſe; quas tamen æquo animo paſſus eſt [a].

II.

SALVVM. FAC. POPVLVM. TVVM. DOMINE. ET. BENEDIC. HAEREDITATI. TVAE. *Pontifex in Throno cum aliquot Cardinalibus ſedentibus, & aliæ perſonæ ante Templum multis ornatum columnis, ac ſex propugnaculis: Item Protomes SS. Petri, & Pauli, & in medio Pontificis Inſignia.*

ASCENDIT. DEVS. IN. IVBILO. ET. DOMINVS. IN. VOCE. TVBAE. ANNO. IVBIL. MDXXV. *Chriſtus in Cœlum adſcendens.* [1]

Exiſtimo, in hoc ſingulari fuſo, prægrandique Numiſmate Pontificem repræſentari, quum ſub Throno ſedens Imperatorem Carolum V. exſpectaret ante Eccleſiam S. Petronii Bononiæ; ſic Oldoinus [b]: *Pontifex cum intellexiſſet, Cæſarem ingreſſum Bononiam, exivit cum ſacro Senatu e Palatio, & ante Eccleſiam S. Petronii in quodam loco eminenti ad hoc diſpoſito illum expectavit.* Poſtica Jubileum deſignat à Clemente VII. celebratum.

III.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. MDXXV. AN. II. *Caput nudatum* 5.
cum pluviali, in quo Spiritus Sanctus, & unus e Cherubim.

RESERAVIT. ET. CLAVSIT. AN. IVB. *Pontifex Portam Sanctam claudens.* [4]

Idem eſt hoc Numiſma, ac aliud Alexandri VI. excepta annorum nota, quare recuſum mihi videtur. In Numiſmate a R. P. *Bonannio* adducto viſitur AN. IV., quod eſt anachroniſmus, undè legendum IVB. Celebritates hoc Jubileo peractæ deſcribuntur in Diariis *Blaſii Cæſenatis*, & *Martinelli* Cæremoniis Præfectorum.

IV.

Simile Numiſma, ſed in poſtica adjicitur MDXXV. [4]

I 2 V.

a *Videſis Vitam Benven. Cellin.*
b *In Vit. Clem. VII. poſt Ciaccon.*

V.

7. CLEMENS. VII. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo duo ſtantes.*

EGO. SVM. IOSEPH. FRATER. VESTER. *Joſeph Juſtus in ſuggeſtu, in quo Inſignia Medicea, ſedens, ſe Fratribus oſtendit, illis adblanditus.* [4]

Hoc pulchrum Numiſma cuſum creditur aliquibus a *Benvenuto Cellinio*: Vaſarius [a] vero fidem facit, opus eſſe *Johannis Bernardii* a Caſtro Bononienſi. Explicationem, quam adducit Bonannius [b], pluris facio, quam Luchii, & Molinetii nugas. Luchius [c] cuſum credit anno MDXXVI. ob fœdus initum in Carolum V. inter Franciſcum I. Galliæ Regem, Venetos, & Mediolanenſem Ducem. Molinetius [d] vero ſignificare cenſet veniam Columnenſibus impertitam juxta conditiones cum Ducibus Cæſarei exercitus, qui Arcem S. Angeli obſidebant, pactas. At R. P. Bonannius veroſimiliùs dicit, Numiſma exprimere beneficia a Pontifice, ut ipſe quidem exiſtimabat, Florentinis facta, mutato eorum regimine, oſtenſoque ſemper, ſe eorum amantiſſimo [e]. Autumo, opinionem hanc comprobari, a temporis convenientia, quo Johannes Bernardius Numiſmatis, a Vaſario loco memorato adducti, Cuſor ſe Romam tranſtulit.

VI.

8. CLEMENS. VII. PONT. MAX. *Effigies nudato capite, pluviale arabicè exornatum.*

Imperator ſedens in ſuggeſtu, ſolvi jubet aliquot mancipia ante ipſum genuflexa; omnia intra coronam lauream. [4]

Quum Luchius ſimile Numiſma cum effigie Caroli V. adduxerit, locum dedit inquirendi, noſtrum eſſet, necne, genuinum, utpote ad nullum Pontificis opus referendum. Sed perſpectis variis hujus formæ Numiſmatibus in celebrioribus Romæ adſervatis Muſeis, conſultiſque eruditis hominibus, verè genuinum exiſtimo, & ab Artifice in eo cudendo eamdem poſticam partem, quam Numiſmati Cæſareo apposuerat, adhibitam, alludendo fortaſsè ad victoriam a Ca-

a *Vite de' Pitt. par.* III.
b *Numiſm. Pontif. tom.* I. *pag.* 189.
c *Syllog. Numiſm.*
d *Hiſtor. Pontiff. per Numiſm.*
e *Vide Varch. Hiſt. Flor. lib.* XI.

Carolo V. de Ariadeno Æneobarbo Algerii Rege relatam [a]. Exiſtimat R. P. Bonannius, in eo deſignari ſolutos a cenſuris per Clementem ab Arce egreſſum, & Urbem Veterem perventum, Duces omnes, & Principes, qui ſuæ detentioni manus admoverant [b]. Sed non ſatisfacit hæc explicatio.

VII.

CLEMENS . VII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, nudo capite, ſed barbata, cum pluviali arabicè contexto.* 6.

POST. MVLTA. PLVRIMA. RESTANT. *Chriſtus Columnæ alligatus cum Corona ſpinea, & flagellis in terra.* [2]

Baccius *Bandinellius*, referente Vaſario [c], Clementi VII. tabulam pictam, & Numiſma effigiem ipſius Pontificis referentia, in cujus poſtica parte erat Chriſtus flagellatus, a Franciſco de Prato ſui amantiſſimo elaborata, præſentavit: Exiſtimo, hoc Numiſma cæteris majus fuſum ob retentionem Pontificis, & illatas ei injurias ab Exercitu Cæſareo; quod ſi non comprobaret Pontificis vultus barbatus, qui impoſterum ſemper voluit quaſi in pœnarum memoriam barbam colere, eliceretur certè a denario per *Floravantem* [d] adductо, & inter Numiſmata a R. P. *Bonannio* collocato, cum parum diſſimili poſtica. Benvenutus *Cellinus* hunc denarium, ut ipſe auctor eſt [e] in ſua vita, juſſu Pontificis cudit, quum ambo in Arce detinerentur.

VIII.

IVSTITIA . EX . DEO. *Pontifex barbatus, cum planeta, & mitra, mulâ vectus; ante eum duo milites genibus flexis.* 15. 16.

Pontificis Inſignia cum triplici corona, clavibus, & Cruce Melitenſi. [5]

IX.

IVSTITIA . EX . DEO. *Pontifex ornatus pluviali, & mitra, equo inſidens, cum milite ante eum genuflexo: omnia inter duos palmæ ramos.*

Inſignia Pontificis, a duobus palmæ ramis circumdata. [5]

Utroque hoc Numiſmate alluditur ad fugam Pontificis ab Arce S.Angeli ad vicinos pratos, ubi eum præſtolabatur Aloyſius Gonzaga,

a *Ulloa Vit. Caroli V.*
b *Num. Pontif. pag.* 191.
c *Vit. de' Pitt. tom.* II. *part.* III. *pag.* 422. *edit. Bonon.*
d *De Rom. Pontif. Den. tom.* II. *pag.* 228. *tab.* 2. *num.* 20.
e *In Vita pag.* 62. & *in Aurif. lib.* 1. *cap.* 7. *pag.* 66.

ga, cum quo Urbem Veterem ſe recepit. Noctu, ut inquit Jovius [a], fugam arripuit, *nihil prohibentibus portæ cuſtodibus, cum petaſatus, & penulatus, ſubductaque, & velata barba, ſe diſpenſatoris miniſtrum ignobili eo habitu mentiretur*. Aliqui credunt, in uno fugam, in altero reditum deſignari; quod a veſtium diverſitate adſtruunt (licet hæ in utroque Sacerdotales ſint) & a corona palmea, quæ in ſecundo ad triumphi ſpeciem adpingitur. Melitenſis Crux ſtat pro Bajulivatu Capuano, quo ante Pontificatum longo tempore eſt functus [b].

X.

10. CLEMENS. VII. PONT. MAX. AN. XI. MDXXXIIII. *Effigies Pontificis capite nudo, cum duabus figuris ſtantibus pluviale ornantibus*.

VT. BIBAT. POPVLVS. *Moyſès virga ſaxum percutiens, e quo aqua ſcatet, quam ingens populus partim ſtans, partim in terra ſedens ebibit*. [4]

Sub Paulo etiam III. Numiſma hac poſtica inſignitum viſitur, cum Epigraphe: VT. BIBAT. POPVLVS. Sed licet illud cuſum, hoc fuſum ſit, hoc tamen eſt genuinum, quod eruditi exiſtimant in memoriam putei Urbevetani a Clemente VII. effoſſi, ut Civibus aquæ penuriâ laborantibus conſuleret, fuſum. Antonius Sangallenſis, Architectus magni nominis [c], inventor fuit, qui illum XXV. brachia amplum exſtruxit, cum duplici ſcala cochlide in topho ducta, per quam jumenta deſcenderent, & adſcenderent. Quomodocumque ſit, certum quidem eſt, pulchrum hoc Numiſma Benvenuti Cellini [d] opus eſſe.

XI.

11. CLEMENS. VII. PONT. MAX. AN. XI. MDXXXIIII. *Effigies, ut num. VIII.*

CLAVDVNTVR. BELLI. PORTAE. *Mulier catenis vincta prope Templum clauſum, ante quod altera Mulier, cornucopiæ læva tenens, & dextera facem, qua arma aliquot, & ſcuta comburit*. [4]

R. P. Bonannius figuram vinctam eſſe hominem vult, fortaſſe Martem, non Diſcordiam, ut aliis creditum eſt; ego vero, qui oculis meis Nu-

---

a *Hiſtor. tom.* II. *lib.* XXV. *pag.* 62.
b *Urſolin. de Pontif. & Card. Florent. in Clem. VII.*
c *Vaſar. Vit. de' Pitt. part.* III. *pag.* 322.
d *Idem ibid. pag.* 293.

Numiſma non vidi, de re judicare non poſſum. At ſeu Mars, ſeu Diſcordia in eo repræſentetur, ſanè pacem anno MDXXIX. inter Pontificem, & Carolum V. Imperatorem, Mercurii a Gattinara officiis, initam, in eo oſtendi vult Bonannius [a]. Sed quum in altera parte notetur annus MDXXXIIII., mihi nunquam probatum erit, in eo alludi ad negocium ante quinquennium geſtum: potius igitur bellum deſignabit hoc anno cum Florentinis terminatum, qui, Urbe dedita, Principem elegerunt Ducem Alexandrum Mediceum Pontificis Nepotem [b], hac ratione pace ſibi conciliatâ.

XII.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. ANNO. X. *Effigies Pontificis barbata, cum camaleucio, & brevi pallio.* 14.

CANDOR. ILLAESVS. *Lens vitrea aræ ſuperimpoſita; per hanc radii ſolares in unum collecti arborem ex oppoſito exiſtentem, comburunt, albâ chartâ, quæ prope adſtat, illæſa. In ſcuto triplex corona Pontificia.* [4]

XIII.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.* 2.

CANDOR. ILLAESVS. *Lens, ut ſupra.* [4]

XIV.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.* 3.

CANDOR. ILLAESVS. *Sydus luminoſum, in ſpeciem Cometæ.* [4]

Tria hæc Numiſmata a R. P. Bonannio ex Tipotio auctore dubiæ fidei, cujus omnia emblematibus plena, adducta rejeciſſem, niſi ea reperiſſem apud Luchium [c], qui cuſa arbitratur anno MDXXXIII. ad ſignificandum Pontificii animi candorem ab invidorum morſibus illæſum.

XV.

CLEMENS. VII. PONT. MAX. *Effigies ſimilis præcedentibus.* 19.

VIRGINI. MATRI. *Templi Frons.* [4]

R. P. Bonannius epigraphe oblitus eſt in hoc Numo repræſentando. Is animi pendet, an verè huic Pontifici tribuat; ego vero indubiè tri-

a *Pag.* 194.

b *Varchi. Segni. Platin. Vit. Pont.*

c *Syllog. Num. pag.* 79.

tribuo, eo magis, quia Oldoinus in Muſeo Commendatoris de Puteo illum perſpexit, & publicum fecit [a]. Difficile eſt, Eccleſiam, quæ in eo viſitur, deſignare. Aliqui aſſerunt, eſſe Eccleſiam S. Mariæ de Anima Nationis Theutonicæ, ob hujus cum Icone ſimilitudinem; ſed hoc mihi improbatur, quum an. MDX. jam fuerit abſoluta [b].



Ale-

a *Poſt Ciaccon. col. 475.*
b *Pancirol. Teſoro naſcoſt.*



ALexander Cardinalis Farneſius Romanus III. Idus Octobres anni MDXXXIV. electus Pontifex Pauli III. nomine, IV. Nonas Novemb. anni MDXLIX. deceſſit, ſepultuſque eſt in magnifica, perpulchraque urna in S. Petri Baſilica cum hac brevi epigraphe:

PAVLO. III. FARNESIO. PONT. OPT. MAX.

I.

PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XV. MDII. *Effigies Pontificis, barba prolixa, capite nudo, & pluviali, in quo coronatio eſt expreſſa.* 1. 2.

AVITAE. FARNESIORVM. STIRPIS. *Inſignia Gentis Farneſiæ, ſex lilia, cum Tiara Pontificia.* [3]

Gens Farneſia noſtris temporibus extincta morte Antonii Ducis Parmæ, & Placentiæ, Eliſabetha tantùm Hiſpaniarum Regina ſuperſtite, illuſtris etiam ante Paulum III. Pontificem fuit. Multi inſignes armis Viri, qui vetuſtis temporibus floruerunt, ab hiſtoricis memorantur,

K

tur [a], & præſertim in Chronico Urbevetano, & in alio Monaldeſchii [b]. Urbiſveteris, & Viterbii Feuda jamdiu poſſidebant, & eo viribus præſtabant, ut multos annos Vici Tyranno reſtiterint. De quodam ex hac Gente Reipublicæ Florentinæ Duce monumentum exſtat in principe Eccleſia Florentina [c]. Hujus Numiſmatis formæ ſunt ruptæ.

II.

3. DIVVS. PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. *Pontificis effigies, nudato capite, cum brevi pallio.*

NEC. PRIMVS. TERTIO. NEC. SECVNDVS. *In area interna:* FVTVRA. VIRVM. OSTENDENT. *Supra epigraphem caput parvum Cherubim.* [4]

Fuit hoc Numiſma primis Pauli III. Pontificatus annis percuſſum, ad ſignificandum, hunc Deceſſores ſuos Paulos virtute ſuperaturum fuiſſe. Tanto plauſu Populus Romanus improviſam electionem Pontificis [d] excepit, ut præter varios Triumphales Currus, Nobiles ludicram pugnam, a Blaſio Cæſenate [e] cæremoniis Præfecto memoratam, in ejus honorem in S. Petri Platea habuerint, repetitis poſtea ludis in platea SS. Apoſtolorum. Notatu dignum eſt, *Divi* titulum Pontifici adhuc viventi adtributum, quo nos nonniſi impropriè, Sanctos in Eccleſiæ Canone relatos, appellamus; ſed adſentationi aliquid donandum, qua de re videatur, quod Molinetius [f], & Bonannius [g] hanc epigraphem defendentes comminiſcuntur.

III.

PAVLVS. III. PONT. MAX. ANNO. I. *Caput nudatum, cum duabus figuris in pluviali, & floreo ſerto.*

Multi genibus flexis ante Ducem intra coronam, e floribus contextam. [4]

Comprobat hoc Numiſma aliud Clementis VII., a nobis ſupra adductum, de quo, an ſit genuinum, aliqui dubitant. Poſtica pars Numi Clementis huic eſt appoſita; in antica effigies Pauli adpicta eſt,

a *Murat. Rer. Italic. Script. plur. in loc.*
b *Chron. apud eund. Murator.*
c *Leopol. Ferd. de Miglior. Florent. illuſtr.*
d *Ciaccon. & Victorell.*
e *Cod. mss. in Bibl. Vat.*
f *Pag. 47.*
g *Tom. I. pag. 198.*

eſt, quæ ideo differt ab effigie Clementis, quod floribus circumdatur. Renovatum fortaſſe fuit Numiſma ſub hoc Pontifice, ob liberationem Vindobonæ a Turcis obſeſſæ, & ob victoriam, quam hoc anno Carolus V. de iis obtinuit [a].

IV.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut numero II.* 4.

DOMINVS. CVSTODIT. TE. DOMINVS. PROTECTIO. TVA. *Milites equitantes, ob fulmina, & tempeſtates præcipites ruunt.* [4]

Alludit hoc Numiſma ad ſubitam fugam Æneobarbi Piratæ, qui Prochyta depopulata, Neapolitanique Regni ora, Cajetâ Tarracinam uſque direptâ, ingentibus copiis Romanos ita terruerat, ut, humano auxilio diffiſi, ſpem totam in publicis precibus poſuerint, ſed quum derepente Pirata diſceſſiſſet, Numiſmate Pontifex factum poſterum memoriæ tradi curavit; in eo R. P. *Molinetius* [b] autumat, repræſentari Paulum, quum adhuc Cardinalis iter faciens ictum fulminis vix evaſit. Sed noſtra interpretatio veriſimilior videtur.

V.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Pontificis effigies, ut numero I.* 5.

ANNONA. PONTIFICIS. *Perſona ſtans cum Palladio, in dextera cornucopiæ tenens, & ante pedes congium cum ſpicis, gubernaculo, & prora navis.* [4]

A vetuſtis Numis hæc poſticâ petita eſt, ut videre eſt in pleriſque Neronis, aliorumque Imperatorum [c]. Deſignat hæc fortaſſe frumenti copiam, quam Pontifex, quum annonæ caritas eſſet, ab Inſula Euboea, aliiſque regionibus Romam advehi curavit [d].

VI.

PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XII. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ΕΠΟΙΕΙ. Alexander fecit. *Caput nudum cum pluviali, in quo perſona ſtans, & alia dimidiata.*

Poſtica pars vacua. (3)

Fuit hic fortaſsè Alexander Baſſianus Patavinus, celebris illis temporibus Artifex [e] ob ea, quæ diximus in Præfatione noſtra.

a *Ulloa in Vit. Carol. V. Octav. Strad. Num. pag.* 490.
b *Hiſtor. Numiſ. pag.* 48.
c *Dialog. dell' Agoſtin. pag.* 70.
d *Panvin. in Vita poſt Platin. tom.* 2.
e *Vide etiam Molinet. in Præfat.*

VII.

6. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali arabicè efformato.*

Currus triumphalis a quadrijugis equis vectus, in quo perſona togata, & laureata habens in manu Oleæ ramum: Præcedit mulier cum haſta, & Olivæ ramo in dextera: In exergo multa arma; Totum intra coronam lauream. [4]

Quam ſit elegans hoc Numiſma, ex ſola deſcriptione patet. Quiſque videt fuiſſe antiqua hìc imitata, quum ſimilia paſſim conſpiciantur in collectionibus noviſſimè publici juris factis [a]. Artifex expreſſit Pontificis Pauli triumphum ob pacem ab ipſo Principibus Chriſtianis procuratam. Indicat hoc Pacis ſignum, quod cum Olivæ ramo triumphantes præcedit.

VIII.

7. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

SECVRITATI. PERPETVAE. *intra coronam Oleaginam.* PAVLVS. III. PONT. MAX. LEONINAM. AGGERIBVS. COMMVNIVIT. *in externa parte.* [3]

Quum Paulus III. Româ Bononiam pergeret, ut Carolum V. conveniret, eumque a bello, quod in Gallos moliebatur, deterreret, Alexandro Vitellio in Hiſtoria Florentina [b] celebri, qui tunc ſuo exercitui præerat, mandavit, ut mœnia, foſſas, & vallum *Civitatis Leoninæ* inſtauraret, muniretque eam præſertim partem, qua prata latius patent. Hoc nomine appellata eſt hæc Romana Regio trans Tyberim poſita a Leone IV. Sanctiſſimo Pontifice, qui eam muris circumdedit [c], ad arcendos Saracenorum incurſus, qui S. Petri Templum pluries invaſerant, diripuerantque.

IX.

10. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali mirificè complicato.*

LETITIA. ACCITA. PARTA. PACE. PAVLVS. *Epigraphe ferè triangularis cum baſi in ſuperiori parte, intra coronam oleaginam tæniis perpulchrè ornatam.* [3]

Numiſma hoc cæterorum, quæ huc uſque adduximus, optimum, effigiem,

---

a *Numiſm. max. mod. Muſ. Piſani, Theupoli, Medicei, Regis Galliæ, Vindobon. & Vatican. tom. I.*

b *Vide Varch. in Hiſt. Florentin.*

c *Platina in Vita Leonis IV. tom. I.*

giem, veſteſque Pontificis egregiè referens, cuſum fuit anno MDXLIV. ad deſignandam pacem inter Carolum V. Imperatorem, & Regem Galliæ Franciſcum I. Paulo III. auctore, Idibus Septembribus ſignatam, ob quam ſolemnes ſupplicationes Romæ in gratiarum actionem peractæ ſunt [a].

X.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali, in quo S. Paulus ſtans.* 11.

SECVRITAS. TEMPORVM. *Tres equi in prato paſcentes.* [4]

Deſcribitur in hoc pulchro Numiſmate vigilantia Paſtoris, qui, hoſtibus exturbatis, Gregi ſuo dedit, ut etiam ſine Cuſtode ad pabulandum ſpatiari poſſet. R. P. Bonannius [b] deſignari ait ſocietatem a Pontifice cum Imperatore, & Venetis initam, ſed nullo ſanè indicio adducto. Imitatur hìc Nervæ Numus, in quo legitur: VEHICVLATIONE. ITALIAE. REMISSA, in quo duæ mulæ liberè pabulantes [c].

XI.

PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XIII. *Caput nudatum cum pluviali, in quo templum.*

PETRO. APOST. PRINC. PAVLVS. III. PONT. *Templum Divi Petri.* [4]

XII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Pontifex Portam Sanctam claudit.*

PETRO. APOST. PRINC. C. *Templum Divi Petri.* [3]

XIII.

PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. AN. XVI. *Effigies cum Camaleucio, & palliolo.* 13.

AN. IVBILAE. MDL. *& in exergo:* PETRO. APOST. PRINC. C. *Templum D. Petri.* [3]

In his Numiſmatibus conſpicitur frons Baſilicæ Vaticanæ [d], ut eam conſtruendam deſignaverat Antonius Sangallus; ſed morte præventus Pontifex opus, quod meditabatur, infectum reliquit [e]. Is obiit IV. Idus Novembr. anni MDXLIX., itaut Portam Sanctam non po-

a *Vide Diar. MSS. Johannis Franc. Firmiani, & Pauli Aretini.*
b *Numiſm. pag.* 211.
c *Mediobar. Numiſm. pag.* 145.
d *Vid. Luch. Num. pag.* 382.
e *Bonann. Templ. Vatic. cap.* 14. *tab.* XIV. XV. XVI.

potuerit reſerare [a]: Quare dicendum, ſecundum hoc Numiſma prius cuſum, & publicatum, quam annus Jubilei celebraretur. Superioribus etiam annis Paulus in ſuis Numiſmatibus Vaticanam Baſilicam exprimi curaverat, ait enim Oldoinus [b], quod ipſe *Vaticanam Baſilicam ex lateritia marmoream reddidit, eamque tiburtino lapide mirificè ornavit*; Hoc eſt externam faciem ædificii, ob quam tota Baſilica, non ſine cauſa, exprimitur.

XIV.

26. PAVLVS. III. PONT. MAX. A. XIIII. *Effigies Pontificis cum thiara, ac pluviali arabicè ornato.*

P. R. SECVRITAS. *Mulier ſedens, manu, & capite ſella innixis, altera manu haſtam tenet, ante eam ara, & accenſa fax. In exergo ramus palmæ, & olivæ.* [5]

XV.

25. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies præcedenti ſimilis.*

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. — ALMA. ROMA. *Mulier in ſuggeſtu ſedens, dextera caput ſuſtinet, ante eam tripos, & accenſa fax.* [4]

Pulcherrimæ poſticæ duorum horum Numiſmatum partes ad veterum normam ſunt efformatæ. In Othonis Numiſmate legitur; SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. muliere haſtata ſedente [c]. In altero Veſpaſiani, mulier ſedet, manu capiti ſuppoſitâ [d]. In Getæ Nummo manu ſe ſuſtentat [e]. In Titi aram habet ante pedes [f]. Omnia hæc ſymbola conjunxit Artifex, ſignificans palmæ, & olivæ ramis, Principes Pace ope Victoriæ paratâ Populos ſecuros reddere.

XVI.

23. PAVLVS. III. PONT. MAX. A. XIII. *Eadem effigies.*

TV. AVTEM. IDEM. IPSE. ES. — ALMA. ROMA. *Chriſtus Infans ſuper ſtylobate diſputans cum Doctoribus ſtantibus e lateribus.* [5]

XVII.

24. PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XVI. *Similis effigies.*

Magnifica Porticus, in cujus medio Chriſtus ſtans, cum Doctoribus e lateribus ſedentibus diſputat. [4]

Pri-

a *Oldoin. poſt Ciaccon. Torrig. le S. Grotte Vatic. pag.* 129.
b *Poſt Ciaccon. col.* 597.
c *Vide Ocſel Num. Mediobar. Numiſm. pag.* 102.
d *Mediob pag.* 110.
e *Idem pag.* 300.
f *Idem pag.* 120.

Primum horum Numiſmatum Denarius mihi videtur, illud verò idcirco retuli, quia res mihi non eſt planè explorata; ſecus viſum eſt de Denario Ravennæ cuſo, quem inter Numiſmata R. P. Bonannius [a] perperam refert. Quidquid Bonannius dicat, deſignari credo in Numiſmate Concilium Tridentinum ab hoc Pontifice anno MDXXXVII. primùm Mantuæ indictum, poſtmodum Vicentiam, demum anno MDXLV. Tridentum translatum [b]. Ad hanc translationem alludit epigraphe ex Pſalmo CVIII. verſ. 18. petita, quæ exprimit doctrinam Chriſti ſemper, & in omni loco eamdem.

XVIII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali, in quo duæ figuræ ſtantes.*

VT. BIBAT. POPVLVS. *Moyſes virga ſaxum percutiens, & Populus eruptam fonte aquam hauriens.* [4]

R. P. Bonannius omittit hoc Numiſma ſub Paulo cuſum, cui ſimile retulimus in Clemente VII. fuſum, ſed genuinum. Qui Numum reſtituit, per id ſymbolum duo fortaſſe labra ſignificavit miræ magnitudinis e Libyco marmore nigris, cinereis, albiſque coloribus variegato (granitum dicunt) quæ ductis ad ea ſalientibus, aquas circumquaque emittunt, & in Foro e conſpectu Palatii a Paulo inchoati, & ab Alexandro Nepote abſoluti ſita ſunt.

XIX.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies cum pluviali, ut ſupra.* 29.

Gryphus ſerpente circumplicatus, ambo corona laurea circumplexi. [4]

Non alia de cauſa, niſi quia ſine epigraphe eſt, P. Molinetius [c] hoc Numiſma genuinum non exiſtimat: Nos, qui vidimus, & authenticum, & mirâ arte elaboratum eſſe teſtamur. Multæ adducuntur interpretationes, ſed nulla mihi ſatis probatur. Nonnulli Paulo ſpem fuiſſe tradunt ſuâ prudentiâ Henricum VIII. Angliæ Regem apoſtatam a ſcelere revocandi, quare ſerpentis ſymbolo Pontificem, gryphi verò Henricum ſignificari. Alii cuſum credunt a Tribuno Romanæ Regionis XII. *Parionis*, cujus Inſigne eſt Gryphus, quum in iſta Regione Paulus natus fuerit, & habitaverit. Alii tandem, fortaſsè veroſimiliùs, demonſtrari credunt ſubactam a prudenti Pontifice Pe-

a *Num.* 22.
b *Bartholom. Caranza Collect. Concil. pag.* 440.
c *Numiſm. pag.* 52.

Peruſiam, quæ Gryphum habet in Inſigni[a]. Neminem latet, Paulum in ea Urbe Arcem munitiſſimam excitaſſe, Antonio *Sangallenſi*[b] Architecto, ne, quod ſæpiùs evenerat, impoſterum defectionem pararet. Hoc factum eſt anno MDXL.

XX.

30. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.*

Roma ſedens cum ſuis inſignibus; & Lupa cum geminis pueris lactantibus: Inferiùs Tyberis figura aquam effundentis. [4]

Neque hoc Numiſma genuinum R. P. Molinetio creditur. Ego verò cuſum autumo ad demonſtrandum Romæ obſequium erga Pontificem, quippe quæ ipſo Principe renaſci ſibi videbatur; ſic enim veteres in ſuis Numiſmatibus ſe exprimebant per epigraphem: ROMA. RENASCENS[c]. Flumen Tyberis non ad antiquorum mentem effingitur, qui flumina repræſentabant jacentia, & barbata[d] cum terrea urna cannis paluſtribus circumſepta: Hìc potius mancipium, quam flumen conſpicimus.

XXI.

8. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

HANC. PETVNT. MIRACVLA. SEDEM. *Statua equeſtris ſuper baſi.* [4]

Paulus III. erigi curavit in Capitolii area ſuper elegantiſſima marmorea baſi a magno Michaele Angelo *Bonarrotio*[e] M. Aurelii celeberrimam equeſtrem Statuam ex ære deaurato, quæ prius in platea Lateranenſi ſita erat haud longè a Baſilica[f].

XXII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Pontificis effigies cum Pileolo, & Palliolo.*

FARNESIA. DOMVS. CVRA. EIVSD. IMPENDIISQVE. A. SOLO. EXCITATA. *Palatium Farneſianum, & ſupernè lilium.* [3]

XXIII.

37. PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

HARVM. AEDIVM. FVNDATOR. *Ædes Farneſianæ.* [4]

No-

---

a *Pellin. Iſtor. di Perugia.*
b *Vaſari Vite de' Pittori tom. 3. pag. 322.*
c *Bandur. Num. tom. 2. pag. 279.*
d *Morell. Specim. rei Num. pag. 77.*
e *Vaſari Vita di Michel' Ang.*
f *Vita di Cola di Rienzo del Fortifiocca, Apud Muratorium Rer. Italic. Script.*

Notat *Bonannius* aliquam diſſimilitudinem in utroque hoc Numiſmate, præſertim in numero feneſtrarum. Inchoatum eſt hoc Palatium, *Bramante*, & *Sangallenſi*[a] Architectis, quum Paulus adhuc Cardinalis eſſet; Pontificatum adeptus Michaelem Angelum *Bonarrotium* adhibuit, qui ædes ampliores exſtrueret, & magnificentiùs ornaret. Earum Pinacotheca, quæ viam Juliam reſpicit, Jacobi a Porta elegantiſſimum opus eſt[b]. Palatium a Paulo III. inchoatum Cardinalis Alexander Fratris filius abſolvit. Eſt illud cubicum, muros habet lateritios, ſed perpolito opere[c], angulos, feneſtras, & arcus poſticæ frontis ad viam Juliam e tiburtino lapide: ex eodem lapide ſunt impluviæ porticus, & miræ projecturæ corona. His nihil addam; Videat tamen Lector Vaſarium[d], alioſque, qui poſt eum de hac re ſcripſerunt.

XXIV.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies cum Camaleucio, & brevi pallio.* 34.

PIETATI. ET. COMODO. PONTIFICVM. *Sacellum Paulinum in ædibus Vaticanis.* [4]

Hoc ædificandum curavit Sacellum Paulus III. ad dexteram Aulæ Regiæ e latere Templi Vaticani, Architecto Antonio *Sangallenſi*. Dignum viſu eſt ob inſignes picturas[e], quarum quæ introrſum ſupra Portam viſuntur, opus ſunt *Laurentii a Bononia*: S. Pauli converſio, *Bonarrotii*: Cameram, & reliqua ſupra coronam pinxit Fridericus *Zuccarus*. Sacellum hoc Alexander VII. anno MDCXCI. reſtauravit[f].

XXV.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedens.* 31.

VNITAE. MENTES. VNIVNT. *Flumen ab alto in aliud, quod ſubtus fluit, decurrens.* [4]

Septimo ab Interamna lapide prope Papinnii caſtrum Velinus fluvius e Reatinis erumpens lacubus, anguſto alveo, e recta, altaque rupe, quam *Marmora* dicunt, in Narem ingenti caſu, & fragore prolabitur, ibique admixtis aquis nomen amittit. Nar Interamnatium

L Ur-

a *Vaſari Vite de' Pitt. tom.* 3. *pag.* 318.
b *Roma Moderna edit.* 1740. *tom.* I. *pag.* 351.
c *Vaſar. tom.* III. *pag.* 318.
d *Bellori Vite de' Pittori in Caracciis.*
e *Vaſari ubi ſupra pag.* 324.
f *Roma Moderna pag.* 263.

Urbem præterfluit, agroſque irrigat: inde ſæpius inter Reatinos, & Interamnates diſſidia, conantibus Reatinis, proniori, & profundiori alveo Velinum in ſubjecta loca deducere, eaque ratione paludes exſiccare, recuſantibus Interamnatibus, ne ſubitis imbribus auctus Velinus tantas in Narem aquas effunderet, quæ Urbem ipſam, agroſque inundarent. Paulus III. an. MDXLVI. Velini alveum penè obſtructum effodit, Sangallenſis uſus operâ, ſed conquerentibus Interamnatibus iterum obſtrui juſſit. Fortaſſe Numus cuſus eſt, quum adhuc opus integrum eſſet, adeo ut utriuſque Urbis diſſidia compoſita cenſerentur. Cæterum rem a Paulo, & ab aliis Pontificibus fruſtra tentatam, Clemens VIII. perfecit, magnis tamen ſumtibus; nam cæſis utrinque montium lateribus, ne aquæ ingenio ſuo fluerent, Velinum novo alveo deduxit, ac, ne imbre auctus plus æquo turgens in Narem flueret, pontem inter utraſque ripas fieri juſſit, quo velut aggere aquarum vis contineretur.

XXVI.

PAVLVS. III. PONT. MAX. A. XVI. *Caput nudatum, cum pluviali arabicè elaborato.*

Abſque poſtica. [4]

Paulus III. XX. tantum dies ultra XV. annos vixit in Pontificatu, quia electus III. Idus Octobres anni MDXXXIV. obiit IV. Nonas Novembres anni MDXLIX. Et ideo ſi hac anni notâ leguntur cuſa Numiſmata, dicendi ſunt Artifices præproperam navaſſe operam.

XXVII.

19. PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XVI. *Caput nudum, cum pluviali, in quo S. Paulus: Inferius:* FE. DE. PARM.

ALMA. ROMA. *Urbis Romæ Ichnographia, cum proſpectu ædificiorum.* [4.]

Mirabile hoc, rarumque Numiſma optimè eſt cuſum, & omni parte ita perfectum, ut non ſatis unquam laudari poſſit. Alterum quoque vidi, cum effigie in antica dextrorſum verſa, ac in pluviali Portæ Sanctæ aperitione. Quare meritò ſuum nomen inſculpſit Federicus *Parmenſis* illuſtris iis temporibus Artifex [a]. Romam ornavit Paulus III. non ſolùm ſacris, ſed etiam publicis ædificiis, viiſque directis, & ampliatis, ut legitur in baſi Statuæ eidem erectæ in aula Capitolini Palatii, quam hìc exhibemus.

PAV-

a *Vide in Præfat. noſtra.*

PAVLO. III. PONT. MAX.
QVOD. EIVS. IVSSV. AVSPICIIS. ATQVE. AERE
COLLATO. VRBEM. SITV. AC. DIVERTICVLIS
VIARVM. DEFORMEM. ET. IMPERVIAM. DISIE-
CTIS. MALE. POSITIS. AEDIFICIIS. IN. ME-
LIOREM. FORMAM. REDEGERINT. VIIS. AREIS-
QVE. CVM. VETERIBVS. DIRECTIS. ET. AMPLIA-
TIS. TVM. NOVIS. CONSTITVTIS. AVXERINT
ORNAVERINTQVE.

XXVIII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XVI. — ROMA. *Caput Pontificis nudum, cum pluviali arabicè contexto.* 18.

S. PAVLVS — ALMA. ROMA. *S. Paulus ſtans cum enſe in una, & libro in altera manu.* [5]

Icon S. Pauli appoſita eſt, alludendo ad Pontificis nomen. De voce *Alma*, Sæculis aureis uſitata, nihil ad ea, quæ R. P. *Bonannius* [a] ſcripſit, addam.

XXIX.

PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. AN. XVI. *Effigies cum camaleucio, & buri pallio.* 27.

TVSCVL. REST. *Adſpectus Urbis Tuſculanæ cum muris, & monimentis: extra eam villa cum literis:* RVFINA. [4]

Tranſtulit Paulus III. III. Idus Januarias anni MDXXXVIII. [b] ſuo conſiſtoriali decreto titulum Epiſcopalem Tuſculanum ad novum Tuſculum, vulgo *Fraſcati*, tribuens illi honores, qui Epiſcopis Suburbicariis competunt. Illic Pontifex ruſticabatur, ideoque multa conſtruxit ædificia, & multis eam Urbem auxit ornamentis. Poſtquam rediit Nicæâ Provinciali Romam anno MDXXXVIII. eam frequentabat [c]. Variæ Villæ eo tempore Tuſculum ambiebant, inter quæ *Rufinam* in Numiſmate delineatam hodie Falconeria Gens poſſidet, a Cardinale Alexandro Falconerio noviſſimè in meliorem formam redactam; in ea fortaſſe, quia in Numiſmate exprimitur, Paulus III. ruſticabatur.

a *Numiſm. Pont. tom. I. pag. 217.*
b *Ex Actibus Conſiſtorial. ejuſdem anni.*
c *Ex Diar. Paul. Aretin. MSS.*

XXX.

12. PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XVI. *Caput nudum cum pluviali, in quo Pontifex portam Sanctam reſerans exprimitur.*

ΦΕΡΝΗ. ΖΗΝΟΣ. ΕΥΡΑΙΝΕΙ. Dos Jovis benè aſpergit. *Juvenis e vaſe quod humero dextero ſuſtinet aquam fundens in plantam lilii, & lævam admovens alæ dexteræ Aquilæ, quæ ante pedes ejus ſtans ad volatum ſe accingit.* [4]

Multa ad hoc perpulchrum Numiſma explicandum, effinxerunt *Luchius*, *Molinetius*, & *Bonannius* [a]: Eſt, qui cuſum credat, quum fœdus anno MDXLVI. in Proteſtantes iniretur. Sed epocha in Numiſmate ſignata facto non reſpondens, annus ſcilicet MDXLIX. Pontificis XVI., incerta illatio, & epigraphe ad illud ſignificandum minime apta, hanc opinionem excludunt. Itaque nil aliud puto hoc ſymbolo ſignificari, niſi curam, qua Jupiter domum Farneſiam proſequebatur, miſſo Ganymede ad irrigandum lilium, hujuſce domus ſtegma, cœleſti adſperſione. Hæc purior eſt explicatio, a qua donec meliorem inveniam, non recedam.

XXXI.

32. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale arabicè contextum.*

BENEDICTIO. DOMINI. SVPER. NOS. *Pontifex cum Tiara, & pluviali ſedens ſuper alto Throno, variis Miniſtris aſſiſtentibus, ſecus mare, benedicit triremes ante illum ordinatas.* [3]

Litore maris Tyrrheni ab Æneobarbo Pirata anno MDXXXV. vexato, Paulus III. cum Carolo V. ſocietatem iniit ad eum profligandum. Pontifex XII. Triremes inſtruxit, quibus Virginium Urſinum, & Paulum Juſtinianum præfecit; iis Andreas ab Auria ſuas adjunxit, quibus claſſis XXXVIII. Navium [b] conflata eſt. Huic claſſi Centumcellis Pontifex menſe Aprili ſolemni ritu bene precatus eſt; & IV. Kal. Majas Romam reverſus ad divinam opem implorandam ſupplicationes indixit [c].

XXXII.

33. PAVLVS. III. PONT. MAXIMVS. *Caput nudum cum figura ſtante in pluviali.*

OMNES

a *Luchius pag. 111. Molinetius pag. 51. Bonannius pag. 213. R. P. Jobertus in Numiſmatum Tractatu tom. 1. pag. 12. apocryphum, nullo fundamento, exiſtimat, legitque* ΕΥΦΡΑΙΝΕΙ.

b *Paul. Jov. Hiſtor. lib. 34.*

c *Martinelli in Diariis mss. Bibl. Vat.*

OMNES . GENTES . SERVIANT . EI . *Summus Sacerdos in medio Seniorum oſtendens templum rotundum Viro armato ante ipſum genuflectenti, militibus, & equis ſubſequentibus.* [3]

Præter noſtros Auctores, etiam *Luchius* [a] hoc Numiſma adducit. Abſque dubio figuræ, & verſus e Pſalmorum libro [b] erutus ad vexillum, & enſem iſthac occaſione Virginio *Urſino*, & Andreæ ab *Auria* donatos [c], alludit. Audiamus *Martinellium*: *Die Veneris* (ſic inquit in ſuis Diariis) *prima Januarii anno* MDXXXV. *poſt miſſam in Capella majori celebratam a Cardinali Senenſi, in camera paramentis depoſitis, vocaſſe Cardinales, cum quibus deliberavit tranſmittere enſem, & pileum benedictum Illmo Principi D. Andreæ de Auria abſenti, tamquam optimo Duci contra infideles, qua de re omnes lætati fuere*. Numiſma cudit Alexander *a Cæſaribus* cognominatus *Græcus*, juxta *Vaſarium*, cujus verba [d] ſic latinè ſonant. *Qui illum mirabilem Artificem vult dignoſcere, Numiſma ab eo in honorem Pauli cuſum videat, cum effigie, quæ viva videtur, cumque poſtica, in qua Alexander Magnus pedibus ſummi Sacerdotis Jeroſolymitani provolutus eum adorat*. Optima eſt cælatura numiſmatis, ut nemo meliorem poſſit effingere.

XXXIII.

PAVLVS . III. PONT. MAXIMVS. *Effigies nudato capite, cum pluviali, ut ſupra.*

MATVRE. *Delphinus cauda cocodrillum circumdans.* [4]

Cum Solymanus Corcyram oppugnare minaretur, fœdus Imperatorem inter, & Venetos initum eſt, Pontifice auctore, ad cujus prudentiam alludit Numiſma, quod apud *Luchium* [e] etiam videre licet: Pontifex namque ſuis officiis, & ſollicitudine deluſit aſtus, vireſque Chriſtiano nomini hoſtis infenſiſſimi. Ad XVII. Kal. Octobr. anni MDXXXVII. fœdus ſignatum eſt, & VII. Idus Januarias ſequentis anni in Conſiſtorio, teſte Paulo Aretino [f], Patriarcha Aquilejenſis, tradito ei per Pontificem vexillo, claſſis Dux electus fuit. Accipe verba Johannis Franciſci Firmiani cæremoniis Præfecti in ſuis Diariis: *Prædictus Patriarcha ſtabat genuflexus ad pedes Papæ indutus mantello de Zabellotto, & Papa benedixit, & aſperſit, & infigit pe-*

a *In Sylloge Num. pag.* 91.
b *Pſalm.* LXXI. *v.* II.
c *Jov. Hiſtor. lib.* 34.
d *Vaſar. Vite part.* 2. *pag.* 291. *edit. Florent.*
e *In Syllog. pag.* 91. f *Diar. MSS.*

pectori ſuo Crucem de raſo cremiſino, deinde dedit, & benedixit vexilla Eccleſiæ, & ſuæ Sanctitatis, nec impoſita haſtis; tandem tradidit ei baculum, qui oſculatus fuit pedem, & manum ſuæ Sanctitatis, & receptus ad oſculum oris.

XXXIV.

40. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale arabicum.*

NIKHTHPION. Feſtum pro Victoria, *in medio circuli, e quo ſurgunt tres parvæ ſpicæ, ramis duobus palmæ, & lauri circumdatæ.* [4]

Eſt rarum hoc Numiſma, & deſignat Feſta Romæ celebrata pro victoria a Carolo V.[a] propè Tunetum de Turcharum claſſe relata, Romæque XIII. Pontificatus anno, qui in MDXLVI. incidebat, publicata. Varia exempla apud veteres etiam habemus Numiſmatum ob aliquam Victoriam cuſorum, & Populo elargitorum.

XXXV.

38. PAVLVS. III. PONT. MAX. A. XVI. *Caput nudatum, cum quodam ſtante in pluviali.*

IN. VIRTVTE. TVA. SERVATI. SVMVS. *Unicornu in medio aliorum animalium cornu in flumine mergens, & ſerpentes fugans.* [4]

Ni fallor, indicat rarum hoc, & pulchrum Numiſma quietem Italiæ reſtitutam a Paulo Pontifice, Corcyrâ ejus cura obſidione liberatâ, quæ a Solymano Imperatore Turcharum tenebatur. Audita Victoria, inquit Petrus *Firmianus* in Diariis, *mandavit, in gratiarum actionem fieri Proceſſiones a S. Marco ad S. Mariam Majorem, ubi dicta fuit Miſſa ſolemnis præſente Pontifice, Epiſcopus Viterbienſis habuit orationem luculentam de Victoria habita contra infideles, qua expleta Pontifex incepit* Te Deum.

XXXVI.

28. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies præcedenti ſimilis.*

FLEXV. APTO. PRAECVRRE. *Auriga flagrum dextera tenens, quadrigam ducit circa obeliſcum.* [5]

Nullus alius exprimi poteſt in hac poſtica, ad normam antiquorum[b] efformata, niſi Pontifex, qui ſua prudentia, & virtute Prædeceſſores ſuos gloria, & felicitate regiminis ſuperare ſategit. Ipſe quidem ſuopte ingenio Caroli V. & Franciſci I. animos inter ſe conjunxit,

---

a *Ulloa in Vita Caroli V.*

b *Videſis Agoſtin. Ful. Urſin. &c.*

xit, tali eloquio prædítus, ut juxta *Ciacconium*[a], *animos ipſos facilè pro libito flecteret*.

XXXVII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes*. 9.

DIRIGENTVR. PEDES. NOSTRI. IN. VIAM. PACIS. *Iris inter nubes, & infra in medio:* FOEDERE. TVO. DEVS. [4]

Pacem ſupra memoratam, hoc etiam Numiſma exprimit. Induciæ ad decem annos, Paulo III. Mediatore, ad XIV. Kal. Quintil. anni MDXXXVIII. inter Carolum V. & Franciſcum I. pactæ ſunt. Nicæam Pontifex ſe contulit, quo duo hi Principes convenerant; Poſt multos denique tractatus ad XVII. Kal. Octobres anni MDXLIV.[b] pax firmata eſt, ſummo Pontificis gaudio; narrat enim Johannes Franciſcus Firmianus in ſuis Diariis, præclara eum dediſſe lætitiæ ſigna, publicis gratiarum actionibus pro beneficio Deo indictis.

XXXVIII.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput, ut numero XX.* 40.

PAVLVS. III. PONT. MAX. AN. XIIII. *Circulus, in cujus medio:* ΑΡΧΙΕΡΕΙ. ΤΩ. ΠΑΝΤ. Pontifici Maximo, ac beato. [4]

Verbum ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ in Numiſmatibus Græcis ſummum ſignificat Sacerdotium alicujus Provinciæ, ut ΙΕΡΕΥΣ alicujus Urbis[c]. Etiam inter Latinos, Imperatores hoc titulo decorati ſunt, ut videre eſt in Lepidi, Auguſti, aliorumque Numiſmatibus[d]. Hæc dignitas res ſacras reſpicit penes omnes religiones.

XXXIX.

PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes*. 20.

DOMVS. MEA. DO. OR. *Templum, in quo Chriſtus flagello percutiens viros, & mulieres fugientes, & inde auferentes columbas, & alia, quæ ibi erant venalia*. [5]

Repræſentat pulcherrimum hoc Numiſma ſtudium, quo Pontifex tenebatur, ut Romanos a pravis moribus revocaret, Cardinalium, & Præſulum[e] conventibus ad id inſtitutis, præſertim ut cultum Eccleſiarum reſtitueret. Unde a *Panvinio*[f] hoc præſertim nomine laudatur.

XL.

a *In Vita*.
b *Ciaccon. in vita col.* 537.
c *Vaillant. Num. Græc. pag.* 310.
d *Ful. Urſin. in Num. Familiar.*
e *Oldoin. poſt Ciaccon. pag.* 546.
f *Poſt Plat. in Vit. Pontif.*

XL.

21. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale arabicè contextum.*

CIRCVMDATE. SION. *Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli capita.* [4]

XLI.

14. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedens.*

IVSTI. INTRABVNT. PER. EAM. *Porta, in cujus medio legitur:* PORTA. DNI. *In exergo:* ROMA. C. [4]

XLII.

15. PAVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali, in quo Pontifex Portam Sanctam aperiens.*

IVSTI. INTABVNT. PER. EAM. *Porta Sancta a tribus Angelis elata. In medio:* AN. DOM. MDL. *& parvum ſignum in fine.* [4]

Hæc Numiſmata cum anno Jubilei, inveniuntur cum effigie tum Pauli III., quum Julii III. Jam ſuperiùs ab Artificibus ante eum annum cuſa dixi; indictio enim Jubilei anno MDXLIX. cadente erat publicanda; ſed mortuo IV. Idus Novembres ejuſdem anni Paulo, id per eum fieri non potuit; & nonniſi Februario menſe reſeratæ ſunt Portæ Sanctæ a Succeſſore Julio III. feſto die S. Mathiæ, ideo Artifices in Numiſmatibus effigiem tantùm hujus renovarunt.

XLIII.

36. SEDE. VACANTE. 1550. *Cardinalis Sfortiæ Camerarii Inſignia Farneſiorum Stemmati inſerta; ſuper pileo Cardinalitio umbella, & duæ claves decuſſatæ.* [4]

Hoc Numiſma, quod mihi denarius potius videtur, cuſum eſt a S. R. E. Cardinali Camerario Guidone Aſcanio, quem Conſtantia Pauli filia genuit ex Boſone Sfortia S. Floræ Comite. Is creatus eſt Cardinalis anno MDXXXIV. & comitiis interfuit Julii III. Pauli IV., & Pii IV. obiitque anno MDLXIV. [a] Umbella, quam Confalonem dicunt, & claves ſunt ſupremæ poteſtatis Eccleſiæ ſymbola [b]. Qui explicatiùs hæc noſſe cupit, adeat R. P. *Bonannium* [c].

Johan-

a *Oldoin. tom. 3. poſt Ciacon. col. 556.*
b *Auguſt. Finizz. de Ritu Crucis præfer. coram Pontif.*
c *Numiſm. Pont. tom. 1. pag. 234. & ſeq.*



JOhannes Maria Cardinalis *e Monte*, electus Pontifex Idibus Febr. anni MDL. nomen ſibi impoſuit Julii III., obiitque XII. Kal. April. anni MDLV., & in Baſilica Vaticana ſepultus eſt lateritio, privatoque ſepulcro.

I.

IVLIVS. III. PONT. MAXIMVS. *Effigies Pontificis barbata, & nudato capite, in pluviali inſculpta eſt imago ejuſdem, qui Portam Sanctam aperit, inferius lauri, & olivæ rami invicem colligati.* 1. 2.

ANNO. IOBILÆO. MDL. *Frons Baſilicæ S. Petri, & inferius:* PETRO. APOST. PRINC. [4]

Hæc poſtica, uti dictum eſt, vivente adhuc Paulo III. fuit cuſa. Baſilicam S. Petri ſub Julio II. anno MDVI. Architecto Bramante, qui obiit an. MDXIV. inchoatam, proſequutus eſt Raphael Urbinas, poſt cujus deceſſum Paulus III. anno MDXLVI., & ſucceſſor Julius III. Michaeli Angelo *Bonarrotio* opus commiſerunt; is externam Templi faciem ad novum modulum tiburtino lapide intexit, internam magnifice

ornavit [a]. Bonarrotio anno MDXIV. ſucceſſit Jacobus Barotius a Vignola, ædificioque præfuit ad annum MDLXXXIII. eique ſubſtitutus eſt Jacobus a Porta.

II.

3. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabicè contexto.*

HAEC. PORTA. DOMINI. MDL. *Hæc verba a tribus parvis Montibus loco punctorum dividuntur. Porta, in cujus medio:* IVSTI. INTRABVNT. PER. EAM; *& in exergo:* ROMA. *inter memorata puncta.* [4]

III.

4. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

IVLIVS. III. PONT. OPT. MAX. *Porta, in cujus medio:* ANNO. IVBILEI. *In exergo:* ROMA. [4]

IV.

5. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

MDL. APERVIT. ET. CLAVSIT. *Porta Sancta clauſa cum Cruce in medio ejus; e latere Pontificis Inſignia, duæ nempe coronæ quernæ, inter quas faſcia oblique ſtegmatis ſcutum ſecans, in qua tres montium acervi, quorum quiſque totidem conſtat montibus; in exergo:* ROMA. [4]

V.

29. IVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali, in quo Pontifex Portam Sanctam claudens.*

AN. IVBILEI. APERVIT. ET. CLAVSIT. *Porta Sancta clauſa, in cujus medio Crux; in exergo:* M. D. L. [4]

Julius III. Pontificatum aſſumſit, ut diximus, Idibus Februar. anni MDL. & feſto die Cathedræ S. Petri ſolemni ritu coronatus, mox die XXV. Febr. S. Mathiæ Apoſtolo dicato, more majorum, quatuor Portas ſacras reſeravit, & annum Jubilei MDL. auſpicatus eſt. Frequens admodum eo anno populus Romam venit, ex ſola tamen Italia, ut aſſerit Panvinius [b]. Inſequentis anni MDLI. Epiphaniæ Feſto die multis cæremoniis, magnaque pompa iterum Portæ Sanctæ fuerunt occluſæ [c].

VI.

a *Vide Bonannii, & Equitis Fontanæ Baſil. Vatic. Ienographiam.*
b *Poſt Platin. in vita pag. 533.*
c *Phœbæus de Jubil. pag. 161.*

VI.

IVLIVS. III. PONT. MAX. AN. IVBILAEI. *Caput, ut numero præcedenti.* 8.

HILARITAS. PVBLICA. *Mulier ſtans, cum cornucopiæ in dextera, palma in læva, duobus hinc inde puerulis nudis ſtantibus.* [5]

VII.

IVLVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum cum pluviali arabicè contexto.* 9.

HILARITAS. PONTIFICIA. *Mulier ſtans cum cornucopiæ, & palma: Haud longe dolium ardens; & in exergo:* ROMA. [5]

VIII.

IVLIVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut numero præcedenti.* 7.

HILARITAS. PVBLICA. *Mulier cum cornucopiæ, & palma ſtans ſupra tres Montes floribus redimitos, e latere corona querna.* [4]

Memorat *Vaſarius*, quoddam hujus Pontificis Numiſma ab Alexandro a Cæſaribus, cui agnomen *Græco*, cuſum, his verbis latinè verſis: *Hic in Julii III. Pontificis honorem anno Sancto* MDL. *Numiſma cudit; in poſtica captivi erant, qui antiquorum more, Jubilei tempore, carcere emittebantur: Numiſma ſanè pulcherrimum, & rarum, ut illud in Muſeis, qui nunc ſunt, reperire nequiverim.* Primus Julii Pontificatus annus lætus admodum Populo Romano fuit, tum propter Jubileum, quum ob rempublicam a Pontifice reſtitutam. Audiimus Ciacconium; Julius erat, *nec in puniendo acerbus, nec indulgendo remiſſus, omnium Civium, & Populi animos, grato imperio, beneficentia, & manſuetudine promereri cupiebat* [a]. Numiſmatum VI., & VIII. partes poſticæ, exempla ſunt Numorum Pauli II. num. IX, & X. & ad vetuſtorum normam omnia eſſe efformata jam dixi. Poſterius hoc mihi denuo cuſum videtur, quum in eo ſatis appareant inſignia noſtri Pontificis, montes nempe, & corona, quæ illarum partem conſtituunt. Quod num. VII. retulimus, quum non viderim, vereor ne, quod Bonannius dolium accenſum putat ex eo, quia Romanis mos eſt in lætitiæ ſignum dolia incendere, ſit potius congium ſpicis plenum, eoque antiquorum more, ſignificetur copia annonæ Pontificis curâ parata, qua Populus lætatus eſt, etenim, ut Panvinius [b] ait, cum frumenti inopia Roma laboraret, Pontifex advecta ab exteris regionibus an-

M 2 nona

a *Ciaccon. col.* 724.
b *Poſt Platin. tom.* 2. *pag.* 334.

nona Civium ſaluti conſuluit; contigit id ſecundo ineunte Pontificatus anno.

IX.

27. IVLIVS. III. PONT. MAX. AN. III. *Caput Pontificis cum Tiara, multiſque Iconibus in pluviali.*

BEATI. QVI. CVSTODIVNT. VIAS. MEAS. *Caput Salvatoris cum diademate.* [4]

Hæc epigraphe, ut puto, alludit indictioni Concilii Œcumenici Tridentini, ad reformandos corruptos Eccleſiæ mores, & examinandas vigentes cum hæreticis controverſias coacti. Sic *Panvinius* [a]: *Primo Pontificatus ſui anno publico Diplomate generalem Chriſtianorum Conventum Tridenti inchoatum, & a Paulo III. Bononiam tranſlatum, rurſum ad proximas Kal. Maji anni ſequentis Tridenti inſtaurandum, & continuandum indixit. Quod diploma ad Carolum V. Cæſarem ab eodem miſſum, quum Imperialis Conventus Auguſtæ Vindelicorum ageretur, in optimatum Conventu Imperatoris juſſu eſt publicatum. Confluxere tunc ex Germania, Hiſpania, & Italia Epiſcopi aliquot, miſſuſque pro more Apoſtolicæ Sedis Legatus Marcellus Creſcentius Cardinalis Presbyter tit. S. Marcelli, & cum eo duo aſſeſſores, Sebaſtianus Piginus Archiep. Sipontinus, & Luiſius Lipomanus Epiſc. Veronenſis, qui Pontificis nomine Concilio præeſſent.*

X.

6. IVLVS. III. PONT. MAX. *Effigies, ut numero IX.*

PAX. ITALIAE. RESTITVTA. *Mulier ſedens turrita, cum cornucopiæ in dextera, & olivæ ramo in læva.* [6]

Fuit hic Pontifex pacificus; ideo ad Pontificatum vix adſcenderat, quum Octavio Farneſio Duci Parmam reſtituit, vicoſque aliquot Aſcanio Columnæ; & ad ſeditiones in Etruria ſedandas, Viterbium adiit anno MDLIII. [b] Jure itaque dicitur in parvo hoc Numiſmate, Reſtitutor Italicæ Pacis, ad mentem antiquorum, quum in Trajani Numo dicatur: RESTITVTORI. ITALIAE [c].

XI.

16. IVLIVS. III. P. M. CAMERA. APOST. *Caput nudum cum pluviali arabicè contexto.*

POR-

---

a *Poſt Plat. tom. 2. pag. 534.*
b *Ciaccon. col. 7 5. Oldoin. col. 754.*
c *Mediobarb. Numiſm. pag. 154. 157.*

PORTVS. ET. REFVGIVM. NATIONVM. *Portus cum Pharo, in quo aliquot Naves, ac Triremes.* [6]

Refert Vaſarius [a], Julium III. Centumcellas petiiſſe, illas munitu-rum, ductis ad hoc Johanne Paulo Balleonio, Vitellio, & Petro Navarro, ac Neapoli accito celebri Architecto Antonio Marcheſio. Inter omnes, qui arcis Ichnographiam delinearunt, unus Antonius Sangallius electus eſt, cui opus commiſit Julius. Numiſma hoc, licet admodum exiguæ molis, perpulchrum tamen, ex iis eſt, quæ quotannis Cardinalibus, & Cameræ Apoſtolicæ Clericis, aliiſque, qui Romanæ Curiæ munia quædam obeunt, feſto die S. Petri diſtribui ſolent.

XII.

IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali, in quo templum populo frequens.*

PORTVS. CENTVMCELL. INSTAVR. VRBEMQVE. VALLO. AVXIT. *Adſpectus Portus Centumcellarum.* [5]

XIII.

IVLIVS. III. PONT. MAX. A. III. *Caput nudum, & in pluviali icones variæ.* 14.

ΚΡΑΤΟΥΜΑΙ. Vincor. *Mulier, depoſito in litore ſpeculo a ſerpente circumvoluto, capillos arripit mulieris, quæ natanti Delphino inſidet, geſtatque pannum volitantem ſupra caput.* [4]

Hoc erudito Numiſmate prudentia oſtenditur Pontificis, qua Fortunam dicitur ſuperaſſe, capilliſque arripuiſſe. Et quidem is etiam prius, quam Pontificatum ſummum obtineret, naviter omnia obivit munia, quibus ſummam ſibi laudem comparavit; ſed Pontifex factus ſpem fefellit [b].

XIV.

Aliud prorſus ſimile vidi, excepto anno Pontificatus, cujus nota deeſt, alterumque cum anno IIII. [4]

XV.

IVLIVS. III. PONT. MAX. ANN. IIII. *Caput nudum cum pluviali, in quo variæ icones. In exergo palmæ, & lauri rami colligati.* 24.

FONS. VIRGINIS. *Ædium adſpectus. In exergo:* VILLAE. IVLIAE. [5]

Villa ab hoc Pontifice conſtructa, Julia hac de cauſa appellata, extra viam

---

a *Vite de' Pittori tom. 2.*

b *Panvin. ubi ſupra pag. 539.*

viam Flaminiam ſita eſt haud procul ab Urbe, ejus facies in hoc pulcherrimo Numiſmate cernitur. Domus Architectus fuit Michael Angelus Bonarrotius, lacus ſalientes, Amphitheatrum, cæteraque ædificia ornavit Ammannatus[a]; neque tamen opus totum abſolutum fuit, quippe adhuc imperfectum eſt. Copia aquarum, quæ ibi fluebant, quarumque pars etiam fluit, ab aquæ virginis ductu derivata eſt, ut in Numiſmate etiam notatur. Iſtic Pontifex ſæpè cum Cardinalibus, ut ait Panvinius[b], ruſticabatur.

XVI.

IVLIVS. III. PONT. MAX. ANNO. IIII. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & palliolo.*

FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Eccleſiæ ſupra montem poſitæ adſpectus.* [2]

Vaſarius hoc maximi moduli Numiſma, mirè exponit[c]: *Voluit Papa Julius*, inquit, *in Eccleſia S. Petri* (*in monte aureo*) *Sacellum marmoreum conſtrui, cum duplici monumento, pro Antonio ſcilicet Cardinali de Monte Patruo, & pro Fabiano Avo Pontificis, primo Illuſtris domus Auctore: Quod quum Vaſarius delineaſſet, Pontifex a Michaele Angelo pretium operis ſtatui juſſit: Tunc Vaſarius Pontificem rogavit, ut Michaeli Angelo rem totam mandaret, qui minimè incidendas duxit cælaturas a Vaſario delineatas, ſed marmorea tantum ſigna Michaelis Angeli conſilio a Bartholomæo Ammannato ſculpta.* Sacellum hoc videmus adhuc, & admiramur, ſed quare Pontifex Eccleſiam potius S. Petri, quam Sacelli faciem cudi juſſerit, ignoramus.

XVII.

10. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabicè ornato.*

NOS. AVTEM. POPVLVS. EIVS. ET. OVES. PASCVAE. EIVS. *Collis, ſupra quem multæ oves pabulantur.* [4]

R. P. Bonannius contendit deſignari hìc indulgentias in forma Jubilei conceſſas Indis Neochriſtianis S. Ignatii precibus. Melius, me Judice, R. P. *Molinetius*[d], qui eo ſymbolo ſignificari ait reditum Angliæ ad Catholicam religionem opera Reginæ Mariæ, & ejus gentis

---

a *Baglioni Vite de' Pittori pag. 28.*
b *Apud Ciaccon. col. 746.*
c *Vite de' Pittori tomo 3. pag. 171.*
d *Hiſtor. Pontif. per Numiſ. pag. 59.*

tis preces, ut in Eccleſiæ gremium reverſas Pontifex exciperet. *Panvinius* auctor eſt [a], *Oratores ſuos Romam reliquorum Chriſtianorum Principum more ad Pontificis venerationem, & obedientiam præſtandam miſiſſe, veniam, & peccatorum condonationem precantes.*

XVIII.

IVLIVS. III. PONT. M. A. III. *Caput cum Tiara, & pluviali* 11.
arabici operis.

GENS. ET. REGNVM. QVOD. NON. SERVIERIT. TIBI. PERIBIT. *intra coronam lauream.* [5]

Bimardius Baro hoc Numiſma refert in libro P. *Jobertii*, cui titulus *Scientia Numiſmatum* [b]. Hic cuſum exiſtimat ab Hæreticis odium in Pontifices conciliaturis, quaſi Orbis dominium adfectantes: Sed animadvertendum, etiam in Pauli III. Numiſmate ſimilia legi, nempe: OMNES. REGES. SERVIENT. EI. ſcilicet, Deo Optimo Maximo, eodem prorſus ſenſu, quo ab Iſaia fuerunt verba expreſſa. Itaque nulla ratio ſuadet, cur in iſto Numiſmate alius ſit verborum ſenſus; quæ præterea optimè congruunt obedientiæ, quam erga Pontificem profeſſi ſunt Catholici Principes Europæ, quin & Angliæ Regina, ac ipſi Neſtoriani [c].

XIX.

IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabicè* 12.
contexto.

EGO. SVM. VIA. VERITAS. ET. VITA. *Salvatoris caput inter nubes benedicentis una manu, altera Terrarum Orbem cruce inſignitum ſuſtinentis.* [5]

Referre poſſumus Numiſma ad memoratam Angliæ converſionem, vel ad Concilium Tridentinum, in quo de vera Evangelica doctrina a Chriſto tradita, agendum erat.

XX.

IVLIVS. TERTIVS. PONT. MAX. A. V. *Caput nudum, cum* 15.
pluviali, in quo figura ſtans.

ANGLIA. RESVRGES. *Mulier genibus flexa cum Arcu, & Pharetra; cui manus porrigit Pontifex Tiara, & pluviali ornatus, & medius inter duos Principes, alia mulier, & Cardinalis, prope quem*

a *Ubi ſupra pag.* 539.
b *Tom.* 1. *pag.* 21. *edit. Pariſ.* 1739.
c *Poſt Ciaccon. Oldoin. col.* 752.

quem Crux elevata; *in exergo:* VT. NVNC. NOVISSIMO. DIE. [4]

Quiſque novit, Angliam repræſentari hoc Pontifice Eccleſiæ reſtitutam: Pontifici aſſiſtentes, ii ſunt, quorum opera id actum eſt [a]. Alter fortaſsè eſt Carolus V. Imperator, utpote corona Imperiali, & aurei Velleris monili inſignitus, alter Philippus ejus filius Hiſpaniarum Rex, hujus enim gentis more indutus cernitur; mulier, ipſa eſt Regina Maria, Catharinæ, & Henrici VIII. filia: Cardinalis, Reginaldus Polus cum Pileo Cardinalitio, & Cruce, utpote Apoſtolicus Legatus, qui ejuſmodi converſionis pœne auctor fuit. Epigraphe mutuata eſt a Numiſmatibus Veſpaſiani, & Severi [b]: Ab Antonini [c] figura Angliæ. Notandum hoc Numiſma ab aliquibus eſſe adulteratum.

XXI.

13. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali, in quo variæ Icones.*

ANNONA. PONT. A. V. *Mulier ſedens ſupra tres Montes, ad quos retro prora navis ornatiſſima, altera manu cornucopiæ, altera aliquot ſpicas tenet, & in anteriori parte vas cum pomis, & ſpicis: In exergo duo querni rami invicem flexi coronam referentes.* [5]

Annonæ caritatem, qua, ut memoravimus, Roma præmebatur, ex hoc Numiſmate accidiſſe dignoſcimus v. Pontificis Julii anno, qui Urbis incolumitati proſpexit, *tritico advecto*, ut ait *Panvinius* [d], ideo hìc exprimitur prora navis, adamuſſim imitato, ut videtur, Numiſmate maximi moduli Antonini, Bibliothecæ Vaticanæ, a me jam declarato [e]; adjunguntur verò montes, & querna corona, Pontificis Inſignia.

XXII.

22. D. IVLIVS. III. REIP. CHRISTIANAE. REX. AC. PATER. *Caput nudum, & pluviale, cum duabus figuris ſtantibus.*

IMMANE. PONDVS. VIRES. INFRACTÆ. *Vir nudus, altero genu in terram flexo, globum ſuſtinens, in quo Zodiacus cum ſigno Scorpionis.* [3]

Atlas repræſentatur, Cœleſtem globum ſuſtinens, ab Antonini Numiſ-

a *Ciaccon. col 746.*
b *Mediobarb. Num. pag. 112. & 271.*
c *Idem pag. 193. 1 6.*
d *Loco cit. & apud Ciaccon.*
e *Numiſ. max. mod. Vatic. tom. 1.*

miſmate maximi moduli a me relato[a] ſumtâ formâ. Ab emblemate eruimus, licet viribus ponderi imparibus, magna tamen conſtantia demandatum ſibi Eccleſiæ regimen Pontificem ſuſtinuiſſe. Cuſum exiſtimat *Luchius* [b] Numiſma ob Parmenſe bellum initum anno MDLI. in Ducem Octavium Farneſium, ſuoſque ſocios, in quo licet Pontificis copiæ inferiores eſſent, ipſe tamen omni videbatur conſtantiâ ſuam cauſam promoturus.

XXIII.

IVLIVS. III. PONT. MAX. A. V. *Caput nudum cum pluviali ornatiſſimo.* 20.

VIRGO. TVA. GLORIA. PARTVS. *B. Virginis effigies ſuper nubes ſedentis, cum Puero Jeſu in ulnis.* [5]

Tres denarii a *Scilla* [c] producuntur, ſed minoris formæ, & aliquantulum a noſtro Numiſmate diverſi. Pontifex ob ſuum in B. Virginem obſequium Roſa aurea Eccleſiam S. Mariæ Majoris donavit; & Lauretanam Domum [d] inſtruxit, multiſque privilegiis cumulavit.

XXIV.

IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali operis arabici.* 17.

CLAVES. REGNI. CAELOR. *Chriſtus ſtans claves B. Petro tradit, qui genu in terram flexo illas recipit.* [5]

XXV.

IVLIVS. III. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, ut numero præcedenti.* 18.

S. PETRVS. S. PAVLVS. *Ædificium cum columnis, in quod S. Petrus claves, & librum geſtans ingreditur; poſt quem S. Paulus.* [5]

XXVI.

IVLIVS. III. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

DIVO. PETRO. APOST. PRINCIPI. *Litteris puncta interjecta, quæ tres montes referunt. Effigies B. Petri dextrorſum verſa, cum aureola.* [4] 19.

Hæc Numiſmata fortaſſe in S. Petri feſto Camera Apoſtolica cudi curavit: niſi potius in honorem Principum Apoſtolorum, ut moris eſt, ea ſunt cuſa.

N XXVII.

a *Ubi ſupra.*
b *Syllog Numiſ. pag.* 142.
c *Delle Monete Pontif. pag.* 46. & 47.
d *Turſellin. & Martorelli hiſt. Laur. lib.* 3. *cap.* 12.

XXVII.

28. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale variis imaginibus inſignitum.*

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Mulier ſeminuda ſedens, una manu caput ſuſtinet, alia haſtam tenet; ara ante illam cum igne, & accenſa face; In exergo:* ALMA. ROMA. [4]

Expreſſum eſt emblema ex Numiſmatibus Pauli III. ſed non eâdem formâ. Pacificus, & humanus Pontifex deſignatur, qui Populum Romanum ab omni periculo reddebat incolumem.

XXVIII.

25. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Effigies eadem.*

NVLLA. CARIOR. *Mulier armis induta ſupra armorum, & librorum acervum ſedens, librum manu tenet. Ante eam tres montes parvi palmis, & ſpicis ornati: In exergo:* BONONIA. [4]

Ut Veteres Romam effingi curarunt, ita hìc in muliere Bononia armis non ſolum, ſed etiam litteris celebris, utpote *Studiorum Mater*, repræſentatur. A Paulo III. Cardinalis de Monte (poſtea Julius III.) Legatus Bononienſis deſignatus fuit [a]; quare cuſum arbitror Numiſma ab illius Urbis Magiſtratu in ejus honorem.

XXIX.

26. IVLIVS. III. PONT. MAX. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio.*

DIVVS. PAVLVS. III. PONT. OPT. MAX. *Effigies Pauli III. cum pileolo, & tegillo.* [4]

Mos fuit apud Veteres, defunctos Imperatores honoribus proſequi, DIVOS nuncupare, eorumque effigiem Numiſmatibus inſculpere. Sic Trajanus non ſolum Nervam prædeceſſorem in ſuis expreſſit, ſed etiam Trajanum Patrem [b]. Jure igitur Julius Pontifex Maximus beneficiorum memor Paulo III. ſe gratum præbuit, quum ab eodem Auditor Cameræ, deinde Cardinalis, ac Bononiæ Legatus, electus fuerit, ac demum anno MDXXX. ad Concilium Tridentinum miſſus, ut Apoſtolicæ Sedis vices ageret.

Mar-

a Panvin. in Vita pag. 533.
b Morell. Spec. Rei Num. pag. 29.



MArcellus e Monte Politiano in Etruria oriundus, gentis *Cervinæ*, Cardinalis Tit. S. Crucis in Hieruſalem a Paulo III. creatus, Pontificatum adeptus eſt IV. Idus Apriles anni MDLV., & III. Kalendas Majas anni ejuſdem mortuus, in Baſilica Vaticana fuit tumulatus.

I.

MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Caput Pontificis nudum, cum pluviali variis operibus ornato.* 5.

HILARITAS. PONTIFICIA. *Mulier ſtans cornucopiæ dextera tenet, & læva palmam, quæ terram uſque pertingit, e latere dolium ardens: In exergo:* ROMA. [5]

Hæc poſtica eadem eſt, ac altera in Julii III. Numiſmate, cui effigies novi Pontificis ab Artifice anguſtiâ temporis aptata eſt. Dignum notatu eſt ardens dolium; Quamvis illud eſſet ne tale, an ſecus, alibi dubitaverim, nunc omni dubitatione deceſſi, quum in ſerie Numiſmatum Marchionis Jo. Petri Lucatellii Romæ adſervatorum

 præ-

præſens Numiſma viderim, eòque etiam in altero dolium ineſſe puto.

II.

1.2. MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale, in quo ara, cum miniſtris.*

CLAVES. REGNI. COELOR. *Chriſtus S. Petro claves tradens, qui eas genuflexus accipit. In exergo:* ROMA.

Etiam hoc Numiſma ad normam alterius Julii III. ſupra nobis memorati, eſt reſtitutum. Ambo adludunt ad proprium Pontificem recèns electum, gaudiumque Populi, in ſummam ſpem erecti [a].

III.

MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Caput nudum cum arabici operis pluviali.*

Chriſtus diſputans in medio Doctorum. [4]

Emblema ex Numiſmatibus aliquot Pauli III. eſt ſumtum; ſine tamen epigraphe cuſum eſt hoc Numiſma, quod a Bonannio prætermitum eſt. In eo alluditur, vel Marcelli Concilio Tridentino præſidentiæ, vel illius animo continuationi Concilii propenſo.

IV.

4. MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Tres mulieres ſtantes; Quæ in medio enſem, libramque una manu, jugum altera tenet; Alia ſuper cornucopiæ inverſo manu incumbit; Tertia ciſtam cum pomis una, manu altera facem præbet, quacum aliquot ſcuta comburit. In exergo:* MEMORIAE. OPTIMI. PONTIFICIS. [4]

Hoc Numiſma, cui quid ſimile ſub Leone X. obſervavimus, deſcribit optimam Pontificis voluntatem, qui ſi vixiſſet, optata pace, & rerum copia ſubditos donaſſet. Ab epigraphe: MEMORIAE. OPTIMI. PONTIFICIS. cuſum illud exiſtimo poſt Pontificis mortem.

V.

3. MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Nulla effigies.*

Mulier ſedens, ſupra ſtylobaten incumbit, & una manu apertum librum, altera gubernaculum tenet; & ſecus illam ædificium templo ſimile. [3]

Pontificis Marcelli prudentiæ in Eccleſia gubernanda, ortæ ab indefeſſo ſtudio ſcientiarum ſacrarum, & humanarum, quæ a moribus ſan-

a *Ciaccon. col.* 802. 805.

ſanctis, vitæ integritate, necnon juſtitiæ amore ſociata, admirabilem Pontificem reddidit, in hoc Numiſmate adluditur. *Ciacconius* hæc in ejus vita [a] de *Marcello* retulit: *Juſtitiæ cultor ab Oratore Regis Hiſpaniæ pro nobiliſſimo quodam viro Romano homicidii veniam ſupplicante exorari nunquam potuit, hæc verba ſubjiciens, nequaquam ſibi placere ab homicidii abſolutione Pontificatum inire.*

VI.

MARCELLVS. II. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabicè efformato.* 6.

SI. POSSIBILE. EST. TRANSEAT. A. ME. CALIX. ISTE. *Chriſtus orans in monte arboribus conſito: ante illum caput Seraphim: In montis radicibus tres Apoſtoli dormientes.* [4]

R. P. *Oldoinus* [b], qui Numiſma vidiſſe narrat, cuſum credit illud ſtatim, ac Marcellus Pontifex creatus eſt, ægrè tamen, & mœrens, quaſi quid ſibi adverſum accidiſſet, ea erat modeſtia, & morum integritate prædítus.

Fuit

a *Col.* 801.
b *Col.* 808.



FUit Johannes Petrus Cardinalis *Caraſa* Neapolitanus ad Pontificatum evectus x. Kal. Junias anni MDLV. obiit xv. Kal. Septembris anni MDLIX. ; primò privatim ſepultus eſt in Baſilica Vaticana, inde ſub Pio V. in Eccleſiæ S. Mariæ ſupra Minervam magnifico ſepulchro cum hac inſcriptione.

IESV. CHRISTO. SPEI. AC. VITAE. FIDELIVM. PAVLO. IV. CARAFAE. PONTIFICI. MAXIMO. ELOQVENTIA. DOCTRINA. SAPIENTIA. SINGVLARI. INNOCENTIA. LIBERALITATE. ANIMI. MAGNITVDINE. PRAESTANTI. SCELERVM. INTEGERRIMO. CATHOLICAE. FIDEI. ACERRIMO. PROPVGNATORI. PIVS. V. PONT. MAX. GRATI. ET. PII. ANIMI. MONVMENTVM. POSVIT. VIXIT. ANNOS. LXXXIII. M. I. D. XX. OBIIT. MDLIX. QVINTODECIMO. KAL. SEPT. PONT. SVI. ANNO. V.

I.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. M. *Pontificis effigies barbata cum pileolo, & palliolo.*

Gentis Carafæ inſignia tres faſciæ horizontales. [4] 1. 2.

E Germania illuſtrem hanc gentem egreſſam, Piſis primum, deindè Neapoli ſedem fixiſſe fama eſt, ibique ſplendidè viventem ſummos honores eſſe adeptam. Diomedes Carafa Pauli IV. Avus apud Ferdinandum I. Neapolit. Regem in magna fuit auctoritate. Pater Pontificis Jo. Antonius *Montis aurei* Comitatum in dotem a Victoria Camponeſia uxore adeptus eſt, & præter Pontificem multos alios filios habuit [a].

II.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. ANN. I. *Caput nudum cum pluviali, in quo Pontifex ſedens, qui Populo benè precatur.*

CLAVES. REGNI. COELOR. *Chriſtus ſtans B. Petro genuflectenti claves tradit.* [5]

III.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

CLAVES. REGNI. CAELOR. *Typus ut ſupra.* [5]

Eandem poſticam Artifices utrique huic Numiſmati aptarunt, iiſdem fortaſſe formis, quibus in Marcelli II. Numiſmate, uſi.

Cardinalis Carafa, licet multis, & præcipuè Hiſpanis infenſus, tamen Farneſii, & Ferrarienſis Cardinalium factione, quæ quadraginta quatuor Cardinalibus conſtabat, Pontifex electus eſt, quum eſſet Cardinalium antiquiſſimus, & ſeptuaginta novem annos natus [b].

IV.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.* 3.

ROMA. RESVRGENS. *Mulier armata ſcuto, & haſta, pedem ſupra clypeum tenens, circumjacentibus armis, libris, & vaſis.* [5]

Luchius [c] refert hoc Numiſma, ſed in antica manum Pontificis exprimit, quaſi bene precetur, quod nec in meo exſtat, nec in altero a me viſo cum hac Epigraphe in antica: PAVLVS. IIII. PONTIFEX. MAX. Caput nudatum, & Spiritus Sancti Symbolum in pluvia-

---

a *Panvin. poſt Plat. tom. 2. pag.* 545.

b *Id. ibid. pag.* 547.

c *Syllog. Num. pag.* 179.

viali. Quidquid dicant *Luchius*, & *Bonannius* [a], deſignantur hîc privilegia ab hoc Pontifice Romanis collata, poſtquam eorum mores, & doctrinam ad meliorem frugem redegiſſet. Nam refert *Panvinius* [b]: *Triumviralem Conſervatorum Urbis poteſtatem amplificavit, & Pop. Romano immunitates omnes, & privilegia a ſuperioribus Pontificibus conceſſa liberaliter auxit, & confirmavit; Tiburque, Cardinale Æſtenſe ab adminiſtratione ſubmoto, eidem conceſſit*. Merito igitur reſurgens Roma, ut in veteribus Numiſmatibus [c], appellatur.

V.

9. PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut numero præcedenti*.

DOMVS. MEA. DOMVS. ORATIONIS. VOC. *Chriſtus egrediens e templo rotundiformi cum flagello, menſa nummaria ſubverſa, quinque viros fructibus, aliiſque mercibus onuſtos, in fugam vertit*. [5]

VI.

8. PAVLVS. IIII. PONT. MAX. A. V. *Caput cum camaleucio, & palliolo*.

DOMVS. MEA. DOM. O. *in exergo*. *Eadem poſtica, ac præcedens*. [6]

Hæc Numiſmata Pontificis Religionem oſtendunt, & ſeveras Conſtitutiones, quas pro morum reformatione, pro Eccleſiis debita veneratione, pro feſtivitatum ſanctificatione edidit, quum ipſe feſta in majori veneratione, quàm antea, eſſe voluerit, & augere meditaverit [d].

VII.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, capite nudato, cum pluviali, in quo SS. Petrus, & Paulus expreſſi, & ſubtus*: IO. ANT. RVB. MEDIOL.

ANNO. DOMINI. MDLVI. PONT. SVI. PRIMO. INSTAVRAVIT. *Mulier ſtans calicem manu tenens*. [2]

Placet ad variorum rituum Eccleſiaſticorum inſtitutionem potiùs quam ad Inquiſitionis Tribunal, hoc perpulchrum Numiſma referre.

a *Numiſ. Pontif. tom. 1. pag. 263.*
b *Poſt Platin. pag. 548.*
c *Mediobar. Num. in Veſpaſ. pag. 112. & in Sever. pag. 271.*
d *Panvin. in Vit. pag. 557.*

re. Paulus IV., narrat *Oldoinus* in vita [a], *ſæpe in Sacello Pontificio errata, quæ in ſacris cæremoniis committebantur, corrigebat: Multos ſacros ritus vetuſtate corruptos reformavit, quippe harum rerum peritiſſimus ſingula prudenter diſponebat.*

VIII.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. M. *Effigies capite nudo cum pluviali.*

DISCITE. IVSTITIAM. MONITI. *Mulier ſtans cum æquipondio in dextera, & enſe in læva.* [5]

Quantum Juſtitiam Paulus IV. cordi habuerit, præter ea, quæ Biographi [b] narrant, ſufficiat unum, quod ultimo Pontificatus anno edidit, exemplum ab Joh. Franciſco *Firmiano* cæremoniis Præfecto [c], narratum. *Die* XXVII. *Januar.* MDLIX. inquit ille, *Sanctiſſimus in Conſiſtorio revocavit motum proprium Rev. Card. Carafæ ſuo Nepoti circa regimen, & Gubernationem omnium locorum, & totius ſtatus Eccleſiæ. Eadem die poſt prandium privavit officio Generalatus Eccleſiæ Ducem Palliani ſuum Nepotem, & Gubernio Burgi D. Antonium Carafa prædicti Ducis Fratrem, & expreſsè mandavit dictis Nepotibus, eorum Matri, Uxoribus, & Filiis, & omnibus de ipſorum familia, quod quamprimum diſcederent ab Urbe;* Ob facinora contra omne debitum edita, Juſtitiæ (obſervante *Panvinio* [d]) rarum exemplum!

IX.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Caput cum camaleucio, & parvo pallio.* 4.

BEATI. QVI. CVSTODIVNT. VIAS. MEAS. *Salvatoris effigies dextrorſum, cum aureola in capite.* [5]

X.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. AN. V. *Effigies, ut num. VIII. ſubtus* I. F. P. 5.

Effigies Salvatoris ſine aureola, & epigraphe. [6]

Poſtica primi Numiſmatis reſtituta eſt, ad formam Julii III Numiſmatis, quod vidimus: alluditque, non tam morum reformationi a Paulo inſtitutæ, quam ejus vitæ religioſæ, de quo Oldoinus [e], *vitæ puritas*, inquit, *ac innocentia fuit in eo Viro admirabilis*; & alibi: *Mane ſacrificium facturus Deum rogabat, ut ſuum adminiſtrum piis affectibus imbueret.*

O XI.

a *Poſt Ciaccon. tom. 4. col. 842.*
b *Victorel. apud Ciaccon. col. 817.*
c *In Diar. MSS.*
d *Panvin. loco laudato.*
e *Col. 828. poſt Ciaccon.*

XI.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

HAERES. REST. *Pontifex ſedens ſupra Thronum cum triplici corona, & pluviali intra nobile ædificium: Multi Cardinales, & Epiſcopi ſtantes: & ante illum variæ icones ſeminudæ, partim ſtantes, partim genuflectentes, quæ Pontificis pedem oſculaturæ accedunt.* [4]

Epigraphe perpulchri Numiſmatis ſic legenda, HAERESI RESTincta, alluditque obedientiæ Paulo præſtitæ in Conſiſtorio publico ab Anglicis Legatis, poſt Angliæ ſub Regina Maria cum Catholica Eccleſia reconciliationem. Sic *Oldoinus*[a]: *Hos Pontifex humo levatos complexus, ſuperiorum temporum admiſſa benignè condonavit, cenſuris abſolvit, & in gratiam recepit. Actum id fuit in Aula Vaticana, quam Regiam dicunt — Rem Divinam poſtea ſolemni ritu coram ſe, & Senatu Patrum Pontifex fieri juſſit.*

XII.

II. PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

NE. DETERIVS. VOBIS. CONTINGAT. *Chriſtus quinque genuflexos viros, & duos ſtantes benedicens.* [4]

In Numiſmate hoc repræſentatur, mea quidem ſententia, Chriſtus, qui leproſos ſanatos, ad Sacerdotes mittit, monens ne amplius peccent. Hoc facto Evangelii alluditur Angliæ ad religionem Catholicam reverſioni, & receptæ a Pontifice abſolutioni, a Legatis petitæ, qui [b] *tam piè, & ardenter ſupplici oratione Paulum ad parcendum ſupplicarunt, ut adſtantium oculis imber lacrymarum efflueret.* Parum verò monita in Numiſmate expreſſa profuerunt, nam poſt mortem Reginæ Mariæ, & Reginaldi Cardinalis Poli Regnum illud iterum a Catholica Religione deſcivit.

XIII.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies eadem cum camaleucio.*

IN. FLVCTIB. EMERGENS. *Navicula in mari cum Apoſtolis retia contrahentibus.* [5]

Paulus IV. a Duce *Albano* Neapoli Regis vices agente laceſſitus, & Carolo V. cæteroqui infenſus, primò in eum arma movit, vim vi repulſurus; deinde, ut Regnum illud recuperaret, fœdus cum Gallis iniit: Sed re malè actâ, & conſilio, opeque deſtitutus (eo enim

a *Ibid. col.* 824.

b *Oldoin. ubi ſupra.*

enim bello Eccleſiaſtici Status Provinciæ grave damnum ſubiere, & urbs ipſa Romana ingenti eſt timore perculſa, quippe Aſcanii *Cornei*, & Marci Antonii *Columnæ* ductu, & præſidio fretus hoſtis Romanos agros ad mœnia uſque Urbis incurſabat) a Philippo II., qui Carolo patri ſucceſſerat, pacem petiit, eamque honeſtiſſimam obtinuit. Numiſma indicat, Petri Navim, etſi fluctibus agitatam, ſemper emergere.

XIV.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

Chriſtus cum duobus Apoſtolis e Porta egrediens, tradit claves B. Petro genuflectenti cum aliis Apoſtolis. [4]

R. P. *Oldoinus* [a], qui Numiſma vidit, cuſum exiſtimat ad inſtitutum Inquiſitionis Tribunal, & facultatem a Chriſto ſuis Vicariis in Terra traditam ſolvendi, atque ligandi, exprimendum.

XV.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Caput Pontificis cum pileolo, & ſtola, manu benedicentis, & infra:* IO. ANT. RVB. MEDIOL. 12.

Chriſtus crucifixus medius inter duos latrones, Matre, aliiſque fœminis adſtantibus, Ebreiſque, & Romanis Militibus, tum peditibus, quum equitibus circumſidentibus. [2]

Pulcherrimum hoc Numiſma mirabili artificio ab *Johanne Antonio Rubeo* Mediolanenſi elaboratum, æque ac precedens, explicatione non indiget, quum Salvatoris paſſionem exprimat, idque fortè alludit Pontificis pietati, meditationi myſteriorum noſtræ Religionis admodum dediti, ut qui *nocte cum obdormire non poterat, ſurgebat e lecto ad orandum, ac meditandum* [b].

XVI.

PAVLVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 12.

SPES. BEATA. *Mulier ſtans tunicâ induta cum floribus in utraque manu, & florum faſciculo in humum dejecto.* [4]

Licet Paulus Romanis haud quaquam acceptus foret, multis tamen Pontificatus initio beneficiis in populum conlatis, publicè, & privatè clementiæ, & liberalitatis argumenta dedit, &, teſte *Panvinio* [c], quum in publicum prodibat, humanis verbis omnium favorem

a *Poſt Ciaccon. tom. 4. col. 842.*
b *Oldoin in Vit. loco cit.*
c *In Vita pag. 547.*

rem captabat, hinc imminuto aliquantulum odio, Roma in ſpem venit, optimum ſibi futurum Principem: Ad hanc ſpem ſignificandam cuſum eſt Numiſma more Veterum [a] expreſſum.

XVII.

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Caput cum pileolo, & tegillo.*
ROMA. RESVRGENS. *Typus, ut ſupra.* [5]

XVIII.

SEDE. VACANTE — ROMA. *Guidonis Aſcanii* Sfortiæ *Cardinalis Camerarii Inſignia, nec non & Inſignia Pauli III. cum pileo, clavibus, &* Confalone: *Et inter claves:* MDLIX.
ROMA. RESVRGENS. *Mulier armata ſcuto, & haſta, cum vexillis, thoracibus, timpanis, & vaſis terreis.* [4]

Hoc genuinum Numiſma a Cardinale Sfortia, Sede vacante, eſt cuſum, nam quem protulit *Bonannius*, Denarius eſt. Poſtica Numiſmatis pars ab alia Pauli IV. quam declaravimus, eſt mutuata. Numiſma recuſum eſt juſſu Cardinalis Camerarii, qui utpote infenſus Paulo, Romam reſurgentem aſſerit morte Pontificis. Romanis faciliori Julii imperio aſſuetis, plus æquo rigidus Paulus viſus eſt, hinc averſi ab ipſo civium animi, & infauſtiſſimi belli damnis exacerbati, tanto in ejus memoriam odio incenſi ſunt, ut infanda quæque in ejus ſtatuam, & ſtegmata perpetrarint. Cæterum iniquo fuit fortaſſe animo in Paulum Cardinalis *Sfortia*, quod multa perpeſſus ſit eo Pontifice, cui maxime ſuſpectus erat ob intimam erga Carolum V. familiaritatem. Ideo in carcerem conjectus eſt Franciſcus Lottinius ei a ſecretis, mox ipſemet Cardinalis, qui inde emiſſus, Româ exire eſt vetitus.

Johan-

a *Mediobarb. Numiſm. pag. 627.*



JOhannes Angelus *Medices* Mediolanenſis Cardinalis S. Priſcæ Pontifex electus eſt VIII. Kal. Januarias anni MDLX., nomine aſſumto Pii IV.. Obiit V. Idus Decembres anni MDLXV., & ſepultus eſt in B. Petri Baſilica, unde pridie Nonas Januarias anni MDLXXXIII. translatus eſt in Templo S. Mariæ Angelorum ad Thermas Diocletianas, & in nobili ſepulchro cum hac epigraphe conditus:

D. O. M.
PIVS IIII. PONT. MAX.
MEDICES MEDIOLANENSIS
SEDIT ANN. V. MENS. XI. DIES XV.
VIXIT ANN. LXVI. MENS. VIIII.
OB. V. ID. DECEMB. MDLXV.
IOANNES ANTONIVS SORBELLONVS
EPISCOPVS PRAENESTINVS
CONSOBRINO

CA-

CAROLVS BORROMEVS S. PRAEXEDIS
MEDIOLANENSES
M. SITTICVS DE ALTAEMPS GERMANVS
CONSTANTI. S. MARIAE TRANSTIB.
TITT. PRESBB.
AVVNCVLO
S. R. E. CARDD. POSVERE

I.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies barbata Pontificis, cum pileolo, & palliolo.*

MEMORIAE. OPT. PONTIFICIS. *Æreum Numiſma oblonga forma, & Inſignia gentis Mediceæ, ſex globi in ſcuto.* [3]

Hiſtorici, qui hoc Pontifice ſcripſerunt, affirmant, Pontificis familiam eandem eſſe, ac Florentinam Mediceam nobiliſſimam; alii negant, & quidem probabilius; cæterum auctis Mediolanenſium Mediceorum opibus, & honoribus, Etruriæ Duces inter gentiles ſuos Pontificem, ejuſque Fratrem Marchionem *Marignani* ultro receperunt.

II.

32. PIVS. IIII. PONT. OPT. MAX. E. ANNO. I. PON. MDLX. *Pontificis effigies nuda, cum pluviali, in quo S. Johannes Evangeliſta.*

DESIDERIO. DESIDERAMVS. *Gallina, circa quam pulli, ſub ejus alis aſylum quærentes: Et e longinquo ædificium, quod comburitur.* [3]

Rarum hoc Numiſma maximi moduli P. *Bonannius* [a] in Muſeo Ducum Parmenſium conſpexit. Incenſum ædificium exprimere is arbitratur, Caſtrum S. Angeli, ut moris eſt, feſtivis ignibus circumſeptum, quum Pius electus eſt Pontifex. Sed quum ædificium penè totum incenſum appareat, neque arcis formam referat, dicendum potiùs, eo ſymbolo ſignificari, incensâ domo pullos ad matrem confugere, & pietati Pontificis alludi, ut qui in pauperes eſset liberaliſſimus, &, ut *Panvinius* [b] inquit: *moleſta & fallaci mendicitate ſublata pauperes certis locis diſtributos aluerit.*

III.

a *Pag. 289.*
b *In Vita. Vide etiam Ciaccon. col. 807.*

III.

PIVS. IIII. PONT. OPT. MAX. AN. I. *Caput nudatum*; *Imago S. Johannis Evangeliſtæ ſedentis*, *in pluviali expreſſa*. 20.

INSTAVRATA. *Caſtri S. Angeli adſpectus*. [4]

IV.

PIVS. IIII. PONT. MAX., *&* *infra*: O. P. *Caput nudatum cum pluviali hiſtoriis variis ornato*.

INSTAVRATA. *Ejuſdem Caſtri adſpectus*. [4]

V.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Eadem effigies*.

Eadem poſtica. [4]

VI.

PIVS. PAPA. IV. PONTIFEX. MAX. ANNO. II. *Eadem effigies*.

Eadem poſtica. [4]

Primum Numiſma adducit *Luchius* [a]: Secundum nos vidimus: Tertium refertur a *Rollio* in Roma antiqua *Ovverbeckii* [b]: Et ultimum in Diariis Joh. Franciſci *Firmiani* [c] cæremoniis Præfecti viſitur, qui narrat, vallum, & foſſas Caſtri S. Angeli, a Philiberto Aurelianenſi Duce Borbonio cum Caroli V. copiis everſas, Pium IV. reſtauraſſe. R. P. Molinetius autumat, ſed nullo indicio, eâ epigraphe ſignificari ædificationem ſuburbii a Pontificis nomine Pii nuncupati. Varietas annorum primi, & ſecundi, qui in his Numiſmatibus exprimuntur, oritur a variis annis, in quibus ea artifices cuderunt; nam credibile eſt, ædificationem ad utrumque annum duraſſe [d]. Siglas O. P. lego: OPTIMO. PRINCIPI.

VII.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Infra*: IO. ANT. R. F. *Caput nudum*, *pluviale cum icone ſtante*. 1. 2.

HODIE. IN. TERRA. CANVNT. ANGELI. *Præſepe cum animalibus*, *Infans Jeſus in terra cum Virgine*, *Divo Joſepho*, *&* *duobus Paſtoribus eum adorantibus*: *In aere duo parvi Angeli cartulam tenentes*. [4]

Pridie ejuſdem Feſti Natalis Domini Pius electus eſt Pontifex, idque hoc Numiſmate pulcherrimo indicatur.

VIII.

a *Pag.* 198.
b *Degli Avanzi di Roma*, *pag.* 135. *edit. Londin.* 1739. 8.
c *Apud Bonann. Num. Pont. pag.* 238. *tom.* I.
d *Oldoin. poſt Ciaccon. tom.* 4. *col.* 881.

VIII.

3. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti.*

PIVS. IIII. PONT. MAX. O. P. *ideſt*: OPTIMVS. PRINCEPS. *intra lauream coronam.* [5]

Quia, de Pontifice inquit *Oldoinus* [a], *ejus morum benignitas neceſſaria viſa eſt, ut humanitate, atque clementia afflictam Urbem reficeret, ac recrearet*; Ideò omnium Cardinalium ſuffragiis ad tantam dignitatem evectus, optimi Principis titulo eſt honoratus.

IX.

PIVS. IIII. PONT. OPT. MAX. AN. II. *Caput nudatum, integra icon S. Johannis Evangeliſtæ, pluviali inſculpta.*

INDVLGENTIA. PONT. *Pontifex ſedens in Throno cum pluviali, & Tiara triplici corona contexta, cum Miniſtris, jubentis ſpeciem præfert, ut catenis ſolvantur ii, qui ad ejus pedes proſtrati ſunt; e longinquo varia Romæ ædificia.* [2. 4]

Numiſmata ſatis explicant verba *Panvinii* [b], qui hæc de Pontificis clementia habet: *Pontificatus initio, quò reipſa præſtaret, quæ Pii nominis appellatione pollicitus fuerat, clementiam dico, & humanitatem, omnium pœnè Cardinalium, ſed præcipuè Caraſarum, qui alioqui læſi videbantur, precibus, Populo Romano omnium eorum veniam condonavit, quæ in Pauli IV. marmoreum ſimulacrum, Inſigniaque, & Sanctæ Inquiſitionis contumeliam, & dedecus, vacante Sede, commiſerat; damna modò, ac detrimenta illata, quoad poſſet, ſuis ipſe ſumtibus Inquiſitionis Officio ſarciret.* Paulo poſt: *Multos, & magnæ exiſtimationis Viros, quos ob Hæreſis ſuſpicionem Paulus graviter carcere, & aliis pœnis afflixerat, cognitâ eorum per Sanctiſſimam Inquiſitionem innocentia, omni, quum injuriâ, tum ſuſpicione liberavit; inter hos præcipuè Cardinalem Johannem* Moronem.

X.

6. PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. *Caput nudatum cum pluviali operis arabici.*

ROMA. RESVRGENS. *Mulier armata ſcuto, & haſta, cum armis, vexillis, & cornucopiæ ab uno latere, cum timpanis, libris, & vaſis ab altero.* [5]

XI.

a *In Vita poſt Ciaccon. col. 807.*
b *In Vita pag. 317. a. b.*

XI.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Caput cum camaleucio, & pallio brevi.*
ROMA. RESVRGENS. *Eadem poſtica.* [3]

Duabus Pontificis anticis eamdem poſticam videmus adjunctam, quam in Pauli IV., & Camerarii Sfortiæ Numis explicavimus. Hìc deſignatur Roma, quæ poſt infeliciſſima Pauli tempora ſumma pace fruebatur.

XII.

PIVS. IIII. PONT. MAX. AN. III. *Effigies, ut præcedens.* 22.
DIVAE. CATHARINAE. TEMPLVM. ANNO. CHRISTI. MDLXI. *Eccleſiæ adſpectus.* [5]

Repræſentatur in hoc Numiſmate Eccleſia S. Catharinæ ad Funarios, dicta prius Eccleſia de Roſa, erat enim eo loco parva Eccleſia in honorem S. Roſæ Viterbienſis erecta: Nunc ad Funarios dicitur, quia Funarii in ea Urbis parte degebant; Eccleſiæ adnexum Monaſterium, in quo Moniales aliquot Regulam S. Auguſtini profitentes puellis præſunt, eaſque inſtituunt in moribus, textilibuſque operibus, prout S. Ignatius Loyola præſcripſit, qui fuit præcipuus pii operis auctor [a]. Cardinalis Fridericus Cæſius Monaſterii Patronus anno MDXLIV. ædificium Eccleſiæ, Jacobo a *Porta* [b] Architecto, incœpit; perfecitque, Cardinale mortuo, Pius IV. anno MDLXI., non MDLXIV., ut vult *Piazza* [c].

XIII.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudatum cum variis Sanctorum imaginibus in pluviali.* 26.
PIVS. IIII. PONT. MAX. PORTAM. IN. HANC. AMPLITVDINEM. EXTVLIT. VIAM. FLAMINIAM. STRAVIT. ANNO. III. *Exterior facies Portæ Flaminiæ, dictæ*, de Populo, *per quam Pontifex equitans ingreditur cum Cardinalibus, & cuſtodiis: In exergo flumen jacens cum urna.* [3]

In veſtigiis Romæ *Ovverbeckii*, noviſſimè Londini publici juris factis, & a Paulo *Rollio* Italice redditis [d], hoc Numiſma videre eſt, cum epigraphe tamen malè expreſſa, quæ emendari poteſt ad exemplar inſcriptionis, quæ ſupra memoratam Portam legitur. Pius IV. Pontifex hanc Portam conſtructam e Tiburtino lapide inſtruxit columnis,

a *Orlandin. Hiſt. Societ. Jeſu lib.4. num.8.*
b *Roma Moderna pag.135. edit. Rom.* 1741.
c *In Tractatu, Delle Opere Pie di Roma.*
d *Pag.* 1.

nis, & aliis ornatibus ad modulum Michaelis Angeli Bonarrotii, Jacobo Barotio a Vignola Architecto. Columnæ ordinis dorici ſunt marmoreæ variorum colorum: earum diametrus eſt quatuor Romanorum palmorum. Utraque ſtatua lateralis *Mochi* Florentini adpoſita eſt ab Alexandro VII., qui Portam reſtauravit, non ab hoc Pontifice, ut male *Ovverbeckius* [a]. Figuras in Numiſmate expreſſas *Bonannius* [b] ait Pontificis referre ingreſſum, & rectè quidem. Pontifici quippe mos erat non rheda vehi, ſed equitare [c]; & quoniam Cardinales aliquot ab eo more receſſerant, bis in Conſilio eos monuit Pius, ne a priſco uſu diſcederent; indecorum quippe tunc viſum eſt, Cardinales curru vehi, quo ſolæ Matronæ utebantur, ſed paulatim, ſeu commodi, ſeu valetudinis tuendæ ſtudio, Cardinales nonniſi curru vecti incedunt, ſtatis tamen ſolemnitatibus equitare ſolent ad ſpeciem antiquæ conſuetudinis, ut Bonannius habet. Videmus & ad noſtra tempora Pontifices, & Cardinales antiquo more ephippiatis incedere ad S. Sabinæ feria quarta Cinerum, & ad S. Mariæ ſupra Minervam feſto die Annunciationis B. Mariæ Virginis, ſed paulatim hæc quoque exoleſcent. Flumen jacens repræſentat Tyberim viæ Flaminiæ proximum.

XIV.

7. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies eadem.*

PAX. *Mulier ſtans juxta templum, cornucopiæ, & ramum lauri altera manu, altera facem admovet, qua multa arma comburit.* [4]

Non poteſt in hoc Numiſmate alludi, ut amat P. *Bonannius* [d], concordiæ anno MDLXIV. inter Canonicos Regulares Auguſtinianos, & Monachos Caſſinenſes S. Juſtinæ initæ, neque enim id poſticæ Numiſmatis parti convenit. Potiùs pacem inter Henricum Galliæ, & Philippum Hiſpaniæ Regem obitam, & confirmatam ab Henrici filio Franciſco II. ultimis Pauli IV. diebus [e], deſignat hoc Numiſma, paratum fortaſſe temporibus Pauli, at *Pio* tandem Pontifice, cuſum.

XV.

8. PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. AN. IIII. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio.*

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Mulier ſupra ſellam variis iconi-*

---

a *Pag.* 3.
b *Num. Pont. pag.* 287.
c *Ciaccon. col.* 874.
d *Bonann. Num. Pont. pag.* 274.
e *Panvin. in Vita poſt Plat. tom.* 2. *pag.* 554.

iconibus ornatam, manu caput ſuſtinet, alterâ haſtam tenet, ante pedes ara, & accenſa fax. [4]

Pius Arcem S. Angeli munitionibus ſepſit, Centumcellas novis operibus tutiorem reddidit; ad hæc ſignificanda cuſum eſt Numiſma iiſdem fortaſſe formis, quibus ad Pauli III. Numos artifices uſi ſunt.

XVI.

PIVS. IIII. PONT. MAX. AN. IIII. *Caput nudatum cum arabici operis pluviali.* 23.

MENDICIS. IN. PTOCHOTROPHIVM. REDACTIS. *Mulier ſedens quatuor cum infantibus, quorum duo in gremio ſedent, duo ſuper humeros.* [5]

Forma anticæ hujus Numiſmatis partis adhuc apud Barbarinos viſitur. Poſtica ſupra formam Leonis X. reſtituta, explicatione non indiget; nam Pius *Egentes* [a], *& deliros homines, moleſta, & fallaci mendicitate ſublatâ, certis locis diſtributos nutriri præcepit, præfecto ad pium opus Antonio Lomellino.*

XVII.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio.* 9.

DISCITE. IVSTITIAM. MONITI. *Mulier ſuccincta ambulans, cum enſe in dextera, & libra in læva.* [5]

Poſtica hæc viſitur etiam in Numo Pauli IV., & hic referri poteſt ad Card. Caroli Carafæ, Comitis Montisaurei, & Comitis Aliſæ Pontificis Pauli affinium [b], damnationem: Magnum certe Romano Populo ſpectaculum! memorabileque documentum iis, qui in proſperis rebus ſe ipſos non agnoſcunt, & vitam agunt, ac ſi nunquam eſſent rationem factorum redditurì.

XVIII.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, cum pluviali, in quo icon ſtans.* 5.

PIO. IIII. PONT. MAX. S. P. Q. BON. *Pontifex cum Tiara, & pluviali, librum unâ, alterâ manu tenet claves, quibus hydram infra jacentem, tangit.* [4]

R.P. Bonannius nullam adfert hujuſce Numiſmatis in Pontificis hono-

 rem

a *Ciaccon. colum. 807.*
b *Panvin. ubi ſup. pag. 559.*

rem a Bononienſibus cuſi explanationem. Coævi quidem Auctores [a] aſſerunt, Pium Vices Legati in ea Urbe aliquando geſſiſſe; & diſcordiis inter Ferrarienſem Ducem, & Bononienſes pro limitibus, ortis, illum Arbitrum electum, brevi ita litem compoſuiſſe, ut neutra pars amplius quid tentaverit [b]. Ad præclarum facinus ſignificandum Bononienſes fortaſſe hydram, diſcordiæ ſymbolum, Pontificis auctoritate proſtratam Numiſmate expreſſerunt.

XIX.

11. PIVS.IIII. PONT. MAX. *Caput, ut ſupra: Infra verò:* IO. ANT. RVB.

INSTAVRATIO. COLLEGII. I.C. MEDIOL. *Mulier ſedens haſtæ innixa ante magnum Ædificium cum porticibus: duo ante eam genibus flexis, quibus manus porrigit.* [4]

Ad Numiſma explicandum audiamus, quæ narrat *Morigia*, in mirabilibus urbis Mediolani: *Reca gran magnificenza alla Città l'illuſtre Collegio de i Dottori Legiſti, il quale è ripieno di Gentiluomini di prima Nobiltà Milaneſe. Papa Pio IV. honorò queſto Collegio creandoli tutti Conti, e Cavalieri; oltreche volle per ſempre, un Dottore di queſto Collegio foſſe Auditore di Rota, e un' altro, Avvocato Conciſtoriale*; hoc eſt: *Magnificentiam urbi addit illuſtre Collegium Juriſconſultorum, in quo primi ordinis Nobiles Mediolanenſes educantur. Pius IV. Pontifex Collegium decoravit, creavitque alumnos omnes, Comites, & Equites: præterea ſtatuit, ut in poſterum ex illis eligerentur Auditor Rotæ Romanæ, & Advocatus Conſiſtorialis.* Fuit Pius in ephebis in hoc Collegium cooptatus [c], & Pontifex factus illud inſtauravit [d], ut in præſenti Numiſmate etiam viſitur.

XX.

12. PIVS. IIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies nudato capite, in pluviali icon ſtans.*

PROVIDENTIA. PONT. *In exergo:* A. B. *Mulier ſtans cum cornucopiæ in læva, dextera verò aliquot ſpicas in congium, ante pedes poſitum, immittens.* [6]

Non auxilia per Pontificem Melitenſi Inſulæ, in quam Turcæ inhiabant,

a *Vide Panvin. Ciaccon. Oldoin.*
b *Panvin. ubi ſup. pag.* 557.
c *Molinet. Hiſt. Pont. pag.* 73.
d *Victorel. col.* 874.

bant, præſtita, ut vult Bonannius [a], ſed deſignat potiùs hoc Numiſma copiam urbi Romæ procuratam: *Hunc Pontificem*, inquit *Panvinius* [b], *Populi Romani ſaluti, & commodo invigilantem, Urbis annonam procuraſſe, præfectis aliquot viris induſtriis*. Siglæ A. B. nil aliud per me indicant, quàm nomen Artificis, fortaſſe *Antonii Bononienſis*. In Pauli II. Numis ſimiles ſiglas adnotavimus [c], in quibus etiam hæſimus.

XXI.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes*. 13.

PIETATI. PONTIFICIAE. *Mulier ſtans, & cornucopiæ dextera tenens, pateram lævâ, quâ accenſam aram adſpergit: ab illius latere duo infantes nudi*. [4]

Pontifex hic ex vitæ ratione, rebuſque geſtis, benignus, & miſericors habitus fuit: nam, præter eleemoſynas, quas occultè largiebatur, quotidie publicè mendicantibus tantum dabat, quantum pro uniuſcujuſque diurna ſuſtentatione ſufficeret. Hinc *Pater Pauperum* meruit appellari; præterea Tyberis inundatione, quæ ſub Paulo IV. contigit, magna in Urbe annonæ caritate vigente, ipſe frumentum, quod in ſuæ familiæ uſum ad annum comparaverat, ſtatim diſtribui plebi juſſit [d].

XXII.

PIVS. IIII. PONT. MAX. O. P. *Caput nudum, cum arabici operis pluviali*. 14.

PORTA. PIA. — ROMA. *Interior Portæ Piæ adſpectus*. [5]

Porta Viminalis, Figulenſis, Catularia, Nomentana, quæ ad S. Agnetis Templum ducit, nomen Piæ [e] acquiſivit, eo quia Pontifex Pius IV. veteri Porta Nomentana clauſa, haud longe ab ea, quam nunc conſpicimus, meliori forma conſtruxit, proprio nomine impoſito. Quatuor palmos in largum ſe protendunt ejus paraſtatæ ſtriatæ circa baſim. Hanc Portam ordine Dorico, e Tyburtinis lapidibus exſtructam, marmore verò aliquatenus ornatam [f], delineavit Michael Angelus *Bonarrotius*. Sed quum trifariam opus delineaſſet [g], illud ele-

---

a *Ciaccon. col.* 871.
b *In Vita pag.* 559.
c *Bonan. num.* 14. *Vide ſupra pag.* 28.
d *Panvin. loco laudat. pag.* 558.
e *Nardin. Rom. Antic.*
f *Ovverbeck Veſtig. di Roma pag.* 20.
g *Vaſar. in Vita.*

electum eſt, quod minori ſumtu perficeretur, & XIV. Kal. Quintil. anni MDLXI. primum lapidem, ut adnotat *Firmianus* cæremoniis Præfectus in ſuis Diariis [a], impoſuit.

XXIII.

15. PIVS. IIII. PONT. MAX. O. P. *Eadem effigies, ac in præcedenti.*

VIA. PIA. ROMA. *Superiùs, caput Cherubim: Omnia intra coronam lauream.* [5]

Explicat hoc Numiſma Inſcriptio, quæ etiam hodie ſupra Portam Piam legitur:

PIVS. IV. PONT. MAX.
PORTAM. PIAM
SVBLATA. NOMENTANA. EXTRVXIT
VIAM. PIAM. ÆQVATA. ALTA. SEMITA. DVXIT.

Audiamus nunc *Panvinium* [b]. *Inter Salariam, & Nomentanam, Portam, & Viam Pias in Quirinalis dorſo fecit.*

XXIV.

16. PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies cum pluviali arabicè contexto.*

AQVA. PIA. *Lacus ſtatuis ornatus, & Neptuni ſignum in ædificii faſtigio.* [4]

XXV.

17. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies ſimilis.*

AQVA. PIA. *Lacus cum columnis, & arcubus, adſpectus.* [4]

Etiamſi hic Pontifex jam deperditam Aquam Virginem Romæ reſtituerit [c], in hoc tamen Numiſmate cum *Bonannio* exprimi autumo Lacus duos Bononiæ exiſtentes exſtructos, quorum alter eſt e conſpectu Ædis publicæ, in quo Neptuni ſignum, undecim pedes altum, Johannis Bononienſis opus, quod civitas Bononienſis ſuis ſumtibus fecit, impenſis aureis LXX. millibus: Hoc factum eſt anno MDLXIII. Pio IV. Pontifice regnante [d]. Alter Fons, ſeu Lacus, qui nunc in via Imperiali conſpicitur, eſt trium rivulorum, a tribus conchis ſuſceptorum; utriuſque Fontis, teſte Antonio Maſino, Thomas *Lauretius* fuit Architectus.

XXVI.

a *Diar. MSS.*
b *Panvin. in Vita pag. 318. edit. Venet. 1562.*
c *Panvin. ubi ſupra.*
d *Bologna Illuſtrata pag. 232.*

XXVI.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies præcedenti ſimilis.* 18.

FORVM. CARNIVM. *Magnifica Porta cum clathris, & Pontificis ſtemmate, intra quam aliquot animalia.* [4]

Ædificium hoc etiam Bononiæ factum, ubi hoc Pontifice, quum S. Carolus Borromæus ea Legatione fungeretur [a], tres porticus clauſæ, tres portæ cum totidem Pontificis Inſignibus in earum ſuperiori parte conſtructæ ſunt; porticus omnibus Laniis Urbis deſtinatæ ſunt, ad auferendam omnem immunditiem, & fœtorem ab Urbis locis cultis, ut ex inſcriptione, quæ illic legitur, patet.

XXVII.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 19.

SVMMI. PALATII. CVBICVLA. *Ædium adſpectus cum ſtemmate Pontificis, & Pomario.* [5]

Pars Vaticanarum ædium, quæ *Belvedere* dicitur, a Pio IV. in meliorem formam redacta, ædibus veteribus, & Pomario majori proxima, *Pollajolio*, & *Bramante* [b] Architectis, inſtaurata eſt. Pirrhus *Ligorius*, & *Voſanzius* Pomarii ædes ornarunt [c]. Atrium zophoris, & ſtatuis ornatum eſt. Picturæ opus ſunt *Baroccii*, *Zuccarii*, & *Gerardii*: Alterum vero atrium pinxerunt *Pomarancius*, Johannes *de Vecchis*, & Sanctes *de Tito*. Clemens XI. [d] has ædes Pii IV. reſtauravit, anaglypticis operibus, muſivis, aliiſque ornamentis additis, ut & fontem e conſpectu Pomarii poſitum. Pius IV. primum lapidem Kal. Sextil. anni MDLXI. poſuit [e].

XXVIII.

PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 21.

VIRGINI. MATRI. *Templi frons.* [4]

R. P. Bonannius, licet Numiſma deſignare credat S. Mariam Angelorum ad Thermas, frontem tamen illius Templi hic non adgnoſcit; quamvis mihi haud ab eo diſſimilis videatur. In eo loco, Eccleſia S. Cyriaco dedicata erat Cardinalis Presbyteri Titulus: Hanc Pius IV. anno MDLXI. S. Mariæ Angelorum conſecravit, titulumque S. Cyriaci in ea reſtituit, & Patribus Carthuſianis conceſſit, qui in Monaſterio ad S. Crucis in Jeruſalem degebant [f].

XXIX.

a *Bolog. Illuſt. pag.* 434.
b *Vaſari Vite de' Pittor.*
c *Bonanninus hic, & in Templ. Vatic. deſcript.*
d *Roma Moder. pag.* 268.
e *Firmian. in Diariis.*
f *Ciaccon. col.* 271.

XXIX.

24. PIVS. IIII. PONT. MAX. O. P. *Caput nudum, pluviale arabicè ornatum.*

VIRGO. TVA. GLORIA. PARTVS. *Beata Virgo ſedens cum Puero in ulnis.* [4. 5.]

Hæc poſtica, quæ in Julii III. Numiſmate etiam viſitur, hìc alludit ad Pontificis devotionem erga memoratam Eccleſiam S. Mariæ Angelorum ad Thermas Diocletianas, in qua & ſepeliri voluit juxta Tribunam majoris aræ, nobili conſtructo ſepulchro.

XXX.

25. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

TVI. SECTATOR. *Milites pedites, equiteſque, juxta antiqua rudera pugnantes: In medio Epiſcopus equo inſidens, aliquot ex eis perſequitur, qui fugam capeſſunt.* [4]

Meâ ſententiâ exprimitur hìc, quod anno MCCCXXXIX., contigit: Eo anno [a] inter Lodriſium Vicecomitem, & Azzonis exercitum a Luchino ductum pugnatum eſt: Hic verò a S. Ambroſio opem petiit, qui albâ veſte indutus, cum mitra, equo inſidens, & cum flagello, viſibiliter apparens, juxta coævos Auctores [b], Lodriſii copiis fugatis, victoriam plenam Luchino procuravit, qui Parabiagii, ubi pugnatum eſt, Eccleſiam huic Sancto dicatam, conſtruxit. Epigraphe: TVI. SECTATOR. bella civilia Gallica, ut vult Bonannius [c], inter Hugonottos, & Catholicos denotat, Pontifice oſtendente, ſe divino fretum auxilio primos velle perſequi, ſecundis auxiliari.

XXXI.

27. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SCHOLARVM. EXAEDIFIC. *Ædium conſpectus ſupra porticum a columnis ſuffultam.* [4]

Panvinius in hujus Pontificis vita de illo ait, quod *Scholas, quibus Sapientiæ Profeſſores Bononiæ docent, magnificentiſſimè refecit; Romæ verò inchoavit, Papiæ Collegium inſtituit. Molinetius* [d] Collegium in Numiſmate ſibi conſpicere videtur, Bonannius [e] autem ſcholas Bononienſes, quæ quidem ſupra arcus conſtructæ ſunt a columnis ſuffultæ, quæ Porticum ſecus viam efficiunt.

XXXII.

---

a *Lanzada Deſcriz. di Milano tom.* V. *pag.*4. *edit. Mediolan.* 1738. *Sormanni Diſſertat. ſuper Anathem. S. Ambroſ. contra Gallos pag.*134. *Mediol. edit.* 1740.

b *Vide Galvan Flammam in Hiſt. & Bonincontrum in Chron. lib.*4. *cap.*7. *Rer. Italic. to.*12.

c *Tom.*1. *pag.*285.

d *Hiſtor. Pont. per Numiſ. pag.* 75.

e *Numiſm. Pont. pag.* 387.

XXXII.

PIVS. IV. PONTIFEX. MAX. *Eadem effigies.* 32.

SAPIA. INTRA. NOVVM. ALVEVM. CORRECTO. (Hermannus Vos in Catalogo Numiſmatum legit uti Bonann. COERCITO.) *Flumen jacens, cornucopiæ in dextera, in ſiniſtra urnam tenet, e qua aquam effundit; ante pedes habet cannas Paluſtres.* [4]

Hoc Numiſmate ad vetuſtorum formas percuſſo exprimitur flumen Sapiæ, quod prope Cerviam fluens, novo alveo ad Portum Cæſenatem [a] a Pio ductum eſt.

XXXIII.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum cum pluviali.*

PORTVS. CENTVMCELL. INSTAVR. VRBEMQ. VALLO. AVXIT. *Facies Portus Centumcellenſis.* [5]

XXXIV.

PIVS. IIII. PONT. MAX. O. P. *Caput nudum, pluviale cum ſtemmate.*

PORTVS. CENTVMCELL. INSTAVR. *Idem conſpectus.* [4] 34.

Eadem poſtica in Numiſmate Julii III. conſpicitur. Centumcellarum Portus ab Imperatore Trajano ædificatus, a Pio IV. fuit reſtitutus, deindeque a S. Pio V. munimentis inſtructus [b]. *Centumcellas*, ait de Pio IV. *Panvinius*, *vetuſtate disjectas*, *mœnibus*, *arcubus ſepivit*, *ac munivit*. Bene hic obſervat Bonannius [c], duos dici PORTVS Centumcellarum, quorum alter interior eſt, & *Darſena* dicitur.

XXXV.

PIVS. IIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 35.

ANNONA. PONT. *Mulier ſtans, cum cornucopiæ in ſiniſtra, parvoque ſigno, quod libram habet, in dextera; ante pedes ciſta cum floribus, pomis, retrò plauſtrum ſaccis onuſtum.* [4]

XXXVI.

PIVS. IV. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum cum pluviali arabici operis.*

ANNONA. PONT. A. V. *Mulier ſedens, & reliqua, ut ſupra.* [6]

Ambo hæc Numiſmata, haud quidem ad Veterum normam efformata,

a *Scott. Itiner. d'Ital. pag. 282.*
b *Scott. Itiner. d'Ital. pag. 221.*
c *Tom. 1. pag. 290.*

mata, Pontificis ſtudio alludunt in procuranda urbi Romæ, ſuæque ditioni rerum omnium copia. Sic *Panvinius* [a] paucis rem narrat: *Urbis Annonam procuravit, Præfectis aliquot Viris induſtriis creatis.*

XXXVII.

36. PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. *Eadem effigies.*

NE. DETERIVS. VOBIS. CONTINGAT. *Salvator benedicens aliquot viris partim genuflectentibus, partim ſtantibus, manuſque ad eum elevantibus.* [4]

XXXVIII.

37. PIVS. IIII. PONTIFEX. MAX. *Effigies eadem.*

CLAVES. REGNI. COELOR. *In exergo* ROMA. *Chriſtus genuflectenti Petro claves tradens.* [5]

XXXIX.

38. PIVS. IIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

DOMVS. MEA. DOMVS. ORATIONIS. VOC. *Chriſtus, ementes, & vendentes e templo ejiciens.* [5]

Numiſmatis XXXVII. poſtica eadem eſt, ac quæ in numo Pauli IV.; poſtica inſequentis viſitur in aliis Julii III. Marcelli II., & Pauli IV. Duo Numiſmata hoc eodem emblemate obſervavi apud Hameranos; alterum habet in antica PIVS. IV. PONT. OPT. MAX. in poſtica DOMVS. MEA. DOM. O. Licet vero in Numis Pauli III., & Pauli IV. quid ſimile inveniatur, eâdem tamen formâ minimè cuſum eſt. Cæterum eorum ſymbola jam expoſuimus.

XL.

PIVS. QVARTVS. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, cum pluviali hiſtoriis variis ornato.*

FVNDIT. AQVAS. MESPILVS. AONIAS. NVNC. RVIT. PIA. *Arbor fortaſsè Meſpili cum fructibus: Haud longe equus Pegaſeus, ſub quo oritur fons Aganippes, tres e fonte bibunt, & duæ figuræ ſtant.* [3]

Aliquis fortaſſe ex Academia Vaticana a D. Carolo Borromæo Pontificis Sororis filio inſtituta, de qua in libro *Noctium Vaticanarum*, hoc certè fudit Numiſma, quod vidimus in Muſeo Cl. Marchionis *Lucatellii.*

Frater

a *Loco laudato.*



FRater Michael *Ghiſlerius* e Boſco Alexandrinæ Dioeceſeos, Ordinis Prædicatorum, dictus ideò Cardinalis *Alexandrinus*, Pontifex electus eſt VIII. Idus Januarias anni MDLXVI. nomine ſibi Pii V. aſſumto. Obiit Kal. Majis anni MDLXXII., ſepultus eſt in Baſilica S. Petri, inde in S. Mariæ Majoris magnifico ſepulchro a Sixto V. in ſuo Sacello erecto translatus die IX. Januarias anno MDLXXXVIII. hoc inſcripto epitaphio:

PIO.V. PONT. MAX.
EX. ORD. PRAEDICAT.
SIXTVS.V. PONT. MAX.
EX. ORD. MINORVM
GRATI. ANIMI
MONVMENTVM. POSVIT.

alio longiori addito in baſi, quod brevitatis cauſa omittimus. In eodem Sacello nunc veneratur, a Clemente XI. jam ab anni MDCCXII. menſe Majo inter Sanctos adſcriptus.

I.

1.2. PIVS. GHISLERIVS. BOSCHEN. PONT. M. *Effigies Pontificis cum Tiara unionibus ornata, & pluviali, in quo quinque triremes expreſſæ.*

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. M. *Pauli IV. effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* [5]

II.

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum, & in pluviali oblongus circulus, intra quem icones variæ.*

PAVLVS. IIII. PONT. OPT. M. *Pauli IV. effigies, ut ſupra.* [5]
Hæc Numiſmata non eodem tempora ſunt cuſa, & ſecundum prius fortaſſe, quam primum, ob triremes, quæ in pluviali primi conſpiciuntur, quæ certè alludunt pugnæ ad Echinadas habitæ, de qua inferius agemus. Ita coluit S. hic Pontifex Pauli IV., qui illum Cardinalem conſtituit [a], memoriam, ut præter quam quod famam Genti Carafæ reſtituit, præteritarum ſententiarum memoria abolita, & Proceſſuum [b] Inſtructoribus caſtigatis, ſed & Antonio Carafa Cardinali creato, magnificum etiam ſepulchrum memorato Paulo erexit in Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam a *Caſignola* [c] delineatum, & ejus memoriam, adjecta in Numiſmatibus effigie, æternavit.

III.

9. PIVS. V. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum cum pluviali, in quo Chriſtus mortuus in ſinu Beatæ Virginis, aliæque icones.*

FOEDERIS. IN. TVRCAS. SANCTIO. *Mulier veſte talari induta, ſtolâ tranſverſim cincta, & Tiarâ Pontificiâ operto capite, quæ alias duas amplexatur, alteram veſte etiam talari cum cornu Ducali in capite, alteram militari habitu indutam, galea, thorace, & chlamyde ornatam. In exergo Aquila, Agnus, & Leo alatus librum tenens apertum.* [3]

IV.

a *Gabutius in Vita lib.* VI. *cap.* 6.
b *Hujuſce cauſſæ Synopſis manuſcripta aſſervatur apud Academicos Etruſcos Urbis Cortonen.*
c *Roma Moder. tom.* 2. *pag.* 378.

IV.

PIVS . V. PONT. MAX. ANN. SAL. ∞DLXXI. *Pontificis effigies detecto capite cum pluviali arabici operis, & manibus junctis.*

FOEDERIS . IN . TVRCAS . SANCTIO . *Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [4]

V.

PIVS . V. PONTIFEX . MAXIMVS . AN. V. *Caput nudum, cum pluviali, in quo Chriſtus mortuus in ulnis Beatæ Virginis, aliæque icones. Infra:* IO. ANT. R. F.

A . DOMINO . FACTVM . EST . ISTVD . 1571. *Claſſis ad prælium inſtructa, cum maris, & littoris aſpectu: Inter nubes in aere vir pectore tenus enſem manu tenens.* [4]

VI.

PIVS . V. PONTIFEX . MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

A . DOMINO . FACTVM . EST . ISTVD . 1571. *Magnæ claſſis, juxta littus ordinatæ conſpectus: In aere Deus inter nubes.* [4]

VII.

PIVS . V. PONT. OPT. MAX. ANNO . VI. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio.*

DEXTERA . TVA . DOM. PERCVSSIT . INIMICVM . 1571. *Duæ claſſes invicem ſeſe oppugnantes, quarum alteri favet Deus, qui ſtat inter nubes, & Angelus, qui puppi inſidet, & dextera tenet Crucem, læva Calicem.* [4]

Horum quinque Numiſmatum primum maximo eſt modulo cuſum. Quatuor priora repræſentant fœdus in Turcas inter Pontificem, Philippum II. Hiſpaniæ Regem, & Venetos initum. Firmatum eſt hoc, magno Pontificis gaudio, anno MDLXXI. [a] Audi Cornelium *Firmianum* in ſuis Diariis. *Anno* 1571. XXV. *Maji fuit ſecretum Conſiſtorium; in quo Oratores Regis Catholici, & Venetorum fecerunt Inſtrumentum fœderis contra Turcas. Inſtrumentum fuit lectum a Datario, quo lecto Sanctiſſimus juravit tacto pectore; idem fecit Cardinalis Pacecus Procurator Regis Catholici, & Oratores jurarunt, tactis Evangeliis oblatis a Datario. Teſtes fuerunt Gubernator Urbis, Auditor Cameræ, & Datarius rogatus.*

Irrepſit error in Numiſmate ſecundo, in quo pro anno VI. ponitur annus V.; nam electo Pontifice VIII. Idus Januarias anni MDLXVI., victoria

a *Cabaſſ. in Vita cap. 6. 6.*

ctoria ad Echinadas nonniſi Nonis Octobribus an.MDLXXI.eſt relata, anno ſcilicet Pii V. ſexto. Alterius Numiſmatis antica opus eſt Hermenegildi Hamerani. Ultimum verò (cujus antica noviſſimè cuſa ſiglas habet F. P.) adducitur etiam a *Luchio*[a]; Hoc adludit ad pugnam ad Echinadas, quâ claſſis a Pontifice, Philippo II. Hiſpaniarum Rege, & Venetorum Republica fœderatis inſtructa, Johannis Auſtriaci, & M. Antonii Columnæ ductu Turcas nonis Octobribus anni MDLXXI. vicit, fuditque; CXVII. Triremibus, & XIII. Biremibus captis, LXXX. merſis, & XL. fugatis[b]. Inſignem Victoriam precibus, & ſtudiis Sanctiſſimi hujuſce Pontificis merito attributam, jure etiam clariores Artifices illorum temporum, pulcherrimis Numiſmatibus cuſis, æternitati mandarunt. M. Antonius Columna, quum Romam triumphans introivit, præter Numos in ejus honorem percuſſos, tantis plauſibus, & adclamationibus eſt exceptus, ut ejus ingreſſus aliquam antiqui Romanorum triumphi ſpeciem præberet. Is Capitolium aſcendens, Sanctæ Mariæ in Araçœli columnam argenteam roſtratam donavit, quæ nunc etiam exſtat, & de qua eruditè diſſerit, ejuſque imaginem refert, R. P. Caſimirus a Roma Fr. Minoris Obſervantiæ in ſua Eccleſiæ in Aracœli hiſtoria[c].

VIII.

PIVS. PONT. MAX. ANN. SAL. ∞DLXXI. *Caput nudum, manibus junctis, & in pluviali duæ icones.*

Abſque poſtica. [4]

IX.

14. PIVS. V. PONT. MAX. AN. V. *Caput nudum, pluviale operis arabici.*

FECIT. POTENTIAM. IN. BRACHIO. SVO. DISPERSIT. SVPERBOS. *Pontifex genibus flexis, & tiara humi depoſita, a Clero comitatus, prope porticum Templi: procul prælium viſitur, & in aere hominis effigies pectore tenus e nubibus emergens.* [4]

Numiſma hoc nil aliud refert, niſi victorias, quas Carolus IX. Galliæ Rex una cum ſuis fœderatis contra Calvini ſectatores obtinuit. Audiamus, quæ Cornelius Firmianus ſcribit in Diariis manuſcriptis, quæ in Bibliotheca Cardinalis Petri *Otthoboni* adſervantur. *Anno* 1569.

XIX.

a *Syllog. Numiſmat. pag.* 338.
b *Oldoin. col.* 1026. *Ciccarel. poſt Platin. tom.* 2. *pag.* 573.
c *Edita Rom.* 1738. *in* 4.

XIX. *Octobris venerunt quidam ex Gallia, qui portarunt certitudinem victoriæ ſuperioribus diebus a Rege de Ugonottis relatæ. Quibus auditis, ſtatim fuerunt facta ſigna lætitiæ cum ſonitu campanarum Urbis. Sequenti die Sanctiſſimus Dominus decrevit, celebrari tres Miſſas Cardinalitias, & tres Proceſſiones in gratiarum actiones. Prima fuit ab Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam ad S. Mariam Majorem, ubi celebravit ſolemniter Cardinalis Auguſtæ coram* XXVI. *Card., & Papam*, &c. Hæc ſupplicatio fortaſſe in Numiſmate exprimitur.

X.

4. PIVS. V. PONT. OPT. MAX. ANNO. VI. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio, ſine ſtola.*

ILLVMINARE. HIERVSALEM. *In exergo:* PIVS. V. P. M. *Beata Virgo ſedens ſuper quadrato ſtipite, ſeu lapide, in quo legitur:* ANN. VI., *cum Puero Jeſu in ulnis; S. Joſeph juxta eam, non procul præſepe, ac Pontificis Inſignia minori forma retro, Stella quoque, & Magi Puerum adorantes.* [4]

Quicquid *Bonannius* in exponendo Numiſmate excogitaverit, nil prorſus aliud hìc exprimitur, niſi quod Pontificis electio contigit nocte diei ſextæ Januarii, in quo Epiphaniæ Feſtum celebratur. Antica etiam recenter cuſa obſervatur.

XI.

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum, pluviale variis hiſtoriis ornatum, in quo Pontifex ſedens, & homo genuflexus: ſubtus verò:* L. P. 16.

E. TENEBRIS. DIES. E. LVCO. LVX. LVCET. *Parvum Templum rotundum, in medio nemoris, e cujus conſpectu fluunt tres rivuli: In ſuperiori parte Spiritus Sanctus radiis coruſcans.* [5]

Emblematicum Numiſma in nemore Pii V. Patriam denotat, quum ortum duxerit anno MDVII. in pago, quem *Boſco* nuncupant; ſic enim lucos Itali appellant. Pro templo a Spiritu Paracleto obumbrato ipſum Pontificem deſignat, a tribus irrigatum fontibus, uti videlicet apprime inſtructum in tribus facultatibus, Theologicis, Canonicis, ac Moralibus, cæterarum ſcientiarum fontibus [a].

XII.

PIVS. V. PONT. MAX. *Caput nudum cum pluviali, in quo S. Paulus ſtans, ſubtuſque:* IO. ANT. R. F. A. II. 15.

CON-

a *Victorell. col. 995.*

CONTRIBVLASTI. CAPITA. DRACONIS. *Mulier cum ſtola, & velo, in dextera tabulas legis tenens, læva facem accenſam adigit capiti Hydræ, cujus corpus proterit.* [5]

Sanctus hic Pontifex ad hæreſes extirpandas, quæ velut hydra Europam infeſtabant, non ſolum Catholicos Gallos, & Belgas pecunia, precibus, & conſilio juvit; ſed Romæ Ædes [a] extruxit, in quibus S. Inquiſitionis Miniſtri degerent, ibique carcerem ad tutiorem Reorum cuſtodiam ædificavit, aliaque præſtitit, quibus, ut inquit *Gabutius* [b], *quamplurimi hæretici, depoſita malitia ad Catholicæ veritatis callem reverſi, piè vitam inſtituerint.*

XIII.

17. PIVS. V. PONTIFEX. MAX. A. VI. *Caput nudum, cum pluviali arabici operis.*

1566. PIVS. V. GHISLERIVS. BOSCHEN. PONT. MAX. ECCLESIAM. S. ✠ ORDINI. PREDIC. ALVMNO. SVO. AC. PATRIAE. ERIGENDAM. CVRAVIT. DOTAVITQ. [5]

XIV.

18. PIVS. V. PONT. OPT. MAX. ANNO. VI. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio.*

BOSCHEN. SANCTE. CRVCIS. ORDINIS. PRAEDICATORVM. *Templi conſpectus, in cujus tympano Crux ſplendens, in exergo:* MDLXXI. [4]

Horum Numorum primus eſt minimi moduli, ſecundus, quem ego vidi, eſt æneus deauratus.

Suam Patriam Pontifex ornaturus, anno MDLXVI., vix Pontificatum auſpicatus, Eccleſiam in ea, ſub invocatione Sanctiſſimæ Crucis extruendam conſtituit, quæ poſtea anno MDLXXI., ut ex alt ro Numiſmate patet, abſoluta eſt, & ab Epiſcopo Salaminæ, in Inſubria Apoſtolico Viſitatore, Hieronymo *Ragazzonio*, conſecrata [b]. Fratribus etiam Ordinis Prædicatorum, commodiores juxta Eccleſiam Ædes, & Bibliothecam inſtruxit.

XV.

20. PIVS. V. PONT. MAX. A. VI. *Caput nudum, cum pluviali arabici operis.*

PAX. *Mulier juxta templum, cum cornucopiæ, & oleæ ramo in dextera, lævâ multa arma in terram disjecta face comburit.* [5]

Sub

a *Victorell. col.* 1007.
b *Victorell. col.* 999.

Sub Pio V. nullam memorant Hiſtorici inter Chriſtianos Principes conſtitutam pacem. Numiſma igitur, ut opinor, victoriam denotat de Turcis a Marco Antonio Columna relatam, quæ Chriſtiano Orbi pacem peperit; & fortaſſe illo triumphante fuit cuſum.

XVI.

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum cum pluviali variè ornato, ſubtuſque:* F. F. 3.

CLAVES. REGNI. COELORVM. *Sanctus Petrus genibus flexis claves a Jeſu Chriſto recipiens. Eadem poſtica ſub Marcello II. Julio III. Paulo & Pio IV. viſitur.* [5]

XVII.

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. A. VI. *Caput nudum cum pluviali, in quo tres icones.* 5.

IN. FLVCTIB. EMERGENS. *Navis cum Apoſtolis, qui retia contrahunt.* [5]

Explicatio hujus poſticæ adeſt in Pauli IV. Numiſmate, in quo eadem epigraphe legitur.

XVIII.

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum cum pluviali hiſtoriis ornato.* 6.

DOMVS. MEA. DOMVS. ORATIONIS. VOC. *Chriſtus e templo ementes, & vendentes ejiciens.* [5]

Hæc etiam poſtica eſt in Pauli IV., & Pii IV. Numiſmatibus.

XIX.

PIVS. V. GHISLERIVS. BOSCHEN. PONT. M. *Caput nudum, cum pluviali, in quo Pontifex, qui populo bene precatur.* 7.

NE. DETERIVS. VOBIS. CONTINGAT. *Chriſtus Hebræos ante illum genuflectentes benedicens.* [4]

Et hæc in Pauli IV., & Pii IV. Numis poſtica adhibita fuit.

XX.

PIVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut numero XVII.* 10.

DOMINE. ADIVVA. NOS. AN. IIII. *Navis vento agitata, ad cujus gubernaculum Jeſus Chriſtus, Apoſtolos, qui cum ſupplices deprecantur, benedicens.* [4]

Exprimit Numiſma periculum, quo Chriſtiana Reſpublica ſub Pio IV. ob bellum cum Turcis, agitabatur. Selimus Turcarum Imperator Sigetum in Hungaria, & Regnum Cypri univerſum [a] cum aliis

R maris

[a] *Ciccarel. in Vit. pag.* 507. *& ſeq.*

maris Ægæi Inſulis occupaverat, & Reipublicæ Venetæ ditionibus inhiabat, ſed Pii V. ſtudiis pacto fœdere inter Chriſtianos Principes, profligatoque hoſte, pax Chriſtianis parta, quæ Pontificis precibus maxime attributa eſt.

XXI.

19. PIVS. V. PONT. OPT. MAX. *Caput nudum, in quo tres oblongi circuli, in quibus Sanctorum imagines.*

IMPERA. DNE. ET. FAC. TRANQVILLITATEM. *Chriſtus inſidens navis puppi a ventis agitatæ, Apoſtolus unus in prora remo incumbens, aliique Apoſtoli, qui genibus flexis orant.* [5]

Forma hujus Numiſmatis, qua parte caput exprimitur, rudis eſt, & impolita. Explicationem vide numero præcedenti.

XXII.

PIVS. V. PONT. MAX. *Pontifex cum pluviali, in quo S. Paulus ſtans; in inferiori parte:* IO. ANT. R. F.

Eadem poſtica, quæ ſupra. [5]

XXIII.

22. PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudum, cum pluviali variè ornato.*

BEATI. QVI. CVSTODIVNT. VIAS. MEAS. *Salvatoris effigies ad humeros.* [6]

XXIV.

23. PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput, ut ſupra.*

DOMINE. QVIS. SIMILIS. TIBI. *Salvatoris effigies, ut ſupra, abſque aureola.* [5]

Primi Numiſmatis poſticam vidimus etiam in Julio III., & Paulo IV. ſecunda cuſa eſt recenti forma, ab Apocalypſi[a] epigraphe ſumta, in qua P. *Bonannius*[b] Michaëlis nomen, quo Pius ante Pontificatum eſt vocatus, reperit, nam hebraicè מיכאל *Michael* ſignificat, *quis ut Deus?*

XXV.

34. PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

OB. MVNIT. CASTRI. HVC. TRANSL. AMPL. EREX. *Eccleſiæ fundamenta: ſupra illam:* ROMA, *intrà verò:* 1566. [4]

XXVI.

a VIII. I.
b *Pag.* 307.

XXVI.

PIVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 35.

A. FVNDAMENTIS. EREXIT. *Eccleſiæ, & Monaſterii exterior adſpectus: In exergo.* MDLXVI. [4]

Quum Pius IV. demoliri juſſerit ædificia aliquot circa Arcem S. Angeli, anno MDLXIV. ſublata fuit vetus Eccleſia S. Mariæ Transpontinæ nuncupatæ, ſed paulo poſt nova excitata eſt, novumque extructum Monaſterium, Architecto primum Johanne Peruzzio, poſtea Papa-rellio, & Octavio Maſcherino[a]. Petrus Cardinalis Ferrerius Vercellenſis primum lapidem Pii V. juſſu VI. nonas Martias anni MDLXVI. in ea poſuit. De ea re præter hæc Numiſmata exſtat, Pii V. diploma, anni MDLXV. ſui Pontificatus primi.

XXVII.

PIVS. V. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 33.

Chriſtus D. Petri pedes, aliis Apoſtolis præſentibus, lavans. [5]

Antiquus mos Chriſtianis fuit, præſertim feria V. in cœna Domini, duodecim pauperibus pedes lavare[b], eoque facto venerari humile obſequium, quod Chriſtus Apoſtolis præſtitit; Ex pervetuſto Romano ordine, quem *Montfauconius*[c] publici juris fecit, quique S. Gregorii Magni temporibus uſu erat, eum eſſe Pontificum morem eadem feria quinta, ſatis patet. In hujus Eccleſiaſtici ritus memoriam hoc Numiſma eſt cuſum, a Succeſſoribus ſæpe ſæpius renovatum.

XXVIII.

PIVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 25.

ANNONA. PONT. *Mulier ſtans cum cornucopiæ in læva, & parva victoria in dextera.* [5]

Meritò in Numiſmate providentia Pontificis exprimitur, qui ut Romæ, & Eccleſiaſticæ ditionis provinciis fame laborantibus opem ferret, e Sicilia, & Gallia magnam frumenti copiam invexit[d], centum aureorum millibus erogatis. Ut verò Romanus ager, quoad fieri poſſet cultus, & fructuoſus eſſet, exteros colonos accerſivit, privilegiis, & immunitate donatos[e].

R 2 XXIX.

---

a *Roma Moderna tom.* 2. *pag.* 273.
b *Vide Bonann. pag.* 312.
c *Muſei Italici tom.* 1.
d *Oldoin. col.* 1006.
e *Gabut. in Vita lib.* IV. *cap.* 6.

XXIX.

24. PIVS . V. PONTIFEX . MAXIM. *Effigies nudo capite cum pluviali arabico opere ornato.*

S. CAT. S. DOM. *Beata Virgo cum Puero in ulnis, quæ e nubibus S. Dominico, & S. Catharinæ Senenſi Roſarium porrigit, quæ genuflexæ manum extendunt, altera verò roſam, & lilium tenent. In exergo, roſa.* [5]

Non ſolùm in hoc Numiſmate exprimitur Pontificis pietas in Beatam Virginem, quam Roſario ſalutabat, & in S. Dominicum, ac S. Catharinam Senenſem; ſed etiam novum Monaſterium ab hoc Pontifice exſtructum, dictumque SS. Dominici, & Sixti [a].

XXX.

21. B. PIVS . V. GHISLERIVS . BOSCHEN. PONT. M. *Effigies cum triplici corona, & pluviali, in quo Beata Virgo cum Puero Jeſu, & Pontifex manu benedicens.*

MILITANS . DE . INFERO . TRIVMPHAT . ECCLESIA . *Energumena mulier a Pontifice throno inſidente ſanata: In exergo;* PONTIFICIAE . POTESTATIS . IMPERIVM. [4]

Numiſma hoc recenti forma eſt cuſum. *Gabutius* [b] in vita multas energumenas a Pontifice liberatas memorat, præſertim quum ſupplicationes haberentur ad implorandum adverſus Turcas Divinum præſidium.

XXXI.

8. B. PIVS . V. GHISLERIVS . BOSCHEN. PONT. M. *Effigies cum triplici corona, & pluviali, in quo claſſis.*

COLLEG. GHISLERIVM. A. B. PIO . V. PAPIAE. ERECTVM. AN. 1569. *Collegii Ghislerii conſpectus, & Spiritus Sanctus ſupra illud.* [4]

Pius Pontifex ſuorum Civium, ac Gentis ſuæ comoditati Papiæ amplum Collegium inſtituit, dictum Ghislerium, in quo vigintiquatuor Juvenes degunt, iiſque præſunt urbis Princeps, & Ghisleriæ gentis viri. In iſtius Collegii memoriam nuper Numiſma eſt cuſum.

XXXII.

B. PIVS . V. GHISLERIVS . BOSCHEN. PONT. M. *Effigies cum regno, manu benedicens; In pluviali Beata Virgo ſtans cum Puero in ulnis.*

S. DO-

a *Ant. Gabut. lib. VI. cap. 5.* b *Lib. VI. cap. 17.*

S. DOMIN. S. CATARIN. S. THOM. AQ. S. HIACIN. S. RAIMVN. B. MARG. SAVOIA. *Beata Virgo inter nubes cum Puero, Roſarium S. Dominico, & S. Catharinæ tradentes, & in inferiori parte alii quatuor Sancti*. [4]

Et hoc Numiſma eſt noviſſime cuſum in honorem hujus Sancti Pontificis, Sanctorumque Ordinis Prædicatorum. In typo a Bonannio relato Beatæ Margaritæ nomen deſideratur.

XXXIII.

B. PIVS. V. GHISLERIVS. BOSCHEN. PONT. M. *Effigies, ut numero XXXI.*

S. ROSA. VIRG. LIMANA. ORD. PREDIC. *S. Roſa Limana ante Beatam Virginem genuflexa*. [4]

Sancta hæc mulier e Prædicatorum Ordine a Clemente X. anno MDCLXXI. cum aliis quatuor, fuit inter Sanctas relata. Ab illo, qui nuperis temporibus Numiſma cudit, non alia de cauſa, per me, hæc poſtica in S. Pii Numiſmate eſt adhibita, niſi quia ambo ſunt e familia Prædicatorum.

XXXIV.

PIVS. V. PONT. MAX. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio.*

CATARINA. BONZ. FLAMINIO. *Effigies mulieris, & juvenis illorum temporum more ornatorum.*

Privatus aliquis auctor eſt hujus Numiſmatis, quo Pontificis aliquam ex Nepotibus, & Filium voluit deſignare: Alteri ex ipſis Catharinæ nomen eſt, quæ, vel primis, vel ſecundis nuptiis Genti Bonziæ juncta eſt, ſed de ea re nil niſi conjecturam habeo. Hic addam, inter Numos apocryphos adnumerandum eſſe unum cum poſtica Calixti III., & Epigraphe: HOC. VOVI. DEO. VT. FIDEI. HOSTES. PERDEREM. ELEXIT. ME.

Hugo



HUgo Cardinalis *Boncompagnius* Pontificatum aſſumſit III. Idus Majas anni MDLXXII. Obiit anno MDLXXXV., IV. Idus Apriles; ſepultuſque eſt in Vaticana Baſilica propè ſacellum Gregorianum, ubi Jacobus Cardinalis Boncompagnius elapſis annis magnificum illi erexit ſepulchrum, Equite Camillo Ruſconio Architecto, cum hac epigraphe:

GREGORIVS. XIII. P. O. M.

I.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & pallio brevi: Infra illam:* NI. BONIS.

Gentis Boncompagniæ Stemma, Draco dimidius, caudâ, pedibuſque exciſſis. [4]

Cardinalis Hugo Chriſtophori Boncompagnii, & Angelæ Mareſcalchæ filius natus eſt VII. Januar. die Veneris II. noctis hora, Boniæ anno MDII. Gens hæc ab anno MCXL. Aſſiſio primum, deindè Viſſe Bononiam advenit, ubi ad magnos honores adſcendit. Chriſtopho-

ſtophorus Pontificis Pater, ob liberalitatem, & Chriſtianam pietatem, penè ab omnibus *Pater pauperum* vocabatur [a].

II.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. AN. I. *Effigies, ut ſupra: In inferiori parte*: F. P. 27.

VGONOTTORVM. STRAGES. 1572. *Angelus, qui gladium dextera, & Crucem ſiniſtra diſtringens, multos milites in terram dejicit, & cædit*. [4]

Ad præſentis Numiſmatis expoſitionem, in quo memorabile die S. Bartholomæo ſacro in Gallis perpetratum facinus [b] exprimitur, præſtat brevibus, illud ut in annalibus Gregorii XIII. noviſſime editis adducitur [c], deſcribere. XI. Kal. Septemb. anni MDLXXII. Carolus IX. Galliæ Rex a juvene quodam *Morevalio* nuncupato tres venenatos globulos e feneſtra in Admiralium Caſtilionium tormento bellico explodi juſſit; hic [d] brachii partem quum amiſiſſet, atque adeo in Gentem Guiſiam ultionem pararet, juſſu Regis in vigilia S. Bartholomæi lecto jacens cæſus fuit, perque feneſtras ejus cadaver ejectus. Inde, clauſis Urbis Portis, ſtrages incepta, atque ad totum inſequentem diem producta, in qua cæſa Hugonottorum ad III. millia [e]. De hac re in altero Numiſmate poſtica viſitur aliquantulum diverſa, ſed noviſſimè cuſa.

III.

GREGORIVS. XIII. PONT. OPT. MAXIMVS. *Caput nudum, & barbatum, cum pluviali, in quo navis, & Chriſtus B. Petro manum porrigens*. 1. 2.

CLAVES. REGNI. COELOR. *Chriſtus genuflectenti Petro claves tradens: Subtus*: ROMA. [5]

Hanc poſticam ſæpius ſupra vidimus, & explicavimus.

IV.

GREGORIVS. XIII. PONT. M. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi, ſubtus*: IO. ANT. P. F. 3.

DOMINE. ADIVVA. NOS. *Chriſtus ſedens in navi, cui preces Apoſtoli fundunt: Omnia intra corollam Palmæ*. [5]

Etiam hæc poſtica cuſa eſt ſuper altera Pii V. Quæ fuerint tempora, & quam

---

a *Annal. Greg. XIII. pag.* 4.
b *Luch. Syllog. Numiſm. pag.* 243.
c *Tom.* 1. *lib.* 1. *pag.* 38. *Rom.* 1742.
d *Cathar. Davila Hiſt. Lat. reddita a Petro Cornaz. Rom.* 1742. *& ſeqq.*
e *Buſſieres Hiſtoire de France lib.* X.

& quam periculis plena, quum Gregorius XIII. Pontificatum auſpicatus eſt, ex ipſiuſmet oratione in Conſiſtorio recitata diſcimus [a]: *Nova*, inquit, *hæc provincia, quam nobis impoſuiſtis, licet ſit Angelorum etiam humeribus formidanda, cuſtodiendi ſcilicet, & paſcendi, hiſce præſertim tam calamitoſis temporibus, Chriſti Gregem, non ideò animos demittimus, ſperamus enim, Deum, qui vires addit iis, quos cæteris præficit, ope ſua infirmis nobis adfuturum.*

V.

4. GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, & pluviale, in quo S. Andreæ crucifixio; ſubtus:* LAV. PARM.

PROVIDENTIA. CHRIST. *Mulier ſtans haſtam lævá, & gubernaculum, globo innixum dextrá tenens.* [4]

Hujus Numiſmatis ſymbolum idem eſt, ac veterum Antonini Pii, Trajani, & Veſpaſiani Numiſmatum [b]. R. P. *Bonannius* legit: PROVIDENTIA. CHRISTI. quum nos dicamus CHRISTIANA, more Veterum, qui *Providentia Auguſta*, & *Providentia Auguſti* [c]; dicebant. Poſſumus in hoc agnoſcere ſubſidia a Gregorio, ſtatim ac Pontificatum aſſumſit, data, non ſolum Hiſpanis, & Venetis, ut eos ad bellum in Turcas [d] incenderet, verum etiam Carolo IX. Galliæ Regi in Hugonottos, & Philippo II. Hiſpaniæ in Belgii Fœderatas Provincias rebelles, decertantes.

VI.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. AN. II. *Effigies cum Camaleucio, & brevi pallio.*

DOMVS. MEA. DOMVS. ORATIONIS. VOC. *Salvator in templi limine, ejuſdem profanatores ejiciens.* [4]

Non adfert hoc Numiſma Bonannius, cujus poſticam vidimus etiam in Pio IV., & Pio V.

VII.

5. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. III. *Effigies, ut ſupra.*

IN. AEQVITATE. ABVNDANTIA. *Mulier ſtans cum lance in dextra, & cornucopiæ, ramoque in læva.* [4]

Initio Pontificatus, ut omnibus, præſertim privatis, & pauperibus, præ-

a *Annal. Greg. XIII. pag. 20.*
b *Oyſel. Agoſt. Dial. pag. 57.*
c *Vaill. edit. Rom. rec. 1743. tom. 2.*
d *Annal. Greg. XIII. tom. 1.*

præſto eſſet, diem conſtituit, qua ſingulis hebdomadis cuilibet, ipſum coram adloqui fas eſſet. Gratias, & officia vetuit eſſe venalia: Quadrantis vectigal ex carne ſuilla ſuſtulit, aliud itidem, quod in Æmilia ex vino ſolvebatur. His non contentus, ſummo ſubditorum plauſu Patroni Fiſcalis officium, non tantum Romæ, ſed & in tota eadem Æmiliæ Provincia vetuit, ne in poſterum venum iret, quin imo reſtituto pretio iis, qui ea emerant, in eorum munera alios ſuffecit [a].

VIII.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, cum pluviali, in quo S. Andreas Cruci affixus viſitur: ſubtus:* LAV. PARM. 30.

ET. IN. NATIONES. GRATIA. SPIRITVS. SANCTI. *Templum rotundum columnis ornatum, in cujus medio Martis ſimulacrum: Multi e Populo extra templum, partìm ſedentes, partìm ſtantes, qui S. Paulum ſupra ſuggeſtum verbum Dei annunciantem audiunt: In eminentiori parte Spiritus Sanctus radiis fulgens.* [4]

Hujus pulcherrimi Numiſmatis emblemate ex Divo Luca ſumto [b], ſignificatur Pontificis zelus in Catholicæ Religionis propagatione, quum ob tot Collegia Romæ, Vindobonæ, & Coloniæ Agrippinæ fundata, & redditibus aucta, tum ob multos Evangelicos Miniſtros in perlonginquas Regiones miſſos, & ſubſidia Catholicis ab Hæreticis oppreſſis præſtita [c].

IX.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. III. *Caput nudum cum pluviali arabici operis; Infra:* IO. ANT. PARM.

Eadem poſtica, ac in præcedenti. [4]

Alterum ſimile cum Anno Jubilei vidimus, ac litteris: FED. PARM.

X.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. AN. III. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi.* 38.

RESTAVRAVIT. *Pons ſex arcubus conſtans; ſupra Pontem Virginis ſimulacrum, infra illum fluminis jacentis ſignum cum urna.* [5]

XI.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 39.

RESTAVRAVIT. *Idem Pons, & flumen, quod ſupernè fluens, e Pontis arcubus emergit.* [4]

a *Annal. Greg. XIII. pag. 24.*
b *Cap. X.*
c *Annal. Greg. XIII. tom. I.*

Repræſentatur in utroque hoc Numiſmate Pons Senatorius, quem Paulus III. & Julius III., curante Nannio, *Baccii* filio, *Bigio*, inſtauraverant [a], & denuò an. MDLVII. ſub Paulo IV. dirutum, quum annus Jubilei MDLXXV. jam proximus eſſet, Gregorius XIII. reſtituit, præfecto operi Matthæo Caſtellio, eumque nuncupavit Sanctæ Mariæ Pontem [b]: Ipſe quinque Cardinalibus comitatus initio operis benedictionem impertiit, & in fundamenta, more conſueto, aureos, & argenteos Numos jecit [c].

XII.

20. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. III. *Effigies cum camaleucio, & dextra benedicens; Infra illam:* F. C.

NIHIL. COINQVINATVM. *Porta Sancta: In medio:* MDLXXV. *In exergo:* ROMA. [5]

XIII.

17. GREGORIVS. XIII. PONT MAX. ANNO. IVBILEI. *Caput nudum cum pluviali, in quo Porta Sancta, & frequens populus; Infra:* FED. PARM.

DOMVS. DEI. ET. PORTA. COELI. *Pontifex cum Clero Portam Sanctam reſerans, multis Peregrinis genuflectentibus: Pater Æternus cum multis Angelis in aere; & infra:* 1575. [4]

XIV.

18. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. AN. IVBILEI. MDLXXV. *Caput triplici corona ornatum cum pluviali, in quo Pontifex in throno, & multi eum, flexis genibus, adorantes.*

ET. PORTAE. COELI. APERTAE. SVNT. *Porta Sancta cum ſertis, Spiritus Sanctus in timpano, Angeluſque cum duabus tubis in portæ meditullio; In exergo:* ROMA. [4]

XV.

19. *Eadem antica.*

MAGNIFICENTIAE. REGNI. TVI. *Porta Sancta, in medio, Spiritus Sanctus: tiara tribus coronis referta humo adhærens.* [4]

XVI.

21. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Nudum caput cum arabicè exornato pluviali.*

APERVIT. ET. CLAVSIT. ANNO. MDLXXV. *Porta Sancta clauſa, & in exergo:* ROMA. [4]

XVII.

a *Vaſar. Vite de' Pittor. tom. 1. pag. 194.*

b *Mucant. in Diariis.*

c *Annal. lib. 2. p. 107.*

XVII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 22.

GREG. XIII. P. M. APERVIT. ET. CLAVSIT. AN. IVBILEI. *Porta Sancta clauſa, & in exergo:* 1575. [4]

Horum Numiſmatum Epoca reſpondet anno Gregorii quarto: licet in primo, fortaſſe per anticipationem, adnotetur annus III. In vigilia Nativitatis Domini anni MDLXXIV., feria VI. Pontifex Clero cum facibus accenſis comitatus, hora veſpertina e Pontificiis ædibus egreſſus, ſella vectus geſtatoria, albis veſtibus indutus [a], facem accenſam gerens, tribus mallei ictibus Portæ Sanctæ murum ritu ſolito percuſſit, qui ſtatim dejectus eſt; Indè, ingreſſo Pontifice, Populus ſequutus eſt, qui eo frequens fuit, ut ad XVII. turba preſſi obierint. Inde per Cardinalem Moronium S. Collegii Decanum Pontifex S. Pauli Portam aperiri juſſit; eodemque die Cardinalis Marcus Antonius Columna Portam S. Johannis in Laterano, aliam verò S. Mariæ Majoris ejus Eccleſiæ Archipresbyter Alexander Cardinalis Sfortia, mandato Pontificis aperuere.

XVIII.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAX. A. IIII. *Caput nudum cum pluviali arabico opere efformato.*

ANNO. IOBILEO. MDLXXV. *Baſilicæ Vaticanæ frons ad Sangalli modulum; In exergo:* PETRO. APOST. PRINC. [4]

XIX.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum cum pluviali, in quo S. Andreas crucifixus.* 34.

SVPER. HANC. PETRAM. *Ejuſdem Baſilicæ adſpectus; In exergo:* ROMA. [4]

Horum Numiſmatum primum præteriit *Bonannius*, qui in ſua Templi Vaticani hiſtoria [b] ſcribit, Gregorium XIII. ſummoperè curaſſe, ut ædificium illud quamprimum perficeretur; ideo Jacobum Portam operi præfecit, juſſit tamen, ne *Bonarrotii* [c] præcepta excederet, ſed ad ejus modulum, & delineationes ædificaret [d].

XX.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies, ut ſupra.* 35.

a *Diar. di Greg. MSS. & annal. pag.* 145.
b *Cap.* 14.
c *Fontan. Templ. Vatic.*
d *Roma Moderna t.* 2.

GREGORIANA . D. NAZIANZENO . DICATA . *Adſpectus Sacelli in honorem Sancti Gregorii Nazianzeni in Vaticana Baſilica ædificati* . [4]

Cardinalis Baronius, qui translationi corporis S. Gregorii Nazianzeni ab Eccleſia S. M. in Campo Martio ad Vaticanam Baſilicam interfuit, gratulatur Sancto, quod abdicata Conſtantinopolitana Sede, etſi inglorius vixerit, tamen glorioſus obierit, deinde ſubdit [a] : *Sed quid tandem? Ecce pro Byzanzio Deus rependit Romam, pro nova, antiquam, pro illa exigua Anaſtaſia, Auguſtiſſimam Baſilicam Vaticanum, Urbis ornamentum, Orbis miraculum, pro tenui denique ſepulcro, fornicem triumphalem, ampliſſimum, inquam, Sacellum, quod in honorem ſui Gregorii Gregorius noſter Pontifex conſtruxit, magnificentiſſime exornavit, atque illuſtravit* . Aliud Numiſma exſtat, in cujus antica: GREG. XIII. PONT. OPT. MAX.

XXI.

31. GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. AN. IIII. *Effigies, ut numero XIX.*

IN . NOM. IESV . SVRGE . ET . AMB. *Sanctus Petrus manus claudo ante Portam jacenti porrigens; In exergo*: 1575. [4]

Adludit Numiſma ad Portæ Sanctæ reſerationem, indulgentiaſque anno Jubilei elargiri ſolitas, quo multi a remotis Provinciis Romam advenere, inter quos eximiæ pietatis viri Carolus Princeps Cliviæ, & Erneſtus Bavariæ, quorum primus Romæ obiit [b] .

XXII.

6. GREGORIVS . XIII. PONTIFEX . MAX. A. IIII. *Effigies, ut ſupra* .

ANNONA . PONT. *Mulier ſtans, proræ innixa, & gubernaculo, cum cornucopiæ in dextra, & parvo ſigno in læva, pro pedibus modium cum ſpicis, & pomis* . [5]

Hujus poſtica exemplum eſt Pauli III. Numiſmatis, in quo legitur: ANNONA . PONTIFICIS ., quum in hoc R. P. Bonannius, ut in veteribus Numiſmatibus, legat: ANNONA . PONTIFICIA . Non poteſt melius Pontificis cura exprimi, quam hoc anno adhibuit, ut copia Romæ eſſet, quàm adducendo, quod in Maffeji *annalibus* legitur [c]; Nempe: *Idem Pontifex, poſtquam, ut diximus, vias reſtauravit, & tutas reddidit, præmaturè commeatuum copiam collegit;*

---

a *In Notis ad Martyrol. die* 11. *Junii* .
b *Annal. Gregor. XIII. lib.* IV.
c *Lib.* IV. *pag.* 149.

legit; quos tali œconomia diſtribui curavit, ut eo anno rerum, quæ humanis uſibus neceſſariæ eſſent, copia fuerit.

XXIII.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, pluviale arabici operis.* 7.

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Mulier ſedens capiti manu ſuppoſita, haſtaque in dextra; ante illam ara, & accenſa fax. In exergo:* ALMA. ROMA [4]

XXIV.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A... *Effigies, ut in præcedenti.* 8.

Eadem epigraphes, & mulier ſedens, ante illam ara abſque igne, & face. [4]

Utriuſque Numiſmatis poſticæ conſpiciuntur in Pauli III., Julii III., & Pii IV., Numis, meritò ſub Gregorio XIII. reſtitutæ, non tantum ob earum pulchritudinem, quam ad denotandam Pontificis vigilantiam.

Ad incolumitatem Populi Romani, exterorumque Romam anno Jubilei adventantium, Optimus hic Pontifex Præſidibus ditionis Apoſtolicæ juſſit, ut vias communirent, Pontes reſtituerent, novoſque, ubi opus eſſet, conſtruerent. Quare duos Pontes, alterum in Palia ad *Aquam pendentem*, alterum ad Forum Livii in Utente (Montonem dicunt) fieri juſſit. Multa etiam conſtituit ad vehendam Romæ copiam, & ſecuritatem, ac comoditatem peregrinis parandam [a].

XXV.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 12.

IN. FLVCTIBVS. EMERGENS. *Apoſtoli retia in navim trahentes.* [5]

Hanc poſticam vidimus jam ſub Paulo IV., & Pio V.

XXVI.

GREGORIVS. XIII. PONT. M. *Effigies nudo capite, cum pluviali, in quo Pontificis coronatio viſitur.*

IN. FLVCTIBVS. EMERGENS. *ut ſupra.* [6]

Hoc Numiſma minori eſt modulo, quam præcedens.

XXVII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. VIII. *Caput nudum cum pluviali, in quo S. Petrus, & S. Paulus ſtantes.* 24.

BEATI

a *Annal. lib. 2. pag. 107.*

BEATI . QVI . CVSTODIVNT . VIAS . MEAS . *Redemtoris ſimulacrum* . [5]

Et hæc poſtica Julio III. , Paulo IV. , & Pio V. viſitur . Apud Hameranos aliud Numiſma vidimus, cujus antica eſt : GREGORIVS . XIII. P. M. APERVIT . ET . CLAVSIT . A . IVBILEI . 1575.

XXVIII.

25. GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti .*

ECO . SVM . LVX . MVNDI . *Idem ſimulacrum* . [5]

Licet hæc poſtica in Numis Pii IV. , & Pii V. , aliorumque Pontificum conſpiciatur , novum tamen emblema , recens cuſum Numiſma declarat .

XXIX.

26. GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio , & pallio brevi .*

VIRGO . TVA . GLORIA . PARTVS . *Beata Virgo cum Puero Jeſu inter nubes* . [6]

Hæc poſtica cuſa eſt iiſdem formis , quibus Julii III. , & Pii IV. Numi, de quibus diſſeruimus .

XXX.

15. GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. AN. IVBILEI . MDLXXV. *Caput triplici corona ornatum, & pluviale , in quo Pontifex in throno , populuſque genibus flexis eum adorans .*

TVTVM . REGIMEN . *Roma ſedens ſuper arma cum Dracone in dextra ; retrò illam libri, cornucopiæ, & Tubæ , ante verò ſuper menſa Tiaræ , Coronæ , & Infulæ : In exergo :* ROMA . [4]

Præter ea , quæ ſupra de Gregorii cura , ad tutam Eccleſiaſticam ditionem reddendam , diximus , exſtruxit etiam is Turrim ad Padum Primarii , ad arcendos Piratas : Anconæ munimenta reſtauravit [a] , omnemque adhibuit diligentiam , ut ſubditos ab externorum injuriis defenderet ; Jure igitur optimo ab Auctore Numiſmatis factum eſt, ut pro Palladio ſecuritatis ſymbolo , Draconem Pontificis ſtegma , vigilantiæque ſymbolum , Roma manu teneret . In antica alterius legimus : GREGORIVS . XIII. PONTIFEX . MAX. A. 1583.

XXXI.

23. GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabici operis .*

INVENI . HOMINEM . SECVNDVM . COR . MEVM . *David Rex geni-*

a *Annal. Greg. XIII. lib. 2. & 3.*

genibus flexis, cum Pſalterio juxta illum, Angeliſque supernè; In exergo: IVBILATE. DEO. OMNIS. TERRA. [4]

Emblema in exergo poſitum alludit, ut cenſeo, anno Jubilei, in quo fortaſſe Numiſma cuſum eſt: aliud emblema Davidi proprium, merito huic Pontifici aptatur, de quo a Concilio Tridentino reverſo, & Cardinali a Pio IV. electo, Pius Pontifex in Conſiſtorio dixit: *Hic eſt, in quo dolus inventus non eſt* [a].

XXXII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedenti*. 28.

VERVS. DEI. CVLTVS. *Mulier velata ſtans, librum, claveſque manu tenens; ab altero latere tabulam, in qua ſigla*: S. ROM. EC. *Circa illam librorum copia cum palmis, & Regno*. [4]

Repræſentatur hìc Romana Eccleſia Veri Magiſtra; quæ libris ab Apoſtolica Sede adprobatis verum Dei cultum, religionemque docet. Poteſt etiam ſollicitudini Pontificis in nationem Græcam adludi, qui anno MDLXXVI. duodecim millia Cathechiſmorum vernaculo Græcorum idiomate, & Concilii Tridentini ſumma cura impreſſi [b] volumina innumera ſuis ſumtibus in Græciam miſit. In antica alterius legimus: GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAX. A. 1583.

XXXIII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. VIII. *Caput nudum, cum pluviali, in quo SS. Apoſtoli Petrus, & Paulus ſtantes*. 29.

IN. LVMINE. TVO. CERNIMVS. LVMEN. *intra floreum ſertum*. [4]

Cœleſti Numine afflatus Summus Pontifex, ope Codicum manuſcriptorum, quos toto Orbe comparatos adhibuit, ut Sacra Biblia emendatiora ederentur, curavit, Congregatione ad hoc inſtituta. Martyrologium etiam Romanum Typographorum negligentiâ [c] mendoſum, ac depravatum corrigi, & augeri juſſit, itemque Cæremoniale Epiſcoporum, & Gratiani Decretum; ad quæ omnia ſignificanda aptiſſimus eſt verſus Pſalmi XXXV. Numo inſculptus.

XXXIV.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, pallio brevi, & manu benedicenti; Infra*: IO. V. ME. IN. 32.

IVSTITIA. PACEM. COPIAM. PAX. ATTVLIT. *In medio Juſtitia in throno ſedens cum enſe, & lancibus: In læva mulier face*

a *Bomplan. in rit. pag.* 16.
b *Annalium tom.* I.
c *Annal. Greg. XIII. tom.* 2.

ce arma comburens: In dextra, mulier cum cornucopiæ, & ſpicis; In exergo: 1579. [3]

Recte *Luchius* [a] iis verbis, & ſymbolis deſignari putat ſeditiones, & turbas, quibus Januenſis Reſpublica vexata eſt, & in maximum diſcrimen adducta ambitione Nobilium; nam adſcripti antiquiori Ordini (Porticum vetus dicunt) alios recentiores Nobiles (ſeu *novæ porticus*) a muneribus quibuſdam arcere conabantur, reclamantibus iſtis, & acerrime obſiſtentibus, ita ut non contentione ſolùm, ſed armis jam decertaretur. Opportune Pontifex Moronum Cardinalem Januam miſit, qui non ſine maximo labore tumultum ſedavit, animoſque compoſuit. Interea Gregorius Henrico Galliarum, & Philippo Hiſpaniarum Regibus ſuaſit, ne Januenſium rebus ſe immiſcerent: alia quoque Pontifex, ut ejus annales habent, in eam urbem contulit beneficia, quibus aucta eſt Reſpublica, commercium reſtitutum, & cives longâ pace, & quiete donati.

XXXV.

33. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. BONON. *Caput nudum, cum pluviali arabici operis; ſubtus:* S. P. Q. B.

LEVATA. ONERE. PATRIA. *Mulier armata ſtans cum vexillo, libris, & armis ſtratis, & ab alio latere aliquot rudera.* [4]

Primis Pontificatus ſui annis Gregorius demoliri juſſit *Caſtrum Francum*, quod Bononiæ erat infeſtum; in cujus beneficii memoriam aurea, & argentea Numiſmata a Bononienſibus ſunt cuſa, in quibus munitiones demolitas cernere erat [b]; Procul dubio, quod damus Numiſma, unum ex iis eſt.

XXXVI.

36. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

VT. FAMVLV. TVV. GREG. CONSEVARE. DIGNE. *Exterior facies Templi; & in exergo:* 1582. [4]

R. P. Bonannius autumat, deſignari hìc Templum a Pontifice in vico Montis Portii conſtructum prope Tuſculum, S. Gregorio Nazianzeno dicatum, teſte Ciacconio [b], anno MDLXXXII., qui deſignatur in noſtro Numiſmate; ſi quod autem Templum Gregorius in eo vico ædificavit, ſanè aliud eſt ab eo, quod modo exſtat. Hoc enim a fundamentis excitavit Johannes Baptiſta Burgheſius loci Dynaſta impenſis LXX. millibus aureorum, Architecto Franciſco Raynaldo.

XXXVII.

40. GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Caput nudum, cum*

a *Sylloz. Numiſm. pag.* 256.

cum pluviali, in quo S. Andreæ crucifixio; ſubtus: LAV. PARM. VIATORVM. SALVTI. ANN. DNI. MDLXXX. *Pons in flumine, & fluvii ſignum jacens cum urna, & gubernaculo; ſupra illud legitur:* PALIA. [4]

Repræſentatur hìc Pons ſupra *Paliæ* flumen prope Aquampendentem in limitibus ditionis Eccleſiaſticæ, & Etruriæ, ſub Gregorio XIII. conſtructus. Hujus tantum rudera ſuperſunt, cum hoc diſticho:

Omnia, dic, læta eveniant, & fauſta, Viator,
Gregorio, tutum qui tibi fecit iter.

In annalibus hujus Pontificis noviſſimè editis [a], Pons iſte conſtructus legitur anno MDLXXIII. his verbis: Magna diligentia (Gregorius) vias, Ponteſque reſtaurari curavit; Horum unus exſtructus fuit in Paliæ rapidiſſimo torrente ad Aquampendentem. At hoc factum eſt, juxta noſtrum Numiſma, ſeptimo poſt anno, nempe MDLXXX.

XXXVIII.

GREGORIVS. XIII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Eadem effigies, ac in præcedenti.* 41.

VIATORVM. SALVTI. ANN. DNI. MDLXXIX. *Pons ſupra flumen, in inferiori parte caput Bovis.* [4]

Ex ſupra memoratis *annalibus* [b] conſtat, qui fuerit iſte Pons; *Alium*, dicunt, *conſtruxit Pontem in via Flaminia prope Forum Livii in flumine dicto*, il Montone, *in quo Viatores ſæpe periclitantur*. Etiam hìc Auctor errat, quum notet annum MDLXXIII., pro an. MDLXXIX., qui Numiſmati inſcribitur. Tauri caput, apud Veteres fluminis erat ſymbolum [c].

XXXIX.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Caput nudum cum pluviali, in quo multi Pontificem in throno exiſtentem adorantes.* 42.

PORTVS. CENTVMCEL. INSTAVR. VRBEMQ. VALLO. AVXIT. *Portus Centumcellenſis adſpectus.* [5]

Hæc poſtica quum conſpiciatur etiam in Numo Pii IV., Bonannio ſuſpecta eſt, potiſſimum, quod nullibi monumenta Gregorii Centumcellis viderit: ſed immeritò, habemus enim ex annalibus mox laudatis [d], anno MDLXXVIII. Gregorium Centumcellas petiiſſe, & ad eum portum e Tiberi aquas novo alveo deducere meditaſſe, ut in-

T de

a *Lib. 11. pag. 107.*
b *Lib. 11. pag. 107.*
c *Oſſel. Numiſ. Bonnier. Mythol.*
d *Lib. VII. pag. 376.*

de Naves Romam commodiùs appellerent : ſed opus minime aggreſſus eſt, quod impoſſibile nedum difficile peritorum ſententiâ factu eſſet ; Itaque nihil prohibet, quin Numiſma genuinum reputemus, fortaſſe verò formâ Numi Pii quarti artifex uſus eſt, ut citius Numum ederet.

XL.

43. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*
Adſpectus Ædium Senatoris in Capitolio, & infra : S. P. Q. R. [4]
Tria circum Capitolii aream Palatia ſita ſunt, quod in medio eſt, Bonifacius IX. ædificavit, Gregorius XIII., & Clemens VIII. ampliarunt, ornaveruntque. Præcipuus Architectus horum ædificiorum Bonarròtius fuit, ſed non omnia perfecit. Duplices ſcalas, per quas ad idem Palatium eſt aditus, necnon Lacum iis adjacentem mirificè ornatum Porphiretico Romæ ſigno, & Nili, Tiberiſque ſtatuis, ipſe adhuc vivens ædificavit Pio IV. Pontifice. Cæteras ejus Palatii partes, nempe primi ordinis feneſtras Jacobus a Duce, ſecundi ordinis Hieronymus Rainaldus ornarunt [a]. Palatia verò, quæ in areæ lateribus exſtant, Innocentius X., & Alexander VII. Laurentii Bernini cura ad Bonarrotii delineationes perfici curàrunt.

XLI.

44. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*
S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. *intra coronam lauream.* [4]
Gregorii Statua Senatus Decreto in Capitolio erecta, etiamnum in atrio Senatoris viſitur : Ei adpoſita Epigraphe ſatis demonſtrat, ob beneficia in Populum Romanum collata Gregorium Optimi Principis nomine meritò donatum.

GREGORIO. XIII. PONT. MAX.
OB. FARINAE. VECTIGAL. SVBLATVM
VRBEM. TEMPLIS. ET. OPERIBVS. MAGNIFCENTIVS
EXORNATAM
H-S. OCTINGENTIES
SINGVLARI. BENEFICENTIA
IN. EGENOS. DISTRIBVTVM
OB. SEMINARIA. EXTERARVM. NATIONVM
IN. VRBE. AC. PEN. TOTO. TERRARVM. ORBE
RELIGIONIS. PROPAGANDÆ. CAVSA. INSTITVTA

OB

a *Roma Moder. pag. 5.*

OB. PATERNAM. IN. OMNES. GENTES. CHARITATEM
QVA. EX. VLTIMIS. NOVI. ORBIS. INSVLIS
IAPONVM. REGVM. LEGATOS
TRIENNII. NAVIGATIONE
AD. OBEDIENTIAM. SEDI. APOSTOL. EXHIBENDAM
PRIMVM. VENIENTES. ROMAM
PRO. PONTIFICIA. DIGNITATE. ACCEPIT.
S. P. Q. R.

XLII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio, manu benedicens.* 45.

S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. *Turris Capitolinæ adſpectus; In medio:* ANN. DNI. MDLXXIX. [4]

XLIII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra; In inferiori verò parte:* IO. V. ME. IN. 46.

S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. *Idem adſpectus.* [4]

Ædibus Senatoris in Capitolio imminet alta Turris a Gregorio XIII. erecta an. MDLXXIX. [a], ut ex Numiſmatibus, & inſignibus, quæ in ea viſuntur, apparet; Magna nola, quæ in ea eſt, nonniſi tempore Bacchanaliorum pulſatur, ad indicenda ſpectacula,& quum Populo Principis mors eſt annuncianda, & tandem, quum reus aliquis morti a Senatore damnatus, ad patibulum ducitur. Nullus, quod ſciam, hiſtoricus hæc hujus Pontificis ædificia memorat, quorum memoriam Numiſmata tantum nobis ſervarunt.

XLIV.

COLLEGIVM. OMNIVM. NATIONVM. SOC. IESV. EXTRVXIT. GREGORIVS. XIII. AN. PON. X. *Pontificis effigies cum triplici Regno, pluviali arabicè ornato, manu benedicens.* 47. 48.

IHS. SACERDOS. MAGNVS. IN. VITA. SVA. SVFFVLSIT. DOMVM. ET. CORROBORAVIT. TEMPLVM. IN. DIEBVS. IPSIVS. EMANAVERVNT. PVTEI. AQVARVM. ECCL. L. [3]

XLV.

GREGORIVS. XIII. AN. PON. X. SOCIETATIS. IESV. GENERALE. COLLEGIVM. EXTRVXIT. ET. DOTAVIT. *Pontificis effigies cum camaleucio, & pallio brevi.* 49. 50.

a *Roma Moderna tom. 2.*

BONAS. ARTES. ALIT. ET. VERAE. RELIGIONI. SVBIICIT. GREGORIVS. *Mulier ſedens ſuper aram cum Cruce in manu; circa illam quatuor aliæ mulieres genibus flexis, una cum Calice in manu, altera cum globo, reliquæ cum libris apertis.* [3]

XLVI.

51. 52. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. COLLEGIVM. SOCIETATIS. IESV. OMNIVM. NATIONVM. SEMINARIVM. PRO. SVA. IN. CHRISTIANAM. RELIGIONEM. ET. ORDINEM. ILLVM. PIETATE. A. FVNDAMENTIS. EXTRVXIT. ET. DOTAVIT. AN. SAL. CIƆIƆLXXXII. PONT. SVI. X. ROMAE.

SEMINANS. IN. BENEDICTIONIBVS. DE. BENEDICTIONIBVS. ET. METET. *Pontifex in throno ſedens cum pluviali, & Regno, multos Jeſuitas adſtantes benedicit; in parte ſuperiori faſcia, in qua legitur:* ITE. OPERAMINI. IN. VINEA. DOMINI. [2]

XLVII.

53. 54. GREGORIVS. XIII. AN. PON. X. GENERRALI. COLLEG. SOCIETATIS. IESV. ROMAE. EXTRVCTO. ET. DOTATO. *Effigies cum camaleucio, brevi pallio, & manu in ſignum benedicendi.*

GREGORIO. PASTORI. OPTIMO. PATERNA. CARITATE. OVES. PASCENTI. *Pontifex genibus flexis cum pluviali, habet regnum in terra depoſitum, multaſque oves ante illum; procul viſitur ædificium; & inter nubes Chriſtus, qui manu ei indicat verba:* PASCE. OVES. MEAS. *quæ infra nubes conſpiciuntur.* [2]

XLVIII.

55. 56. GREGORIVS. XIII. AN. PON. X. COLLEG. SOC. IESV. OMNIVM. NATIONVM. GRATIA. FVNDATO. DE. RELIG. ET. LIT. OPT. MER. *Caput nudum cum pluviali, in quo icon ſtans.*

VT. ERVAT. PRAEDAM. CAPTIVORVM. FRATRVM. ABRAHAM. TRECENTOS. VERNACVLOS. EXPEDITOS. NVMERAT. *Armatorum Grex, quos Abraham incedere jubet.* [2]

XLIX.

57. *Eadem effigies, & inſcriptio, ac in præcedenti.*
Idem emblema; at hic Abraham quatuor armatos milites ducit. [3]

Sex

Sex a nobis memorata Numiſmata, cuſa fuerunt in memoriam fundationis Collegii Romani a Gregorio XIII. erecti, Ammannato Architecto. Muri lateritii ſunt, ſed egregii operis, frons Tiburtino lapide ornata, in qua nomen Pontificis inſcriptum eſt, addita epigraphe: GREGORIVS. XIII. RELIGIONI. ET. BONIS. ARTIBVS. Amplum habet atrium eleganti porticu circumſeptum, ſcalas, aulamque magnificentiſſimas, Gymnaſia, ſacraſque ædiculas, quibus adoleſcentes ad ſtudia, & pietatem inſtruuntur: quod reliquum eſt Patres incolunt, quibus etiam præſto eſt Bibliotheca optime inſtructa, acceſſione factâ librorum Jo: Bapt. Coccini S. Rotæ Auditoris, qui iiſdem Patribus eos legavit. Demum nobile Muſeum ſumma ædificii pars continet, infima verò officinam undique conquiſitis Pharmacis electiſſimis refertam. Menſe Januario anni MDLXXXII. primum lapidem poſuit Card. S. Sixti Pontificis Fratris filius; In hujus annalibus ita de hac fundatione ſcribitur [a]: Romæ etiam Generale omnium Nationum Collegium fundandum cenſuit; Ideoque Patrum Jeſuitarum Collegio attribuit Abbatiam Claravallenſem Sfortiæ obitu vacantem, & magno pretio Inſulis conterminis eorum Collegio coemtis, viiſque clauſis, regale ædificium auſpicatus eſt, aſſignato ſuper redditibus Cardinalium Nepotum ad viginti annos aureorum 7000. penſione.

In ſecundo Numiſmate adeſt religio, cui propria ſtudia offerunt Theologia, Matheſis, Philoſophia, & Poeſis. In tertio Pontifex, qui aliquot Societatis Jeſu Sacerdotes prædicatum mittit; Huic rei adludit etiam quintum, & ſextum Numiſma per Abraham, qui aliquot Milites mittit ad Fratres ſervitute hoſtium liberandos. In quarto tandem Numiſmate legitur Redemtoris præceptum S. Petro datum, & ejus Succeſſoribus. Numiſma ſimile XLIV. vidi, cum camaleucio, & brevi pallio.

L.

GREGORIVS. XIII. PO. MA. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi, & manu, quâ benedicit.* 58.

IVVENT. GERMANICAE. *Ædificii adſpectus, in cujus veſtibulo Jeſuitæ Juventutem advenientem recipiunt; in Epiſtylio legitur:* COLLEGIVM. [4]

Hoc Numiſma ex ære deargentato conſpexi apud Marchionem Lucatellium. Collegium Germanicum inſtituit, S. Ignatio ſuadente, Julius III.; ſed anguſtum, & exiguos habens redditus, Gregorius

a *Lib.* X. *pag.* 228.

rius XIII. Immunitatibus, Privilegiis, largoque cenſu donavit, annuos enim aureos decem mille [a] a R. Cam. ſolvendos eidem aſſignavit, uſquedum bonis ſtabilibus potiretur; Jure igitur Fundator dici poteſt, præſertim quod Nuncios Apoſtolicos monuerit, ut Romam primæ Nobilitatis Juvenes ad hoc Collegium mitti curarent. Anno MDLXXV. [b] ædes S. Apollinari proximas, quas jampridem Columnenſis familia poſſederat, & Cardinalis Guillelmus Eſtoutevillæus Epiſcopus Rhotomagenſis ampliaverat, ei attribuit, quum anteà certas ædes non haberet, Cardinalibus Lotharingico, & Alexandrino Titularibus, qui ſe oppoſuerant, eorum auctis redditibus, ſedatis. Tandem anno MDLXXVIII. [c] licet jam Collegium XVII. millia aureorum annua haberet, eidem univit Monaſterium, Eccleſiam, & Hoſpitale S. Stephani in Monte Cœlio, amotis inde Fratribus Ordinis S. Pauli primi Eremitæ Hungaricæ Provinciæ; juſſit tamen, ut inter Germanos alumnos reciperentur etiam Hungari, indeque Collegium Germanicum, & Hungaricum dictum eſt. Ex Numiſmate eruitur, Pontificem frontem Collegii, & Eccleſiæ renovare conſtituiſſe, quod poſteà morte præventus non eſt exequutus. BENEDICTUS XIV. novum Templum, quod vetus informe, humidumque foret, conſtrui juſſit, principemque aram ſuâ impensâ ſe ædificaturum profeſſus eſt, & quidem Pontifice dignam. Idem XII. Kal. Sept. an. MDCCXLII. magnifico apparatu in novi ædificii area ſericis velis circumſepta, tectaque ad Templi ſpeciem, ſacrum fecit, & Eccleſiaſtico ritu primum in fundamentis lapidem poſuit.

LI.

59. GREGORIVS. XIII. PONT. OPT. MAXIMVS. *Caput nudum, & pluviale, in quo Chriſtus e littore S. Petrum in navi ſtantem appellat; Subtus:* L. PAR. IN.

ANNO. RESTITVTO. MDLXXXII. *Draco, qui caudam ore prehendens, circulum corpore conficit, intra quem caput Arietis cum ſerto, ad Encarpi formam.* [4]

Inter alia, quæ ſummam Gregorio laudem compararunt, illud præcipuum fuit, quod, ejus curâ, Julianus annus ad rectam rationem redactus ſit, & Kalendarium reſtitutum, opus ſane maximum, diuque exoptatum, ſed, quod difficillimum haberetur, a nemine ad id tempus tentatum. Cauſa corrigendi fuit [d], quòd ſolemne Paſchatis

a *Annal. Gregor. tom. 1. pag. 76.*
b *Ibid. pag. 157.*
c *Ibid. pag. 256.*
d *Annal. tom. 2.*

tis feſtum, juxta Nicænum Concilium celebrandum Dominico die Vernum Æquinoctium inſequenti, non amplius indicto tempore celebraretur; Æquinoctium enim Vernum ad corrupti Kalendarii tabulas non in xx., & xxi. diem Martii incidebat, prout recta temporis ratio poſtulabat, ſed ad diem x., & xi. ejuſdem menſis paulatim adſcenderat. Quare Gregorius, ut errori mederetur, præſtantiſſimos accivit Mathematicos, quos inter Vincentius *Laureus*, & Chriſtophorus *Clavius* eminebant. Epactarum Cyclum ab Aloyſio *Lilio* Calabro adinventum ab iis in trutinam revocari juſſit; hi mandato obſequuntur, Lilii inventum ipſis, & Europæ Academiis probatum, Pontifici exponunt; qui Kalendis Majis anni MDLXXXII. editâ Conſtitutione, Kalendarii correctionem indixit, & ab eodem anno x. dies auferri juſſit, itaut inſequentis Octobris dies v. haberetur, ac ſi eſſet xv. Ad hæc, ne lapſu temporis iterum vetus error irreperet, voluit, ut in poſterum (ſervatâ quidem conſuetâ ratione interkalandi unum diem quarto quoque anno) non omnes anni centeſimi eſſent biſſextiles, ſed primi tres centeſimi poſt annum 1600., communes eſſent, dierum videlicet tantum 365., taleſque forent anni 1700. 1800. & 1900. inſequens verò annus 2000. biſſextilis eſſet, eademque ratio in futuris quibuſve quaternis ſæculis ſervaretur. Huic Conſtitutioni obtemperavit Italia, deinde Hiſpania, Polonia, aliæque Regiones; renuerunt Hæretici, ne Pontifici obſequi viderentur, eam tamen reſtitutionem recte, & rite factam non inficiantur, licet hiſce temporibus nova indigeat Kalendarium correctione, juxta aliquot Aſtronomos [a]. Jure igitur hoc Numiſma, quod deauratum conſpexi, in Pontificis Gregorii honorem cuſum eſt, in quo caput Arietis principium anni indicat, qui incidit in Vernum Æquinoctium, quo tempore Sol Arietis ſignum attingit. Draco, qui Pontificis Stemma eſt, caudam ore prehendens, juxta Ægyptiorum, & Phœnicum Theologiam [b], indicat Solis curſum, quia quum ſpiralis ſit ejus via, nunquam finem habet. Aliud Numiſma cum pluviali Pontificis arabice contexto etiam vidi.

LII. 9.

GREGORIVS . XIII. PONT. MAX. ANN. VII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

VI-

a *Diſſert. Jac. Bettazzi de Paſchate &c. Manfredi. Lucia &c.*
b *Kircher. in Oedip. Ægyp.*

VIGILAT. *Draco, in limine portæ, e latere verò:* AN. DÑI. MDLXXIX. [4]

LIII.

10. *Simile Numiſma, non adpoſito tamen anno.* [4]

LIV.

13. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SPES. OPIS. EIVSDEM. *Draco haſtâ elevatus, circa illum multa tabernacula, variique a ſerpentibus morſi, illum reſpicientes.* [4]

LV.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

VTRVMQVE. PRAESTAT. *in faſcia quadam, quæ Caducæum circumdat, & cornucopiæ, in quorum medio eſt Draco.* [4]

LVI.

14. GREGORIO. XIII. PONT. MAX. S. P. Q. B. *Effigies, ut in præcedentibus.*

PRO. CVNCTIS. *Draco in colle poſitus in aliquot ruderum cuſtodiam.* [5]

Omnia hæc Numiſmata miram oſtendunt Gregorii vigilantiam, pro paſtorali, qua fungebatur in Chriſti Eccleſia, dignitate, ſumta occaſione ab ejus Stemmate, in quo Draco, a veteribus Hortorum Heſperidum Cuſtos creditus [a]. Eorum tertium Hebræos indicat in deſerto a ſerpentibus morſos, & in ſerpentem æneum oculos figentes, ut ſanarentur; Hìc verò pro ſerpente Draco viſitur, Pontificis Stemma, cujus auxilio Romana Urbs, & Orbis Chriſtianus a multis calamitatibus, a quibus affliċtabatur, tunc temporis liberari ſperabat. Quartum minori modulo fortaſſe a Bononienſibus cuſum eſt, quum Gregorius Pontificatum iniret, ut ſupra memoravimus; in eo oſtenditur *Caſtri Franci* demolitio [b], omnibus magnopere deſiderata, quod declaratur ab emblemate: PRO. CVNCTIS. ideſt, ad quietem cunċtis procurandam.

LVII.

11. GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

OPTIME. REGITVR. *Navis gubernaculum, in cujus vertice Draconis caput.* [4]

Indicatur hìc gubernaculum Navis Apoſtolicæ a Gregorio Pontifice, qui per Draconem deſignatur, moderatæ. Gubernaculum fuit apud

---

a *Bannier. Mitholog.*

b *Annal. tom. 1.*

apud Veteres, ut cuique notum eſt, ſymbolum [a] Providentiæ, & Imperii. Gregorii verò Providentia a Bomplanio [b], Oldoino, & in ejus Annalibus memoratur. Ut ſummatim dicamus, Gregorius maximo ſtudio ejiciendis ab Italia Hæreticis incubuit, diuque de ea re cum Sabaudiæ Duce egit. Profecto nil intentatum reliquit in Germania, in Spirenſibus, Herbipolenſibus, Baſilæenſibus, Argentoratenſibus comitiis. Omnem lapidem in Gallia contra Hugonottos movit. Ut Catholicam Fidem [c] Hiberniæ reſtitueret, omnes conatus adhibuit. Merito igitur hiſce de cauſis vigilantiſſimus Cuſtos, Paſtor, & Nauta omnibus habitus.

LVIII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 69.

MONASTERIOR. ECCLESIARVMQ. CONSERVATORI. FVNDATORIQ. CARD. PROTECT. GVBER. ET. CONFRATRES. DOMVS. PIAE. DIC. MDLXXXII. [4]

R. P. Molinetius hoc refert Numiſma, a Confratribus Piæ Domus captivorum fortaſſe cuſum. Hanc inſtituit Societatem ann. MDLXXV. P. Tallerius Jeſuita, ut captivis conſuleret, eiſque non tantum eleemoſynis opem ferret, ſed & eorum cauſas patrocinaretur, & ad triremes temporaria tamen pœna damnatos liberaret. Fratres hi Collegium habent in Eccleſia S. Johannis de Pinea a Gregorio XIII. illis anno MDLXXXII. conceſſa, ſub titulo Archiconfraternitatis. Ad hoc eſt præſens Numiſma cuſum.

LIX.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 61.

GREGORIO. XIII. P. M. OPT. PRINCIPI. HVGONI. BONCOMPAGNO. BONONIENSI. ANN. DNI. MDLXXVII. S. P. Q. R. [4]

Jure gratum ſuum animum hoc Numiſmate expreſſum voluit in hunc Pontificem S. P. Q. R.: hoc enim anno cum pleræque Europæ partes, quin etiam Italiæ, nempe Calabria [d], & Meſſana, peſte ſæviſſima affligerentur, ut a ditionis Eccleſiaſticæ Provinciis morbum arceret, incolumeſque redderet, oras maritimas, & fines Neapolitano Regno adjacentes diligentiſſime cuſtodiri mandavit,

V nec

a *Videſis Mediobar. Auguſt. Oyſel. Numiſm.*
b *In vita. Palatius in vita.*
c *Annal. tom. 1. & 2. per tot.*
d *Videas annal. Greg.* XIII. *tom.* 1.

nec minori ſtudio divinam opem implorari juſſit publicis ſupplicationibus indictis. Inſuper ingraveſcente annona vetuit eo anno, ne ab Eccleſiaſtica ditione frumentum [a], aliaque ad victum neceſſaria extraherentur, eoque pacto imminenti periculo occurſum eſt.

LX.

60. GREGORIVS. XIII. PONT. OPT. MAX. *Caput nudum, & pluviale, in quo Chriſtus Petrum e navi arceſſens.*

AB. REGIBVS. IAPONIOR. PRIMA. AD. ROMA. PONT. LEGATIO. ET. OBEDIENTIA. 1585. *In ſummitate, Cherubim caput.* [4]

Hic annus, Pontificis ultimus præ aliis memorabilis fuit, quod Legati ab Inſulis Japonicis ad Romanum Pontificem primùm miſſi fuerint. In annalibus ampla legitur hujus legationis deſcriptio; dicam tantùm [b], *Manzium Itum*, Agnatum, & Legatum fuiſſe Regis *Bungi* Franciſci, & Michaelem *Gingivam*, Conſobrinum, & Legatum *Omuræ* Principis Bartholomæi: his additos duos alios illuſtres viros, Martinum *Faram*, & Julianum *Nacauram*: Hi x. Kal. Mart. anni MDLXXXII. ab Japonicis Inſulis egreſſi, Lisbonam Occidentalem VI. Idus Sextiles an. MDLXXXIV. pervenerunt [c], inde Romam XI. Kal. Apriles anni MDLXXXV.; quam Urbem magna, nec unquam viſa pompâ ingreſſi, in Aula Regia publice a Pontifice excepti ſunt, coram Sacro Senatu, immenſoque Populo: ibi lectis Litteris Franciſci *Bungi*, & Protaſii *Arimæ* Regum, necnon Bartholomæi *Omuræ* Principis, poſt perelegantem orationem a P. Gaſparo Conſalvo S. J. habitam, Pontificis pedes oſculati ſunt, atque in lacrymas effuſi amplexati, qui paucis, ſed clementiſſimis verbis eis reſpondit: & die illo in Palatio Apoſtolico commorati ſunt in manſionibus Cardinalis S. Sixti Pontificis Fratris Filii.

LXI.

63. GREGORIVS. XIII. PONT. MAXIMVS. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & pallio brevi.*

VENITE. AD. ME. OMNES. ET. EGO. REFICIAM. VOS. *Pontifex aliquot genuflectentes benedicens.* [4]

Hoc etiam Numiſma demonſtrat zelum eximium, quo Pontifex oves de-

---

a *Annal. lib.* VII. *pag.* 373.
b *Annal. lib.* XIII. *pag.* 393.
c *Lib.* XIII. *pag.* 407.

deperditas revocare ſatagebat, inventaſque eleemoſynis, redditibuſque alere [a].

LXII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 62.

NON. EST. QVI. SE. ABSCONDAT. A. CALORE. EIVS. *Sol in medio Zodiaco, ſuis radiis Stellas, Planetas, Orbemque terraqueum illuminans.* [4]

Hoc fuſum Numiſma, a R. P. *Oldoino* [b] adductum, memoriæ Gregorii Pontificis fuit dicatum, e Pſalmo XVIII. ſumtâ Epigraphe, qua Gregorii deſiderium exprimitur [c], veram Religionem ſervandi, pro qua nec laboribus, nec ſumtibus unquam pepercit.

LXIII.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

R. VINDICATA. LIBERTAS. — CONCORDIA. MDLXX. [4]

In Catalogo Hermanni *de Vos* hoc conſpicitur Numiſma. Illud ego falſum credo, præſertim quia annus MDLXX. ibi inſcriptus eſt, cum Pontifex Gregorius nonniſi anno MDLXXII. Pontificatum adeptus ſit.

LXIV.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. A. VIII. *Pontificis caput nudum, duabus ſtantibus iconibus in pluviali.*

EGO. SVM. LVX. MVNDI. *Salvatoris caput.* [4]

LXV.

Effigies Pontificis ſine epigraphe.

Chriſtus in Templo cum ſenioribus Hebræorum diſputans: ſine epigraphe. [4]

Numiſma apud Hameranos vidi, ſed morte Pontificis, vel Artificis aliquo fato minime ad perfectionem redactum.

a *Annal. lib.* XIV.
b *In addit. pag.* 44.
c *Annal. lib.* XIV.



FElix Perettus Frater Minorum Conventualium, a Patria ſumto cognomine, Cardinalis Montaltus dictus, Pontifex electus VIII. Kal. Majas anni MDLXXXV. Sixtus V. dici voluit; obiit VI. Kal. Septemb. anni MDXC., & in magnifico Sacello apud S. Mariam Majorem ſepultus eſt, hoc addito epitaphio ſub ejus Statua.

SIXTO. V. PONT. MAX. EX. ORD.
MINOR. ALEXANDE. PERETTVS
S. R. E. CARD. VICECAN. EX. SO
RORE. NEPOS. PERFECIT.

I.

44. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. I. *Caput Pontificis barbatum, & nudatum, cum arabici operis pluviali.*

PIVS. V. PONTIFEX. MAX. *Caput nudatum cum pluviali, in quo ara, & circa illam aliquot perſonæ: In inferiori parte ſiglæ:* F. P. [5]

Quum adhuc regularem vitam profiterentur, Sixtus, & Pius mutua junctiſſimi fuerant amicitia. Pius Pontifex factus per litteras Apoſto-

ſtolicas, Sixtum, tunc Fr. Felicem Perettum, apud Hiſpanos commorantem, Vicarium Generalem ſui Ordinis elegit, paulo poſt Sanctæ Agathæ Epiſcopum, ac demum Cardinalem creavit, & ad Firmanam Eccleſiam tranſtulit. Sixtus viciſſim beneficiorum memor in ſuo Sacello nobile Sepulchrum Pio exſtruxit. Hoc Numiſma eſt fuſum.

II.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. ANNO. II. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo icon ſtans.* 9.

VIGILAT. SACRI. THESAVRI. CVSTOS. MDLXXXVI. *Arca, ſuper qua Leo ſedet, qui anterioribus pedibus tres montes, & Stellam Pontificis Stemma tenet.* [4]

III.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. AN. III. *Effigies, ut in præcedenti.* 10.

SACRA. OCVLO. SPECTAT. IRRETORTO. ANNO. III. MDLXXXVII. M. *Arca a Leonibus elata; ſupra eam Leo, qui retrò reſpiciens pedibus anterioribus tres montes, & Stellam tenet.* [4]

IV.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. AN. IIII. *Effigies, ut ſupra.* 11.

SACRA. OCVLO. SPECTAT. IRRETORTO. *Arca ſubnixa fulcro, Leonis pedes referenti; in medio Pontificis Stemma, hoc eſt ſupra Leonem tres montes, & ſtella: In inferiori parte:* ROMA. MDLXXXVIII. [4]

Ad hæc Numiſmata exponenda, aliqua, quæ in Sixti vita leguntur, adducam [a]: *Primo Pontificatus anno in Arce S. Angeli decies centena millia aureorum invexit, & lege cavit, ne ex ſumma quidquam impenderetur, præter quam ſi ad Terram Sanctam e Turcharum manibus vindicandam, Chriſtiani Principes claſſem paraſſent, ipſaque ad Turcharum littora appulſa eſſet; Item quum ita fames Orbem occuparet, ut Populo magna immineret calamitas; vel peſtilentia graſſaretur, vel aliqua Chriſtianorum Provincia ab Infidelibus oppugnaretur; vel Eccleſiaſticæ ditioni bellum intentaretur, hoſteſque propinquarent; vel tandem ſi Urbs aliqua ad Eccleſiæ ditionem reverſura, nonniſi illo theſauro recuperari poſſet.* Ipſe Sixtus ſe hæc omnia ſervaturum jurejurando ſpopondit, editâ Conſtitutione anno

a *Antonius Cicarell. in vita Sixti V. poſt Platinam tom. II. pag. 627.*

no MDLXXXVI. quâ cavit, ut Succeſſores etiam, & Cardinales idipſum promitterent, additâ ſimilis jurisjurandi religione. Ad ærarium cuſtodiendum ſex fieri juſſit ſeras, totidemque claves, eas ſex ſummatibus viris cuſtodiendas tradi, nempe tribus Cardinalibus, qui in ſuis ordinibus antiquiores eſſent, Cardinali Camerario, Decano Clericorum Cameræ Apoſtolicæ, & Theſaurario Generali. Tertio Pontificatus anno totidem ibidem invexit aureos, totidemque quarto, ut Numiſmata oſtendunt. Præterea XX. centena millia, itaut moriens L. centena aureorum millia in Arce eſſent. De ſumma, quam primò in ærarium hoc intulit, Conſtitutio fidem facit: de ſecunda acta Conſiſtorialia III. Idus Septemb. an. MDLXXXVII., de tertia acta prid. Id. April. an. MDLXXXIX. ſignata.

Succeſſores Pontifices hac pecunia uſi ſunt, quum ad Sixti mentem ipſis fas eſſe cenſuerunt; quin immò noſtro ævo Clemens XI., ut aſſeritur, quod prius extraxerat, reſtituit. Ea occaſione oblata, plerique penitiorum notitiarum curioſi arcam in noſtris Numiſmatibus expreſſam ferro cinctam, & ſex clavibus obſeratam conſpexere, & ad fidem Archetypi delinearunt.

V.

3. SIXTVS . V. PONT. MAX. AN. II. MDLXXXVI. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo icon ſtans; Infra vero*: M. B.

SIC. OMNIA. TVTA. *Camporum adſpectus cum vicis, & ædificiis. Leo anterioribus pedibus claves decuſſatas tenens, in quarum medio ſtella: claves haſta ſuſtentat tribus montibus infixa: E nubibus fulmina erumpunt.* [4]

R. P. *Molinetius* [a] Epigraphem in Numiſmatis inferiori parte collocavit, quam in area poſitam conſpeximus. Deſignatur autem per Numiſma Pontificis cura, quâ Eccleſiaſticam ditionem [b] a graſſatoribus infeſtatam, ea peſte liberavit, quæ Deceſſoris nimia manſuetudine ſupra modum aucta erat. Pontificatum auſpicatus, Conſtitutione, quæ incipit [c], *Hoc noſtro Pontificatus initio*, multa in eos ſtatuit. Hiſce ſignis exponitur in Numiſmate vigilantia Pontificis, Leo quippe vigilantiæ ſymbolum eſt; claves, & fulmina ipſius auctoritatem ſignificant, qua Urbes, viaſque a periculis tutas reddidit.

VI.

a *In loco. Mutio Panſa della Lib. Vatic. pag. 105.*
b *In vita poſt Plat. tom. 2.*
c *Bull. 491.*

VI.

SIXTVS . V. PONT. MAX. AN. II. 1586. *Caput nudatum, & omnia, ut numero præcedenti.* 27.

SACRA . PROPHANIS. PRÆFEREND. *Baſilicæ Vaticanæ adſpectus cum Obeliſco ante illam.* [4]

Rollius in adnotationibus [a] ad *Ovverbeckii* antiquitates in Anglia editas, hoc adducit Numiſma: ſed Epigraphem anticæ partis male exprimit.

Conſpicitur hìc Obeliſcus Vaticanus a Sixto V. e Neronis Circo translatus, & in foro ante Divi Petri Baſilicam erectus, Equite Dominico Fontana Architecto. De hoc Obeliſco, ejuſque hiſtoria, artificio, & erectione Bonannius, Bargæus, & Carolus Fontana pluribus agunt; ejus altitudo a Crucis ſummitate ad ſolum eſt cxx. palmorum, & ſemis. In Baſi legitur vetus Inſcriptio Tiberii juſſu inſculpta, ut & binæ a Sixto adjectæ. Sub Innocentio XIII. Serta, & Aquilæ æreæ, quæ circa illum viſuntur, adjectæ ſunt. Supra Obeliſcum Crux etiam ærea eminet, quæ, quòd vetuſtate collaberetur, præteritis annis inſtaurata fuit. Adſcenſum ad culmen Obeliſci facillimum paravit Vir eximius Nicolaus *Zabaglia*, eoque mirabilis, quod ipſe rudis, & illiteratus firmiſſimis contignationibus machinas exſtruxerit, quas Architecti ne excogitarent quidem; indeque factum vidimus, ut ipſe exiguo pretio moles maximas amoverit, alioque tranſtulerit, quod alii, qui inter artifices primas tenere cenſentur, nonniſi maximâ impensâ præſtitere. Eas machinas æri inciſas publici juris fecit Nobilis Vir Lælius Coſattus Romæ anno MDCCXLIII.

VII.

SIXTVS . V. PONT. MAX. *Effigies nudata cum pluviali, in quo quidam ſtans.* 28.

CÆSARIS . OBELISCVM . MIRÆ. MAGNIT. ASPORTAVIT. ATQVE. IN. FOR. D. PETRI. FELICITER. EREXIT. AN. D. MDLXXXVI. *Obeliſcus Vaticanus.* [4]

Eques Fontana [b] ad Obeliſcum collocandum in foro, fundamentum quadratum, LX. palmos latum, & palmos XXXIII. profundum jecit, replevitque opere cæmentitio. Duo hæc Numiſmata ex argento, & ære in illud injecta ſunt. Huic fundamento ſuperimpoſita fuit

a *Pag. 185. Jobert. Scienc. des Medaill. pag. 21. edit. 1739.*
b *Fontan. Templ. Vatic. Panſa Bibl. Vat. pag. 98.*

fuit Baſis XXXVII. palmorum: in hujus ſuperiori parte quinque ferrei paxilli erant, in quos per totidem foramina infixus eſt Obeliſcus; in Baſis angulis Leones quatuor æneì ſtellas fronte geſtantes, his Obeliſcus ceu fulcris, ad ſpeciem tamen, innixus eſt. Obeliſco Crux ſuperimpoſita ex ære deaurato, quæ una cum ornatibus alta eſt palmos XXVI., ſola palmos X., ejuſque haſta tranſverſa ad palmos II. in longum extenditur. Haſtarum latitudo eſt VIII. unciarum [a]. Hæc machina erecta fuit IV. Idus Septembres an. MDLXXXVI.

VIII.

13. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. II. *Caput nudatum, cum pluviali arabicè exornato.*

FECIT. IN. MONTE. CONVIVIVM. PINGVIVM. *Tres montes, quorum qui e lateribus ſunt, cornucopiæ, & palmam ſuſtinent, qui in medio, libram enſi erecto adfixam.* [5]

Sumta eſt ex Iſaiæ cap. XXV. Epigraphe hujus Numiſmatis, in quo repræſentatur Liberalitas, & Juſtitia Pontificis, qui licet avaritiæ notâ ab aliquibus inuratur, narrant tamen Hiſtorici, ad L. aureorum millia in dotandis inopibus Virginibus, totidemque in ſublevandis ære alieno obſtrictis, inſumſiſſe. Inſuperque aureorum CC. millia ad comparanda frumenta, ne Urbs fame premeretur [b].

IX.

14. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. II. *Effigies, ut ſupra.*

PERFECTA. SECVRITAS. *Peregrinus jacens ſub arboris umbra.* [5]

Hoc Numiſma refertur etiam a Luchio [c], qui tamen pro AN. II. ſcribit AN. III.

Inter alia Sixti egregia facinora, adnumeranda eſt graſſatorum exterminatio ab Eccleſiaſticæ Ditionis finibus. Hoc Romani non ſolùm Numiſmatibus celebrarunt, ſed etiam denariis. Horum duo argentei anno II. cuſi, unus Juſtitiam referens cum Epigraphe: PVBLICÆ. QVIETIS. PARENS. ROMA; Alter Mulierem ſedentem, ante aram, &: SECVRTAS. PAVPERVM. ROMA [d].

X.

a *Roma Modern. tom. 2. pag. 261.*
b *Maffeius in vita adhuc MSS.*
c *Syllog. Numiſm. pag. 306.*
d *Scilla Mon. Pont. pag. 61. Panſa Bibl. Vat. pag. 10.*

X.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo icon ſtans.* 5.

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Mulier jacens ſupra ſuggeſtum, una manu caput ſuſtinet, altera haſtæ innititur: ante eam Ara, & fax accenſa. In exergo duæ palmæ.* [4]

Eandem obſervavimus poſticam ſub Gregorio XIII., Pio V., Paulo III., aliiſque Pontificibus. Quæ verò cauſa fuerit, cur & Sixti Numiſmati aptata ſit, nos docet inſcriptio ſculpta Baſi Statuæ, Senatus decreto in Capitolio eidem poſitæ, quam hìc damus.

SIXTO. V. PONT. MAX.
OB. QVIETEM. PVBLICAM
COMPRESSA. SICARIORVM. EXVLVMQVE
LICENTIA. RESTITVTAM
ANNONAE. COPIAM. SVBLEVATAM
VRBEM. AEDIFICIIS. VIIS. AQVAEDVCTV
ILLVSTRATAM
S. P. Q. R.

XI.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* L. PARM.

TVTVM. REGIMEN. — ROMA. *Draco.* [4]

Hæc poſtica, quæ ad Gregorium XIII. pertinet, perperam Sixti Numiſmati aptata eſt.

XII.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 12.

IVSTITIA. ET. CLEMENTIA. COMPLEXAE. SVNT. SE. *Duæ mulieres ſe mutuis amplexibus excipientes; duæ haſtæ, totidemque pateræ in ſolo. Omnia intra lauream coronam.* [4]

Hoc Numiſma prorſus apocryphum puto, quum potius Clementi VIII. ſit tribuendum. Simile viſitur ſub Innocentio X.. Emblema male a Bonannio expreſſum ex Caji, & Lucii Cæſarum Numiſmate ſumtum eſt [a].

XIII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. ANN. III. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis; Infra verò:* DOM.... 6.

a *Dialogh. dell' Agoſt. pag.* 105.

EXALTAVIT. HVMILES. *SS. Petrus, & Paulus ſuper duabus columnis: in eorum vertice ſidus; ſubtus:* 1587. [5]

Rollius in adnotationibus [a] ad *Ovverbeckium*, qui Numiſma refert, annum omittit. In eo repræſentantur duæ Statuæ, Columnis Trajani, & M. Aurelii ſuperimpoſitæ [b]. Sixtus Sancti Petri Statuam ſupra Columnam Trajanam, & S. Pauli ſupra Antoninam locavit; Trajanæ ſtylobatam egeſtâ humo detegi juſſit Paulus III., Antoninæ verò eroſam, laceramque refecit Sixtus, qui & Columnam miſere labefactatam reſtituit. Hæ, quæ Senatus decreto Imperatoribus Trajano, & Marco Aurelio Antonino erectæ ſunt, perpetuis ſpiris ab imo baſi ad capitulum operis Dorici ſunt interſtinctæ, & anaglyptico opere Imperatorum geſtis in earum ſuperficie exculptis; ſcalas introrſum habent ſolidas, & in Columnarum marmore cochleatim cæſas, quibus ad verticem eſt aditus, quæque feneſtrellis per intervalla diſpoſitis illuminantur. Columna Trajana alta eſt pedes CLXXXVIII., habet CLXXXV. gradus: Antoninæ altitudo eſt CLXXXV. pedum, gradus habet CXCII.

Prope ſtylobatam Trajanæ Columnæ ad hæc tempora fuerunt fragmina, & quidem ingentia Columnarum, quibus Trajani porticus fulciebatur, quam Conſtantius, quum primo Romam advenit præ cæteris Urbis ædificiis miratus eſt [c], earum diametros erat palmorum ſeptem. Eas modo miſere diſſecant, ut vias, & veſtibulorum pavimenta ſternant.

XIV.

29. SIXTVS. V. PONT. MAX. ANN. III. *Pontifex detecto capite cum pluviali.*

POPVLI. CHRISTIANI. TROPHAEVM. *S. Mariæ Majoris Templi adſpectus, qua Montem Quirinalem reſpicit, cum Sacello Sixtino, & Obeliſco.* [5]

Hic, qui Auguſti Mauſolæum ornaverat, penitùs confractus inventus eſt inter Mauſolæi rudera prope Tyberis ripam ad S. Rocchi [d]. Novus ejus ſtylobates ad XXXII. palmos erigitur, quum ipſe Obeliſcus una cum Cruce, cui dicatus eſt, ad LXVI. pertingat [e]. In eo loci, ubi

a *Pag. 145.*
b *Vide Fabret., & Ciaccon. de Columna.*
c *Ammian. Marcel.*
d *Nardin. Rom. Antic.*
e *Roma Mod. pag. 105.*

ubi nunc viſitur, Sixtus V., Dominico Fontana Architecto, anno ſui Pontificatus III. eum erigendum duxit.

XV.

SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. III. *Effigies, ut ſupra.* 39.

CVRA. PONTIFICIA. *Beatiſſima Virgo, Crux, S. Laurentius, & alius cum diademate, qui Patrem Æternum repræſentat, item Obeliſcus: omnes in totidem viis.* [4]

Quæ hìc deſcribuntur viæ, eæ ſunt, quas Sixtus vel reſtauravit, vel aperuit. Prima [a] a S. Mariæ Majoris ducit ad Eccleſiam Sanctiſſimæ Trinitatis Montium; ſecunda ad S. Crucis in Hieruſalem; tertia ad S. Laurentii extra muros; quarta ad S. Johannis in Laterano, quâ Obeliſcus viſitur.

XVI.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. ANN. IIII. *Effigies nudo capite, ac pluviali arabicè contexto.* 25.

SVPER. HANC. PETRAM. *Baſilicæ Vaticanæ adſpectus; infra verò:* ROMA. [4. 5.]

Hæc poſtica eadem eſt, ac Gregorii XIII., at jure quidem Sixto V. convenit; ipſe enim Vaticanæ Baſilicæ mirandam, & aliarum omnium maximam Teſtudinem a Bonarrotio delineatam duplici fornice opera Jacobi Portæ, & Dominici Fontanæ abſolvit [b]. Baſilicæ frons in Numiſmate expreſſa ad Bonarrotii modulum, alia eſt ab ea, quam Carolus Madernus poſtea ædificavit. Duo de hoc Numiſmate adſunt chalybes.

XVIII.

SIXTVS, V, PONT. MAX. *Caput nudum cum pluviali hiſtoriis ornato.* 43.

DOMVS. MEA. DOMVS. ORATIONIS. VOC. *Chriſtus e Templo negociatores ejiciens.* [5]

Hoc emblema explicavimus ſub Paulo IV., Pio IV., & Pio V.

XIX.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Caput nudum, cum pluviali arabici operis hiſtoriis ornato.* 38.

IN. FLVCTIBVS. EMERGENS. *Apoſtoli e Navi piſcantes.* [5]

Et hæc poſtica ſub Paulo IV., Pio V., & Gregorio XIII. declarata eſt.

XX.

SIXTVS. V. PONT. MAX. ANO. IIII. *Caput nudatum cum pluviali, in quo icones variæ.* 32.

a *Roma Modern. tom. 2.*

b *Bonann. Temp. Vatic. cap. 18.*

QVARTVM . ANNO . QVARTO . EREXIT . 1588. *Adſpectus Eccleſiæ S. Mariæ de Populo, & Portæ Flaminiæ, cum Obeliſco.* [3]

XXI.

31. SIXTVS . V. PONT. MAX. AN. V. *Caput nudatum cum pluviali, in quo icon ſtans; in inferiori parte:* NI. BONIS.

B. MARIAE . D. POP. QVARTVM . AN. IIII. EREXIT . *Idem adſpectus, & Obeliſcus cum hieroglyphicis.* [4]

In utroque hoc Numiſmate anachroniſmus primo intuitu adparet. In primo enim, in quo AN. IIII. adjungitur apud Bonannium annus MDLXXXVIII., pro MDLXXXIX. In ſecundo verò, in cujus antica AN. V. in poſtica adnotatur AN. IIII.. Utriuſque rei ratio dari poteſt: Nam VIII. Kal. Majas anni MDLXXXVIII. Sixtus V. quartum Pontificatus annum auſpicatus eſt: benè igitur in primo Numiſmate annus MDLXXXVIII. adnotatur. In alterius verò Numiſmatis antica adnotatur annus, quo cuſum eſt Numiſma; in poſtica verò, quo Obeliſcus erectus eſt.

NI*colaus* BONIS cudit more veterum ex triplici metallo hoc pulcherrimum Numiſma, quod ego vidi apud Baronem *Stoſchium*. In cudendis nuperis temporibus ex pluribus metallis Numiſmatibus excelluit *Valerius* Vincentinus, qui Fauſtinæ junioris Numum e duobus metallis formavit, quem idem Baro poſſidet. Obeliſcus, de quo in Numiſmate, e Circo Maximo a Sixto V. anno MDLXXXIX. translatus ad forum Portæ Flaminiæ, CVIII. palmos eſt altus, præter verticem, qui palmorum eſt XI., ſtylobates verò palmos XXXVII. a ſolo ad ſummam baſim palmi ſunt LXIII. cum quadrante. Ad quatuor ejus latera totidem adjectæ ſunt Inſcriptiones, una ab Auguſto, tres a Sixto V.

XXII.

18. SIXTVS . V. PONT. MAX. ANN. IIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

TERRA . MARIQ. SECVRITAS . 1588. *Quinque triremes.* [5]

XXIII.

17. SIXTVS. V. P. M. A. IIII. *Effigies, ut ſupra.*

FOELIX . PRAESIDIVM. 1588. *Quinque triremes.* [5]

Hoc Numiſma argenteum apud Marchionem Lucatellium adſpexi. Ditionis Eccleſiaſticæ præſidio, & oræ maritimæ ſecuritati, a Sixto V. quin-

quinque triremes inſtructæ ſunt; ſi vixiſſet, totidem paraſſet [a]. Prima S. P. Q. R. ſumtibus Romæ fuit in loco, qui *Marmorata* dicitur, ædificata, & IV. Non. April. anni MDLXXXVIII. e navali educta magnifico apparatu [b]. In actis Conſiſtorialibus an. MDLXXXIX. ad IX. Kal. Maj. ſic legitur: *Fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Sanctitas Sua dixit de claſſe parata, & jam inſtructa, & quod jam ſint tres triremes optimè, & benè inſtructæ, & quod deliberavit, ut ſit tota decem triremium per totum menſem Aprilis*, & ad X. Kal. Decem. anni ejuſdem: *In lectica vectus ivit ad Centumcellas, viſendi triremes, & aquam, quam ibi ducere curavit, cum quo iverunt ſeptem Cardinales, & die* XXV. *Novembris rediit ad Urbem.*

XXIV.

SIXTVS. V. PONT. MAX. ANO. IIII. *Caput denudatum, & pluviale cum icone ſtante.* 1. 2.

VADE. FRAN. REPARA. *Templum ruens, incumbens humeris Fratris cujuſdam Minoris, Crucem manu tenentis.* [4]

Repræſentatur hìc Innocentii III. viſio, quum adprobare renuebat Regulam S. Franciſci, e cujus Ordine erat Sixtus V. Hoc Numiſma, ut & alia in fundamentis Obeliſci D. Petri jacta, Antonius *Cicarellius* in vita Sixti V. [c] deſcribit; en ejus verba latine reddita: *Ibi duæ arcæ e lapide tyburtino fuerunt reconditæ, quarum unaquæque* XII. *Numiſmata continebat. In ſingulorum Numiſmatum antica Effigies Pontificis; in poſtica verò varia emblemata fuerunt adpoſita; In aliquibus homo ſub arbore dormiens, & epigraphe*: PERFECTA. SECVRITAS. *In aliis tres montes, ſupra dextrum cornucopiæ, ſupra lævum laurum, in ſummitate enſis ad cœlum elevatus, libra ſuperimpoſita, &*: FECIT. IN. MONTE. CONVIVIVM. PINGVIVM. *In aliis S. Franciſcus genuflectens coram Chriſto Cruci adfixo, & Eccleſia ruens* (Adverte hìc noſtrum Numiſma non benè eſſe deſcriptum) *ac*: VADE. FRANCISCE. ET. REPARA. *In aliis verò Pii V. effigies &c.*

XXV.

SIXTVS. V. PONT. MAX. ANN. IIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 20.

PVB.

---

a *Bulla: Immenſa Æterni Dei, dat.* 1588.
b *Alaleon. in Diar.*
c *Poſt Platinam tom. 2. pag. 606.*

PVB. BENEFICIVM. *Mulier turrita ſupra tres montes ſtans, & aquam e duabus urnis effundens; poſt eam aquæductus.* [5]

XXVI.

19. SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

VNDA. SEMPER. FELIX. *Fontis Felicis adſpectus; in cujus medio:* SIXTVS. V. P. M. *In exergo:* 1588. [5]

Hic Pontifex ex Agro Columnæ via Præneſtina, ubi erat Agrippæ Fons, aquæ ingentem copiam opere arcuato paſſuum XXII. mill. Romam ad Thermas Diocletianas deduxit, Felicemque dixit e nomine, quo ante Pontificatum appellatus eſt; ibi Lacum exſtruxit ornatiſſimum, e quo per loca eminentiora derivantur aquæ, eaque ratione iis Urbis regionibus conſuluit, quibus aqua virgo uſui eſſe nequibat. Fabrettus Auctor eſt, hanc ipſam aquam quondam ab Alexandro Severo ductam [a]. In primo Numiſmate mulier turrita Romam demonſtrat, monteſque Pontificis ſtemma, ipſum Pontificem. In ſecundo ædificium, quod conſpicitur, Lacus eſt, quem mox diximus, Architecto Fontana, ad Thermas Diocletianas prope Eccleſiam S. Mariæ de Victoria, ad excipiendam, & ad effundendam aquam conſtructus [b]. Tribus conſtat arcubus ædificium, in quorum medio Moyſis ſignum, in dextro Aaronis, in lævo Gedeonis. Fronti inſcriptum eſt: COEPIT. PONT. AN. I. ABSOLVIT. III. MDLXXXVIII., ut etiam in poſteriori Numiſmate adnotatur; quare dicendum, in priori per an. IV. Pontificatus Sixti exprimi annum cuſi Numiſmatis, non operis abſoluti.

XXVII.

30. SIXTVS. V. PONT. MAX. ANNO. V. *Caput denudatum cum pluviali, manu quaſi benedicens.*

AD. LATER. P. CONCIS. CELEBR. *Obeliſci S. Johannis Lateranenſis adſpectus, nec non Templi, Palatii, & Baptiſterii.* [4]

Anno MDLXXXVIII. Sixtus V. e ruderibus Circi Maximi hunc Obeliſcum erui juſſit, Equitis Fontanæ opera [c], & reſarciri, ac in foro S. Johannis, qua parte via ad S. Mariam Majorem patet, collocari: Illum Sanctiſſimæ Cruci dicavit VI. Idus Sextil. magnâ pompâ, & æneorum tormentorum ſtrepitu. Moles tota ab imo ad ſummum ver-

---

a *Fabret. de aquæduct. num.* 388.

b *Equ. Fran:. Fontan. Relat. Aqu. Fel. edit. an.* 1696.

c *Rom. Modern. tom.* 2.

verticem eſt CCIV. palmorum altitudinis, at Obeliſcus ſolus CXV. palmos non excedit.

Præter Templi porticum, & Baptiſterium Conſtantinianum, exprimuntur etiam in Numiſmate magnificæ, ſumtuoſæque ædes proximæ a Sixto, Equite Fontana Architecto, conſtructæ, variiſque picturis ornatæ, quas tectorio opere elaborarunt Balthaſſar Crucius, Ventura Salimbenus, Andreas Anconitanus, aliique ejus temporis Pictores [a]. Ædibus vix abſolutis, in iis Sixtus habuit Conſiſtorium III. Kal. Junias anni MDLXXXIX., ut publicè exciperet, & audiret Hypolytum Cardinalem Aldobrandinum e Legatione Polonica redeuntem [b].

XXVIII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio, manu benedicens.*

AD. LATERA. P. CONCIS. CELEBRAV. *Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [4]

Hoc Numiſma eodem modulo, quo præcedens, eſt cuſum.

XXIX.

SIXTVS. V. PONT. MAX. ANNO. V. 1588. *Caput nudum cum pluviali.*

AD. LATERA. P. CONCIS. CELEBRAV. *Eadem poſtica.* [6]

XXX.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Caput nudatum cum pluviali iconibus ornato.*

DOM. M. DOM. ORAT. VOC. *Chriſtus e Templo negociatores ejiciens.* [6]

Hæc Numiſmata minori modulo cuſa non retulit Bonannius.

XXXI.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi.*

Obeliſcus Lateranenſis cum Pontificiis ædibus. [6]

Hoc etiam parvum Numiſma Bonannium latuit.

XXXII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. IIII. *Caput nudatum, pluviale arabici operis.* 26.

CRVCI. FELICIVS. CONSECRATA. *Quatuor Obeliſci.*

Repræſentantur hìc omnes, quos erexit Sixtus, Obeliſci.

XXXIII.

a *Rom. Mod. pag.* 48.

b *Ex Diar. Paul. Alaleonæ, & ex Act. Conſiſtorial.*

XXXIII.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* L. PARM.

TVTVM. REGIMEN. *Roma ſedens ſuper armorum acervo, læva tenet parazonium, dextra verò Draconem: Ex uno latere Tiara Pontificia, Mitræ, Cruces, ex altero arma, & libri.* [4]

Hæc poſtica ad Gregorium XIII. pertinet.

XXXIV.

SIXTVS. V. PP. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio, manu benedicens; infra verò:* AD. BENEDICTIONES. A. V.

Abſque poſtica. [4]

XXXV.

37. SIXTVS. V. PP. MAX. AD. BENEDICTIONES. A. V. *Effigies, ut ſupra.*

ECCE. REGNVM. DEI. *Pontifex genuflexus ante parvum Templum, pluviali indutus, quem duo Religioſi ſui Ordinis ſequuntur: Coram eo S. Franciſcus oculos intendit in Tiaram elevatam, ſupra quam Spiritus Sanctus. Poſt S. Franciſcum arbor.* [4]

In hoc Numiſmate S. Franciſcus Tiaram Pontificiam Sixto ſui Ordinis Alumno oſtendit. In parvo Templo repræſentatur *Portiunculæ* Sacellum exiſtens in magnifico Templo S. Mariæ Angelorum Aſſiſii. Sixtus etſi aliqua paſſus ſit, dum inter ſuos cœnobitas ageret, tamen injuriæ immemor pluribus ipſos beneficiis cumulavit, ab iiſque pravas conſuetudines, & mores evellere curavit. Collegium Sancti Bonaventuræ erexit, cenſuque donavit; Cœnobium SS. XII. Apoſtolorum identidem inviſebat, quippe qui amicis, quos coluerat, etiam Pontifex familiariter uſus eſt [a].

XXXVI.

34. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. V. *Caput nudum, cum pluviali arabicè contexto; infra:* NI. BONIS.

PONS. FELIX. *Pontis Felicis adſpectus; in exergo:* AN. DOM. MDLXXXIX. [5]

XXXVII.

35. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies, ut ſupra.*

PVBLICAE. COMODITATI. *Idem adſpectus.* [5]

Utrumque hoc Numiſma minori eſt modulo cuſum, & utrumque pulcherrimum. Primum deauratum adſpexi. Idem Pons in utroque

a *In vita poſt Plat. tom. 2. pag. 600.*

que Numo expreſſus eſt, ſed diversâ ſtructurâ, alter enim quinque, alter quatuor arcubus conſtat. Id fortaſſe accidit, quod Eques Fontana ipſum primus delineavit, haud tamen perfecit, itaut alter ex Numis nondum perfecto ædificio cuſus ſit. Pontem iſtum, quem eadem ratione, qua aqua Felix dicta eſt, Felicem nuncupant, ædificavit Sixtus in Tyberi inter Ocriculum, & Vicum, quem *Borghettum* dicunt, ut facilius Romam viatoribus iter eſſet. Tradunt enim, Sixtum [a], quum adhuc privatus eſſet, flumen eo loci magno pretio trajeciſſe vectorum avaritiâ, qui nonniſi dato pignore ipſum tranſvexerunt; Cæterum quum ibi rapidior unda ſit, & Pons, quem Auguſtus paulo ſuperius exſtruxerat, jamdiu dilapſus eſſet, ſane mirabilior fuit Sixtus, qui tot deceſſoribus intentatum opus aggreſſus eſt, & brevi perfecit. Pontis hujus longitudo eſt CDXXX. palmorum.

XXXVIII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. V. *Caput Pontificis nudum cum arabici operis pluviali.* 21.

B. DIADACVM. HISP. IN. SS. NVM. RETVLIT. 1588. *Pontifex ſub throno cum Tiara, & pluviali, benedicit cuidam ante eum genuflexo: Cardinales e lateribus Pontificis prope porticum ſedent.* [3. 5.]

XXXIX.

SIXTO. V. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 22.

DIEG. D' ALCALA. IN. SPAGNA. CA. D. P. SIXT. *Frater Minoris de Obſervantiâ ſtans, Crucemque manu tenens; & ædium adſpectus.* [4]

Philippus II., ejuſque filius Carolus Summos Pontifices diù exoraverant, ut Didacum Hiſpanum Minoritam ex iis, quos de *Obſervantia* nuncupant, Sanctorum faſtis adſcriberet. Sixtus tandem maturo conſilio re de more perpenſa, oblatis ſibi a Comite Olivareſio Regis Oratore precibus annuit, VI. Nonas Julii anni MDLXXXVIII. quemadmodum ex Canononizationis Bulla conſtat. Solemnitati interfuit Cardinalis Deza, Philippi Regis nomine, qui Olivareſii vices geſſit, idque ad turbas avertendas factum eſt, neque enim Galliæ, & Hiſpaniæ Oratores publice conveniunt, quum ſibi quiſque primas deferri contendat. In primo Numiſmate adeſt Vexillum cum Ico-

a *Martinell. deſcrip. Pont. pag.* 26.

Icone novi Sancti, & Cardinalis Deza, ſupplex; in altero ſub Pontifice legitur: 1589. Tertium privatus quidam fudit.

XL.

8. SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Caput denudatum, cum pluviali arabici operis.*

FIERI. FECIT. *Beatiſſima Virgo in nubibus reſpiciens regionem, in qua magnificum Templum: aliquot muri colli inſidentes, aliique vici per agrum diſperſi.* [4]

Hoc Templo domum Lauretanam indicari autumat R. P. *Bonannius*; At quum in Numiſmate nullus Maris adſpectus adpareat, a quo Lauretum vix MM. paſs. diſtat, exprimi potiùs cenſeo Templum Sanctæ Mariæ Angelorum M. paſs. Aſſiſio diſtans a Sixto V. conſtructum, qui viam etiam a Templo Peruſiam ſtravit, *ad reddendum faciliorem tranſitum, & eos per ſancta loca ducendos*, ut ait Auctor Minorita [a]: Pontifex Templum hoc præcipue coluit pietatis cauſa, & ut Aſſiſio ſe gratum præberet, ubi primum proſpera fortuna uſus eſt; etenim profectus ad generalia comitia in ea Urbe habita, Rodulphi Cardinalis Carpenſis, & Sigiſmundi Boſii ejus a ſecretis officia, & amicitiam ſibi comparavit. Templi ſtructura, ſitus, rectaque via ad illud ducens, quæ omnia Numiſmati conveniunt, interpretationem noſtram probabilem reddunt.

XLI.

SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. V. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

DEXTERA. DOMINI. FACIAT. VIRTVTEM. *Pontifex e throno, Cardinalibus ſtipatus, lævâ Duci ante eum proſtrato, Vexillum, in quo Chriſtus Cruci affixus repræſentatur, tradit; dextrâ eum benedicit.* [4]

Hoc Numiſma, quod apud March. *Lucatellium* vidi, apocryphum puto, quum ejus poſtica ad Sixti ſucceſſorem Urbanum VII. potiùs pertineat.

XLII.

6. SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

DOMVS. S. MARIAE. LAVRETANAE. FACTA. CIVITAS. *Beatiſſima Virgo cum puero in ulnis ſedens ſupra S. Domum inter nubes.* [4]

XLIII.

a *Franc. a Rivo-torto Hiſt. Conv. Aſſiſ.* 1704. *pag.* 90.

XLIII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 7.

VRBS. LAVRETANA. *Muri Laureti cum duabus Portis: in medio Beatiſſima Virgo cum puero Jeſu, ſedens ſupra S. Domum, a nubibus, & ab Angelis ſuſtentata.* [4]

Devotione [a] erga B. Virginem Sixtus obſtrictus non ſolùm Templi Lauretani frontem perfecit, ſed etiam illud in Cathedralem erexit Eccleſiam [b], Epiſcopo conſtituto, ut ex duplici Inſcriptione [c] appoſita minoribus Portis hujus Templi dignoſcitur [d]. Urbem præterea muris circumdedit, munimentiſque auxit, ut a piratarum tutam redderet incurſionibus. Super his Prid. Id. Novemb. an. MDLXXXV. Conſiſtorium habuit, & an. ſequenti edidit [e] Conſtitutionem, an. verò MDLXXXVII. Portis æneis Templum ornavit [f].

XLIV.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut præcedentes; infra:* L. PARM.

CONTRIBVLASTI. CAPITA. DRACONIS. *Mulier hydram conterens, faceque ejuſdem capita comburens, læva Legis tabulas tenet.* [4]

Similem poſticam ſub Pio V. viſam, ſupra retulimus. Hæc refertur ad excommunicationis ſententiam [g] in Henricum Borbonium Navarræ Regem, & in Condæum Principem latam a Pontifice, & ad Sacrum Fœdus in Hugonottos initum, cujus rei cauſa Sixtus Cardinalem Cajetanum Legatum e Latere conſtituit.

XLV.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Caput nudatum cum arabici operis pluviali.* 14.

PAVPER. PIE. ALEND. EXT. AN. II. *Mulier ſub quadam Porta eleemoſynas in pauperes erogans; & duo pueri.* [4]

Ad Pontem *Sixti IV.*, qua Via *Julia* conſpicitur, ædificavit Sixtus V. Pontifex [h] Ædes pauperibus, infirmis, aliiſque, qui victum ſibi parare non poſſent, pro eorum victu, & veſtibus XV. aureorum mil-

a *Jo: Anton. Petramellar. in Vit.*
b *Oldoin. col. 117. Ciccarell. poſt Platin. tom. 2. pag. 610.*
c *Bonann. Numiſm. tom. 1. pag. 385.*
d *Videſis Pontiff. Conſtit. & Cong. Laur. Reſolut. &c. Romæ an. 1743. Benedicti XIV. juſſu editas.*
e *Bullar. pag. 518. edit. Lugd.*
f *Turſell. Hiſt. Lauret. lib. V. cap. 13. Martorell. Hiſt. della S. Caſa.*
g *Ciccarell. poſt Platin. pag. 614.*
h *Vide Bull. Quamvis infirma. Piazz. in Operib. piis cap. 19.*

millibus annuis aſſignatis [a]. Haſce ædes continere commode poſſe ad MM. hominum ſcribit Ciccarellius, ſed numerum adauxit profectò, neque enim antiquum ædificium tot homines continere poterat. Clemens XI. pauperes iſtos ad ædes S. Michaelis ad ripam Tyberis tranſtulit; Domum a Sixto ædificatam noſocomium fecit pauperibus Clericis, & Sacerdotibus; eique redditus attribuit, quos ad curandos ægrotos, & pauperes Clericos Jo. Antonius *Veſtrius*, & Franciſcus Antonius *Blancardus* reliquerant. Quoniam verò major ædificii pars noſocomio ſuperflua erat, ſtationem in ea advenis Eccleſiaſticis parari juſſit.

XLVI.

15. SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi.*

DOMINE. IVBE. ME. AD. TE. VENIRE. *Navicula vela faciens, & duo Apoſtoli ad gubernaculum; in medio S. Petrus ſtans, reſpicit Chriſtum in terra exiſtentem.* [4]

Pontificatum Sixtus V. temporibus turbulentis auſpicatus eſt, ideo animum intendit ad ſacra, ut ſibi Deus præſto eſſet, vireſque adderet ad tantum munus exſequendum: Conſtitutione igitur, quæ [b] *Virium noſtrarum* incipit, editâ, Jubileum [c] indixit; & an. MDLXXXVI. Cardinalium XV. Congregationes inſtituit aliâ Conſtitutione [d] (*Poſtquam vetus ille*), in quibus cum eo ad Eccleſiaſticam ditionem, & Chriſtianum Orbem moderandum inſudarent. Non me latet tamen, haud omnes illum hos cœtus primum inſtituiſſe, ſed partìm inſtituiſſe, partìm confirmaſſe [e].

XLVII.

23. SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies, ut ſupra.*

PONTINAS. PALVDES. SICCARE. CONCESS. 1588. *Paludes cum arboribus, & domibus.* [4]

Paludes ſitas inter Auxurem, & Circæjum Montem, ad Aſturæ flumen, & ad Montes Norbanos, ac Setinos, regio animo Pontifex Sixtus ſiccare ſtuduit; quare poſt maturum examen novam foveam [f], quæ nunc *Sixti fovea* dicitur, effodi præcepit, in qua, inductâ aquâ, agri ad XX. mill. paſs. longitudinis, & VII. latitudinis ſiccati ſunt. Ad hoc opus CC. aureorum millia fuerunt impenſa; quod

a *Poſt Platinam pag.* 608.
b *In Bullar.*
c *Oldoin. col.* 121. *Ciccarell. in vita pag.* 604.
d *In Bullar.*
e *Ciccarell. ibid. pag.* 628.
f *Oldoin. n.* 114.

quòd tamen obitu Sixti non eſt abſolutum [a], ſicut neque Clanarum paludum ab eo tentata exſiccatio perfecta eſt.

XLVIII.

SIXTVS. V. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies, ut ſupra.* 33.

MEM. FL. CONSTANT. RESTITVTA. *Duo equi marmorei Quirinales, quos nudi homines fræno coercent; In medio Lacus, & Saliens: In baſi legitur:* OPVS. HPIDIÆ. OPVS. PRAXITEL. [4]

Auctor eſt [b] *Flaminius Vacca*, equos iſtos ab ædibus aureis Neronis ad Thermas ſuas in Quirinali Conſtantinum tranſtuliſſe; inde a Sixto V., Equitis *Fontanæ* opera, an. MDLXXXIX. [c] ante ædes Pontificias erectos fuiſſe. Omnes antiquitatum periti conveniunt, ſtatuas, & equos, licet affabre efformatos, non eſſe opus *Phidiæ, & Praxitelis*. Numiſma ultimo Sixti anno eſt cuſum, qui Pontificatum geſſit annos V. menſes IV. dies III [d].

XLIX.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut in ſuperioribus.* 42.

AQVA. CENTVMCELLAS. ADDVCTA. *Portus Centumcellarum adſpectus, & aquæductus.* [5]

Hoc opus ſic a Ciccarellio [e] paucis deſcribitur: *Aquam Centumcellas adduxit, quæ Urbs aqua dulce carebat.* Apud *Paulum* verò *Alaleonem* [f] legimus: *quod Pontifex feria* II. *die* XXII. *Nov. ann.* MDLXXXVIII. *in lectica vectus iverit ad Centumcellas, viſendi triremes, & aquam, quam ibi ducere curavit, cum quo iverunt* VII. *Cardinales; & die* XXV. *Nov. rediit ad Urbem.*

L.

SIXTVS. V. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 41.

BIBLIOTHECA. VATICANA. *Vaticanæ Bibliothecæ adſpectus.* [4]

Nicolaus V. [g] omnium primus in ædibus Vaticanis Bibliothecam conſtituit: Sixtus deinde IV. ei locum aſſignavit, Bibliothecariumque, ac Præfectos conſtituit. Sixtus V. novum molitus eſt ædificium, Equite Fontanâ Architecto, in atrio Pii IV., quod *Theatrum* nuncupatur: præter librorum, quos in eam intulit, copiam, or-

---

a *Ciccarell. in vita poſt Plat.*
b *Poſt Nardin. Rom. Antic.*
c *Nardin. Roma Vetus. Roma Moderna pag.* 185.
d *Ciccarel. in vit. pag.* 631.
e *In vita poſt Platin. pag.* 610.
f *In Diar. MSS.*
g *Dom. Georg. in Vita Nicolai V.*

ornavit etiam externè, & internè ædificium picturis [a]: Sixti V. opera, Vivianus, Balleonius, aliique expreſſerunt: Concilia Œcumenica, Bibliothecaſque *Belga*, & alii. Hæc Bibliotheca eſt longitudinis CCCXVIII. palmorum, latitudinis verò LXIX.: fornice tota tegitur, quem pilæ ſuſtentant, & bifariam primam ejus aulam dividunt, itaut duplex ambulacrum, ſeu porticum referat. Ædes adjecit Sixtus pro duobus Præfectis, & VII. Adminiſtris, nec non pro Card. Bibliothecario. Inſuper Typographiam inſtruxit ornatiſſimam prope Bibliothecam, eique Dominicum Baſam præfecit.

LI.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Caput Pontificis camaleucio ornatum, & brevi pallio.*

BEATI. QVI. CVSTODIVNT. VIAS. MEAS. *Chriſti Servatòris Protome.* [4]

Eadem poſtica in Julii II. Pauli IV., ac Gregorii XIII. Numis conſpicitur.

LII.

SIXTVS. V. PONT. OPT. MAX. *Caput Pontificis camaleucio coopertum, & brevi pallio: ſubtus* F. PAR.

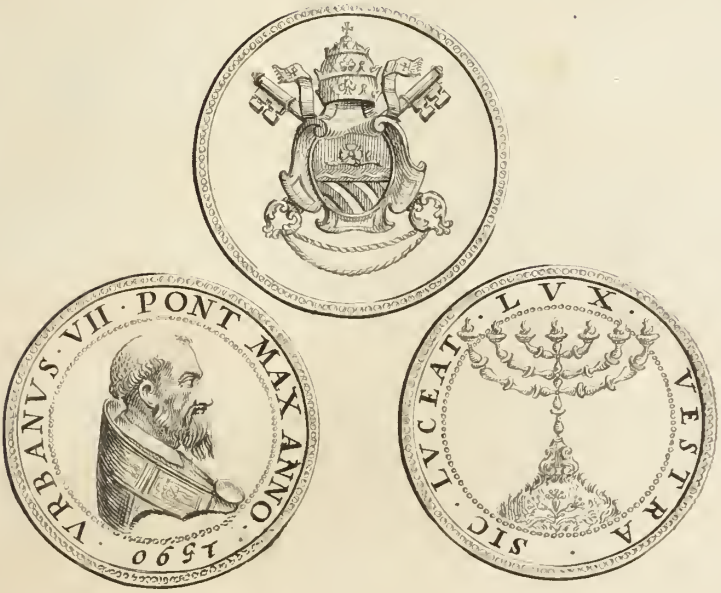
NE. DETERIVS. VOBIS. CONTINGAT. *Chriſtus Elephantiade infirmos benedicens, priſtinæque ſaluti reſtituens.* [4]

Hoc Numiſma, uti præcedens, ſub anterioribus Pontificibus cuſum vidimus.



Johan-

a *Rom. Moder. pag. 266. Panſa Bibliot. Vatic. 1608. in 4.*



JOhannes Baptiſta Cardinalis *Caſtanea*, Januâ oriundus, ſed natus Romæ, Pontifex creatus XVIII. Kalendas Octobres anni MDXC., Urbanus VII. dictus eſt, at XII. poſt dies defunctus, nempe V. Kal. ejuſdem menſis, ſepultus eſt in Baſilica Vaticana; inde ad S. Mariam ſupra Minervam translatus: Sanctiſſimæ Annunciationis Sodales hoc epitaphium ejus monumento inſcripſerunt.

HOC. PLVMBEO. LOCVLO. CONDITVM. EST. VENERABILE. CORPVS. D. VRBANI. PAPAE. SEPTIMI. ROMANI. EX. FAMILIA. CASTANEA. PONT. MAX. QVI. SEDIT. IN. PONTIFICATV. DIES. XII. MIGRAVIT. AD. DOMNVM. XXVII. SEPT. FERIA. V. HORA. XII. ANN. MDXC. NON. SINE. MAXIMO. VRBIS. DOLORE. ANTE. SVÆ. CORONATIONIS. INSIGNIA. VIXIT. AN. LXVIII. MEN. I. DIES. XXII. HIC. IN. PACE. DEPOSITVS. EST.

I.

1. 2. VRBANVS . VII. PONT. MAX. ANNO . 1590. *Caput Pontificis nudatum cum pluviali figuris ornato .*

SPONSVM . MEVM . DECORAVIT . CORON. 1590. *Mulier ſedens , a dextris habet Crucem , & Tiaram Pontificiam a ſiniſtris .* [4]

Hoc aliqui , ut falſum , reſpuunt Numiſma , in eo enim repræſentatur Urbani Coronatio,quum ipſe morte præventus coronari nequiverit , ſed nil vetat , quin dicamus præpropere cuſum , eò magis quia idem eſt ſub Gregorio XIV. renovatum .

II.

3. VRBANVS . VII. PONT. MAX. ANNO . I. MDLXXXX. *Caput nudatum cum pluviali , in quo Chriſtus crucifixus , & quidam ſtans .*

SIC . LVCEAT . LVX . VESTRA . *Candelabrum cum* VII. *ellychniis , in Monte poſitum .* [4]

Omnibus præceptum eſt Prælatis , ut luceant reliquis Fidelibus doctrinâ , & exemplo , quaſi candelabrum ſublimi loco poſitum . Hac de cauſſa Urbanus quum poſt electionem ſuam Pontificalia indueret ornamenta , & alba amiciretur veſte , exclamavit , ut inquit *Ciccarellius* [a] : *Quis crederet rem tam levem tantum afferre pondus ?* alludens ſcilicet ad Pontificiæ dignitatis onus .

III.

VRBANVS . VII. PONT. MAX. ANNO . I. 1590. *Caput nudatum cum pluviali , in quo duæ icones ſtantes .*

SIC . LVCEAT . LVX . VESTRA . *Candelabrum præcedenti aliquantulum diſſimile .* [4]

Hoc Numiſma mihi reſtitutum videtur .

IV.

4. VRBANVS . VII. PONT. MAX. *Effigies , ut ſupra .*

NON . POTEST . ABSCONDI . *Civitas in colle poſita .* [4]

Epigraphe eruitur e Matth. v. 15. , ubi dicitur : *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita* ; & denotat, in quantam apud omnes exiſtimationem pervenerit Cardinalis *Caſtanea* , quem omnes Pontificatus honore dignum rebantur . Ipſe *Sixtus V.* [b] pluries eum ſibi ſucceſſurum prænunciavit .

V.

a *Poſt Platin. tom. 2. pag. 637.*
b *Ciccarell. ubi ſupra pag. 635.*

V.

VRBANVS. VII. PONT. MAX. ANNO. I. 1590. *Caput nudatum cum pluviali arabicè exornato.* 5.

DEXTERA. DOMINI. FACIAT. VIRTVTEM. *Pontifex in throno, Vexillum militi coram ipſo genuflectenti tradens, Cardinalibus, & aliis militibus adſtantibus.* [4]

Hæc poſtica haud eſt genuina, ut etiam de ſimili ſub Sixto V. diximus. Artifices duas formas in cudendo Numiſmate adhibuerunt, unam anticæ aptarunt, in qua hujuſce Pontificis effigies, alteram poſticæ, in qua emblema ad Gregorium XIV. ſpectans.

VI.

VRBANVS. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

IVSTITIA. ET. CLEMENTIA. COMPLEXÆ. SVNT. *Duæ mulieres ſe invicem amplexibus excipientes.* [4]

Hoc Numiſma, a me in Muſeo Othoboniano perſpectum, eſt apocryphum, ut alibi diximus, & ad Clementem VIII. pertinet.

VII.

VRBANVS. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 8.

POP. QVIES. ET. SECVRITAS. *Miles ſtans cum haſta in dextra, librâ in læva, & galea ſolo hærenti, In exergo:* GEN. RE. hoc eſt: *Genua reſurgens.* [4]

Numiſma hoc privatus aliquis Januenſis fudit, futurum ſiquidem ſperavit, ut hujus Pontificis, & civis ſui auctoritate, ac prudentia Reipublicæ firma, & perpetua pax redderetur, adhuc enim diſcordiæ Gregorii XIII. tempore exortæ in ea pullulabant.

VIII.

VRBANVS. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut in præcedentibus.* 7.

Beata Virgo ab Angelo annunciata, ſuperius Spiritus Sanctus; in exergo: ROMA. [5]

Poſt Pontificis obitum hoc Numiſma cudendum curavit Sanctiſſimæ Annunciationis Sodalitium ipſius hæres. Inſtituit ipſum Cardinalis *a Turre Cremata* anno Dom. MCDXXXI. in S.Mariæ ſupra Minervam Eccleſia, ad dotandas inopes Virgines [b]. Urbani hæreditate [c] ingens acceſſio facta eſt; quare LX. aureorum ſumma, quæ ſingulis Virginibus diſtribuebatur, ad LXXX. deinceps adſcendit.

Z IX.

a *Annal. di Greg. XIII. lib. 4.*
b *Vide ejus Statut. cap. 37.*
c *Victorell. in Vita col. 205.*

IX.

9. VRBANVS. VII. PONT. MAX. *Caput nudum cum pluviali varie ornato.*

IN. VERBO. TVO. *S. Petrus in Navim rete trahens.* [5]
Hoc ſymbolum frequentiſſimum eſt in Pontificum Numis, quamvis varie expreſſum [d]. Aperta eſt ejus ſignificatio.



Nico-

a *Vide Bonann. Numiſm. to. 1. Ciampin. de Sacr. Ædif. Bonarrot. in Vitris Sacris &c.*



NIcolaus Cardinalis *Sfondratus* , Cremonâ oriundus, Mediolani ortus, Pontifex unanimi Cardinalium conſenſu electus, Gregorii XIV. nomine appellatus eſt: Eccleſiæ præfuit a Nonis Decembr. anni MDXC. ad Idus Octobres ſequentis anni, quum fato functus, ſepultus eſt in Baſilica Vaticana, e conſpectu tumuli Gregorii XIII.

I.

GREGORIVS. XIII. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo duæ icones intra totidem oblongos circulos.*

GREGORIVS. XIIII. PON. M. *Pontificis ſtemma, cujus area in quatuor partes diſſecta eſt, in duabus, arbor, in reliquis duæ faſciæ cum totidem Stellis.* [4]

II.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* NI. BONIS.

Pontificis Inſignia. [4]

Gens *Sfondratorum* vetus, opulenta, nobiliſque Cremonæ jam fuerat, de qua non pauci ex hiſtoricis præclara enarrant. Franciſcus Pontificis Pater [a] vir fuit doctus, & Reipublicæ benæ gerendæ aptiſſimus. Primum Mediolanenſi Senatui adſcriptus eſt, & quum Carolo V. foret acceptiſſimus, Senarum Urbi ab eo præfectus. Demum anno MDLIV. a Paulo III. Cardinalis fuit renunciatus.

III.

5. GREGORIVS. XIV. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

DEXTERA. DOMINI. FACIAT. VIRTVTEM. *Pontifex in throno cum pluviali, & tiara, duobus Cardinalibus ſtipatus, Vexillum, in quo Crucifixus impreſſus, Duci genuflectenti, cum aliis militibus, tradit; in exergo:* 1591. [5]

IV.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. AN. I. *Caput nudatum cum pluviali circulo oblongo ornato, in quo figura; infra:* NI. BONIS.

Eadem poſtica. [5]

Horum Numiſmatum primum, præter Bonannium, adfert Luchius [b], ſecundum apud Cl. Marchionem *Lucatellium* vidi. Repræſentatur in iis Hercules Sfondratus Pontificis Fratris Filius, qui Montis Marciani in Piceno Ducatum donec viveret a Patruo obtinuit, deinde S. R. E. ſupremus copiarum Ductor creatus, in Galliam miſſus eſt contra Hugonottos: Eo bello ærarii Apoſtolici pluſquam quingenta aureorum millia inſumta [c], præter quadraginta millia ex ſuo ære a Gregorio erogata. Cæremoniam ſic deſcribit in ſuis Diariis *Alaleonus. Die Dominico* XII. *Maji* MDXCI. *Pontifex de mane ivit ad Eccleſiam S. Mariæ Majoris, ubi dixit Miſſam præſentibus* XXXVIII. *Cardinalibus, & dedit baculum Generalatus, & duo vexilla, videlicet unum S. R. E., alterum Papæ, Excellentiſſimo D. Comiti Herculi Sfondrato ejus Nepoti Generali S. R. E. Galliam versùs contra Regem Navarræ.* Præter hæc Numiſmata alterum vidi noviſſime cuſum.

V.

a *Pietr. Sant. in Teſ. Gentil. pag.* 464.
b *Syllog. Numiſm. pag.* 329.
c *Ciccarel. poſt Plat. pag.* 645.

V.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi; ſubtus:* NIC. BONIS. 8.

SPONSVM. MEVM. DECORAVIT. CORON. *Mulier ſedens ſupra ſellam, cum Cruce in dextra, & tiara Pontificia in læva; in exergo:* 1590. [5]

Quod ſupra cuſum vidimus ob proximè coronandum Urbanum VII. Numiſma, effigie mutatâ, ſub hoc Pontifice eſt adhibitum.

VI.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. *Effigies nudo capite cum pluviali figuris ornato.* 3.

A. TEMPORALI. AD. AETERNVM. *Beatiſſima Virgo ſedens in ſolio cum Puero Jeſu, qui Tiaram Pontificis genuflectentis capiti imponit; poſt Pontificem Epiſcopus ſtans; Intra nubes altera Tiara; In exergo:* ROMA. [4]

VII.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & parvo pallio.*

CONSECRATIO. *Pontificis conſecratio.* [4]

Nicolaus *Sfondratus*, Franciſci Cardinalis filius, a Gregorio XIII. Cardinalis anno MDLXXXIII. creatus, Nonis Decemb. an. MDXC. Pontifex electus eſt, & VI. Idus ejuſdem Conceptionis Immac. Virg. feſto die coronatus. Hac de cauſa in VI. argenteo Numiſmate pulcherrimo, & perraro viſitur Beatiſſima Virgo cum Puero Jeſu, qui Pontificem coronat. Epiſcopus ſtans, non Cardinalis Diaconus, ut autumat R. P. Bonannius[a], ſed S. *Nicolaus* Thaumaturgus Myrenſis Epiſcopus Gregorii Patronus, mihi videtur eſſe. Gregorius enim & Nicolai nomen habuit, & pridie feſti S. Nicolai Pontificatum adeptus eſt.

VIII.

GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra; ſubtus:* NIC. BONIS. 4.

DIEBVS. FAMIS. SATVRAB. *Mulier ſtans, altera manu cornucopiæ terræ nixum, alterâ ſpicas tenet.* [5]

Quia hujus poſticæ forma eſt corrupta, & male cuſa, ipſa haud benè adparet. Sub Gregorio XIV. ob maximam annonæ caritatem, tam Ro-

a *Numiſm. Pont. tom. I. in fine.*

Romæ, quàm in aliis locis, frumenti modium xxx. aureos venibat, neque omnibus præſto erat, itaut multi per agros fame perierint, quam herbis explere nequiverant, hianti enim ore, herbiſque admotis cadavera inventa ſunt [a]; quare Pontifex largis populum juvit eleemoſynis, cibos cæteroquin vetitos in Quadrageſima permiſit, & panes per Urbis regiones ab earum Præfectis diſtribui juſſit, datis tamen teſſeris, ne turbæ excitarentur, neve plus æquo cuiquam tribueretur cæterorum damno. Hæc Numiſmate ſignificantur.

IX.

6. GREGORIVS. XIIII. PONT. MAX. AN. I. *Effigies Pontificis cum tiara, & pluviali figuris ornato, Sanctiſſimam Euchariſtiam in* Oſtenſorio *clauſam tenens.*

IN. GRAM. PHILIPPINARV. ROMÆ. AN. 1591. *Beatiſſimæ Virginis, & Salvatoris imagines mutuo ſe reſpicientes; in medio Spiritus Sanctus irradiatus.* [4]

Numiſmate hoc ſignificatur, Gregorium P. Sancheſio S. J. conceſſiſſe, ut pluſquam x. millia cudi faceret Sacra Numiſmata, in quibus Salvatoris, & B. M. V. imagines inſcalptæ eſſent, eaque ad Philippinarum Inſularum incolas recens Chriſtianam Religionem amplexos deferret, quibus ſi ſacro ritu præſcripto ii uterentur, Eccleſiaſticas lucrarentur indulgentias [b].

Car-

a *Ciccarell. in vit. poſt Plat. tom. 2.*
b *Collinus Hiſt. Philip. lib. 11. cap. 20.*



CArdinalis Johannes Antonius *Facchinettus*, dictus Cardinalis Sanctorum Quatuor Coronatorum, ad Pontificatum evectus IV. Kal. Novembr. anni MDXCI. nomen aſſumſit *Innocentii* IX.: Obiit anno eodem IV. Kal. Januarias, & in Baſilica Vaticana eſt tumulatus.

I.

INNOCENTIVS. IX. PONT. MAX. AN. I. *Effigies nudo capite cum pluviali, in quo duæ icones ovatæ formæ circulis incluſæ.* 1. 2.

INNOCENTIO. IX. PONT. MAX. *Pontificis ſtemma, Quercus viridis in area argentea.* [5]

Bononiæ natus Joh: Antonius *Facchinettus* XIII. Kal. Sext. anni MDXIX. Patre Antonio, Matre Franciſca, Navarræ oppido, quem *Gratiegny* dicunt oriundis, Cardinalis electus eſt a Gregorio XIII. Prid. Id. Decemb. anni MDLXXXIII.

II.

INNOCENTIVS. IX. PONT. MAX. AN. I. *Effigies capite nudo cum pluviali, in quo Puer Jeſus ſtans cum Cruce, & B. Virgo; ſubtus:* N. B. *Nicolai Bonis.* 4.

RE-

RECTIS. CORDE. *Angelus Pontificiam tiaram manu tenens in circulo; in exergo:* 1591. [5]

In hoc Numiſmate demonſtrantur Pontificis optimi mores, quibus ad Pontificatum adſcendit; In Conclavi quum ferè XVI. Cardinales Pontificatu digni exiſtimarentur, ſolus Cardinalis Sanctorum Quatuor Coronatorum, teſte *Ciccarellio* [a], *etiam antequam Conclavim introirent Cardinales, ab his, & ab univerſa Roma Pontifex futurus dicebatur.*

III.

3. INNOCENTIVS. IX. PONT. MAX. AN. I. *Effigies capite detecto, cum pluviali, in quo figuræ.*

IVSTITIA. ET. PAX. OSCVLATÆ. SVNT. *Duo cornuacopiæ, quæ una cum floribus, & fructibus coronam exprimunt; in medio claves decuſſatæ.* [5]

Se Juſtitiam præ omnibus cordi habere, initio ſtatim Pontificatus oſtendit Innocentius; nam Cardinalibus aliqua juxta morem ab illo efflagitantibus, minimè obſequutus eſt, cum omnia maturè tractanda fore diceret [b].

IV.

10. INNOCENTIVS. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies capite detecto cum pluviali, in quo Puer Jeſus, & Beatiſſima Virgo.*

ROMA. RESVRGENS. *Roma ſtans galeata, cum haſta, & ſcuto; e lateribus arma, libri, aliaque inſtrumenta.* [5]

Jam huic ſimilem poſticam vidimus ſub Paulo IV., & Pio IV.; ſed ad neminem potiùs, quam ad Innocentium pertinet ejus emblema; Ipſe Romanam Urbem fame, qua opprimebatur, liberavit; altero die poſt electionem Cardinalium indixit Congregationem ad copiam procurandam; Nobilium frumenta Romam vehi juſſit; & Vitellio Annonæ Præfecto de ea re mandata dedit. V. Non. Decem. pretium omnibus victui neceſſariis mercibus conſtituit, quùm eæ primùm nonniſi magni venirent [c]. His peractis Romanam Urbem reſtituiſſe, quis neget?

V.

5. INNOC. IX. PONT. MAX. *Effigies, ut num. præcedenti.*

IN. VERBO. TVO. LAXABO. RETE. *S. Petrus in navi, rete laxans, reſpicienſque Dominum in littore ſtantem.* [5]

De-

a *In vita poſt Platin. tom. 2. pag. 650.*

b *Ciccarell. ubi ſupra.*

c *Idem ibid.*

Demonſtratur hìc, quantum Deo fidere Pontifices debeant in Eccleſiæ diſcriminibus.

VI.

INNOCENTIVS. IX. PONT. MAX. *Effigies capite detecto, & pluviali arabici operis.* 6.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus Apoſtolis lavans pedes; ſuperne Spiritus Sanctus.* [5]

Ea de cauſa mihi hoc Numiſma apocryphum viſum eſt, quia Innocentius ab Octobri menſe ad Decembrem quum regnaverit, non potuit Feria v. in Cœna Domini, quo tempore hujuſcemodi Numiſmata cuduntur, lavere pedes pauperum, lotoſque illis donare.

VII.

INNOCENT. IX. PONT. MAX. AN. I. *Caput nudum, pluviale figuris exornatum.* 7.

S. PETRVS. APOST. *S. Petri effigies, cum clavibus.* [5]

VIII.

INNOCENT. IX. PONT. MAX. AN. I. *Effigies, ut ſupra.* 8.

S. PAVLVS. APOST. *S. Pauli Effigies, cum enſe.* [5]

Hoc Numiſma apud Marchionem Lucatellium ex aurichalco conſpexi; Tam hoc, quàm præcedens ſunt fortaſſe ſub Gregorio XIV. cuſa ob Indulgentias Neo-Chriſtianis Inſularum Philippinarum, ut ſupra diximus, conceſſas, quæ quum ab Innocentio Pontifice confirmatæ fuerint, adpoſita hujus effigie, Numiſmata ſunt renovata.

IX.

INNOCENT. IX. PONT. MAX. AN. I. *Effigies, ut ſupra.* 9.

PRO. PHILIPPINIS. ET. ALIIS. 1591. *Salvatoris Icon.* [5]

Præcedentium Numiſmatum explicatio per hoc confirmatur; quicquid dicant alii, qui multa comminiſcuntur ad Chriſti Salvatoris Iconem hìc expreſſam interpretandam. Indulgentias Pontifex Innocentius, XII. Kal. Januarias confirmavit, & ampliavit [a].

[a] *Colin. in Hiſtor. Philipp.*



HIppolytus Cardinalis *Aldobrandinus* Florentiâ oriundus, Fani Fortunæ natus, a die III. Kal. Februarias anni MDXCII. ad Nonas Martias anni MDCV. Eccleſiæ præfuit, & Clemens VIII. dictus eſt; Primò ſepultus eſt in Baſilica Vaticana, deinde in Sacello a Paulo V. apud S. Mariam Majorem conſtructo, nobili ſepulchro, cum hac epigraphe:

CLEMENS . VIII. FLORENTINVS . EX . ALDOBRANDINA . FAMILIA
POST . ROM. ROTÆ . IVDICIVM . ET . DATARIÆ . PRÆFECTVRAM
PVRPVRA . DONATVS
ET . MAIORIS . POENITENTIARII . MVNERE . AVCTVS
POST. SEDATAS. IN. POLONICA. LEGATIONE. INTER. SIGISMVNDVM. REGEM
ET. AVSTRIACAM. DOMVM. ORTAS. IN. COMITIIS. REGNI. DISCORDIAS
AD . PONTIFICATVS . APICEM . EVECTVS
PATRIARCHA . ALEXANDRINO . ET . RVTHENIS . EPISCOPIS
A . SCHISMATE . IN . ROM. ECCLESIÆ . COMPLEXVM . ADMISSIS
HENRICO . IV. APOSTOLICA . CARITATE . RECEPTO
GALLIARVM . REGNO . CVM . MAGNO . RELIGIONIS . BONO
POST . DIVTVRNA . BELLA . PACATO

INTER

INTER.EVNDEM.REGEM.IAM.ALPIBVS.INCEDENTEM. ET.DVCEM.SABAVDIÆ
PER . PETRVM . ALDOBRANDINVM . LEGATVM . PACE . FIRMATA
SÆCVLARI. ANNO. IVBILÆI. MIRÆ . PIETATIS. DOCVMENTIS . CVMVLATO
PONTIFICIA . MAIESTATE . VBIQVE . CONSTANTER . ASSERTA
SEDIT. ANNOS. XIII. MENSEM. I. DIES. IV. OBIIT. NONAS. MARTII . MDCV.
ÆTATIS . LXVIII.
CORPVS . TEMPORARIO . VATICANI . TVMVLO . HVC . TRANSFERRI
CVRAVIT . DIE . XXIII. APR. MDCXLVIII.
M.ANTONIVS. BVRGHESIVS. PRINCEPS. SVLMON. PAVLI.V. FRATRIS.NEPOS.

I.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies capite nudo, pluviali arabicè exornato.* 49.

Pontificis ſtemma, faſcia dentata oblique ducta, cum VI. *ſtellis,* III. *supernè, & totidem infernè.* [4]

Gens Aldobrandina in duas dividitur familias, ex altera eſt Clemens VIII., Silveſtri filius, qui dum Florentiâ extorris Fani Fortunæ incola eſſet, tantum ibi filium nactus eſt, deinde Romam venit, ubi domus ſuæ ſedem collocavit: Clementis familiæ cognomen fuit *della Roſa*, altera, quæ Florentiæ adhuc viget, dicta eſt *di Madonna*: ex iſta fuit ampliſſimus S. R. E. Card. Alexander elapſis annis vitâ functus.

II.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. ANN. I. *Effigies capite denudato, cum pluviali duabus figuris exornato.* I. 2.

FORTITVDO. MEA. ET. REFVGIVM. MEVM. *Pontifex pluviali indutus, genibus flexis ſuper pulvinari ante Chriſtum Crucifixum; in ſolo Tiara Pontificia.* [5]

Expreſſam hìc voluit eruditus Artifex Clementis electionem, qui communi Cardinalium conſenſu Pontifex electus, rogatuſque, num Pontificatum acciperet, hæſit primò, & ad aram procubuit, quumque reſponſum nullum daret, Cardinales, qui eum Pontificem efflagitabant, annuiſſe teſtati ſunt. His tamen Cæremoniis Præfecti [a] haud quaquam acquieverunt, ut qui in publicas tabulas referre, juxta morem, debuiſſent tum electionis documenta, tum electi aſſenſum, ideoque preſſius interrogatus Clemens, poſt effuſas ad Deum

a *Oldoin. Stringa poſt Platin. tom. 2. pag. 663.*

preces, & lacrymas tandem annuit. Præclarum ſane factum, & Numiſmate dignum [a]!

III.

3. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. I. *Effigies, ut numero præcedenti.*

DOMINE. IVBE. ME. AD. TE. VENIRE. *S. Petrus e navicula in Mare ſe projiciens, ut Chriſtum adeat in littore ſtantem.* [5]

IV.

CLEMENS.VIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, ac brevi pallio. Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [5]

Duo hæc Numiſmata diverſimodè ſunt percuſſa, ut ex anni nota, quæ in ſecundo deeſt, apparet.

V.

36. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. ANN. I. *Effigies, ut numero II.*

IVSTITIA. ET. CLEMENTIA. COMPLEXAE. SVNT. *Duo mulieres ſeſe amplexibus excipientes; utraque e latere habet ſcutum, & haſtam.* [5]

Numiſmata aliorum Pontificum per nos relata, quæ hoc in poſtica parte habent emblema, ſunt indubitanter apocrypha; Hoc tantùm eſt genuinum, quod præter Pontificis nomen, exprimit etiam ejus virtutes; De illo hæc ſcripſit *Victorellus* [b]: *In omni ætate, ac variis, quæ obivit, muneribus, egregium prudentiæ, probitatis, juſtitiæque ſpecimen dedit.* Idem hoc emblema ſub *Innocentio X.* eſt renovatum.

VI.

48. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. ANN. I. *Effigies capite nudo, cum pluviali arabici operis.*

IN. VERBO. TVO. *S. Petrus in navim rete trahens.* [6]

Minimo modulo hoc Numiſma fuit percuſſum, quod ſuâ claritate explicatione non indiget.

VII.

34. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudum, & Icon ſtans in pluviali expreſſa.*

LILIA. PROPAGANTVR. IN. ORBE. *Henrici IV. Galliæ Regis, & Mariæ Medices ejus uxoris effigies; in earum medio Roſa.* [4]

Clemens Petrum fratris filium Cardinalem Legatum Apoſtolicum Flo-

---

a *Scilla Mon. Pont. pag. 260.*
b *Apud Ciaccon. col. 251.*

Florentiam miſit, ut nuptias inter Mariam Franciſci Magni Etruriæ Ducis filiam, & Henricum IV. Galliarum Regem initas celebraret: hæ ſingulari magnificentiâ anno MDC. factæ ſunt, & a Michaele Angelo Bonarrotio juniore deſcriptæ, typis *Mareſchotti* mandatæ fuerunt. Roſa, quæ in medio Numiſmate viſitur, Roſam benedictam, ſecundùm *Bonannium* [a], deſignat, novæ Nuptæ a Pontifice miſſam.

VIII.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. AN. IIII. *Effigies, ut numero præcedenti.* 29.

HENRI. IIII. D. G. FRANC. ET. NAV. REX. CHRISTIAN. *Galliæ Regis effigies thorace induta, & capite nudo.* [4]

Hoc Numiſma percuſſum eſt, ad exprimendam Henrici Regis cum Eccleſia reconciliationem, & cum Romano Pontifice, qui eum ab excommunicatione abſolvit. Hoc [b] poſt multas ei exhibitas preces, multaſque conditiones, factum eſt XVI. Kal. Decem. an. MDXCV. in Porticu D. Petri. In hujuſce rei memoriam Crucem ſuper Columna erigendam Pontifex curavit ante S. Mariæ Majoris Baſilicam cum Inſcriptionibus rem indicantibus, quæ tamen non multis ab hinc diebus fatiſcente jamdiu porticu, ac demum collapsâ, comminuta eſt. Columna, cujus deſcriptionem typis mandari juſſit Pontifex, & exemplar penes me adſervatur, præſefert effigiem ejuſdem, & Gallorum Regis.

IX.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero VII.* 30.

ET. NON. POENITEBIT. EVM. CIↃIↃXCIIII. *Miles armatus ante aram genibus flexis, ſuper qua ignis; e latere Sacerdos Hebræorum more indutus Calicem, quem ſupra aram ponit, habet in una manu, in altera panem.* [4]

In hoc etiam Numiſmate memorata Galliæ Regis abſolutio exprimitur, ſed quæ privatim anno MDXCIV. facta eſt, poſtquam Romam perveniſſet Nivernenſis Dux a Rege miſſus. Appoſite quidem in Numiſmate Sacerdos Panem, & Vinum offerens inducitur, Henricus enim Calvini hæreſim ejuravit, qui de Euchariſtiæ Sacramento tam impie ſenſerat.

X.

LILIA. PROPAGANTVR. IN. ORBE. *Capita Hencici IV. & Mariæ invicem ſeſe reſpicientia.* 35.

RE-

a *Tom. 2. pag. 493.*
b *Buſſieres Hiſt. lib.* XXIII. *Victorell. col. 254.*

REGNIS . NATVS . ET . ORBI . *Puer nudus in una manu ſceptrum, in altera lilium habet; ad ejus pedes Gallus globum calcans.* [3]

Statim ac Clementi Tuſculi commoranti nunciatum eſt, natum ex Maria, Henrico IV. filium, nempe Ludovicum XIII. v. Kal. Octob. anni MDCI., Maphæum Barberinum, qui poſtea Pontifex Maximus electus eſt, & Urbanus VIII. dictus, Apoſtolicum Nuncium ad Regem miſit III. Nonas ejuſdem menſis: ut ei de nata ſobole gratularetur [a]. Nec minora Roma dedit lætitiæ indicia, præſertim Galli incolæ. Hæc Numiſma exprimit.

XI.

4. CLEMENS . VIII. PONT. MAX. *Effigies capite nudato, cum pluviali arabici operis.*

SVPRA . FIRMAM . PETRAM . FVNDATA . EST . *Mulier ſedens cum pluviali, manu una elevat Pontificiam tiaram, altera Crucem tenet.* [4]

Quiſque videt, emblema ad Eccleſiam ſpectare, & epigraphem ad Chriſti ſponſionem Petro factam per ea verba: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

XII.

5. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

AB . ORIGINE . MVNDI . *Abel genuflexus ante aram ſaxis compactam, ſupra quam Agnus in holocauſtum crematur: inter nubes Deus Pater; in exergo:* CIƆIƆXCIIII. [4]

Molinetio [b] plumbum bullatis conſtitutionibus adfigi ſolitum, hoc Numiſma viſum eſt: ego verò, qui illud genuinum duco, arbitror, in ejus poſtica parte Clementem per Abelis ſacrificium expreſſum voluiſſe, jam *ab origine Mundi* Deum Fidelium preces exaudiſſe.

XIII.

9. CLEMENS . VIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis capite nudo, cum pluviali arabicè exornato.*

TV . DOMINE . ET . MAGISTER . *Chriſtus S. Petri pedes lavans; in exergo:* ANNO . V. [5]

Hujuſcemodi Numiſmata a Pontificibus cudi ſolent, quum Feria V. XII. Pauperum pedes lavant, ſinguliſque eorum unum argenteum tradunt.

XIV.

a *Ciaccon. col. 264. Alaleon. in Diar.*

b *In loco.*

XIV.

CLEMENS . VIII. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio*, *& palliolo*; *ſubtus*: GEOR. RAV. 20.

RVTHENIS. RECEPTIS. *Pontifex in throno ſedens pluviali*, *& tiara indutus*, *& a variis Cardinalibus comitatus*, *duobus genua flectentibus benedicit*, *quos alii duo ſtantes ſequuntur*; *in exergo*: CIↃIↃXCVI. [4]

Johannes *Stringa* in Clementis vita de hiſce Ruthenis ſic loquitur [a]: *Venuti a Roma* &c.; hoc eſt: *Epiſcopi duo Rutheni*, *quum Romam veniſſent*, *Pontificem Metropolitæ*, *aliorumque Ruſſiæ Epiſcoporum nomine rogarunt*, *ut eos in Eccleſiæ Romanæ gremium recipere vellet*, *qui ejurare hæreſes*, *quæ tot annos foverant juxta Græcorum Dogmata viventes*, *promittebant*. *Pontifex eos benignè excepit*, *& cum vero cordis gaudio*, *itaut Epiſcopi in patriam læti reverſi ſint*. Eos Pontifex publicè audivit IX. Kal. Decemb. anni MDXCV. [b] in aula Conſtantini: ibi poſtquam profeſſi ſunt Catholicam Fidem, eis nomine Pontificis a celebri *Sylvio Antoniano* reſponſum fuit [c].

XV.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum*, *& pluviale arabici operis*; *Infra*: GEOR. RA. 10.

CONSECRATIO. *Pontifex Miniſtris Eccleſiaſticis ſtipatus Altare conſecrat*. [5]

Conſecratio Aræ S. Petri ſuper ejus Confeſſione, VII. Kal. Sextiles anni MDXCIV. a Clemente VIII., XXXVI. Cardinalibus adſtantibus facta, hic deſignatur [d]. Non novum ibi Altare conſtructum fuit, ſed quod uſque ab Apoſtolis, ut creditur, inerat, coopertum; hoc verò ideo factum eſt [e], quòd quum vetus Altare, elevato Eccleſiæ ſolo, humile eſſet [f], in venerationem Apoſtolorum Pontifex loco dimoveri, haud permiſerit.

XVI.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum*, *pluviale duabus Iconibus ornatum*. 11.

MAGNVM. GRATIÆ. SACRAMENTVM. *Adſpectus Sacelli Sanctiſſimi Sacramenti in Templo S. Johannis in Laterano*. [4]

Cle-

a *Poſt Platin. tom.* II. *pag.* 670.
b *Baron. Annal. tom.* VII.
c *Ciaccon. col.* 254.
d *Alaleon. in Diar. MSS.*
e *Ciaccon. col.* 266.
f *Hiſt. della Baſil. Vatic.*

Clemens VIII. anno MDC.[a] Baſilicæ Lateranenſis laquearia, quæ Aræ maximè imminent, cælaturis, & auro ornavit, pavimentum ſtravit, & muros marmore ſelectiſſimo obduxit, iiſque appingi juſſit[b] Conſtantini geſta, Pictorum eo tempore præſtantiſſimorum opera uſus, nempè Balleonii, Pomarancii, Nebbiæ, Novaræ, aliorumque; e fundamentis etiam erexit in eadem Baſilica Sacellum Sanctiſſimi Sacramenti. Ejus epiſtylium, & tympanum ſunt ex ære deaurato, a quatuor ejuſdem materiei columnis vetuſtis ſtriatis ordine compoſito ſuffulta. Has in Templo olim Jovis Capitolini fuiſſe, aliqui dicunt; alii verò ex navium roſtris ab Auguſto[c] poſt pugnam Actiacam conflatas; ſunt, qui credant, a Veſpaſiano e Judæa tranſvectas: Quomodocumque ſit, eæ ſunt eximia antiquitatis monumenta.

Deum Patrem in tympani fronte pinxit *Pomarancius*[d]: Chriſtum in Cœlum adſcendentem, Joſeph Cæſar *Arpinas* in muro ſupra Altare: Angelos æreos fecit Camillus *Marianus*; Statuas Heliæ, & Moyſis Flaminius *Vacca*; Statuas Aaronis, & Melchiſedechi, *Scilla* Mediolanenſis, & Ægidius *Belga*. In noſtro Numiſmate pene omnia hæc viſuntur expreſſa.

XVII.

12. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

MAGNVM. GRATIÆ. SACRAMENTVM. *Cænaculum quatuor columnis ornatum, in quo Chriſtus cum Apoſtolis cœnans.* [4]

In eo[e], quod præcedenti numero deſcripſimus, Sacello, Tabernaculum Pontifex fecit magni pretii, nempe aureorum XII. mill. Architecto *Targionio*; & ſuper Tabernaculo tabulam argenteam, in qua Domini noſtri cœna cum Apoſtolis exprimitur opere anaglyptico[f], fuſili; quod in Numiſmate conſpicitur. Hanc tabulam fecit Curtius *Vannius* Romanus Aurifex.

XVIII.

14. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. AN. VII. *Effigies Pontificis, capite nudo, cum pluviali Icone viri exornato; infra verò:* 1598.

HINC. PAX. HINC. VICTORIA. *Crux ſupra montem poſita: ad*

a *Victorell. Hiſt. Jubil. pag.* 440.
b *Ciaccon. col.* 251. *&* 377.
c *Reſpon. de Baſil. Later. pag.* 59.
d *Baglion. Vita de' Pitt. pag.* 761. *& ſeq.*
e *Alaman. de Pariet. Later.*
f *Roma Mod. pag.* 41.

ad ejus dexteram olivæ, ad lævam palmæ ramus; inferiùs frumenti ſpica. [4]

Mortuo v. Kal. Nov. anni MDXCVII. Alfonſo II. Atheſtino, ultimo Ferrariæ Duce, Clemens VIII.[a], collecto Cardinalium Senatu, Ducatum Ferrarienſem S. Sedi devolutum declaravit, & a Cæſare Atheſtino Alfonſi hærede[b] repetendum, qui eum occupaverat. Fortaſſe ea occaſione Pontifex Numiſma cudi curavit, ut qui in Deum ſperans, olivâ Pacem offerret Cæſari: ſi is abnueret, ſibi palmâ Victoriam polliceretur, quæ copiam ſpicæ ſymbolo expreſſam promitteret recuperandæ urbi.

XIX.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum; in pluviali figura.* 15.

FERRARIA. RECVPERATA. *Juvenis cum paludamento, claves Cardinali Aldobrandino veſtibus Cardinalitiis induto præſentans.* [6]

Quum Cæſar Ferrariæ ſe tueri ſtuderet, Pontifex ad XXV. millia peditum, & III. millia equitum miſit, ac Cardinalem Aldobrandinum Fratris Filium expeditioni præfecit: Cæſar ſe viribus imparem agnoſcens Ferrariam ceſſit[c]: Faventiæ de conditionibus conventum eſt inter Cardinalem, & Ducis Miniſtros[d]; quare pridie Kal. Martias anni MDXCVIII. Urbis poſſeſſionem idem Cardinalis, a Pontifice Ferrariæ Legatus dictus, iniit. Clemens deinde Româ Idibus Aprilis diſcedens, magnificentiſſime Ferrariam Nonis Majis ingreſſus eſt, in qua ad VI. Kal. Decembres permanſit[e]. Numus explicatione non indiget; nam in eo *Judex Sapientum* (ſic principem urbis Magiſtratum dicunt) claves Cardinali Legato tradit.

XX.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. AN. VII. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo cuſa eſt Icon quædam ſtans; ſubtus:* GEOR. RN.

FERRARIA. RECVPERATA. *Urbis Ferrariæ adſpectus.* [4. 3.]

In Catalogo Numiſmatum per *de Vos* edito, pro: RECVPERATA, legitur: RECEPTA. Aliud quoque vidi, in cujus antica parte: S. QVIRIC.

Bb XXI.

a *Stringa poſt Platin. tom. 2.*
b *Murator. Hiſt. Eſtenſ.*
c *Bruſoni Hiſt. d' Ital.*
d *Muratori Hiſt. Eſtenſ.*
e *Videſis Acta Conſiſtorial. MSS.*

XXI.

16. CLEMENS. VIII. PONT. M. A. VII. *Effigies capite nudo; in pluviali Icon; infra verò:* C. NB.

FERRARIA. RECVPERATA. *Idem adſpectus.* [5]

Poſtremum Numiſma noviſſimè anno MDCCXXVII. eſt cuſum; In utroque exprimitur *Ferraria*, Urbs a Langobardis conſtructa, quum de ea nonniſi ab eorum tempore fiat mentio apud Scriptores; Hanc cum aliis Urbibus a Comitiſſa Mathilde Eccleſiæ donatam [a], ſed deinde a Friderico II. Imperatore ereptam, paulo poſt in fidem recepit Gregorius a *Monte-longo* Legatus Apoſtolicus ope Venetæ Reipublicæ [b], & Inſubriæ Principum: Inter hos fuit Azo III. Marchio Atheſtinus, qui ideo Vicarius Sanctæ Sedis Ferrariæ [c] conſtitutus, Urbem Poſteris tamquam Eccleſiæ beneficiariis uſque ad Alfonſum II. ultimum ſuæ gentis tranſmiſit.

XXII.

18. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. AN. VII. *Effigies, ut ſupra.*

REMIGRAVIT. ERIDANVS. *Flumen jacens, in dextra habet urnam, qua aquam effundit, per quam anates natant, in læva cornucopiæ; procul aliquot populi arbores; ſubtus:* 1598. [4]

Padus Flumen hoc Numiſmate exprimitur, ut Veteres deſcripſerunt [d], qui illud, *Eridanum*, ſumto ab *Erez* vocabulo, dixerunt [e]: *Erez* apud Hebræos non ſolùm cedros, ſed omnes arbores piceas, & reſinoſas ſignificat; quæ arbores, in Numiſmate deſignatæ, paſſim in *Eridiani* ripis naſcuntur. Poſtea ei Pado nomen indiderunt, quem Itali *Pò* dicunt. Hic duplici alveo Ferrarienſem agrum irrigat.

XXIII.

6. CLEMENS. VIII. PONT. M. A. VII. *Effigies Pontificis capite nudo; in pluviali Juſtitia exprimitur; ſubtus:* GEOR. R.

ANNONA. PVBLICA. *Mulier ſtans capite ſpicis redimito, lævâ earum faſciculum, dexterâ cornucopiæ tenet.* [5]

Italiæ calamitatibus, quæ fame valdè premebatur, Pontifex opitulaturus, poſt divinum imploratum auxilium, publicis indictis preci-

---

a *Baron. anno* 1240. *num.* 19. *Orſi Dominio temporale &c. Roma* 1742.

b *Baruffaldi memor. di Ferrar.*

c *Muratori Antich. Eſtenſi tom.* 1.

d *Morell. Specim. Rei Numm.*

e *Mazzochi ſopra l' origine de' Tirreni. Tom.* 3. *Diſſert. di Corton. pag.* 7.

cibus [a], ab Hiſpaniâ ingenti frumenti copiâ in ſuam ditionem tranſvectâ [b], famem ab ea eliminavit; hoc ideò in rei memoriam cuſum eſt Numiſma, quod noviter cuſum etiam conſpexiſſe memini.

XXIV.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. XIII. *Effigies capite nudato: in pluviali Icon; ſubtus:* GEOR. RA. 21.

IVBILEI. INDICTIO. *Pontifex ſacris veſtibus indutus, Cardinalibus e lateribus adſtantibus, throno inſidet: e conſpectu Cathedra, in qua Lector, ante eam duo Levitæ Tubis canentes; in exergo:* AN. MDC. [4]

Hìc denotatur Jubilei Indictio. Aliud exſtat cum anno Pont. XII.

XXV.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 22.

PORTA. COELI. *Porta ſupernè radiis illuſtrata, per Clementem Pontificiis veſtibus indutum, comitante Clero, aperta; in exergo:* DOMVS. DEI. 1600.

XXVI. 23.

CLEMENS. VIII. PON. MAX. A. IX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Icon ſtans; ſubtus:* GEOR. RA.

LAVDATE. NOMEN. DOMINI. *Peregrini per portam introeuntes; In aere Angelus cum corona: in exergo:* MDC. [4]

XXVII.

CLEMENS. VIII. PON. MAX. AN. IVB. *Caput nudatum, in pluviali variæ figuræ appoſitæ ſunt.* 24.

EGO. VOS. REFICIAM. *Peregrinis genibus flexis ante portam, Salvator inter nubes ſedens benedicit.* MDC. [4]

XXVIII.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudum, pluviale arabici operis.* 25.

IVSTI. INTRABVNT. PER. EAM. MDC. *Porta clauſa, in cujus medio Crux; in ſuperiori parte:* CLEMENS. PONT. M.; *& e lateribus duo Angeli inter nubes.* [4]

XXIX.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. IX. *Effigies capite denudato, cum pluviali, in quo Icon ſtans; ſubtus:* GEOR. RA. 26.

INTROITE. IN. EXVLTATIONE. *Pater Æternus ſupra Portam,*

a *Paul. Alaleona in Diariis.*
b *Stringa in Vita poſt Platinam tom. 2. pag. 671.*

tam, inter nubes, & radios; e latere Pontifex genuflexus, ante pedes habens thiaram; ab alio latere oves, per portam introire ſatagentes, in exergo: A. MDC. [4]

XXX.

27. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. IX. *Omnia, ut ſupra; Infra:* GEOR. RA.

ABSOLVTO. ANNO. IVBILEI. *Pontifex Portam Sanctam claudens; in exergo:* CIↃIↃC. [4]

XXXI.

28. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum arabici operis pluviali.*

PORTAM. SANCTAM. APERVIT. CLAVSITQVE. ANNO. IVB MDC. *Porta Sancta clauſa.* [4]

VIII. hæc Numiſmata Portam Sanctam, & reſeratam, & clauſam anno Jubilei MDC. ab Clemente VIII. oſtendunt. Quum Pontifex podagrâ laboraret, non in Vigilia Nativitatis Domini, juxta morem Porta reſerata eſt, ſed ultimo anni die. Portam S. Pauli, Cardinalis *Geſualdus*, Portam S. Johannis Lateranenſis, Cardinalis *Columna*, & S. Mariæ Majoris Portam, Cardinalis *Pinellus*, reſerarunt. Hoc anno Romæ eò peregrinorum numerus excrevit, ut in ſola *Trinitatis Peregrinorum* Domo ad CCCXX. eorum millia hoſpitio fuerint excepta. Ut Portæ Sanctæ reſeratio, Pontifice ægrotante, protracta eſt, ita ejus clauſura, eadem de cauſa ad Idus Januarias anni MDCI. producta eſt. Numiſmati numero XXIV. relato malè cuſoris negligentiâ annus Pontificatus XIII. pro IX., ut in cæteris factum eſt, deſignatur.

XXXII.

31. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies capite nudato, cum pluviali, in quo figura eſt expreſſa.*

PAX. ET. SALVS. A. DOMINO. *Mulier ſpicis ornata, Crucem dextrâ tenet, levâ armorum acervum face comburit; in exergo:* MDCI. [4]

Ad Pacem ab Henrico IV. Galliæ Rege cum Sabaudiæ Duce anno MDCI. Cardinalis Aldobrandini, qui Ap. Legatus in Galliam ibat, officiis, initam hoc Numiſma adludit: hac Sabaudus *Salutium* titulo Marchionis habuit, Gallus viciſſim aliquot Urbes, & vicos Galliæ finitimos [a]. Pontifex lætus Nuncium de Pace accepit, quæ magnam ejus auctori gloriam peperit.

XXXIII.

a *Stringa in Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 689.*

XXXIII.

Anticâ caret hoc Numiſma.

PAX. ET. SALVS. A. DOMINO. *Mulier ſpicis redimita, & cætera, ut numero præcedenti.* [4]

XXXIV.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies capite nudato: In pluviali aliquot figuræ.* 32.

PAX. REIPVBLICAE. CHRISTIANAE. *Duæ Protomes, manus ſibi invicem dantes, e quibus tres frumenti ſpicæ ſurgunt; ſuperius Spiritus Sanctus.* [4]

Poſtquam inter Henricum IV. Galliæ Regem, & Philippum II. Hiſpaniæ diuturno bello certatum eſt, quod Henricus Catharinus de *Avila* [a] eleganter deſcripſit Italico Idiomate Libris XV. quos noviſſimè latinè reddidit Cl.*Cornazzanius* Imolenſis amicus noſter [b], Chriſtianus Orbis pacem inſtanter efflagitabat. Eam Pontifex per Ordinis Franciſcanorum Generalem Miniſtrum, cui rem commiſerat, conciliare non potuit, ideo Alexandrum Cardinalem Medicen, (cui in Pontificatu Leoni XI. nomen eſt datum) in Galliam Legatum e latere [c] miſit, qui ſuâ prudentiâ, & officiis V. Nonas Martias anni MDXCVIII. pace florentiſſimos Europæ Regnos donavit; uterque Rex Pontifici, ut Pacis auctori gratias egit [d], dum ille Ferrariæ [e] permaneret. Non ſine cauſa igitur hìc Pontificis effigiei Regum Protomes ſunt adjectæ, una cum ſpicis, quæ ſymbolum ſunt copiæ a Pace partæ, & Spiritu Sancto Pacis datore.

XXXV.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies nudato capite: In pluviali Icon ſtans; In ima parte:* EMIL. B. 47.

PHILIPPVS. III. HISPAN. REX. CATHOL. ARCH. AVSTRIÆ. ETC. *Philippi III. Protome.* [4]

Pace firmatâ, Hiſpaniarum Rex Philippus II. obiit [f] Nonis Septembribus ejuſdem anni MDXCVIII., cui Philippus III. Filius ſucceſſit. *Bonannius* tam hoc, quàm præcedens Numiſma ad Philippum III. ſpectare contendit, attamen in primo Philippi II. effigies ætate jam pro-

a *Guerre Civili di Francia.*
b *Edit. Romæ in fol. apud Bernab. & Palearin. in 3. Volumina.*
c *Buſſieres hiſt. Gallic. tom. 2. lib. 23.*
d *Ciaccon. col. 258.*
e *Stringa ubi ſupra pag. 673.*
f *D' Avila, & Cornazzan. Hiſt.*

provectâ certo certius viſitur. Pontifice Ferrariæ adhuc commorante, in hanc Urbem Idibus Novembribus publicè ingreſſa eſt *Margareta* Auſtriaca, Philippo II. deſponſata, quam Clemens magnificentiſſime excepit, & in principe Eccleſia Matrimonio junxit: hac fortaſſe occaſione Numus hic percuſſus eſt.

XXXVI.

33. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

VENI. DILECTA. MEA. *Mulier ſedens ſuper aliquot gradibus, Eccleſiæ Umbellam manu tenet; cui altera mulier e conſpectu ſtans claves tradit.* [4]

R. P. *Bonannius* in hoc Numiſmate expreſſum putat Reginæ *Margaretæ* adventum, ſed non appoſite. Ego quidem cenſeo, mulierem cum Umbella referre Eccleſiaſticam Ditionem, cui Civitas *Ferrariæ*, per alteram mulierem deſignata, claves tradat.

XXXVII.

39. CLEMENS. VIII. PON. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

SEQVERE. ME. *Chriſtus, quem Apoſtoli ſequuntur.* [5]

XXXVIII.

13. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedenti numero.*

TV. SCIS. DOMINE. *Chriſtus cum Petro, duobus aliis Apoſtolis adſtantibus, loquens.* [5]

XXXIX.

19. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. XIII. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Johannes Baptiſta ſtans exprimitur; ſubtus:* GEOR. RA.

VNVS. DEVS. VNA. FIDES. *Mulier ſtans velata, & coronata ad aliquot fulgores reſpiciens; levá tenet Crucem, Calicem cum Hoſtia dexterá; in exergo:* MDCII. [4]

Tria hæc Numiſmata nobis exponunt Sanctiſſimi Pontificis vigilantiam ſummam in cuſtodiendis Catholicæ Religionis Dogmatibus, & Hæreticis ab errore reducendis, quorum multi [a] anno Jubilei illius mores ſanctos admirati, in S. Matris Eccleſiæ gremium reverſi ſunt. Horum Numiſmatum ultimo pro anno X. malè cuſor XIII. appoſuit.

XL.

a *Stringa in Vita pag. 683.*

XL.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudum; in pluviali figura ſtans.* 40.

EXVRGAT. D. ET. DISSIP. INIM. EIVS. *Pontifex in ſolio ſedens Pontificiis veſtibus indutus, Vexillum genuflectenti militi tradit: alii tres viri procul ſtantes.* [4]

Vigente inter Imperatorem *Rodulphum* Auſtriacum, & Turcarum tyrannum bello, Chriſtianorum res Clemens Pontifex auro, copiiſque adjuvit: Ter in Hungariam Ducem miſit Johannem Franciſcum *Aldobrandinum* [a], qui tandem magno Clementis luctu *Caniſiam* oppugnans, morbo interiit [b]. In Numiſmate igitur oſtenditur Vexillum Fratris Filio ab eo traditum, quum illum Eccleſiaſticis copis præfecit; *In Vexillo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*, inquit *Alaleona* Cæremoniis Præfectus in ſuis Diariis, in quibus multis functionem deſcribit, *erat depicta Imago Sanctiſſimi Crucifixi; ad pedem Crucis erat ſcriptum:* EXVRGAT. DEVS. ET. DISSIPENTVR. INIMICI. EIVS. Hæc epigraphe etiam in noſtro Numiſmate legitur, quod & Vexillum Cruce ornatum præſefert.

XLI.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies capite nudato, cum pluviali arabici operis.* 7.

GREGEM. NE. DESERAS. *Paſtor genibus flexis, brachiiſque extenſis ad Spiritum Sanctum, multis circumdatus ovibus, manu pedum tenet; ſuper ſcapulo tiara Pontificia.* [4]

XLII.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. ANNO. I. *Effigies, ut num. ſuperiori.* 8.

CONFREGISTI. DRACONVM. CAPITA. *Crux, quam Draco circumdat; procul urbs viſitur; in exergo:* INTVS. ET. EXTRA. [5]

Pertinet utrumque hoc Numiſma ad bellum Hungaricum: Pontificis precibus, & copiis *Buda*, per urbem procul poſitam hic expreſſa, e Turcarum (per Draconem deſignatorum) manibus ab Imperiali exercitu erepta fuit: Audi, quæ in Diariis ſuis narrat ſæpe laudatus *Alaleona* [c]: xx. *Octobris* 1597. *venit Nuncius, quod exercitus Imperialis debellavit Turcas, & cæpit Budam, ideo in Caſtro Sancti*

a *Ciaccon. col. 262.*
b *Stringa ubi ſupra.*
c *In Diar. MSS. Vide etiam Ciaccon. col. 261.*

cti Angeli fuerunt exoneratæ Bombardæ, & Papa in Baſilica Lateranenſi, ad quam iverat, fecit cantare TE DEVM.

XLIII.

38. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. AN. XII. *Caput detectum, cum pluviali, in quo figura ſtans; infra*: GEOR. R.

SALVA. NOS. DOMINE. *Navis vento, & undis agitata; in ea Chriſtus dormiens, quem Apoſtoli expergefaciunt.* [3]

Maximo modulo cuſum eſt Numiſma: *Bonannius* putat eo ſymbolo Catholicam Religionem in Gallia periclitantem ſignificari; ſed quum in antica inſcriptus adſit annus XII., veroſimilius eſt, bellum inter Imperatorem, & Turcas indicari, ultimis enim hujus Pontificis annis grave, & periculoſum Imperatori fuit [a].

XLIV.

37. CLEMENS. VIII. PONT. MAXIMVS. A. XII. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo duæ Icones ſtantes. Infra*: GEOR. RAY.

DA. QVOD. IVBES. *Pontifex genibus flexis, pluviali indutus, & ad pedes habens tiaram: Oves multæ eum ſequuntur: Chriſtus, quem Pontifex orat, ſpeciem jubentis præfert; in exergo*: MDCIII. [4]

Pontifex præcepti memor, ut ſuas oves paſceret, ſeſeque imparem tanto oneri agnoſcens, Divinam opem, & gratiam verbis implorat S. Auguſtini; cujus doctrinæ fuit ſtudioſiſſimus, ut notum eſt ex iis, quæ Romæ ipſo Pontifice acta ſunt adverſus novam de Divinis Auxiliis doctrinam [b].

XLV.

41. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Caput detectum, cum pluviali arabici operis.*

PORTV. CENTVMCELLARVM. INSTAVRATO. A. MDCIV. *Portus Centumcellenſis adſpectus.* [5]

Hoc anno MDCIV. Pontifex inſtauravit magnæ molis murum, quem ad oſtium Portus Centumcellenſis inſtar Inſulæ Trajanus ædificaverat ad maris impetus arcendos, ibique duos pharos erexit [c], quorum unus adhuc exſtat, alterius verò tantùm rudera ſuperſunt.

XLVI.

42. CLEMENS. VIII. PONT. MAX. A. XII. *Effigies capite nudo, cum pluviali, in quo Icon ſtans exprimitur.*

VELINO. EMISSO. *Torrens ab alto decidens, & Pons.* [4]

Su-

---

a *Bruſon. Hiſt. d' Ital.* b *Serry Hiſtor. Cong. de Auxil.*
c *Rutil. in Itinerar. v. 237. Scott. Itiner. d' Ital.*

Supra memoravimus, Pauli III. juſſu Velini alveum effoſſum, ſed paulo poſt obſtructum. Clemens verò flumen novo alveo deduxit CXL. palmos lato, XXV. profundo, Marchione Johanne Baptiſta *Caſtellio* [a] Architecto: & ad redundantes aquas coercendas Pontem exſtruxit, qui in Numo viſitur, Architecto Equite *Fontana*: Ad LXXV. aureorum millia Pontifex in id opus inſumſit, quod Ferrariâ redux inviſit [b], perluſtravitque.

XLVII.

CLEMENS. VIII. PONT. MAXIMVS. A. XIII. *Caput nudum: In pluviali duæ figuræ ſtantes.* 43.

Frons Ædium Quadrumviralium in Capitolio; in ſuperiori area: S. P. Q. R.; *in inferiori:* MDCIII. [1]

Duo Palatia, quæ ad latera Capitolinæ areæ ſita ſunt, ædificarunt Clemens VIII., Innocentius X., & Alexander VII. Ichnographiam, & ornatus elegantiſſimos Bonarrotius delineaverat, ejuſque ſpecimine uſi ſunt Architecti, qui in iis ædificiis navarunt operam, nempe Jacobus Ducius, Jacobus Raynaldus, Laurentius Berninus, aliique. Primum in fundamentis lapidem poſuit ipſe Clemens, & in eo epigraphem incidit, quam Bonannius [c] refert.

XLVIII.

CLEMENS. VIII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio.* 44.

Adſpectus Lacuum, & Salientium Villæ Tuſculanæ, quam dicunt Belvedere. [4]

Hoc rarum Numiſma fuſum eſt fortaſſe, quum, vivo adhuc Clemente, a Petro Cardinale *Aldobrandino* jacta ſunt fundamenta Villæ, quam dicunt *Belvedere*. Præclaram adducimus Inſcriptionem a nemine antea editam, quæ legitur in Coronide Fontium ante Villæ proſpectum.

PETRVS. CARD. ALDOBRANDINVS. S. R. E. CAMER.
CLEMENTIS. VIII. PONT. MAX. FRATRIS. F.
AD. ALLEVANDAM. OPPORTVNO. SECESSV
VRBANARVM. CVRARVM. MOLEM.
FERRARIA. IN. POTESTATEM. SEDIS. APOSTOLICÆ. REDACTA.

a *Videſis Itinerarium Italiæ Scott.*
b *Ciaccon. col. 261.*
c *Num. Pont. Tom. 2. pag. 498.*

PACE. CHRISTIANÆ. REIPVBLICÆ. RESTITVTA
AMENITATEM. LOCI. VILLAM.
ET. MAGNIFICIS. EXTRVCTIS. OPERIBVS. AQVA
ETIAM. CORRIVATA. ET. AB. ALVEO. DVCTA
CAETERISQVE. ORNAMENTIS. ACCVRATISSIMO. CVLTV
DECORAVIT.

Hujus Schema æri incidit, & Ludovico XIV. Galliæ Regi dicavit Dominicus *Barriera*. In præſenti Numiſmate exprimuntur ſolummodo Lacus Cyclopis, & Apollinis, aliique e conſpectu ædium, quas picturis, & Statuis miri operis idem Cardinalis ornavit [a].

XLIX.

TV. ES. PETRVS. ET. SVP. HANC. PETR. ÆDIFICABO. ECCL. MEAM. *Apoſtolorum Principum ſtatuæ ſuper ſtylobates, in quibus Gentis* Priulæ *ſtemma*.

IN. MEMOR. CASTELLANAM. IAM. VETVSTATE. COLLABENTEM. LAVRENTII. PRIVLI. VEN. PATHR. RESTAVR. SVI. PATH̄VS. ANN. II. CLEMENTE. VIII. P. M. PASC. CICONIA. D. MDXCIIII. [3]

Hoc fuſo Numiſmate memoria ſervatur fortaſſe Templi Sanctæ *M. Caſtellanæ* a Cardinali Laurentio *Priulo* reſtituti: qui Idibus Juniis anni MDXCVI. a Clemente VIII. creatus eſt Cardinalis [b].

Ale-

a *Adeundus eſt liber, cui titulus*; Il Mercurio Errante.
b *Ciaccon. Vita Cardinal. in Clemente VIII.*



ALexander Medices, Cardinalis Florentinus nuncupatus, Kalendis April. anni MDCV. electus Pontifex, VII. Kal. Majas anni ejuſdem fato functus eſt: ejus oſſa in Baſilica Vaticana nobili ſepulchro ſunt condita, hoc titulo.

LEO XI.

I.

LEO. XI. PONT. MAX. ANNO. I. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio; infra*: GEOR. RA. I. 2.

DE. FORTI. DVLCEDO. MDCV. *Leonis cadaver, in cujus ore favum mellis*. [4]

Symbolum, & epigraphe ex Samſonis hiſtoria ſumta ſunt [a], & Leoni XI. aptata, ſicut enim Samſon in occiſi Leonis ore favum repererat, & ex eo mel fluere viderat, ita a Leone Pontifice quidquid optimum foret ſperabat Eccleſia; & ſane is Pontificatum aſſumens, ſibi

a *Judic. cap.* XIV. *ver.* 14.

ſibi conſtituit [a], Conſanguineos minime exaltare, neque Succeſſorem deligere, vel Cardinales creare, qui Pontificatu indigni haberentur; Omnia demum præſtare Optimo digna Pontifice.

II.

4. LEO. XI. PONTIFEX. OPT. MAX. ANNO. I. *Effigies capite nudato, cum palliolo.*

SIC. FLORVI. *Roſarum florentium faſciculus in laureá coroná: In medio Epigraphe tæniis inſculpta.* [4]

III.

3. LEO. XI. PONTIFEX. OPT. MAX. ANNO. I. *Effigies, ut numero II.*

SIC. FLORVI. *Tres Roſæ ſimul colligatæ.* [4]

In utroque hoc Numiſmate Cuſor expreſſa voluit Leonis ante Pontificatum munia, quibus benè functis optimum ſperabant omnes futurum Principem. Ipſo flore juventæ Epiſcopus *Piſtorienſis*, inde Archiepiſcopus Florentinus electus fuit [b]: Poſtmodum eum anno MDLXXXIII. Gregorius XIII. Cardinalem creavit; Clemens VIII. in Galliam legavit ad tractandam pacem inter Galliæ Regem Henricum IV., & Philippum II. Hiſpaniæ, quæ ſuis officiis ſequuta eſt. Meritò igitur Pontificatu ſupremo dignus habitus eſt a Sacro Senatu.

Ad

a *Stringa in Vita poſt Plat. to.2. pag.692.*
b *Stringa ubi ſupra.*



AD xvii. Kal. Junias anni mdcv. Cardinalis Camillus *Burgheſius* electus eſt Pontifex, & ad iv. Kal. eaſdem feſtum Pentecoſtes diem fuit coronatus. Mortuus ix. Kal. Februarias anni mdcxxi., in *Burgheſiano* Sacello ad S. Mariam Majorem conditus eſt, cum hoc epitaphio:

PAVLVS V. PONT. MAX.
MORTIS MEMOR
VIVENS SIBI POSVIT
SCIPIO CARDINALIS BVRGHESIVS FVNVS DVCI
IVSTA SOLVI CORPVS INFERRI CVRAVIT.

PAVLVS . V. PONT. MAX. PATRIA . ROMANVS . EX . BVRGHESIA . FAMILIA
CVI . PERPETVA . VITÆ . INNOCENTIA . ET . SPECTATA . VIRTVS
AD . INSIGNES . QVOSQVE . HONORES . GRADVM . FECIT .
BONONIÆ . PROLEGATO . PRÆFVIT . MOX . A . GREGORIO . XIV.
CAVSARVM . CAM. APOST. AVDITOR . CREATVS
ET . A . CLEMENTE . VIII. AD . PHILIPPVM . II.
HISPANIARVM . REGEM . DE . GRAVISSIMIS . REBVS . LEGATVS

IN

IN . AMPLISSIMVM . ORDINEM . COOPTATVS
INTER . GENERALES . INQVISITORES . ADSCRIPTVS
ET.VRBIS.VICARIVS.ELECTVS.CVM.OMNES.TANTORVM.MVNERVM.PARTES
SVMMA . CVM . LAVDE . OBIVISSET
AD . SVMMVM . PONTIFICATVM . LEONE . XI. E . VIVIS . EREPTO
FLORENS.ADHVC.ÆTATE. INCREDIBILI. PATRVM. CONSENSV. EVECTVS.EST
CVMQVE . VIGILI . SOLLICITVDINI . SECVRITATEM . ANNONÆ . COPIAM
IVSTITIAM . ET . QVIETEM . POPVLIS . ECCLESIASTICÆ . DITIONIS
CONCORDIAM . VERO . ET . PACEM . VNIVERSO . CHRISTIANO . ORBI
SEMPER . PRÆSTITISSET
RELIGIONEM . SVMMA . PIETATE . COLVISSET
VRBEM . MAGNIFICENTISSIMIS . ÆDIFICIIS. ORNASSET . ATQVE . EGREGIIS
OMNIVM. VIRTVTVM. OFFICIIS. ADITVM. SIBI. AD. IMMORTALITATEM
APERVISSET
E . MORTALIBVS. RAPTVS. GRAVE. CVNCTIS. SVI. DESIDERIVM . RELIQVIT
SEDIT . IN . PONTIFICATV . ANNOS . XV. MENSES . VIII. DIES . XIII.
OBIIT . ANNO . SAL. MDCXXI. DIE . XXII. IANVARII .

I.

37. PAVLVS . V. BVRGHESIVS . RO. P. MAX. *Effigies capite nudo, cum pluviali arabici operis.*

CVIVS. REGNI. NON. ERIT. FINIS. *Burgheſiæ Gentis ſtemma, Aquila ſcilicet supernè, & infernè Draco: Super ſcuto claves decuſſatæ, cum Tiara.* [4]

Gens Burgheſia originem Senis habuit, ubi adhuc ex eadem Familia Nobiles aliquot vigent. Viros Reipublicæ dedit literis, & armis potentes. Pater Pontificis *Marcus Antonius*, Advocatorum Conſiſtorialium Romæ multos annos Decanus, Flaminiam *Aſtalliam* uxorem duxit, e qua noſtrum *Camillum* habuit xv. Kal. Octobres anni MDLII.

II.

1. 2. PAVLVS. V. BVRGHESIVS RO. P. MAX. *Caput nudatum Pontificis, cum pluviali, in quo præter alias figuras, ara etiam expreſſa eſt.*

VBI. VVLT. SPIRAT. *Spiritus Sanctus radios emittens.* [4]

Ad hujus notitiam Numiſmatis, Oldoinum [a] præſtat audire, de Pauli

---

[a] *Oldoin. poſt Ciaccon. pag. 376.*

Pauli electione loquentem : *Camillum* Burgheſium *in Pauli Sacellum repentè deductum Cardinales omnes, divino potius, quàm humano ſuffragio, venerandum, & colendum, ut Chriſti vices in Sede Eccleſiæ ſuprema fulgentem exiſtimaſſe.*

III.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. ROMANVS. PONT. MAX. A. S. MDCV. PONT. I. *Effigies capite nudo, cum pluviali arabici operis; ſubtus:* AMB. B.

BEATISS. MARIÆ. SEMP. VIRGIN. SACELLVM. A. FVNDAMENTIS. EREXIT. *Sacellum Burgheſium apud S. Mariam Majorem.* [2]

A Marchione *Lucatellio*, apud quem conſpexi, fuſum hoc, & deauratum maximi moduli Numiſma adſervatur.

IV.

PAVLVS. V. P. MAX. A. IV. *Caput nudatum, in pluviali duæ Icones ſtantes; ſubtus:* G. F.

COMPLEAT. GLORIA. MARIÆ. DOMVM. ISTAM. *Sacelli Burgheſii imperfecti adſpectus.* [5]

V.

PAVLVS. V. PONT. MAX. A. II. *Caput nudatum, cum arabici operis pluviali; ſubtus:* G. A.

COMPLEAT. GLORIA. MARIÆ. DOMVM. ISTAM. *Idem Adſpectus imperfectus.* [5]

Hoc Numiſma oculis ſubjecit noſtris Clariſſimus Franciſcus *Cornazzanius* Comiti-Stabuli *Columnæ* a ſecretis, a quo adſervatur.

VI.

PAVLVS. V. PONT. MAX. AN. VIII. *Effigies capite nudo, cum pluviali, in quo ſupplicationes expreſſæ ſunt; ſubtus:* I. A. MORI. 15.

DEI. GENITRICI. SEMPER. VIRGINI. MDCXII. *Memorati Sacelli Adſpectus.* [4]

VII.

PAVLVS. V. PONT. MAX. AN. VIII. *Effigies capite nudo, cum pluviali, in quo reſurrectio Chriſti.* 14.

Similis poſtica. [4]

In hiſce Numiſmatibus expreſſum eſt, ut quiſque videt, Nobile Sacellum *Burgheſium* primo Pauli anno erigi cœptum in Baſilica Liberiana, & octavo perfectum. Ordine Corinthio exſtructum, marmoribus, & metallis decoratur. Quæ in eo conſpiciuntur, Clemen-

mentis VIII., & Pauli V. monumenta ſculpſit *Silla* Mediolanenſis. Ab Hieronymo *Raynaldo*, & a Pompejo *Targonio*[a] Romanis Architectis, princeps Altare elaboratum eſt, cujus columnæ quatuor ſtriatæ, ordinis compoſiti, earumque ſtylobatæ ſunt e Jaſpide Orientali; Tympanum, Frons, Tæniæ, coronæ, capituli, baſes, & columnarum ſtriæ ex ære deaurato; Beatæ Virginis Imago lapidibus eſt ornata pretioſis. Sacellum Flaminius *Pontius*[b] Architectus delineavit, magnique nominis Pictores, quos inter emicant Cæſar *Arpinas*, Guidus *Renius*, & *Balleonius*, picturis decorarunt[c].

VIII.

26. PAVLVS. V. P. MAX. A. III. *Effigies capite nudato, cum pluviali, in quo Icon ſtans.*

ET. CONGV. ADGNOSCIT. PASTOREM. SVV̄. *Pontifex in throno ſedens, pluviali indutus, & tiara redimitus, in medio duorum Cardinalium, viro ante eum genuflectenti benedicit; in exergo*: A. MDCVIII. [5]

XII. Ordinis *Capuccinorum* Fratres in *Congum* Paulus V. miſerat; qui Populis in ea Regione degentibus Chriſti Fidem annunciarent; hi præter alios aquâ laverunt baptiſmatis Urbis *Boricci*, ab Luſitanis *Sanctiſſimi Salvatoris* dictæ, Regem, qui ad Pontificem Oratorem miſit, obſequii, & obedientiæ teſtem. De hacce Legatione ſic loquitur Paulus *Alaleona*[d]: *Die* III. *Januarii, pervenit Romam Marchio Antonius* Maurus, *Orator Regis* Congi *ad præſtandam obedientiam S. D. N., & recognoſcendam Sedem Apoſtolicam. Præfatus verò Orator ad Papam non venit, quia ægrotavit febri non ſine periculo vitæ .... Nocte ſexta Januarii circa horam ſeptimam tranſivit ad meliorem vitam. Eadem die circa horam 22. fuit delatus ad Baſilicam S. Mariæ Majoris, expenſis Cameræ Apoſtolicæ*, ubi magnificum ei Urbanus VIII. erexit monumentum. Numiſma, quod mors fieri prohibuit, factum exprimit.

IX.

PAVLVS. V. P. MAX. A. III. *Effigies, ut ſupra. In ima parte*: G. R.

APERIT. ET. CLAVDIT. *S. Petrus ſtans; ſubtus verò*: 1607. [5]

X.

---

a *Bzovius in Vita Pauli V. pag.* 15.
b *Rom. Mod. tom.* 2. *p. pag.* 102.
c *Philipp. Tit. pag.* 239.
d *In Diariis MSS. pluries laudatis.*

X.

PAVLVS . V. PONT. MAX. AN. VIIII. *Effigies capite nudo, cum pluviali, in quo ſupplicans Populus eſt expreſſus; ſubtus*: I. A. MORI. 6.

IN. HONOREM. PRINCIPIS. APOST. *Frontis Baſilicæ Vaticanæ adſpectus; in exergo*: ET. PORTÆ. INFI. NŌ. P̄VALEBV̄T. [4]

XI.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. ROM. PONT. MAX. A. S. MDCVIII. PONT. III. *Caput nudum: In pluviali figura ſtans; infra*: P. SANQVIRIC. 7.

TEM. D. PETRI. IN. VATICANO. *Frons Baſilicæ Vaticanæ; in exergo*: ET. PORTAE. INFERI. NON. PRAEVALEBVNT. [2]

Utrumque Numiſma, quorum primum eſt cuſum, alterum verò majori modulo fuſum, Templi Divi Petri frontem a Paulo Pontifice conſtructam perhibet. In priori frons ornatur duabus Turribus, quæ in poſteriori deſiderantur. Paulus V. Baſilicam hanc in novam formam redegit [a], nempe, quam ad æquilateralis Crucis formam Julius incœperat, oblongam fecit, Porticumque addidit operâ uſus Caroli Maderni Architecti. *Bzovius* in ejus Vita [b] paucis hoc deſcribit ædificium, inquit enim, Pontificem, ut Vaticanam Baſilicam a Julio II. incœptam, a Gregorio XIII., & Sixto V. auctam abſolveret, antiquam jam fatiſcentem dejeciſſe, novam verò produxiſſe a Sacello Gregoriano ad portas Templi, itaut oblongæ, ſeu, ut ajunt, latinæ Crucis formam referret, amplum etiam Sacellum exſtruxiſſe, in quo Canonici divinis officiis operam darent, demum Porticum ædificaſſe, & ſupra eam Periſtylium, ubi populo bene precantur Pontifices [c].

XII.

PAVLVS. V. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis*. 5.

SACRA. B. PETRI. CONFESSIO. EXORNATA. *Confeſſio D. Petri in Vaticana Baſilica, ut tunc erat efformata*. [4]

Aditum etiam Paulus V. [d] paravit ad Confeſſionem, ſive Hypogæum, in quo SS. Petri, & Pauli corpora venerantur. Eum columnis

a *Rom. Modern. pag.* 250.
b *Poſt Platin. tom.* 2. *pag.* 702.
c *Videſis Bonannii Templ. Vatic. pag.* 175.
d *Bzovius ibid.*

e Jaſpide circumdedit; murum, & pavimentum vario marmore ornavit [a]. Cancellis e deaurato ære Hypogæum clauſit; & in duobus loculis lateralibus Apoſtolorum Iconas ejuſdem metalli collocavit [b]. Demum cavit, ut lampas magnæ molis, & aliæ quatuor minoris arderent jugiter ante Confeſſionis oſtium ad augendam in eum locum Religionem.

XIII.

4. PAVLVS. V. PONT. MAX. *Effigies Pontificis nudato capite, cum pluviali figuris ornato.*

DOMINE. I. M. A. T. VENIRE. *S. Petrus e navicula deſcendens; in exergo:* ROMA. [5]

In poſtica deſignatur, ut arbitror, translatio, & reſtauratio picturæ, qua Jottus S. Petri naviculam expreſſit; etenim Pontifex celeberrimi Pictoris muſivum opus, cæſis diligentiſſime veteris Baſilicæ muris [c], quibus hærebat, novo muro coagmentavit, qua parte erat Atrium. Illud poſtea Clemens X. anno MDCLXXIV., *Berninio* Architecto, ſupra Majorem Portam Frontis Baſilicæ introrſum collocavit [d]. Siglæ, quæ poſticæ ſunt inſcriptæ, ſic ſonant: *Domine, jube me ad te venire.*

XIV.

PAVLVS. V. PONT. MAX. A. VI. *Caput nudatum, in pluviali quædam effigies.*

Abſque poſtica. [5]

XV.

29. PAVLVS. V. ROM. PONT. MAX. A. D. MDCX. PONT. VI. *Effigies cum pileolo, & palliolo.*

PVBLICAE. COMODITATI. *Frons lacus ad S. Petrum in Monte Aureo, ſeu Janiculo; in exergo:* MDCX. [3]

XVI.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. MAX. *Effigies cum pluviali, in quo Chriſtus manum S. Petro porrigit.*

Eadem poſtica, & in medio frontis ædificii: PAVLVS. V. P. M. [4]

Elegantem hunc Lacum ædificarunt Carolus *Madernus* [e], & Dominicus *Caſtellius* [f], Paulo V. Pontifice, marmoribus e Nervæ Foro tranſ-

a *Bonann. Templ. Vat.*
b *Roma Moderna to.2.*
c *Bzovius ibid. pag.703.*
d *Rom. Moder. pag. 251.*
e *Nardini Rom. Ant. pag. 231.*
f *Alveri Roma in ogni Stat. p. 2. pag. 306.*

tranſvectis. Aqua deducta eſt e Sabatiis ſtagnis, ut epigraphe appoſita muro oſtendit; aquas addidit, & ductum inſtauravit Alexander VIII.; Innocentius XII. [a] labrum ampliavit, ornavitque Lunenſi marmore, in quo Pauli ſolum Stemma ſculpi juſſit.

XVII.

PAVLVS. V. P. MAX. A. V. *Effigies, ut numero XIV.* 27.

PVBL. COMOD. RESTITVIT. *Ductuum aquæ Paulæ adſpectus.* [5]

XVIII.

PAVLVS. V. ROM. PONT. MAX. A. IX. *Effigies, ut ſupra.* 28.

PVBLICAE. COMODITATI. RESTITVIT. A. MDCIX. *Eorumdem aquæductuum adſpectus.* [4]

Aquæ, quas ad Labrum a ſe conſtructum Paulus V. derivavit, ſunt *Alſietini* [b] Lacus, nunc *Lartheniani*, qui haud multum diſtat ab antiqua *Cere*, & *Sabatini*, ſive *Barcenni*, vel *Anguillaræ*. Has aquas poenè diſperſas, Eques Johannes *Fontana* collegit [c], vetereſque aquæductus per xxxv. milliaria reſtauravit, in comodum Regionis Tranſtyberinæ, & Urbis Leoninæ. Ad hoc opus aureorum cccc. millia ſunt inſumta.

XIX.

PAVLVS. V. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies capite nudo, cum pluviali, in quo vir ſtans; ſubtus;* G. R. 22.

ET. EXALTAVIT. HVMILES. *Duo pueri in aere ſuſtinentes has litteras:* HVMILITAS. *e ſuperiori parte Corona.* [5]

S. Caroli Borromei Canonizatio per Paulum V. facta hìc deſignatur; nam in Inſignibus Borromeæ Gentis *Humilitas* eſt adpicta.

XX.

PAVLVS. V. PONT. MAX. AN. VII. *Effigies, ut ſupra.* 21.

INTER. SANCTOS. REFERT. CARD. BORROMEVM. AN. MDCX. *Pontifex in throno ſedens veſtibus indutus Pontificiis, Cardinalibus mitratis ſtipatus, adſtante viro, qui Orator fortaſſe erat, decretum Canonizationis legit in libro a Clericis genuflectentibus ſuſtentato; ſuperne Sanctus Spiritus Pontificem irradians.* [5]

Antequam ad Canonizationem veniret, in tribus Conſiſtoriis, III. Kal. Septem., ac XVIII., & XII. Kal. Octobres anni MDCX. acta examinavit [d], inſtante Julio *Roma*, Advocato Conſiſtoriali pro Hiſpa-

 niæ

a *Roma Mod. pag. 291. Vide etiam infra ſuo loco.*
b *Frontin. de Aquæduct. Nardin. Rom. ant. lib.* VIII. *cap. 4.*
c *Baglioni Vite de' Pitt. pag. 96.*
d *Alaleona in Diar.*

niæ Rege, aliiſque Principibus. Kalendis [a] igitur Novembribus anni ejuſdem ad ſolemne actum ventum eſt in Baſilica Vaticana magnâ populi frequentia.

XXI.

23. SEDENTE. PAVLO. V. P. M. ET. FAVENTE. AN. MDCXII. *Caput nudum, cum pluviali, in quo duæ Icones.*

DEI. ÆDIFICATIO. EST. *Frons, & Tholus Eccleſiæ S. Caroli in via Curſûs; ſubtus:* S. CAROLVS. *E latere Sanctus Carolus inter nubes.* [4]

Quum Inſubres [b] a Sixto IV. anno MCDLXXI. parvam Eccleſiam *Sancti Nicolai de Toſo* dictam, obtinuiſſent, hanc reſtauratam *S. Ambroſio* dicarunt; Poſtea [c] ſub Paulo V. anno MDCX. multis Legatis ditati, magnificè aliam e fundamentis erexerunt, atque Deo in honorem SS. *Ambroſii*, & *Caroli* conſecrarunt. Epiſcopus Alexandrinus IV. Kal. Febr. an. MDCXII. primum lapidem poſuit. Honorio & Martino *de Longis* Architectis, tota fere Baſilica ædificata eſt; Petrus Cortonenſis Teſtudinis elegantiſſimæ, & plaſtici operis ornamenti Artifex fuit.

XXII.

24. 25. D. O. M. PAVLO. V. PONT. MAX. FAVENTE. AD. AMPLIFICANDAM. AEDEM. S. CAROLI. NOMINE. ROMAE. PRIMO. DICATAM. LAPIDEM. FVNDAMENTALEM. PER. ARCHIPRESBYTERVM. S. PETRI. CLERICI. REGVLARES. S. PAVLI. PONI. CVRARVNT. ANNO. MDCXII.

TALES. AMBIO. FVNDATORES. *Templi frons cum tribus Portis, in quarum media S. Caroli Borromei, in reliquis S. Pauli, & S. Blaſii Icones: In ſummitate Crux: E lateribus Aquila, & Draco gentis Burgheſiæ ſtemma, cum ſiglis* A. & Ω. *In inferiori parte:* HVMILITAS. *cum corona; & e lateribus:* FVNDAMENTVM. [3]

Viſitur in hoc Numiſmate Frons Templi *S. Caroli ad Catinarios* [d] Clericorum Regularium SS. Pauli, & Barnabæ. Hi Clerici, qui Barnabitæ dicuntur, a Gregorio XIII. Eccleſiam S. Blaſii de Annulo obtinuerunt: eam tamen Theatinis conceſſere, qui ampliorem S. Andreæ Baſilicam ædificarent. Dum ad novam Eccleſiam in honorem Sancti Caroli excitandam ſtudia conferrent Barnabitæ, eoſque anguſtia

a *Giuſſan. in Vit. S. Carol. Borr.*
b *Grattarol. de Ven. S. Caroli pag. 32.*
c *Roma Moderna pag. 214.*
d *Donat. lib. 4. cap. 12.*

ſtia ſitus perplexos redderet, aream ipſis ampliſſimam paravit obortum repente incendium, quo pleræque circa eorum Cœnobium ædiculæ abſumtæ ſunt; ad hæc ingens ipſis acceſſio contigit ex hæreditate Jo: Baptiſtæ Cardinalis *Lenii*. Itaque magnificentiſſimum Templum, ædeſque ampliſſimas ædificarunt, Roſato de Roſatis Architecto; Frons verò celebris *Soriæ* opus eſt. Primum lapidem Cardinalis Conſentinus Archipresbyter S. Petri poſuit duodecimo Kal. Martias [a] anni MDCXII. Templum picturis ornarunt *Lanfrancus*, & Dominicus *Zampierius*, vulgò *Dominichinus* adpellatus.

XXIII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. D. MDCXIII. P. IX. *Caput nudatum cum pluviali, in quo Icon ſtans*; *ſubtus*: PAVL. SANQVIR. 31.

PORTV. BVRGHESIO. A. FVNDAMEN. EXTRVCTO. *Portus cum munimentis adſpectus*; *in area ſuperna*: COL. IVL. FANESTRIS. [2]

XXIV.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. ROM. PONT. MAX. AN. IX. *Effigies cum camaleucio*, *&* *brevi pallio*. 32.

COLONIA. IVLIA. FANESTRIS. *Ejuſdem Portus adſpectus*; *in area ſuperiori*: PORTVS. BVRGHESIVS. [2]

Efflagitantibus Faneſtribus, Portum in ſuo litore ædificari inſtar aliorum, qui in finitimis Urbibus erant, quique foſſæ potius dicendi ſunt ad minores naves excipiendas, Paulus annuit, & ex publico ærario ſummam non minimam civitati commodavit, operique præfecit Hieronymum Raynaldum; ſed paucos poſt annos arenarum copiâ, quas mare, & limoſus torrens *Arzilla* intulerant obſtruſus, & repletus eſt. Opus denuo aggreſſi ſunt Faneſtres Clemente XII. Pontifice Maximo, derivatis ex Metauro aquis, ut earum impetu aſſiduo egeſtis arenis Portus navibus aptus foret [b].

XXV.

PAVLVS. V. P. MAX. A. IV. *Caput nudatum*; *in pluviali Sancta Franciſca*, *&* *Angelus ſunt expreſſi*; *infra verò* G. F. 19.

ET. TV. FRANCISCA. S. VOCABERIS. *Pontifex in Throno ſedens*, *Cardinalibus Pontificalibus veſtibus indutis ſtipatus*, *pronunciat*

a *Roma Moder. pag.* 338.
b *Scotti Itin. d' Ital.*

ciat decretum Canonizationis Sanctæ Franciſcæ Romanæ; *in medio ſuper pavimento*: ANN. MDCVIII. [5]

S. Franciſca Civis Romana, Laurentii de Pontianis vidua, poſt longum ſuæ cauſæ examen [a] ſub Eugenio IV., Nicolao V., Julio II., & Clemente VIII. initum, tandem Sanctorum albo adſcripta eſt IV. Kalendas Junias anni MDCVIII. a Paulo V., ut in Regeſtro Pauli *Alaleonæ* Cæremoniis Pontificiis Præfecti ſcribitur: *Die 29. Maji* (ibi legitur) *feria tertia poſt Pentecoſtem, die anniverſario Coronationis SS. D. N. pro inchoatione anni ejus quarti Pontificatus, idem ſolemniter cum ſolitis cæremoniis canonizavit D. Franciſcam de Pontianis Romanam Fœminam, Fundatricem Congregationis Oblatarum Turris Speculorum, in Baſilica Sancti Petri precibus totius Populi Romani.*

XXVI.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. XI. AN. MDCXV.
Effigies capite nudo; *in pluviali exprimitur S. Carolus ſtans.*

Poſtica caret. [4]

XXVII.

20\. PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. XI. AN. MDCXV.
Effigies, ut numero præcedenti.

S. AGNETIS. ET. EMERENTI. OSSA. HONORIFICATA. *Pontifex Aulicis, & Clero circumdatus Altare dedicat.* [4]

In hoc elegantiſſimo Numiſmate repræſentatur [b] Altare, & quod vocant *Ciborium* S. Agnetis extra muros, in via Nomentana, a Paulo V. Cardinalis Sfondrati precibus [c], conſtructa, & vario marmore, ac columnis porphyreticis ornata. Supra aram locavit Sanctæ Virginis Statuam ex Onyce Orientali, quam Franciosinus reſtauraverat. Sacras verò ejuſdem S. Agnetis, & S. Emerentianæ Reliquias argentea urna condidit, & ſacro ritu ſub Altari poſuit, illudque conſecravit XVIII. Kal. Quintiles anni MDCXV. [d]

XXVIII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. *Caput nudatum, in pluviali Redemtor cum Cruce expreſſus.*

PRO. TVI. NOMINIS. GLORIA. *Columna S. Mariæ Majoris; & Liberianæ Baſilicæ frons.* [4]

XXIX.

a *In ejus Vita impreſſa Romæ an. 1675. lib. V. cap. 21.*
b *Mabillon. Muſ. Ital. pag. 87.*
c *Oldoin. col. 442.*
d *Paulus Alaleona in Diar.*

XXIX.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. XIII. *Effigies capite nudo, cum pluviali arabici operis.* 16.

PRO. TVI. NOMINIS. GLORIA. *Eadem, ac in præcedenti, poſtica.* [3]

Simile Numiſma a Marchione *Lucatellio* adſervatur, in quo tamen: AN. XI., & in inferiori parte: MDCXV. legitur; quæ annorum diverſa adnotatio ad annos, quibus Numiſmata ſunt cuſa, eſt referenda.

XXX.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. XI. AN. MDCXV. *Effigies capite nudo; in pluviali arabici operis Icon ſtans.* 17.

FVNDA. NOS. IN. PACE. *Eadem columna; in area.* A. M. D. G. XIII. [4]

In foro ante Baſilicam Liberianam, Columna ſtriata erecta eſt, quam fulmine tactam, noviſſimè SS. D. N. BENEDICTUS XIV. reſtauravit [a]. Hanc Paulus V. e ruderibus veteris Templi Pacis, ad eum forum tranſtulit, eique impoſuit B. Mariæ V. Statuam ex ære deaurato, per Dominicum *Ferrerium* fuſam, ad modulum Caroli Maderni Architecti, qui Salientem, & labrum prope columnam conſtruxit [b]. Statua XX. palmos alta eſt, columna verò LXXV. præter ſtylobatem, & periſtylium; Diametros columnæ eſt VIII. palmorum. In Diariis Præfectorum [c] Cæremoniis, ſub Paulo V. legitur: *Die* XVIII. *Julii fuiſſe collocatam ſupra Columnam ante Baſilicam ſuperioribus diebus erectam æneam Imaginem B. Virginis, quam benedixit Epiſcopus Iſernienſis.*

XXXI.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. M. A. XIIII. 1618. *Caput nudatum, cum arabicè ornato pluviali.*

Abſque poſtica. [4]

XXXII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. M. A. XII. *Effigies, nudato capite; in pluviali duæ Icones delineatæ; infra verò:* I. A. M. 11.

PONTIFICVM. COMMODITATI. *Ædes Pontificiæ Quirinales; in exergo:* AN. D. MDCXVI. [4]

Haſce ædes Gregorius XIII., Flaminio *Pontio* Architecto, inchoavit; Octavianus *Maſcherinius* alter Architectus opus eſt proſequutus, qui

---

a *Roma Moder. pag.* 104.
b *Bzovius in Vita pag.* 16.
c *Diar. Manuſcr.*

qui & ſcalam cochlydem, & domus partem, quam nobilem appellant, nec non porticum, hypetrum, & Horologium, fecit. Sixtus V. ædificium ampliavit: Clemens VIII. ornavit, & Paulus V. Maderni Architecti uſus operâ abſolvit, amplum quippe atrium oblongum, nobile Sacellum, aulamque, & proxima cubicula ædificavit, ad quæ per duplices ſcalas aditum paravit [a].

XXXIII.

12. PAVLVS. V. BVRCHESIVS. RO. P. MAX. AN. XVI. *Effigies capite nudato, cum pluviali, in quo S. Jo. Baptiſta; infernè*: I. A. M.

SACELLVM. IN. PALATIO. QVIRIN. *Porta Sacelli Pontificii in Quirinali Palatio; in exergo*: A. MDCXIX. [4]

XXXIV.

10. PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis.*

SACELLVM. IN. PALATIO. QVIRIN. *Adſpectus ædium Quirinalium; in exergo*: PONTIFICVM. COMODITATI. [3]

Quemadmodum in poſtica primi ex his duobus Numiſmatibus notatur annus MDCXIX., ita in antica parte notari debuiſſet annus XV. Pontificatus Pauli; verum, ut ut res ſit, utrumque Numiſma Sacellum Pontificium Palatii Quirinalis exhibet. Magnam ante Sacellum aulam pinxere Carolus Venetus, Lanfrancus, aliique. Anaglyphum ſupra oſtium, quo pedum lotio exprimitur, quodve etiam in priori Numiſmate viſitur, Taddæi Landini eſt opus. Angelos, ſeu Genios, qui Pontificis Stemma ſuſtentant, plaſtico opere fecerunt Berninus, & Bartolus. Sacelli longitudo eſt CLXXX. palmorum, LX. verò latitudo. In Diariis [b] ſic legitur: *Die* XXV. *Januari* MDCXVII. *in die feſto Converſionis S Pauli Papa poſt dictam miſſam in ſua privata Capella, benedixit Sacellum ſub Invocatione Aſſumptionis B. Virginis Mariæ, quod extruendum, & ornandum curavit in Palatio Quirinali.*

XXXV.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. MAX. AN. XVI. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Chriſtus claves S. Petro tradens.*

SACELLVM. IN. PALATIO. QVIRIN. *Fores Sacelli Pontificii Quirinalis; in exergo*: A. M. DCXIX. [3]

Hoc R. P. *Bonannius* Numiſma non refert; in eo quidem pro anno XVI., apponi debuerat XV.

XXXVI.

---

a *Videſis Rom. Med. pag.* 179. b *Diar. MSS.*

XXXVI.

PAVLVS. V. PONT. MAX. A. XIIII. *Effigies, capite nudato, cum pluviali floreis ramuſculis conſperſo.* 3.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus, qui Apoſtolorum pedes lavat.* [6]

Hæc poſtica non eſt ſub hoc Pontifice efformata, cujus temporibus monetæ cudendæ præerat Johannes Antonius *Mori*. *Bonannius*, licet hoc adſerat, ſubdit tamen, iſtis temporibus denariis cudendis præfectum *Molam*, & ab ipſo hoc Numiſma eſſe cuſum: Sed nullum de his teſtem adfert: Quidquid de eo ſit, Numus diſtributus fortaſſe in lotione pedum Feria v. in Cœna Domini peragi ſolita, exprimit proſtypum, de quo ſupra numero XXXIV. meminimus. Alium ejuſdem magnitudinis vidi cum anno I. Pont. & MDCVI.

XXXVII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. MAX. AN. XIIII. *Caput nudum, pluviale arabici operis; infra verò:* I. A. MORI.

CEPRANI. SVPER. LIRIM. RESTITVTO. *Pons tribus arcubus inſidens, in cujus aditu arx.* [3]

XXXVIII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. MAX. AN. XVI. *Effigies, ut numero* XXXV. 30.

CEPRANI. PONS. SVPER. LIRIM. RESTITVTVS. *Idem Pons.* [3]

Horumce Numorum primum maximi moduli vidi apud Marchionem *Lucatellium*. *Cepranum*, opidum eſt juxta flumen, quod veteres *Lirim*, vulgo nunc *Garigliano* appellant; Eccleſiaſticamque ditionem a Neapolitano Regno dividit. Antoninus Pius pontem in Liri extruxit, Paulus vero collapſum reſtituit, operique præfecit Paulum *Biſciam* Cam. Ap. Clericum, ſubjecta epigrape ponti inſculpta.

PAVLVS. V. PONT. MAX
OPVS. PONTIS. AB. ANTONINO. AVG. PIO
ANTE. ANNOS. MCDLXXIV
RESTITVTVM
INIVRIA. TEMPORVM. COLLAPSVM
REFECIT. A. FVNDAMENTIS. OPPIDO. IVNXIT
ANNO. SAL. MDCXVII. PONT. XIII

XXXIX.

8. PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. MAX. AN. XVI. *Effigies, ut numero* XXXVI.

PALATII. VATICANI. PORTA. RESTITVTA. *Adſpectus Portæ, Horologii, & ædium Vaticanarum.* [3]

XL.

9. PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. AN. XIIII. *Effigies, capite nudo, cum pluviali floribus conſperſo; in inferiori parte:* I. A. M.

PALATII. VATICANI. PORTA. RESTITVTA. *Porta, ſive aditus ædium Vaticanarum, ut ſub Paulo V. refectus eſt.* [4]

XLI.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. A. D. MDCXVI. P. XIII. *Caput nudatum, pluviale arabici operis; in inferiori parte:* I. A. M.

PALATII. VATICANI. PORTA. RESTITVTA. *Eadem poſtica, ac numero præcedenti.* [4]

In Templi Vaticani Hiſtoria R. P. *Bonannii*, Tabula LXI. conſpicitur princeps Porta Palatii Vaticani, ut erat ante Paulum V. Tres hujus Portæ delineationes Martinus Ferrabuſcus fecerat, quarum unam & alteram hæc Numiſmata referunt. In Portæ faſtigio Horologium locatum eſt [a], cujus nola ſub Caliſto III. fuſa fuerat; tota facies hujus aditus immutata eſt, quum Alexander VII. ſcalam regiam ædificavit.

XLII.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. P. M. AN. XV. *Caput nudatum, cum arabici operis pluviali.*

Numus poſticâ caret, in qua fortaſſe pedum lotio deſcribi debuerat. [5]

XLIII.

18. PAVLVS. V. BVRGHESIVS. PONT. MAX. AN. XIV. *Effigies, nudato capite, cum pluviali, in quo Icon expreſſa eſt.*

ECCLESIAM. S. MARIAE. IN. CAMPITELL. CONGREG. MATRIS. DEI. VNIVIT. ANNO. MDCXIX. [4]

Injuriâ temporis quùm pœne collaberetur vetus Eccleſia S. Mariæ in Porticu Romanæ Regionis *Campitelli*, Paulus V. Patribus Congregationis Matris Dei, quorum inſtitutiones Clemens VIII. probave-

a *Baglione Vite de' Pittori pag. 176.*

verat, conceſſit VI. Nonas Majas an. MDCXIX. Primum ædificii lapidem *Garzias* Cardinalis *Millinus* poſuit, & in fundamenta hoc Numiſma jecit. Frontem Alexandro VII. Pontifice, Populus Romanus ſua impenſa[a] exſtruxit, Architecto Raynaldo. Ad parcendum ſumtui Senatus curaverat, ut ſibi facultas eſſet, ad hoc ædificium uti Tyburtino lapide, quo Metellæ ſepulchrum ad viam Appiam obductum eſt; jamque nonnulli inde lapides avulſi ſunt, quum ab eximio Cardinali Franciſco Barberino S.R.E. Vicecancellario occurſum eſt, ejuſque auctoritate vetitum, ne præclarum inclytæ Familiæ, & Romanæ magnitudinis monumentum tamdiu a communi ruina incolume ſervatum, funditus everteretur.

XLIV.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Icon ſtans repræſentatur.* 33.

SECVRITAS. POPVLI — FERRARIA. *Ichnographia Arcis Ferrarienſis.* [4]

XLV.

PAVLVS. V. BVRGHESIVS. RO. PONT. MAX. *Caput nudatum, operis arabici pluviale.* 34.

SECVRITAS. POPVLI. *Ejuſdem Arcis adſpectus; in inferiori verò parte tæniis inſcriptum eſt:* FERRARIA. [4]

XLVI.

PAVLVS. V. RO. PONT. MAX. *Effigies, ut ſuperiori numero.* 35.

SECVRITAS. POPVLI. *Ejuſdem Arcis cum foſſis adſpectus.* [4]

Ferrariâ receptâ, Clemens VIII. P. M. ſtatim ad eam muniendam animum applicuit[b]. Arcem igitur in ea ædificare cœpit an. MDIC.; ſed quum lentè admodum procederet opus, Paulus V. anno MDCVIII. Pompejum *Targonium*, ejus artis peritiſſimum illi præfecit. Hic Arcem pentagonam externis, & internis munimentis ad eorum temporum morem ædificavit. Primus lapis anno MDCXI. poſitus eſt. In fundamenta præter recenſita a nobis Numiſmata, aliud etiam injectum eſt, in cujus poſtica erat effigies S. Barbaræ, ſi Nicolao *Baruffaldo* fides[c]; at quidquid de hoc ſit, illud profectò nuſquam vidi.

a *Roma Moder. pag. 17.*
b *Rocc. in Itin. Ferrar. pag. 95.*
c *In quodam Diar.*

XLVII.

36\. ANGVLARIS. FVNDAMENTVM. LAPIS. CHRISTVS. MISSVS. EST. *In medio*: VT. PRO. PECCATIS. POPVL. ORET. SACERDOS. VIRGO. CVIVS. VTERVS. TEMPLVM. DEI. FACTVS. EST. S. P. Q. BONONIENSIS. TEMPLVM. HOC. TVO. NVMINI. EXTRV. *In exergo verò*: MDCXIX. *E lateribus epigraphes, duo parva ſcuta, in quorum uno urbis Bononienſis ſtemma, in altero faſcia, in qua*: S. P. Q. B.

CVIVS. REGNI. NON. ERIT. FINIS. *Pauli V. Pontificis gentilitium ſtemma*. [2]

Hoc maximi moduli Numiſma cuderunt Bononienſes, quum fundamenta jacta ſunt novi Templi Beatiſſimæ Virginis, *S. Lucæ* adpellatæ. Præter hoc [a], aliud in fundamentis poſuerunt cum effigie Cardinalis *Capponii* Legati, qui primum lapidem poſuit, cum hac epigraphe in antica: ET. LAPIS. ISTE. VOCABITVR. DOMVS. DOMINI. *In poſtica verò*: PAVLI. V. FOELICISSIMI. TOTIVS. ECCLESIAE. MODERATORIS. ANNO. XV. MDCXIX.

Ale-

a *Oldoin. tom. IV. pag. 419.*



ALexander Cardinalis *Ludoviſius* Patricius,& Archiepiſcopus Bononienſis, poſt breve admodum Conclave Pontifex creatus eſt VI. Idus Februarias anni MDCXXI.; is nomen aſſumſit Gregorii XV.; obiitque VIII. Idus Julias anni MDCXXIII. Ejus oſſa a Baſilica Vaticana, in qua primùm condita, ad Eccleſiam Sancti Ignatii fuerunt translata, ubi etiamnum requieſcunt, cum hac epigraphe:

GREGORIVS XV.

PONT. MAX.

I.

GREGORIVS. XV. PONT. MAX. A. III. *Pontificis effigies, capite nudato, cum pluviali, in quo S. Johannis Baptiſtæ imago.* 1.2.
CAVSA. NOSTRAE. LAETITIAE. *Beatiſſima Virgo cum Puero Jeſu, inter nubes.* [4]

II.

II.

3. GREGORIVS. XV. PONT. MAX. *Effigies, ut numero priori.*

CAVSA. NOSTRAE. LAETITIAE. *B. Virgo ſedens in Throno, cum Puero in ulnis; In exergo:* SANTA. MARIA. DELLA. VITA. BOLOGNA. Hoc eſt: *S. Maria de Vita, Bononia.* [4]

Utrumque hoc Numiſma cuſum puto in memoriam Eccleſiæ, & Xenodochii *S. Mariæ de Vita* Bononiæ [a], Gregorii XV. tempore, anno MDCXXIII. inſtaurati, Fidelium eleemoſynis, qui illuc convenerant Religionis cauſa, dum Italia fere tota peſte, & fame premeretur, Pontifex eodem anno altare in hac Eccleſia privilegio donavit, ad ſuffragia pro defunctis impetranda.

III.

4. GREGORIVS. XV. PONT. MAX. A. III. 1623. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Chriſtus reſurgens inducitur.*

BEATI. QVI. CVSTODIVNT. VIAS. MEAS. *Redemtoris effigies.* [4]

Similem poſticam conſpeximus, & recenſuimus ſub Julio III., Paulo IV., & Gregorio XIII.

IV.

5. GREGORIVS. XV. PONT. MAX. A. III. 1623. *Effigies, ut numero præcedenti.*

PACIS, ET. RELIGIONIS. AMOR. *Duæ Mulieres ſedentes, quarum una, quæ Crucem dextera, Tiaram triplici corona redimitam læva tenet, Religionem Chriſtianam repræſentat; altera, quæ Pacem deſignat, olivæ ramum leva tenet, dextera verò cornucopiæ, e quo flammæ aliquot aram in ſolo ſtratam comburentes.* [4]

Quum Galliæ, & Hiſpaniæ Reges de *Vallis Tellinæ* principatu diuturno bello certaſſent [b], tandem Gregorii XV. officiis, & opera inter ipſos conventum eſt, ut eum Pontifex in ſuam fidem reciperet, donec Hiſpanus Belgas Hæreticos rebelles, & Gallus Hugonottas domaret; interim vero integra utriuſque Regis jura eſſent [c]. Gregorius Horatium Ludoviſium Fiani Ducem, cum copiis illuc miſit, eoque pacto compoſitis rebus, jure hoc Numiſmate Pacis, & Religionis triumphus exprimitur.

V.

a *Maſin. Bonon. Illuſt. pag. 542.*
b *Oldoin. ubi ſupra col. 468.*
c *In Vita Gregorii poſt Platinam tom. 2. pag. 723.*

V.

GREGORIVS. XV. PONT. MAX. A. III. 1623. *Reliqua, ut ſupra.* 6.

QVINQVE. BEATIS. COELESTES. HONORES. DECERNIT. ANNO. MDCXXII. *Pontifex in throno, juxta quem Cardinales ſedentes; ſupernè Spiritus Sanctus inter nubes: Duo Clerici genibus flexis ante Pontificem, Canonizationis decretum pronunciantem.* [5]

VI.

GREGORIVS. XV. PONT. MAX. A. III. *Effigies, ut numeris ſuperioribus; infra verò:* I. A. M. 1623.

QVINQVE. BEATIS. COELESTES. HONORES. DECREVIT. 1622. *Eadem poſtica, ac ſupra.* [5]

VII.

GREGORIVS. XV. PONT. MAX. *Effigies capite nudato, cum operis arabici pluviali; infra:* AN. II.

QVINQVE. BEATIS. COELESTES. HONORES. DECREVIT. 1622. *Eadem poſtica.* [4]

Omnia hæc Numiſmata præſeferre debuerant annum II.; eo enim anno IV. Idus Martias in Sanctorum album ſunt relati per Gregorium XIII.[a] *Ignatius Loyola*, *Franciſcus Xaverius*, *Philippus Nerius*, *Iſidorus*, & *Tereſia a Jeſu*; ſed referri anni III. notam nullus vetat ad Numorum cuſionem. Hæc Canonizatio celebrata eſt in Baſilica Vaticana nobili apparatu, quem inter alios multis deſcribit R. P. *Bonannius*[b].

VIII.

ALTER. IGNATIVM. ARIS. ADMOVIT. ALTER. ARAS. IGNATIO. *Protomæ Gregorii XV., & Cardinalis Ludoviſii ſeſe reſpicientes; in prioris infima parte:* GREG. XV. P. M.; *in poſterioris verò:* L. CARD. LVDO. 7.

LVDOVICVS. CARD. LVDOVISIVS. S. R. E. VICECANCELL. S. IGNATII. TEMPLO. VBI. PATRVVS. GREGORIVS. AD. SAPIENTIAM. ADOLEVERAT. DESIGNATO. ILLI. EX. HOC. GLORIAM. HVIC. EX. ILLO. SVFFRAGIVM. QVAESIVIT. [3]

Ludovicus *Ludoviſius* Cardinalis, Gregorii XV. fratris filius, Eccleſiam S. Ignatii a fundamentis exſtruxit, ejuſque primum poſuit lapidem,

---

a *Vide* BENEDICTI XIV. *Opus de Beatific. & Canoniz. Sanctor.*
b *Numiſm. Pontif. tom. 2. pag. 550.*

pidem, cum hoc, aliiſque Numiſmatibus ſuam referentibus effigiem, ut *Bonannius* notat [a], anno MDCXXVI. Tres inſignes ad hoc Templum erigendum, exornandumque adhibiti ſunt artifices, Pater ſcilicet *Graſſius* S. J., Dominicus *Zampierius*, vulgo *il Domenichino*, & *Algardius*, cujus opus eſt Templi frons. Multas in eo tabulas pinxit Petrus *Lati* S. J.; Abſidem verò, fornicem, & aram principem picturis ornavit celebris P. *Puteus* [b]. In hoc Templo, ut diximus, Gregorii XV. oſſa quieſcunt, in magnifico Monumento, nec non Ludoviſii Cardinalis ejus fratris filii.

IX.

GREGORIVS. XV. PONT. MAX. *Effigies cum pileolo, & palliolo.* ASSAGIVM. GENERALE. 1622. *Tentorium cum clavibus decuſſatis.* [4]



Ma-

a *Ibidem pag.* 554.
b *Roma Moderna pag.* 376.



MAphæus *Barberinus* Florentinus S. R. E. Cardinalis, Pontifex prid. Nonas Sextiles anni MDCXXIII. electus, nomen aſſumſit Urbani VIII., obiitque IV. Kal. eaſdem anni MDCXLIV. Magnifico cadaver ejus ſepulchro eſt conditum in Baſilica Vaticana hac epigraphe:

VRBANVS. VIII. BARBERINVS. PONT. MAX.

Sepulchrum, & ſigna, quæ illud ornant, Berninus egregia opera elaboravit.

I.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. ANN. I. *Effigies Pontificis, nudato capite, & in pluviali cujuſdam Sancti ſtantis Icon.* 4.

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. 1624. *Mulier ſedens, libram dexterâ, enſem lævâ tenet.* [5]

II.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. P. MDCXXVIII. *Effigies, ut ſupra.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [5]

III.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. P. 1623. *Eadem effigies.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Eadem poſtica.* [5]

IV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. II. *Eadem effigies.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Eadem poſtica; & infernè:* 1625. [5]

V.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. II. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Petri protome repræſentatur.*

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Eadem poſtica, ac in ſuperioribus.* [5]

Urbanus, Pontificatu aſſumto, primas curas impendit, ut pacem Italiæ reſtitueret, & a multis jam annis ob Vallem Telinam diſſidentes Gallos, Hiſpanoſque componeret [a]: quare anno MDCXXIV. in Galliam miſit Cardinalem Franciſcum Barberinum a latere Legatum, ut cum Ludovico Rege de pace ageret [b], litteras ad Europæos Epiſcopos dedit, & ad divinam opem implorandam ſolemnes ſupplicationes indixit a Baſilica Vaticana ad S. Mariæ Baſilicam, quæ Tranſtyberina dicitur a Regione, in qua ſita eſt.

VI.

41. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. P. 1623. *Caput nudatum; in pluviali S. Petri protome.*

FECIT. MIRABILIA. MAGNA. SOLVS. *Chriſti Transfiguratio.* [5]

Cuſum eſt hoc Numiſma ad deſignandam Pontificis electionem, quæ Pridie Nonas Sextiles [c], Feſto Transfigurationis Domini die contigit; Epigraphe facto reſpondet.

VII.

3. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. III. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Eliſabeth.*

TE. MANE. TE. VESPERE. *S. Michael Archangelus ſuperne; coram eo Pontifex genuflexus, pluviali indutus, & tiará terræ depoſitá.* [5]

Ur-

---

a *In Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 733.*
b *Oldoin. col. 525.*
c *In Vita poſt Ciaccon.*

Urbanus ſtatim, ac electus fuit Pontifex, febre correptus tamdiu ægrotavit, ut nonniſi III. Kal. Octobres feſto die S. Michaelis coronatus ſit. Hunc ſibi patronum elegit, ejuſque imaginem eadem formâ, & epigraphe, quibus in hoc Numiſmate exprimitur,[a] in monetis etiam ſæpiſſimè cudi juſſit: Aram in ejus honorem ſtatuit in Vaticana Baſilica, cujus tabula muſivo opere[b] a Calandra affabre elaborata Archangeli Iconem præfert. Joſeph Cæſar Arpinas prototypum delineavit, haud ſane egregium. Antica obſervatur etiam cum ann. II. VIII. & XVII. eâdem ſemper poſticâ adhibitâ.

VIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. III. *Effigies, nudato capite, in pluviali SS. Petri, & Pauli protomæ; inferius verò;* GASPARO. MOLO. 5.

PONAT. FINES. SVOS. PACEM. *Pontifex magno apparatu Portam Sanctam claudens; in exergo:* MDCXXV. [4]

IX.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. III. *Eadem effigies, ac numero ſuperiori.* 6.

RESERAVIT. ET. CLAVSIT. ANN. IVB. MDCXXV. *Porta Sancta clauſa, in cujus medio Crux, ſupernè verò Vultus Sanctus, & B. Virgo Puerum Jeſum habens in ulnis.* [4]

X.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. ANN. III. *Effigies cum pileolo, & palliolo.* 7.

HOMINIBVS. BONAE. VOLVNTATIS. ANN. IVB. MDCXXV. *Porta Sancta, cum Peregrinis; in ejus medio Vultus Sanctus; in parte ſuperiori puer ramum Olivæ tenens; in exergo:* ROMA. [5]

Annum Jubilei indixit Urbanus III. Kal. Majas anni MDCXXIV.; in Vigilia Nativitatis Domini more majorum, Baſilicæ Vaticanæ Portam Sanctam ipſemet reſeravit, Cardinalibus de Monte, Lenio, & Millinio juſſis, ut cæteras aperirent. R. P. *Bonannius*[c], ut ſpuria rejicit duo Numiſmata per *Molinetium* adducta, unum cum epigraphe: QVI. INGREDITVR. SINE. MACVLA. alterum, Porta reſerata, &: HOMINIBVS. BONAE. VOLVNTATIS. Hic[d] fortaſſe utrumque protulit, quum in Pontificis vita[e] legiſſet, duo

a *Auctor Vitæ ejus, poſt Platin. tom. 2. pag. 729.*
b *Bonann. Templ. Vatic.*
c *Tab.* VII.
d *Hiſt. Pontif. per Numiſm.*
e *Poſt Platin. tom. 2. pag. 730.*

duo fuiſſe tunc percuſſa Numiſmata, ſed diversâ epigraphe, quòd nempe alteri inſcriptum eſſet: *Qui ingreditur ſine macula*, alteri: *Hominibus bonæ voluntatis*. Nos alium quoque vidimus cum anno XVII. MDCXXXIX.

XI.

9. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. IVB. *Caput nudatum, cum pluviali floribus conſperſo*.

TRANQVILLITAS. REDVX. *Mulier ſedens columbam manu tenet, in cujus ore Olivæ ramus*. [3]

Pacem ſemper cordi habuit Urbanus, nam, ut diximus, Pontificatum vix adeptus Cardinalem Franciſcum in Galliam, & Hiſpaniam Legatum miſit, qui eorum Regum animos componeret. Hunc, re benè geſtâ, reducem [a], publico Conſiſtorio, magno plauſu, quaſi Columbam ab Arca emiſſam, & in arcam cum olivæ ramo reverſam, nuntiam Pacis, excepit. Præterea miſſis Johanne Baptiſta *Pallottá* ad Rom. Imperatorem, & Cæſare *de Monte* ad Hiſpaniæ Regem, bellicos rumores ſedavit, & Italiam pace donavit [b].

XII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. III. *Caput nudatum: In pluviali vir ſtans; ac infernè*: CAS. MOL. MDCXXV.

C. ET. CAP. S. MARIÆ. TR. *Porta Sancta, & Pontifex ſupplicans: Peregrini: Et Angelus ſupra portam, olivæ ramum manu retinens; in exergo*: ROMA. [5]

Quæ cauſa fuerit, cur Canonici S. Mariæ Tranſtyberim, hoc Numiſma cudi curaverint, Anonymus in Urbani vita nos docet. Ait enim: IV. *Nonas Februarias, quum Panormi magis magiſque peſtis graſſaretur, juſſit Pontifex, ut ex quatuor Eccleſiis tempore Jubilei viſitandis, una eſſet Baſilica S. Mariæ Tranſtyberim, pro Eccleſia Sancti Pauli extra muros: Ipſemet verò* VII. *Idus ejuſdem menſis, aliquot Cardinalibus comitatus Eccleſias viſitans, idem Templum ingreſſus eſt* [c].

XIII.

25. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. III. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Petri protome*.

Mare, in quo quinque triremes. [6]

In tuendis terra, marique Eccleſiaſticæ ditionis Provinciis Urbanus to-

a *Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 733.*
b *Oldoin. col. 506.*
c *Anonym. poſt Platin. pag. 731.*

totus fuit, nam Centumcellarum, & Anconæ Portus, & propugnacula munivit, Ferrariæ arcem abſolvit, novamque excitavit ad fines agri Bononienſis, quam ſuo nomine Urbanam nuncupavit, & triremes, quas Sixtus inſtruxerat, fortaſſe integravit, eaſque Numiſmate expreſſit.

XIV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, ut numero ſuperiori.* 28.

SECVRITAS. PVBLICA. *Fortis-Urbani ichnographia, ſupra quam Epiſcopi protome, cum nimbo, & mitra, qui dexterâ pedum tenet, Urbem lævâ.* [4]

XV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VII. *Effigies nudato capite, cum pluviali, in quo flores exculpti; infernè:* MDCXXX. GASP. MOL. F.

SECVRITAS. PVBLICA. *Eadem poſtica, ac in antecedenti.* [4]

Urbanus, ut mox diximus, in finibus Bononienſium, qua iter eſt Mutinam, arcem exſtruxit quatuor habentem propugnacula. Epiſcopi protome Numo inſculpta fortaſſe eſt effigies S. Petronii, Bononiæ Patroni [a].

XVI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. IIII. *Caput nudum; in pluviali SS. Petri, & Pauli protomæ; in imo:* MOLO. 12.

ECCL. B. VIRG. CONCEPTÆ. P°. IACTO. LAPIDE. MDCXXVI. *Pontifex primum imponens lapidem in fundamentis Eccleſiæ erigendæ.* [4]

Eccleſia in Numiſmate expreſſa, cujus primum lapidem IV. Nonas Octobres S. Franciſci ſacro die, anni MDCXXVI. Pontifex poſuit, eſt Fratrum Minorum, quos Cappuccinos vocant. His, qui ad clivum Quirinalem prope Eccleſiam S. Crucis degebant, Antonius Barberinus ex eodem Ordine a Pontifice fratre ſuo Cardinalis Tituli Sancti Honuphrii creatus, amplum Cœnobium inſtruxit ad forum Barberinum, hortoſque ampliſſimos addidit. Hiſce ædificiis præfecti ſunt Felix Caſonius, & P. Michael Cappuccinus Architecti, qui Templum conſtruxerunt purum, & ſine ornatu, quale iſtis Religioſis uſui eſſe ſolet [b], quod tamen non caret egregii operis tabulis, Gui

a *Oldoin. poſt Ciaccon. tom. 4. col. 524.*
b *Baglioni Vite de' Pittor. pag. 181.*

Guidi [a] nempe, Lanfranchi, Sacci, Petri Cortonenſis, Camaſæi, aliorumque ea ætate magni nominis Pictorum [b].

XVII.

16. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, ut ſupra; inferius verò*: 1627. GASP. MOLO.

S. PETRI. BASILICA. CONSECRATA. *Crux radiis circumdata*. [4]

XVIII.

15. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies, ut numeris ſuperioribus*.

SANCTI. PETRI. BASILICA. CONSECRATA. *Pontifex veſtibus indutus Pontificiis, & mitratus Vaticanam conſecrat Baſilicam; illum ſequuntur Cardinales itidem mitrati, & reliqui ex Clero; in exergo*: ROMA. [4]

In hujuſce poſterioris Numiſmatis antica pro VIII. anno exprimendus erat IIII., ut in priori factum eſt. Cæterum licet, ut ſuo loco memoravimus, Clemens VIII. Altare ad Confeſſionem SS. Apoſtolorum conſecraſſet, opportunum duxit Urbanus illud denuò ſolemniter anno MDCXXVII. Pontificatus ſui IV. conſecrare, quum poſt Clementem tota pœne Confeſſio fuerit refecta [c].

XIX.

19. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, ut in ſuperioribus*.

AEDE. S. BIBIANAE. RESTITVTA. ET. ORN. *Eccleſiæ Sanctæ Bibianæ frons; in exergo*: ROMAE. [4]

XX.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XI. MDCXXXIII. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Michael Archangelus expreſſus eſt*.

AEDE. S. BIBIANAE. RESTITVTA. ET. ORN. *Eadem poſtica, idem exergum*. [4]

Veterem S. Bibianæ Eccleſiam cum cœmeterio S. Anaſtaſii, juxta *Fanucium*, & *Fedinum*, conſtruxit S. *Olympina* circa annum CCCLXIII. [e] Eam Simplicius Papa anno CDXXX. ſacravit; Honorius III. refecit anno MCCXXVII. Canonicis Baſilicæ Liberianæ Eccleſia iſta commendata eſt,

a *Titi Stud. di Pittur. pag.* 307.
b *Roma Modern. pag.* 205.
c *Roma Mod. tom.* 2.
d *Roma Moder. tom.* 2. *Titi Pitture di Roma*.

eſt, quam Urbanus VIII. inſtauravit, ejus frontem,& porticum fecit, Aram S. Bibianæ pario marmore ornavit, urnamque ſub ea poſuit ex Alabaſtro Orientali, in qua ejuſdem Sanctæ Virginis, & ejus Sororis Demetriæ, ac S.Daphroſæ utriuſque Matris oſſa condita ſunt [a]. Petrus Cortonenſis, & Campellus earundem Martyrum geſta tectoriis coloribus in parietibus depinxerunt. Frontis, Porticus, & majoris Aræ Architectus Berninus fuit [b], idemque S. Bibianæ Statuam miro ſanè artificio ſculpſit, de qua Plinianum illud de Laocoontis ſigno non immerito dici poſſet, nempe [c] *opus omnibus picturæ, & ſtatuariæ artis præferendum*; illam enim cum Berninus [d] aliquando reviſeret, non ſuum opus eſſe inquit, ſed Sanctam Virginem ſuam ſibi imaginem elaboraſſe. In poſterioris Numiſmatis antica pro anno XI. apponi IV. debuit.

XXI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. V. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Principis Apoſtolorum protome; inferius:* GAS. MOLO. 21.

INSTRVCTA. MVNITA. PERFECTA. MDCXXVIII. ROMA. *Molis Adrianæ ichnographia, ſub qua Pontificis parvum ſtemma.* [5]

XXII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies, ut numero antecedenti.*

INSTRVCTA. MVNITA. PERFECTA. MDCXXVIII. *Eadem poſtica, ac ſupra.* [5]

Primum horum Numiſmatum, quod apud Marchionem *Lucatellium* vidi, a Paulo etiam *Rollio* in adnotationibus ad *Ovverbeckii* Romam veterem [e] adfertur. Quæ verò ad arcem firmiorem,ac tutiorem reddendam fecerit Urbanus, Epigraphe nos docet, quæ muro ineſt.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. PROPVGNACVLVM. PRO. HÆC. INTERCLVDENTES. SVB. PONTIS. FORNICE. SPATIA. INVTILITER. ANTIQVITVS. FABREFACTVM. SOLO. ÆQVAVIT. FLVMINIS. LAPSV. EX. PARTE. RESERATO. QVOD. MVNITA. MAGIS. ARCEM. EFFICIT. ET. EXVNDATIONES. INGRVENTES. COHIBET. NE. POSTERI. PROVENIENTIS. HINC. VTILITATIS. IGNARI. SECVS. QVID. MOLIANTVR. HOC. VOLVIT. EXTARE. MONVMENTVM. ANNO. MDCXXVIII.

XXIII.

a *Baldinucc. in Vita Bernin. pag.* 15.
b *Roma Modern. pag.* 60.
c *Lib.* 35. *cap.* 5.
d *Dom. Bern. in Vita Patris.*
e *Pag.* 135.

XXIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. V. *Effigies, capite nudo, cum arabici operis pluviali*; *inferius*: 1628. GAS. MOLO.

AB. VRBANO. VIII. CANONIZATA. 1625. ANN. IVB. DIE. 25. MAII — ROMA. *Supplicatio, quâ Icon S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis effertur*. [4]

Quem ſupra laudavimus, Anonymus Biographus, ſic iſtam deſcribit Canonizationem [a]: *Beatam renunciavit Mariam Magdalenam de Pazzis Florentinam, magnis virtutibus, meritiſque præditam Virginem; decrevitque, Romæ ad anni terminum, in Eccleſia S. Johannis Baptiſtæ nationis Florentinæ, & Florentiæ in Eccleſiis univerſis, recitari poſſe in ejus honorem Officium, Sacrificiumque celebrari, a Communi Virginum non Martyrum ſumta; quum primùm hoc peractum eſt*, x. *Kalendas Apriles, Solemnitati in memorata S. Johannis Baptiſtæ Eccleſia Cardinales pæne omnes interfuerunt*.

XXIV.

24. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies Pontificis manu benedicentis, cum Tiara, & pluviali, in quo S. Epiſcopi icon; infrà*: GAS. MOLO.

NVNC. RE. PERFECTO. *Centumcellenſis portus, in quo aliquot triremes; e lateribus duplices apes*. [4]

In portu Centumcellenſi Urbanus Pharum refecit, inſulam ad portus oſtium a Trajano, ut ſupra dictum eſt, adverſus maris impetus ædificatam, ſæpiuſque labefactatam, addito novo munimine firmiorem reddidit, novo ductu aquam oppido reſtituit anno MDCXXXII., Pontificatus XI., qui annus Numiſmati pro VI. apponi debuerat; licet cætera ædificia anno MDCXXIV. fuerint completa. Hæc omnia conſtant ex longa ſatis epigraphe, quæ in eodem portu marmori inſculpta eſt.

XXV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VIIII. *Caput nudatum, in pluviali figura ſtans*; *inferius autem*: A. MDCXXXII. HASTESANVS. F.

NVNC. RE. PERFECTO. *Portus Centumcellenſis*. [4]

Numiſma hoc, quod apud Abbatem *Cornazzanium* vidi, annum IX. præſeferens, pertinet fortaſſe ad aquæductum hoc anno reſtitutum Centumcellis.

VR-

a *Poſt Platin. tom. 2. pag. 733., & ſeq.*

XXVI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. VI. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Epiſcopus.*

BEATO. ANDREA. INTER. SANCTOS. RELATO. *Pontifex in Throno ſedens, ante Confeſſionem Principum Apoſtolorum in Vaticana Baſilica, Cardinalibus ſtipatus, Decretum Canonizationis pronuncians; ſupernè Spiritus Sanctus.* [4]

De B. *Andrea Corſinio* Florentino Carmelita, Feſularum Epiſcopo, in Cœlum ad annum Chriſti MCCCLXXIII. tranſlato, hìc agitur [a]. Eum Urbanus inter Sanctos retulit x. Kal. Majas anni MDCXXIX. magnâ pompâ in Baſilica Sancti Petri, per Equitem *Berninium* ornata. Pontifici dono data eſt hac occaſione effigies S. Andreæ a Guido *Renio* depicta, quæ in Barberinis ædibus viſitur; Ejus exemplar muſivo opere affabre factum Clemens XII. ex eadem illuſtri Corſiniorum gente aræ Sacelli impoſuit, quod in Lateranenſi Baſilica ſumtu magnifico excitavit.

XXVII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, ut numero ſuperiori; infra verò:* MDCXXIX.

Eadem poſtica, ac ſupra. [4]

XXVIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. VI. 1629. *Caput nudatum; in pluviali duplex Icon.* 29.

DORICAE. VRBIS. INCOLVMITATI. *Urbis, & Collis Anconitani adſpectus, cum ædificio ad Maris ripam.* [3]

In hac poſtica repræſentatur vetus Lœmocomium, quod Urbanus VIII. conſtruxit [b] in Anconitana urbe, a Dorienſibus, ut creditur, ædificata, in cujus fundamentis Numiſma poſitum eſt. Pontifex hic, ut ex epigraphe patet, munimenta etiam Urbis, & Portus reſtituit.

XXIX.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. VIII. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum protomæ.* 12.

AVCTA. AD. METAVRVM. DITIONE. *Mulier galeata ſedens, dexterâ haſtam, lævâ tenens Vaticanum Templum: Omnia intra coronam oleaginam; in exergo:* ROMAE. [4]

Extincta Roboreorum familia, Urbini Ducatus ad S. Sedis dominium re-

a *Anton. Gherardius, Hiſt. Canon. typis Zanetti.*
b *Oldoin. in Vita tom. 4. col. 518.*

rediit, in cujus rei memoriam Urbanus Numiſmata,& denarios cudit hac Epigraphe; id contigit [a] anno MDCXXXI., quo Urbanus *Caſtrum Durantis* Epiſcopatu donavit, & ex ſuo nomine Urbaniam nuncupari juſſit [b]. Alia vidi Numiſmata, in quibus an. IV. VII. & XXI. ſignantur.

XXX.

13. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. X. *Effigies, nudato capite, cum pluviali, in quo viri icon tiaram geſtans; ſubtus:* GASP. MOLO. MDCXXXIII.

ORNATO. SS. PETRI. ET. PAVLI. SEPVLCHRO. MDCXXXIII. *S. Petri abſis.* [4]

XXXI.

14. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. IIII. *Caput detectum; in pluviali SS. Petri, & Pauli protomæ.*

ORNATO. SS. PETRI. ET. PAVLI. SEPVLCHRO. MDCXXXIII. *Eadem abſis.* [4]

XXXII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVI. MDCXXXVIIII. *Effigies, ut in antecedenti.*

ORNATO. SS. PETRI. ET. PAVLI. SEPVLCHRO. MDCXXXIII. *Eadem abſis, ac in ſuperioribus.* [4]

Numiſmata hæc, quibus inſcriptus eſt annus IV., & XVI. aliudque, quod vidi, anno XIV. notatum, rectiùs conveniunt anno X.. In primo, & ſecundo eadem abſis diversâ formâ exprimitur [c], quæ tamen in pôſteriori Numo habetur, abſidis, quam Urbanus fecit, vera imago eſt. Abſidem hanc, quam *Ciborium* dicunt, Urbanus ex æneis trabibus conflavit, quæ tectum porticus Agrippæ ad Pantheon ſuſtentabant, quæve Conſtantis Heracleonis filii manus evaſerant, quum tegulas itidem æneas inde abſtulit. Abſidem quatuor columnæ cochlydes ſuffulciunt [d], circa eas ſpiræ ex lauri ramis ſerpunt pendentibus bacchis, quibus intermixtæ ſunt puerorum alludentium Icones. Supra coronam quatuor Angelorum majores ſtatuæ, duæque minores, quæ claves, & tiaram tribus coronis ornatam (*Triregnum* dicunt) efferunt, oſtentantque: omnia ex ære ſunt auro interſito, ſtylobates marmorei, & alabaſtro Orientali ornati; Abſidis, & ma-

a *Memor. d'Urbino, in fol. Relaz. dell'acquiſt. della S. Sede dello Stato d' Urbino, in 8.*
b *Dandin. in Orat. pag. 20. Oldoin. ubi ſupra col. 509.*
c *Bonann. Numiſ. Pont. tom. 2. num. 13. & 14.*
d *Bonann. Templ. Vatican. pag. 155.*

majorum Angelorum modulos Berninus fecit, puerorum verò Franciſcus Belga, dictus *il Fammingo*. Angelus *Rubeus* fuſili opere omnia ad archetypa ſumma induſtria, & diligentia perfecit [a].

XXXIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XI. *Effigies ejuſdem, capite nudo, cum pluviali, in quo Angelus armatus, tiaram manu tenens Pontificiam; inferius*: GASP. MOLA.

Poſtica caret. [4]

XXXIV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XII. *Effigies, ut ſupra; in pluviali S. Michael Archangelus; infra*: GASP. MOL. 20.

DENVO. EXAEDIFICATA. *Apis; Adſpectus Eccleſiæ S. Caji ad Thermas Diocletianas, in cujus corona legitur*: S. CAIO. P. P. D. [4]

XXXV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVI. MDCXXXIX. *Caput nudatum; in pluviali S. Eliſabeth Regina; in imo*: GASP. MOL.

DENVO. EXAEDIFICATA. *Eadem poſtica, ac in præcedenti*. [4]

Eccleſiam hanc, ubi ferunt, Sancti Pontificis, & Martyris *Caji* fuiſſe domicilium, a fundamentis ædificavit Urbanus VIII. anno ſalutis MDCXXXI. [b]; & ſub Altari principe oſſa ejuſdem collocavit: Architecti adhibiti ſunt *Paparellius*, & *Vincentius a Græca*: *Camaſſejus* verò, *Sperantia*, & *Balaſſius* [c] Altarium tabulas pinxerunt.

XXXVI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. MDCXXXV. *Effigies cum pileolo, & palliolo*. 33.

ORA. PRO. ME. BEATA. MARTINA. *intra coronam lauream*. [2]

Sanctæ Martinæ Templum ab Alexandro IV. conſecratum [d], Sixtus V. poſtmodum Pictoribus attribuit, quo tempore novo titulo nuncupatum eſt, nempe S. Lucæ in S. Martina. Urbano Pontifice, Sanctæ Martyris oſſa reperta ſunt, & in nova Eccleſia, quam idem Pontifex ædificavit, honorificentiſſime collocata. Petrus Berettinus, cui opus commiſit Urbanus, ſacrum Hypogæum ſuâ impensâ inſtruxit, & vario marmore ornavit. Aram ex ære aurato, & urnam ex Jaſpide fecit, ubi ſacræ reliquiæ conditæ ſunt [e]. S. Marty-

a *Roma Moder. pag. 252.*
b *Oldoin. tom. 4. col. 591.*
c *Roma Modern. pag. 136. Titi delle Pitture pag. 164.*
d *Marlian. lib. 3. cap. 16.*
e *Roma Moderna pag. 25.*

ris imaginem ex onyce Orientali Altari ſuperimpoſuit. Omnia affabre, & elegantiſſime perfici curavit uſus operâ Johannis Piſcinæ. Templum anno MDCXL. perfectum eſt.

XXXVII.

18. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XIII. *Caput detectum, cum pluviali, in quo S. Petrus; in imo:* GASP. MOLI.

AEDE. EXORNATA. FACIE. RESTITVTA. *Eccleſiæ frons, in cujus corona legitur:* S. ANASTAS. D. [4]

Ad Palatini collis radices S. Anaſtaſiæ vetus Templum ſitum eſt, quod ferunt, quarto ineunte ſæculo Romanam Matronam Apolloniam condidiſſe. Illud Leo III., Innocentius III., Sixtus IV., & Urbanus VIII. anno MDCXXXVI. diverſis temporibus inſtaurarunt. Urbanus Templi frontem repente noctu collapſam renovavit, *Berninio*, & *Dominico Caſtellio* Architectis [a]. In abſide duplex viſitur columna e marmore, quod *Porta Sancta* dicitur; Lazarus Baldus cura, & impenſis Jo. Baptiſtæ Card. Coſtaguti ejuſdem Eccleſiæ Presbyteri picturis abſidem ornavit. Aram principem vario marmore, & ære aurato Dominicus Cappellus exſtruxit, Sanctæque Virginis Statuam ab Hercule Ferrata affabre elaboratam ad aræ frontem locavit [b]. Stemmata Fœbeæ familiæ ibi viſuntur, licet fere omnia Cappelli ſumtibus perfecta ſint: ſed vir gratiſſimus, & modeſtiſſimus, quod Fœbei Præſulis familiaritate, & officiis propitiâ ſorte uſus eſſet, hac ratione beneficium rependit; cæterum ejus ſepulchri epitaphium, eidem Altari proximum, hæc, quæ diximus, ſatis innuit.

XXXVIII.

42. VRBANVS. VIII. P. M. A. XIII. *Effigies capite nudato, cum pluviali floribus conſperſo; inferius verò:* G. MOL.

DOMINE. QVIS. SIMILIS. TIBI. *Salvatoris protome.* [6]

XXXIX.

45. VRBANVS. VIII. P. M. A. XIII. *Effigies ſuperiori in omnibus ſimilis.*

REGINA. ANGELORVM. *Beatiſſima Virgo coronâ redimita, in nubibus ſedens, e quibus Luna progreditur, Puerum habet in ulnis, in cujus manu globus.* [6]

Duo hæc Numiſmata, Pontificis in Chriſtum, Virginemque Deiparentem pietatem unicè oſtendunt.

XL.

---

a *Roma Modern. pag. 328.*

b *Titi delle Pitture pag. 66.*

XL.

VRBANVS. VIII. PON. MAX. A. XIIII. *Caput nudatum, pluviale arabici operis; infra:* GASP. MOLI. 17.

ORNATO. CONST. LAVACRO. ET. INSTAVRATO. *Baptiſterii Sancti Johannis Lateranenſis adſpectus interior; in exergo:* ROMAE. [4]

Hoc Numiſma argento percuſſum vidi; ære aliud cum anni XIII. nota; tertium anni MDCXXXIV. & Pontific. XVI. Templum, in quo Baptiſterium Lateranenſe eſt, octo porphyreticis columnis ſuſtentatur, & eſt Octagonon. Urbanus laquearia renovavit, & auro ornavit: in medio pavimento depreſſior area eſt rotunda, & in ea labrum marmoreum, tegmine æneo deaurato, pavimentum, & muri circa Baptiſterium lectiſſimorum marmorum cruſtis intecta ſunt, Templi parietes Geminianus, Camaſſejus, & Maratta tectoriis coloribus pinxerunt, octo tabulas, quæ circa Tholum ſunt, Andreas Saccus egregio opere elaboravit [a]. Addam ad hæc, tam Gregorium XIII., quàm Clementem, & Urbanum Octavos de hoc Fonte benè fuiſſe meritos, hunc potiſſimùm, ut ex præſenti elicitur Numiſmate.

XLI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XV. *Caput detectum, cum pluviali, in quo S. Petri protome; ſubtus:* GASP. MOLO. 31.

SVBVRBANO. RECESSV. CONSTRVCTO. *Caſtri Gandulphi, ædiumque Pontificiarum adſpectus.* [4]

Quum Urbanus Villam in Gandulphi vico jam poſſideret, ampliorem conſtruendam duxit Pontificum comoditati, opera uſus *Madernii*, *Caſtellii*, & *Brecciolii* Architectorum [b], ædibus Vicecomitum emtis. Villam muris circumdedit, viamque, quæ ad Capuccinorum Cœnobium Albanenſe ducit, aperuit. Vicum a Sabella Familia emerat [c] Clemens VIII. anno MDCIV., & Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ attribuerat. Aliud exſtat Numiſma cum anno XVI.

XLII.

VRBANVS. VIII. P. MAX. A. XV. *Caput triplici corona ornatum Pontificis manu benedicentis, cum arabici operis pluviali.* 34.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Jeſus Chriſtus S. Petri pedes lavans; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

Effi-

a *Titi delle Pitture. Roma Moderna pag. 37.*
b *Baglion Vite de' Pittori pag. 180.*
c *Ciaccon. col. 871.*

Effigies huic Numiſmati appicta potius ad annum II., quam ad XV. convenit.

XLIII.

35. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum; pluviale arabici operis.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Reliqua, ut numero præcedenti.* [6]

Differt a præcedenti hæc poſtica, quod hìc Salvator eſt radiis circumdatus, quibus ibi caret: deinde ſella, ſuper qua S. Petrus ſedet, non eſt ejuſdem formæ.

XLIV.

36. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XXI. *Effigies capite detecto cum pluviali, in quo S. Petri protome.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus Apoſtolorum, qui e lateribus conſpiciuntur, lavans pedes: S. Petrus ſedens: ſupernè nubes, & radii.* [6]

Similem poſticam ſub Paulo V. recenſuimus.

XLV.

37. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero præcedenti.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus abluens Apoſtolorum pedes; in aere ſplendentes radii: Omnia intra lauream coronam.* [6]

XLVI.

38. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut præcedentes.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus lavans Apoſtolorum pedes; in exergo:* TV. DOMINVS. [5]

Omnia hæc percuſſa ſunt Numiſmata in Hebdomada Sancta, ut XII. pauperibus Viris Feria V. in Cœna Domini diſtribuerentur. Eædem formæ aliis annis ſunt adhibitæ.

XLVII.

52. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVI. *Effigies capite nudato, cum pluviali, in quo S. Petri protome; inferius:* GASP. MOLO. MDCXXXVIIII.

MVNIFICENTIA. ANT. BARBERINI. S. R. E. CARD. CAM. SOCIET. IESV. ANN. C. PIE. CELEBRATO. S. CIↃIↃCXXXIX. V. KAL. OCT. *Duo Seraphim capita, unum ſupernè, aliud infernè.* [4]

XLVIII.

XLVIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVII. *Eadem effigies: infra verò:* GASP. MOLO.

Eadem poſtica, ac in ſuperiori. [4]

Poſterius hoc Numiſma annum præſeferens genuinum, conſpicere mihi fas fuit apud *Cornazzanium* a me aliàs laudatum. Ambo ſunt cuſa, quum centeſimus annus a fundatione Societatis Jeſu, ejuſdem Societatis Sacerdotes celebrarunt: hoc factum eſt v. Kal. Octobres anni MDCXXXIX. magnâ ſolemnitate, & pompâ [a].

XLIX.

VRBANVS. VIII. P. M. A. XVI. MDCXXXIX. *Caput detectum, & pluviale arabici operis.* 50.

ASSAGIVM. GENERALE. MDCXXXIX. *Eccleſiæ Vexillum; cum clavibus decuſſatis.* [5]

Aliud hujuſce generis Numiſma ſub Gregorio XV. [b] adduximus, & interpretati ſumus.

L.

VRBANVS. VIII. P. M. A. XVI. MDCXXXIX. *Effigies, capite detecto, cum pluviali, in quo tres icunculæ intra totidem oblongos circulos.* 40.

SALVA. NOS. DOMINE. *Navis vento agitata, in qua Chriſtus dormiens ab Apoſtolis excitatur.* [4]

Poſſumus hoc Numiſma, quod *Bonannius* præterit, ad bellum referre, quod Urbanus VIII. intulit Duci Parmenſi; cum quo fœdus iniere Dux Mutinenſis, Magnus Etruriæ Dux, Venetorumque Reſpublica [c]. Bellum hoc Galliæ Regis officiis tandem ſopitum eſt.

LI.

VRBANVS. VIII. P. MAX. A. XVII. *Effigies, capite detecto, cum pluviali, in quo variæ Icones.* 2.

IN. VERBO. TVO. *S. Petrus in navi rete contrahens.* [5]

Pluriès hanc poſticam, licèt diverſimodè cuſam, & adduximus, & explicavimus.

LII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVII. *Caput nudatum, in pluviali viri ſtantis imago.*

S. PE-

a *Videſis Bonannium Num. Pont. tom. 2. pag. 604.*

b *Num.* IX.

c *Victorius Siri in Mercurio.*

S. PETRVS. PRINCEPS. APOSTOLORVM. *Protome S. Petri; claveſque e latere.* [4]

LIII.

30. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVII. *Caput nudatum, Icon in pluviali expreſſa; inferius:* G. M. F. MDCXXXX.

AD. AEDIVM. PONTIFICVM. SECVRITATEM. *Ædium Pontificiarum Quirinalium facies, qua Viridarum patet muris circumdatum; omnia intra coronam lauream.* [4]

Ædibus Pontificiis ad Quirinalem collem pœnè perfectis, Viridarium Urbanus VIII., ut adpoſita epigraphe oſtendit, adjecit, æquato monte, muriſque circumdato [a]. Salientes etiam conſtruxit, ædeſque pro Helvetiis militibus incœpit.

LIV.

26. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVII. *Caput nudatum, cum arabici operis pluviali.*

PACIS. INCOLVMITATI. *Parva Apis. Armamentarium ædium Vaticanarum, cum harum facie; in exergo:* ROMÆ. [4]

Sixtus V. Armamentarium [b] ſtatuit in Vaticano ſub Bibliotheca; Paulus deinde V. arma in illud invexit, quibus IV. hominum millia inſtruerentur; Urbanus verò VIII. ædificium perfecit, auxit arma, hancque adpoſuit epigraphem [c]; VRBIS. ET. DITIONIS. ECCLESIASTICÆ. SECVRITATI.

LV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Caput Pontificis cum pluviali protome ornato: in ima parte:* A. XXI. G. M.

FORTITER. EGIT. PRVDENTER. PATITVR. *Mulier ſedens in ſolio floribus redimita, dextra ſpinarum ramus tenens, ſiniſtra palmam: ab uno latere mulier ſtans ſpeculo ſeſe intuens, ex altero mulier armata galea, ſcuto, & enſe: infra* MDCXLIV. [4]

LVI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. XXI. *Caput Pontificis cum camaleucio, ac brevi pallio.*

PRVDENTER. PASSVS. FORTITER. EGIT. *Eadem poſtica infra;* MDCXLIV. [4]

Secundum Numiſma, a Franciſco Cardinale Barberino poſt Urbani mor-

a *Roma Moderna tom. 2.*

b *Roma Moder. tom. 2. pag. 265.*

c *Donat. Roma Vet. lib. IV. cap. 7.*

tem cuſum, ſe conſpexiſſe apud Hæredes *Gaſparis Molo*, refert *Bonannius* hoc loco.

Juſtitia, Prudentia, & Fortitudo in utroque hoc Numiſmate expreſſæ, adludunt ad Urbani VIII. ſingularem Juſtitiam, Prudentiam, & Fortitudinem. Hæ virtutes in eo ſemper enituerunt, præſertim, quum extremis ejus Pontificatus annis *Roncarius* Præfectus Stabulo Ducis *Crequii* Gallorum Legati, ab apparitorum manibus quemdam eripuit, ad Triremes damnatum, quod in ejus domo conventus haberent, qui vetitâ aleâ luderent [a]: *Tunc enim* Roncarius, inquit Spada in ſui Regiminis hiſtoria, *abſque edicto, vivâ voce capite damnatus, præmioque indicto aureorum Numorum quingentorum caput ejus adferenti, in Villa Taberna cæſus eſt: Romam ejus caput allatum, benignitate Pontificis, private in Tribunali cognitum, paucis præſentibus, Carnifici traditum fuit, qui illud coram teſtibus, & Tabellario, ubi fæx iſta hominum ſepeliri ſolebat, humaret.*

LVII.

VRBANVS. VIII. PON. MAX. A. XVIII. *Caput detectum; in pluviali SS. Petri, & Pauli protomæ: Omnia intra lauream coronam, apibus ludentibus diſtinctam; ſubtus:* G. M. F. 32.

FERRI. FODINIS. APERTIS. MDCXXXXI. *Effoſſores, calcarii, aliique miniſtri ferro igni imponendo intenti; in exergo:* ROMÆ. *Omnia intra coronam.* [3]

LVIII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XIX. *Caput nudatum; in pluviali expreſſa eſt Beata Virgo cum Puero Jeſu, intra lauream coronam.*

FERRI. FODINIS. APERTIS. MDCXXXXI. *Eadem poſtica, ac in ſuperiori Numiſmate.* [3]

In Catalogo Numiſmatum *Voſſiano* pro anno XVIII., vel XIX. malè adnotatus eſt XVII., qui MDCXLI. non reſpondet. Urbano VIII. Pontifice, ferrifodinæ aliquot repertæ ſunt in agro oppidi *Trebulæ*, nunc *Monte-Leone*, *Nurſinæ* ditionis, in monte, quem appellant *Terrargo* [b]. Officinæ ad hoc artificium, conſtructæ ſunt, ſtratæque viæ, ad *Scheggini* vicum, at paucos poſt annos, Alexandro VIII. Pontifice, fodinæ exhauſtæ quum fuerint opificium deſiit.

a *In Vita poſt Plat. tom. 2. pag. 738.*
b *Bonann. Num. Pont. tom. 2. pag. 595.*

LIX.

42. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XVIII. *Caput denudatum, cum pluviali arabici operis ; inferiùs :* G. M. *Omnia intra coronam.*

DOMINE. QVIS. SIMILIS. TIBI. *Salvatoris protome.* [4]

Aliàs hujuſcemodi Numiſma explicuimus.

LX.

43. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum : SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli capita in pluviali.*

MATER. MISERICORD. SAONA. *B. Virgo coronata in vertice Montis ; ante eam Paſtor genua flectit.* [5]

B. M. Virgini, cujus imago Paſtori in monte Saonenſis agri per viſum apparuit, templum erectum eſt in eodem loco, quod accolæ ſumma religione frequentant. Numiſmatis forma oblongum circulum exprimit.

LXI.

27. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XIX. *Effigies cum pileolo, & brevi pallio ; infra :* 1642.

VBERIORI. ANNONÆ. COMMODO. *Ædificium.* [4]

LXII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XIX. *Effigies, capite detecto, cum pluviali, in quo Beatiſſima Virgo, cum Puero Jeſu.*

Eadem poſtica. [4]

Præter ea, quæ Urbis comoditati conſtruxit Paulus V., alia horrea Urbanus VIII. adjecit ad Portam Piam, *Marco Antonio Andreuccio* Architecto [a]. In ſuperioribus Numiſmatibus hæc horrea conſpiciuntur, quæ Urbani opus eſſe, conſtat etiam ex epigraphe, annum præſeferente MDCXXXIX., Pontificatus XVIII. [b]

LXIII.

22. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XX. *Caput detectum ; In pluviali viri ſtantis Icon.*

ADDITIS. VRBE. PROPVGNACVLIS. *Romanæ Urbis Mœnia propugnaculis munita, intra lauream coronam.* [3]

LXIV.

23. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XX. *Caput detectum, pluviale arabicè contextum.*

ADDI-

a *Baglione Vite de' Pittori pag.* 180.

b *Roma Modern. tom.* 2. *pag.* 131.

ADDITIS. VRBE. PROPVGNACVLIS. *Eadem penitùs poſtica, ac numero ſuperiori.* [3]

In utroque Numiſmate Mœnia exprimuntur, quibus Urbanus Janiculenſes colles a Vaticanis aggeribus Pauli III. ad Portam Aureliam Urbi adjecit, & Tranſtyberinam Regionem novo ambitu circumſepſit[a], præfecto operi Cardinali Maculano.

LXV.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XX. — ROMA. *Caput detectum, S. Petri protome in pluviali expreſſa*; *in imo*: GAS. MOL. 49.

S. ELISABETH. REGINA. LVSITANIAE. *Sanctæ hujus protome Monialium more indutæ, Regiâ coronâ redimitæ, & aureolâ, circa quam*: A. DEO. SANCTIFICATA. [5]

S. Eliſabeth Aragoniæ Regis filia, uxor Dionyſii Luſitaniæ Regis, in cœlum anno Domini MCCCXXXVI. migravit: cultum, quo ſemper ipſam proſequti ſunt Chriſtifideles, auxit Urbanus VIII. anno MDCXXV., illam Sanctorum faſtis adſcribens. Eminentiſſimus *Proſper* Cardinalis *de Lambertinis*, nunc BENEDICTUS XIV. P. O. M.[b] animadvertit, nullibi exſtare Conſtitutionem, in qua S. Eliſabethæ Canonizatio recenſeatur. In ejuſdem Sanctæ Reginæ Vita legitur, Urbanum hujus Canonizationis ſolemnitatem celebraſſe feſto die SS. Trinitatis, quo anno in eandem diem incidit feſtum S. Urbani Papæ, & Martyris. Numiſma eſt formâ circuli oblongi.

LXVI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XX. — ROMA. *Caput nudatum, pluviale arabici operis.* 47.

MONSTRA. TE. ESSE. MATREM. *B. Virgo cum Diademate; Puer Jeſus in ulnis; ambo lunâ bicorni circumdati.* [5]

LXVII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo figura ſtans.* 45.

REGINA. ANGELORVM. *B. Virgo coronata cum Puero Jeſu in ſinu, qui manu Orbem Terrarum tenet, alterâ benedicit: In inferiori parte nubes, e quibus Lunæ cornua emergunt.* [4]

a *Carlo Padredio. Miſura di Roma. pag. 25.*

b *In perudito opere de Beat. Serv. Dei, & Beator. Canoniz. lib. 1. cap. 9. n. 11.*

LXVIII.

46. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

ECCE. ANCILLA. DOMINI. *B. Virgo ſedens, & Angelus genuflexus eam ſalutans; in exergo:* FLOREN. [4]

Singulari cultu B. Dei Genitricem Urbanus proſequutus eſt, præcipuè verò ad pietatem excitabatur, quum orabat ante ejus iconem ea forma expreſſam, quæ Florentiæ colitur in Templo ejuſdem, Annunciatæ ab Angelo Virginis nuncupato, quamve Angelorum operâ pictam ferunt; Hanc Urbanus Numiſmati inſculpi juſſit, indeque occaſio orta eſt, de veritate hujus traditionis differendi: quid eruditi Scriptores ſenſerint, refert Cl. Lamius [a].

LXIX.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XXI. *Caput detectum, cum pluviali, in quo S. Petri protome; Inferiùs:* G. M.

AVCTA. AD. METAVRVM. DITIONE. *Mulier ſedens laureâ coronâ redemita, & galeata, haſtam lævâ, Vaticanum Templum ſuſtinet dexterâ: in exergo:* ROMAE. [4]

Huic ſimile Numiſma primis Urbani Pontificatus annis cuſum, quum forte de futura Ducatus Urbini acceſſione, ſeu devolutione, ut ajunt, ad Cameram Apoſtolicam, inter Franciſcum Mariam ultimum Ducem, & Pontificem ageretur, renovatum fuit, quum Dux obiit. Sic in Pontificis Vita [b] ſcribitur: *Tantâ is prudentiâ egit cum Franciſco Maria de Rubere Duce Urbinati moribus ſanctis, vitaque inlibatâ ſatis claro, de Urbinatenſis Ducatus poſt Ducis mortem ad Eccleſiam reverſione, ut omnibus diſſidiorum ſeminibus ſublatis, mortuo Duce, ſumma quiete eo Ducatu potitus ſit.* Hac de cauſſa etiam percuſſæ ſunt aliquot Denariorum ſpecies, vulgo *Teſtoni*, Pontificis VIII., & IX. anno notatæ.

LXX.

39. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. AN. XXI. *Effigies cum pileolo, & brevi pallio; infrà:* G. M.

MONAST. INCARNATIONIS. IESV. CHRISTI. *Tres Apeculæ; in medio cor duplici laureo ramo circumdatum; in eo verò:* V. C. F. E. *hoc eſt:* Verbum caro factum eſt. [4]

In Quirinali monte anno MDCXXXIX. Urbanus Monialium Cœnobium fundavit ſub regula Carmelitarum, a Cœnobio Florentino S. M. de An-

a *In Ephemer. Flor.*
b *Poſt Platin. tom. 2. pag. 737.*

Angelis accitâ Sorore *Innocentia*, & Sorore *Maria Gratia*, Caroli *Barberini* Fratris filiabus, quæ Fundatrices eſſent [a]. Eccleſiam, in cujus fundamentis hoc Numiſma jactum fuit, ad idem Monaſterium exſtruxit, & x. Kal. Novembris anni MDCLXX. conſecravit Franciſcus Cardinalis *Barberinus* earundem piarum Monialium frater. Architecto uſus eſt Paolo *Pichettio*, & Hiacynto *Brandio* Pictore [b].

LXXI.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. A. XXI. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis.*

ANNA. COL. PHIL. COL. DVCIS. PAL. ETC. FILIA. VXOR. THAD. BARB. VR. PRAEF. VRB. VIII. NEP. ETC. AED. COELI. REGINAE. IN. SIGNV̄. SVAE. PIET. D. 1643. *in vertice Columnæ, ſupra quam apis in medio duplicis laurei ramunculi. Epigraphe hæc ſic legenda eſt*: Anna Columna Philippi Columnæ Ducis Paliani, &c. Filia, Uxor Thadæi Barberini Urbis Præfecti, Urbani VIII. Nepotis, &c. Ædem Cœli Reginæ in ſignum ſuæ pietatis dicavit. 1643. [3] 51.

Urbanus ab Anna Columna fratris filii Thadæi uxore rogatus, locum dari juſſit in via *Longaria*, ubi Cœnobium exſtrui poſſet Sacris Virginibus, ſub regula Carmelitarum Excalceatorum: Ejus ædificii primus lapis poſitus IV. Kal. Decembres anni MDCXLIII. ab Hieronymo Cardinali *Columna Annæ* fratre. Anno tandem MDCLIV. perfecto Cœnobio, & proxima Eccleſia, operâ Franciſci *Contini* Romani Architecti, tres ex S. Ægidii Cœnobio Moniales ad novum Monaſterium inſtituendum ſolemni ritu tranſlatæ ſunt [c].

LXXII.

VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Eadem effigies, ac numero, qui præceſſit.* 44.

XPS. REX. VEN. IN. PACE. ET. DEVS. HOMO. FACTVS. EST. *Salvatoris protome.* [4]

Quòd nullus in Numiſmate adnotetur annus, rationem, qua cuſum fuit, haud facilè adſignaverim. Forte cuſum eſt, ut in feſto Nativitatis Domini, diſtribueretur.

LXXIII.

a *Roma Moderna pag.* 136.
b *Titi le Pitture di Roma.*
c *Roma Moderna tom.* 2. *pag.* 287.

LXXIII.

53. VRBANO. VIII. PONT. MAX. SEDENTE. *Apeculæ vice punctorum funguntur. Chriſtus intra Fontem, ante eum aliquot parvi montes.*

ANNO. DOMINI. MDCXXXIX. *Pro punctis adſunt apes. Intra circulum:* MONS. PIETATIS. DE. VRBE. FVNDATVS. [4]

A temporibus uſque Pontificis Pauli III. anno MDXXXIX., Johannis *Calvi* Fratris Minoris Obſervantiæ operâ, inſtitutus eſt Mons Pietatis, cujus ſtemma in antica Numiſmatis parte exprimitur. Inſequentes deinde Pontifices redditibus, privilegiiſque hunc locum cumularunt. Noviſſimè Urbanus VIII. ædes auxit, precibus Franciſci Cardinalis *Barberini* Montis Protectoris, ut ex marmorea tabula, quæ eſt in veſtibuli pariete. Ædificii Architectus fuit *Paparellius*, Oratorii verò *Mathias de Rubeis*, quo defuncto, adhuc imperfectum *Bizzaccherius* abſolvit [a]. Mons ab Equitum deputatorum Collegio, cui præeſt Ærario Pontificio Præfectus, regitur, & gubernatur.

LXXIV.

55. VRBANVS. VIII. PONT. MAX. *Caput detectum, & pluviale arabici operis.*

S. NILVS. S. BARTH. S. BAS. MAG. *In medio S. Baſilius, cum pallio, & Cruce Archiepiſcopali; a dextris S. Nilus, oculos ad columnam flammis circumdatam intendens; a ſiniſtris S. Bartholomæus Monachus, librum tenens.* [4]

Vetuſtum Baſilianorum Cœnobium, quod in agro Tuſculano ſitum eſt, & Crypta-ferrata nuncupatur, Urbanus VIII., & Franciſcus Cardinalis Barberinus exornarunt; qua de re Numiſma hoc cuſum eſt, in quo *S. Baſilius* Ordinis Inſtitutor, *S. Nilus*, qui a Brutiis in Latium venit, & *S. Bartholomæus*, qui idem Cœnobium [b] fundavit ſæculo XI., obſervantur.

Johan-

---

a *Roma Moderna tom. 2. pag. 354.*
b *Placentin. Palæograph. Græca pag. 33.*



JOhannes Baptiſta Pamphilius, jam Romanæ Rotæ Auditor, deinde Cardinalis, Pontificatum obtinuit XVIII. Kalendas Octobres anni MDCXLIV., & Innocentius X. dictus eſt: obiit VI. Idus Januarias anni MDCLV.; primùmque in Vaticana Baſilica tumulatus eſt, deinde in Eccleſia S. Agnetis ad forum Agonale, quam ipſe ædificaverat, cum hac epigraphe:

INNOCENTIVS X. PAMPHILIVS
ROMANVS PONT. OPT. MAX.

I.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. I. *Effigies Pontificis cum pileolo, & pallio brevi.* 4.

VNDE. VENIT. AVXILIVM. MIHI. *Immaculatæ Virginis imago fulgoribus illuſtrata, Lunæ falcatæ inſidens, duobus Angelis e lateribus genuflexis.* [5]

Singulari Beatam Virginem religione veneratus eſt Innocentius X., eique

eique Pontificiam dignitatem referebat acceptam [a]. Ea de cauſa die, quo coronatus eſt [b] ſingulis Cardinalibus diſtribui juſſit Numum, quem deſcribimus. Præ cæteris verò coluit ejuſdem Beatæ Virginis Conceptionem, ideo frequens ejus ſymbolum viſum eſt in monetis quum aureis, tum argenteis [c], ipſo Pontifice, percuſſis, quæ ejus anno II., & VIII. notantur.

II.

3. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. ANN. I. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo flores expreſſi ſunt; inferius:* CORMANN.

FRVCTVM. SVVM. DEDIT. IN. TEMPORE. *Crux irradiata inter nubes; e lateribus duo Angeli genibus flexis.* [5]

III.

1.2. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. II. *Effigies cum camaleucio, ac brevi pallio; infra:* MOLA.

FRVCTVM. SVVM. DEDIT. IN. TEMPORE. *Crux radiata, quam duo Angeli ſuſtinent; ſupernè caput Seraphim.* [5]

Quùm pridie Iduum Septembrium S. Crucis Exaltationis feſto Innocentius Pontifex fuiſſet electus, in rei memoriam utrumque hoc Numiſma percuſſum eſt: Singulis etiam annis SS. Petro, & Paulo Apoſtolis ſacro die eadem renovata ſunt, anni tantum notâ mutatâ.

Hìc notandum eſt, Pontificum Numiſmata tempore Exaltationis eorum, vel Pontificatus anno I. cuſa, valoris V. aureorum Numorum eſſe: ſingulis verò annis pretium augeri; ita ut anno II. ſex aureis conſtent, anno III. ſeptem aureis, & ſic deinceps.

IV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. ANN. I. *Effigies, ut ſupra.*

OMNIA. AD. VNVM. OMNIA. AB. VNO. *Triangulum æquilaterum.* [4]

Cuique notum eſt, hoc ſymbolum SS. Trinitatis eſſe, cujus providentia reguntur omnia; Epigraphe verò oſtendit, Pontificem omnem in Deo fiduciam cum vera ſpe collocaſſe.

V.

5. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. I. *Caput detectum, cum pluviali, inferius:* CORMAN̄.

TV.

a *Chartar. in Diar. MSS.*
b *Bagatta in Vita poſt Platinam tom. 2. pag. 748.*
c *Oldoinus col. 575. & 660.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Christus lavans S. Petri pedes; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

VI.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; infra:* MOLA. 6.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *S. Petrus ſedens, Chriſtuſque aquam in craterem effundens, in quo S. Petrus pedes mergit.* [6]

VII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. III. *Effigies, cum camaleucio, & palliolo.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Eadem poſtica, ac ſupra.* [6]

Numiſmata hæc percuſſa ſunt, ob pedum lotionem peragi ſolitam Feria V. in Cœna Domini. Alia potuiſſem adducere, in quibus ſubſequentes anni ſunt ſignati; ſed id brevitas vetuit.

VIII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. II. *Caput nudatum, pluviale arabici operis.* 9.

IVSTITIA. ET. CLEMENTIA. COMPLEXÆ. SVNT. SE. *Duæ Mulieres amplexibus ſeſe excipientes, & ſcutum, haſtamque habentes.* [5]

Epigraphem, & Emblema hiſce ſimilia aliàs adduximus. In quibuſdam hujus Pontificis Denariis, quos *Teſtoni* dicimus, annis I., & II. percuſſis, legitur: IVSTITIA. ET. PAX. OSCVLATÆ. SVNT. Quum Numiſma, tum Denarius pacem denotare poſſunt ſub Urbano VIII. initam, ſub Innocentio firmatam, qua ſublata eſt de Caſtrenſi Ducatu controverſia. Innocentius, ad preces Parmenſis Ducis, & Hiſpaniarum Regis officiis, precarium, ſeu utile, ut ajunt, ejus Ducatus dominium ſoluto pretio redemit; rebellem verò Caſtri urbem ſolo æquavit.

IX.

INNOCENTIVS. X. PON. MAX. AN. X. *Effigies cum camaleucio, ac brevi pallio: ſubtus:* G. M. 24.

AEDIFICAT. ET. CVSTODIT. *Ædium frons; in area Pontificium ſtemma a duobus Angelis elatum.* [4]

X.

INNOCENT. X. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 25.

AEDIFICAT. ET. CVSTODIT. *Ædium Capitolinarum Senato-*

ris Urbis frons, conſpectuſque Equi ænei, ædiumque lateralium; inter nubes parvum Pontificis ſtemma a binis Angelis elatum. [4]

Capitolinas ædes in dextra areæ parte a Clemente VIII. ædificari cœptas, Innocentius X. abſolvit, Architecto Equite Hieronymo *Rainaldo*, qui *Bonarrotii*[a] typum eſt exequutus. In rei memoriam S. P. Q. R. Innocentio æneam ſtatuam in ejuſdem Palatii aula erexit, quam Algardus fudit[b]. In horum Numorum primo annus, quo ædificium incœptum, in ſecundo annus, quo perfectum eſt ſub Innocentio, notatur.

XI.

12. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. II. *Effigies capite nudato, cum arabici operis pluviali.*

Porta, per quam duo peregrini ingrediuntur; e lateribus verò duo Angeli flexis genibus: ſupernè Spiritus Sanctus eoſdem irradians; omnia intra lauream coronam. [5]

Præſens Numiſma ante tempus cuſum eſt ad indicendam Portæ Sanctæ Reſerationem ob annum Jubilei MDCL. Annus II. anticæ inſcriptus incidit in Chriſti MDCXLV., & MDCXLVI.

XII.

20. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. III. *Caput detectum, cum pluviali, in quo SS. Petrus, & Paulus duobus oblongis circulis expreſſi; ſubtus:* G. M.

DECOR. DOMVS. DOMINI. *Interior Baſilicæ Lateranenſis adſpectus; in exergo:* MDCXLVII. [5]

XIII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. X. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* G. M.

DECOR. DOMVS. DOMINI. *cum eodem emblemate.* [5]

Utrumque Numiſma exponam verbis Equitis Antonii *Bagattæ* latine redditis[c]. *Eodem anno* MDCXLVI. *Innocentius Baſilicæ Lateranenſis novum ædificium auſpicatus eſt, qua de re Numiſma cuſum fuit, Pontificis effigiem referens, & Baſilicam, cum hiſce litteris:* DECOR. DOMVS. DOMINI. In parietibus Templi SS. Silveſtri, & Martini in Exquiliis hujus Baſilicæ interior adſpectus diligentiſſime tectorio colore expreſſus viſitur. Columnis totum fulciebatur ædificium; majores e libyco marmore altiores muros mediani laquearis

a *Baglioni Vite de' Pittori pag.* 55.
b *Roma Modern. pag.* 5. 9.
c *In Vita Pontificis poſt Platinam tom.* 2. *pag.* 752.

ris ſuſtentabant; harum aliquæ, pilarum muris, ut firmiores eſſent, circumclauſæ ſunt, reliquæ amotæ. Minores verò ex Lacedæmonio marmore viridi, quibus depreſſiores parietes ad latera Baſilicæ inſidebant, pars ſtatuarum ſedibus, quas Clemens XI. in eadem Baſilica collocavit, ornamento ſunt, aliæ a Canonicis Gallorum Regi Ludovico XIV. dono datæ, ſex ab Alexandro VII. Senas tranſvectæ, quibus ſuæ familiæ Sacellum decoravit, demum duæ in ara S. Andreæ Corſini nuper collocatæ ſunt. Borrominus Pontificis juſſu opus perficiendum ſuſcepit, de quo Berninus, aliique deſperaverant, quippe rati, haud fieri poſſe, ut quinquepartita Baſilica quaquaverſus illuminaretur. Inſcripti lapides, quos Canonici in Innocentii honorem variis Baſilicæ locis poſuerunt, innuunt, perfectum fuiſſe ædificium anno MDCL. Pontificatus ejuſdem VI.; ſed hoc falſi arguitur ex poſteriori Numiſmate, quod apud *Cornazzanium* vidi, in quo annus X. notatur.

XIV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. III. *Caput nudatum, cum pluviali floribus conſperſo*; *ſubtus*: F. TRAVANVS.

Abſque poſtica. [4]

Plumbeum hunc Numum ὁ ἐν ἁγίοις Franciſcus *Valeſius* conſiderandum mihi tradidit.

XV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies cum camaleucio, & palliolo*; *ſubtus*: G. M. 21.

VATICANIS. SACELLIS. INSIGNITIS. *Partis mediæ Baſilicæ Vaticanæ adſpectus interior*. [5]

Audi, quæ ſupra laudatus Eques *Bagatta* [a] de hoc Pontifice narrat: *Novo, & magnifico ornatu Vaticanam Baſilicam marmoribus decoravit, & ante centenos annos cœptum opus perfecit, cuſo Numiſmate, in quo inſcribi juſſit*: VATICANIS. SACELLIS. INSIGNITIS. Quum Jubilei annus inſtaret, Bernino Architecto, pilarum latera marmoreis puerorum ſignis, Pontificumque imaginibus ornavit. Marmoratum cameris induxit Marcellus Provenzalius [b].

XVI.

INNOCENTIVS. X. PON. MAX. AN. V. *Caput nudatum cum pluviali, in quo ſupplicatio*. 27.

a *Ubi ſupra*.
b *Bonanni Templ. Vatican. Roma Moderna pag. 232.*

ABLVTO . AQVA . VIRGINE . AGONALIVM . CRVORE . *Lacus Fori Agonalis* . [5]

XVII.

26. INNOCENTIVS . X. PON. MAX. A. VI. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Immac. Virginis Conceptio; ſubtus:* G. M.

ABLVTO . AQVA . VIRGINE . AGONALIVM . CRVORE . *Forum Agonale cum Lacu* . [5]

XVIII.

INNOCENTIVS . X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies Pontificis, cum triplici Regno, & pluviali, in quo Immacul. Virginis Conceptio; ſubtus:* G. M.

ABLVTO . AQVA . VIRGINE . AGONALIVM . CRVORE . *Eadem poſtica* . [5]

Poſteriori huic Numiſmati pro anno VII. octavus, mea ſententia, inſcribendus eſt. Anno MDCXLVII. Innocentius X. Lacum eximiæ artis, *Berninio* Architecto, in Foro Agonali fecit. Supra Lacum[a] Obeliſcum poſuit, e Circo *Caracallæ* translatum. Hic affabre elaboratis ſcopulis imminet, qui quadrifariam diſpertiti aquas e Trivii Caſtello deductas, ad ſpeciem earum, quæ ſponte e rupibus fluunt, in ſubjectum labrum emittunt, intra quod marinæ belvæ, & angues e Tyburtino lapide viſuntur. Iiſdem ſcopulis quatuor inſident marmorea ſimulacra Fluviorum[b], qui in totidem Orbis partibus majores habentur[c].

XIX.

10. INNOCENTIVS . X. PON. MAX. AN. V. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo ſupplicatio repræſentatur* .

VT . THESAVROS . ANNI . SANCTIORIS . TECVM . APERIAM . *S. Petrus inſidens nubibus, librum dextrâ tenens, clavesque elatas lævâ* . [4]

XX.

INNOCENTIVS . X. PONT. MAX. AN. X. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* G. M.

VT . THESAVROS . ANNI . SANCTIORIS . TECVM . APERIAM . *Eadem poſtica* . [4]

Hæc poſtica diverſimode eſt cuſa; in antica error cuſoris manifeſtè deprehenditur, qui annum X. pro quinto appoſuit. Numiſma anno MDCXLIX.

a *Oldoin. col.* 160.
b *Bagatta in Vita poſt Platin pag.* 751.
c *Roma Moderna pag.* 362.

MDCXLIX. cuſum fuit, quum Jubileum indictum fuit Adſcenſionis Domini feſto die [a], editæque leges Anno ſanctiori ſervandæ.

XXI.

INNOCENTIVS. X. PON. MAX. A. VI. *Caput triplici corona ornatum, cum pluviali, in quo Immac. Virginis Conceptio.* 13.

ET. PORTÆ. COELI. APERTÆ. SVNT. *Porta Sancta, ſupra quam Spiritus Sanctus in medio duorum lauri ramorum, e lateribus duo lilia; ſubtus:* ROMÆ. MDCL. *& lilium.* [4]

XXII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VI. *Effigies cum camaleucio, & palliolo.* 12.

ET. PORTÆ. COELI. APERTÆ. SVNT. MDCL. ROMA. *Eadem poſtica.* [5]

Hæc Numiſmata adludunt ad Portam Sanctam Baſilicæ Vaticanæ magnâ ſolemnitate ab Innocentio X. reſeratam IX. Kalendas Januarias anni MDCL. Aliarum Baſilicarum Portas, ab eodem mandato accepto, reſerarunt Cardinales *Lanti*, *Columna*, & *Maldachinus*.

XXIII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. IVB. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo S. Paulus; ſubtus:* MDCL. G. M. 11.

OSTIVM. COELI. APERTVM. IN. TERRIS. *Pontifex ſolemniter Portam Sanctam reſerans.* [4]

XXIV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. IVB. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis.* 14.

Porta Sancta, ſupra quam Statua; in medio Spiritus Sanctus; e lateribus duo rami laurei, & tria lilia. [4]

XXV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. IVB. MDCL. *Caput cum Regno, & pluviali, in quo Sancti Icon.* 15.

LAVDENT. IN. PORTIS. OPERA. EIVS. MDCL. *Pontifex, multis Epiſcopis comitatus, Portam Sanctam claudens.* [4]

XXVI.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies, ut ſupra. Infra:* G. M.

LAVDENT. IN. PORTIS. OPERA. EIVS. MDCLXXV. *Eadem poſtica, in qua error in Epocha.* [5]

XXVII.

a *Ex Diar. MSS.*

XXVII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies, ut in ſuperioribus.*

LAVDENT. IN. PORTIS. OPERA. EIVS. *Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [6]

XXVIII.

17. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VII. *Eadem effigies cum triplici corona, ut ſupra.*

APERVIT. ET. CLAVSIT. AN. IVB. MDCL. *Porta Sancta clauſa.* [6]

XXIX.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. IVB. MDCL. *Eadem effigies.*

APERVIT. ET. CLAVSIT. AN. IVB. MDCL. *Porta Sancta clauſa, intra coronam lauream.* [5]

XXX.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. IVB. MDCL. *Eadem effigies.*

APERVIT. ET. CLAVSIT. ROMÆ. *Porta Sancta clauſa.* [4]

XXXI.

16. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis.*

ANNO. IVBIL. MDCL. *Porta Sancta clauſa; in exergo:* ROMA. [6]

Omnia hæc Numiſmata cuſa ſunt anno Jubilei MDCL. de quo ſic Eques *Bagatta* ſæpiùs memoratus [a]: *Anno* MDCXLIX. *exeunte, Portam Sanctam Vaticanæ Baſilicæ aperuit* (Innocentius X.), *Jubileum indixit, & Numiſma percuſſit cum epigraphe:* OSTIVM. COELI. APERTVM. IN. TERRIS. *Sex Juliorum Vectigali ſubditos levavit, quod ex quolibet modio frumenti moliti exigebatur. In uſus pauperum erogari juſſit multatitiam pecuniam, quam dicunt* delle Componende, *quæve plura conflabat Numorum millia. Anno Jubilei feliciter exacto, eandem Portam Sanctam clauſit, primo poſito lapide, cum epigraphe:* LAVDENT. IN. PORTIS. OPERA. EIVS.

XXXII.

8. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies, cum Regno, ac pluviali, in quo Immac. Virginis imago; ſubtus:* G. M.

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Pater Æternus nubibus inſidens, orbem terrarum manu tenet.* [4]

Hoc Numiſma aliqui cuſum exiſtimant, quum pax *Monaſterii* inter Im-

a *In Vita poſt Platinam tom. 2. pag. 753.*

Imperatorem, & Suecorum Regem inita eſt; ſed quum Innocentius Conſtitutione [a], quæ incipit, *Zelus Domus Dei*, damnaverit Pacem hanc; eaque anno MDCXLVIII. ſignata ſit, Numiſma verò annis MDCL. & MDCLI. cuſum; bellum potius Italicum indicabit inter Hiſpanos, & Gallos, quorum diſſidia, ut componeret, *Æmilium* Cardinalem *de Alteriis* Pontifex legavit.

XXXIII.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 23.

AGNETI. VIRGINI. ET. MARTYRI. SACRVM. *intra coronam lauream.* [4]

XXXIV.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra; ſubtus verò:* G. M. ANNO. X. 22.

D. AGNETI. VIRGINI. ET. MART. SACRVM. *Templi frons.* [4]

Vetus ad circum Agonalem fuit Sanctæ Agnetis Eccleſia, ubi fornices erant, ad quos Sancta Virgo adacta, Angeli tutela incolumis ſervata eſt [b]. Eo loco Innocentius novum Templum excitavit in ejuſdem S. Virginis honorem, Borromino totius ædificii Architecto [c], qui perfecit vivo adhuc Pontifice interiores muros, & ornatus, teſtudinem, cameras, & frontem ad coronam uſque. Mortuo Pontifice Camillus Princeps Pamphilius Pontificis Fratris filius Borromino juſſit, ut Turres, quæ fronti imminent, proceriores faceret. Sed Architectus, ut qui pervicaci erat ingenio, nolle ſe inquit probato a Pontifice operi quidquam detrahere, quare Princeps Raynaldo mandavit, ut Turres, & Tympani frontem ad novum modulum ædificaret. Altarium marmoreas tabulas anaglyptico opere elaborarunt Franciſcus de Rubeis, Hercules Ferrata, Dominicus Guidius, Antonius Raggius, aliique Sculptores præſtantiſſimi, quos tamen omnes ſuperavit Algardus Anaglyphi Auctor, quod in hypogei ara viſitur. Is S. Virginis, quum ad lupanar duceretur, ſimulacrum expreſſit, nudo corpore, eoque elegantiſſimo, ſed pudibundo admodum ore, geſtuque compoſito, ut ad pietatem animos intuentium inducat. Tholum, quem Cyrus Ferrus optimis lineamentis, ſed invenuſtis pig-

a *Bullar. pag. 507. num. 38.*
b *Martinellius Roma Sacra.*
c *Roma Moderna pag. 362.*

pigmentis obduxerat, Corbellius, dum perficere auſus eſt, miſere fœdavit. Angulos Tholo ſubjectos Jo: Baptiſta Gaullus egregiè pinxit. Primum Templi lapidem Innocentius poſuit anno MDCLII. & quod numero XXXIII. dedimus Numiſma in fundamenta jecit [a].

XXXV.

7. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali arabici operis.*

S. PETRVS. APOST. *S. Petri protome.* [5]

XXXVI.

18. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo Icon ſtans.*

S. PAVLVS. APOSTOLVS. *S. Pauli protome.* [5]

Numiſmata hæc cuſa ſunt in honorem Principum Apoſtolorum, ut diſtribuerentur forſan eorum feſto die.

XXXVII.

19. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. AN. XI. *Effigies cum camaleucio, & palliolo; ſubtus:* G. M.

REPLEVIT. ORBEM. TERRARVM. *Spiritus Sanctus cum radiis intra coronam lauream.* [5]

Duplex hujuſce poſticæ modulus exſtat, quorum alter altero major eſt. Annus XI. pro IX. Artificis errore in antica adnotatus eſt. Si fides habenda eſt R. P. *Bonannio* [b] S. J., denotatur hìc proſcriptio V. Propoſitionum Cornelii *Janſenii* Iprenſis Epiſcopi de Dei Gratia, ab Innocentio anno MDCLIII. Pontificatus IX. promulgata [c]; Is enim ait, inter aliquot ſchedas hæredum *Gaſparis Molæ* cuſoris ſe adnotatum reperiiſſe, nonniſi hac occaſione Numiſma fuiſſe cuſum.

XXXVIII.

28. INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & palliolo.*

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *intra faſciam roſis ornatam; in medio Portus Centumcellenſis, in quo aliquot triremes.* [4]

Evecto ad ſolium Innocentio X. (inquit *Oldoinus* [d]) *Camillus Nepos copiarum S. R. E. Generalis Dux renunciatus, Centumcellis uſus con-*

---

a *Bagatta ubi ſupra pag. 735.*
b *Numiſ tom. 2. pag. 628.*
c *Oldoin. col. 654. Bagatta in Vita pag. 754.*
d *In Vita col. 667.*

conſtruendarum triremium primus induxit; Nam antea vel Romæ conſtruebantur, vel ab exteris coemebantur. Ad hoc exprimendum cuſum eſſe Numiſma exiſtimo.

XXXIX.

INNOCENTIVS. X. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 29.

IESVS. ET. MARIA. SINT. NOBIS. IN. VIA. *Salvatoris, & B. Virginis Icones.* [5]

Privatâ quiſquam auctoritate fudit hoc Numiſma, ut putat *Bonannius* [a], ob Jubileum anni MDCL.



a *Numiſ. tom. I. pag. 640.*



CArdinalis *Fabius Chiſius* Senenſis electus fuit VII. Idus Apriles anni MDCLV.; nomenque aſſumſit *Alexandri* VII. Obiit XI. Kalendas Junias anni MDCLXVII., ſepultuſque eſt in Vaticana Baſilica magnifico ſepulchro, Equitis *Berninii* opere, hac inſcriptâ epigraphe:

ALEXANDER. VII. PONT. MAX.

I.

41.42. ALEXANDER. VII. CHISIVS. SENENSIS. PONT. OPT. MAX. A. I. *Effigies Pontificis cum pileolo, & palliolo.*

ALEXANDER. VII. CHISIVS. SENENSIS. PONT. MAX. ANNO. II. CREATVS. *Pontificis Inſignia, Quercus, & ſex Montes, ſupra eos Stella.* [1]

II.

45. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero I.*

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. ANNO. MDCLXIV. *Sex Montes cum Stella: ſuperiùs verò Tiara Pontificia cum infulis.* [4]

Pri-

Primum Numiſma fuſum eſt, alterum cuſum, quod vidi abſque verbo OPT*imus*, quod *Bonannius* apponit. Vera Inſignia Gentis *Chiſiæ* Montes, & Stella ſunt, Quercum ſtemmati addidit Auguſtinus Chiſius, Julii II. privilegio. Ditiſſimum hunc virum beneficiis cumularunt Julius, & Leo X.[a], quorum familiaris fuit: Poſtremis Alexandri annis Chiſiorum ſtemmata ſine quercu viſa ſunt.

III.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. AN. I. MDCLV. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo orantis viri icon; ſubtus:* G. M. 3.

VIVO. EGO. IAM. NON. EGO. *Salvatoris ſimulacrum dextrorſum.* [5]

Triplici modulo cuſum vidi præſens Numiſma; quod diſtributum eſt populo, quum Alexander Pontificatum auſpicaretur, qui forte his D. Pauli verbis oſtendit, quem ſe futurum ſperaret.

IV.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. AN. I. MDCLV. *Effigies, ut ſupra.* 6.

IVSTITIA. ET. PAX. OSCVLATÆ. SVNT. *Juſtitia galeata, enſe diſtricto; & Pax laureâ corona redimita, laureumque ramum habens; ambæ ſe viciſſim amplexantur.* [5]

V.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum camaleucio, & palliolo; in ima parte:* G. M.

Eadem poſtica; in exergo: ROMA. [5]

In aliis duobus Numiſmatibus eandem hanc poſticam vidi, quæ tamen inter ſe differunt anticâ parte, in qua legitur: ALEXANDER. VII. PONT. OPT. MAX.

Vix ad Pontificatum aſſumtus Alexander, ad conciliandos Galliæ, & Hiſpaniæ Reges animum adjecit[b], ut ipſos ad bellum adverſus Turcas incitaret: Ideo pacem, per quam juſtum bellum parari poſſet, hoc Numiſmate expreſſam voluit.

VI.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.* 5.

PAX. VOBIS. *Salvatoris ſimulacrum ſiniſtrorſum.* [5]

Kk 2 Hoc

---

a *Jo: Palat. in Emblem. Victorell. &c.*

b *Bagatta in Vita poſt Platinam pag. 761.*

Hoc etiam Numiſma ſpem Pontificis deſignat, ſuis ſtudiis pacem inter Chriſtianos Principes conciliandi.

VII.

1. 2. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo Montes, & Stella, Pontificis ſtemma.*

OMNIA. AD. VNVM. OMNIA. AB. VNO. *Triangulum intra circulum.* [4]

VIII.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; ſubtus:* I. F. T. F. Jo. Franc. Travanus fecit.

Eadem poſtica. [4]

Pauca cum hac poſtica exſtant Numiſmata, ejus enim formæ, cuſis aliquot diſruptæ ſunt. Simile *Molinetius* refert [a], in quo nomen Dei Hebraicum *Ieovà*. In omnibus exprimitur gratus Pontificis animus erga Deum ob beneficia ab eo recepta.

IX.

9. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. II. MDCLVI. *Effigies, ut ſupra; ſubtus verò:* G. M.

FEL. FAVS. Q. INGRES. *Portæ Flaminiæ, & Eccleſiæ S. Mariæ de Populo adſpectus, ac Equitum acies.* [4]

Duo alia Numiſmata, quæ conſpexi, hanc poſticam habent, quorum alterum in antica caret anno, alterum verò, quod & in Ovverbechii antiquitatibus viſitur, epigraphem habet cum anno III. nempe: ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. III. ſubtus: G. M. Cuſa ſunt, quum Chriſtina Suecorum Regina anno MDCLVI. Alexandri VII. Pontificatus II. [b] Romam ingreſſa eſt. Ingreſſum hunc accuratiſſimè deſcripſere Eques Galeatius Gualdus, & Chartarius [c]. Portam Flaminiam, quam *Populi* dicunt, Pius IV. ornari juſſit a Vignola ad Bonarrotii delineationem. Alexander VII., Berninio Architecto, poſticum Portæ parietem opere lateritio elegantiſſimo perfici juſſit [d], inſcripta marmori epigraphe: FELICI. FAVSTOQVE. INGRESSVI. nempe, Suecorum Reginæ Chriſtinæ. Ad rem ſignificandam encarpum apponi juſſit quernis foliis, & ſpicis contextum, Quercus enim Pontificis, Spicæ verò Sueciæ Regni ſunt ſtemmata.

X.

a *Numiſm. pag.* 138.
b *Bagatta in Vita pag.* 761. *poſt Platinam tom.* 2.
c *Diar. MSS.*
d *Roma Moderna pag.* 224.

X.

ALEXANDER . VII. PONT. MAX. A. III. *Effigies capite dete-* 11.
cto, cum pluviali, in quo Angelus Crucem, & Calicem tenens;
ſubtus: G. M.

VT . VMBRA . ILLIVS . LIBERARENTVR . *Angelus alatus fugiens, enſem inſtar fulminis dexterâ, caput hominis lævâ tenet: multi infirmi ante Baſilicam Vaticanam; ſupernè S. Petrus.* [4]

XI.

ALEXANDER . VII. PONT. MAX. A. III. *Effigies cum camaleu-* 10.
cio, & brevi pallio; ſubtus A. H.

POPVLVM . RELIGIONE . TVETVR . *Angelus, in cujus læva fræ-num, & Crux, in dextra Evangeliorum liber, mortem pedibus premit.* [4]

Hæc Numiſmata cuſa ſunt, ut omnibus manifeſta fieret Pontificis vigilantia, pietaſque, quæ tunc potiſſimùm enituerunt, quum peſtis Romæ anno MDCLVI. eò graſſata eſt, ut ad XV. hominum millia obierint [a]. Alexander enim Beatiſſimæ Virgini vovit, in illius honorem Templum ſe erecturum, ſi a Populo iram Dei averteret: hæc ſecundum ſignificat Numiſma, primum enim (cui ſimile cum camaleucio in antica vidi) ad Apoſtolorum principem Romæ Patronum ſpectat. Exſtinctâ peſte, ſolemnes indictæ ſunt ſupplicationes ab Eccleſia S. Mariæ in *Aracæli*, ad Sanctæ Mariæ in Porticu [b]. Pontificis vigilantia publicâ meruit epigraphe celebrari a S. P. Q. R. in tabula marmorea, quæ in Capitolio adhuc exſtat.

XII.

ALEXANDER . VII. PONT. MAX. A. III. *Caput nudatum, cum pluviali, in quo S. Petri effigies intra circulum oblongum.*

EXEMPL. DEDI . VOBIS . *Chriſtus Apoſtolorum lavans pedes.* [5]

XIII.

ALEXANDER . VII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 4.

TV . DOMINVS . ET . MAGISTER . *Chriſtus S. Petri lavans pedes; in exergo:* EXEMPL. DEDI . VOBIS . [4]

Hæc, aliaque Numiſmata ſequentibus annis cuſi, XII. pauperum pedum lotionem exprimunt, quæ a Romanis Pontificibus fieri aſſolet Feria V. in Cœna Domini, ut plurièſ ſupra diximus.

XIV.

a *Bagatta ubi ſupra tom. 2. pag. 764.*
b *Chartar. in Diar. MSS. an. 1637.*

XIV.

7. ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. II. *Effigies cum camaleucio, & palliolo; inferius:* G. M.

DA. PACEM. DOMINE. IN. DIEBVS. NOSTRIS. *Templi Pacis adſpectus.* [4]

XV.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra, inferius:* G. M.
DA. PACEM. DOMINE. IN. DIEBVS. NOSTRIS. *Eadem poſtica, ac in præcedenti.* [4]

Templum, quod Pacis dicunt, antea S. Andreæ Aquarenarii dictum eſt, & Baſilicæ S. Laurentii in Damaſo commendatum. Sixtus IV. anno MCDLXXXVII. novam Eccleſiam conſtruxit, & B. Mariæ Virgini dicavit, quòd ſub veteris Eccleſiæ porticu ejuſdem Beatæ Virginis imago eſſet, quam frequens populus venerabatur, Pacis verò nomen adjectum eſt eo, quod eodem tempore pax inter Chriſtianos Principes fuerit inita. Eandem Eccleſiam Canonicis Lateranenſibus, quos a Baſilica Conſtantiniana amoverat, attribuit [a]. Anno deinde MDCXI. Gaſpar *Rinaldus* Romanus abſidem principis Sacelli conſtruxit, Iconemque in hoc Thaumaturgam collocavit. Noviſſimè Alexander VII., ut pacem inter Chriſtianos Principes a B. Virgine impetraret, Eccleſiam inſtauravit, *Petro Cortonenſi* Architecto, qui Eccleſiæ parietes, & cameram ab Antonio Sangallo exſtructas ornavit, novam verò frontem ſingulari opera, artificioque perfecit. Anno MDCLVI. hæc Numiſmata cuſa ſunt, Pontificis anno II., quo cœptum eſt ædificium; Pace verò inita anno MDCLIX., Pontifex in Eccleſia Pacis, Sacrum habuit [b], grateſque Deo reddidit.

XVI.

13. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. IV. *Effigies cum camaleucio, & palliolo; inferius:* G. M.

DILEXIT. DOMINVS. DECOREM. DOMVS. SVAE. *Templi frons; in exergo:* S. NICOLAO. [I. 4 5.]

Multa beneficia Alexander VII. contulit in Caſtrum Gandulphi, quò Majo, Octobrique menſibus Pontifices ruſticatum eunt; Forum namque laxavit, & Eccleſiam Parochialem, S. NICOLAO MYRENSI Epi-

a *Donat. lib.* IV. *cap.* 8.
b *Chartar. in Diar. MSS.*

Epiſcopo Thaumaturgo dicatam, diruit [a], eaque ſublatâ novam fecit Eccleſiam in honorem Sancti Thomæ de Villanova [b], quæ quoniam acclivi ſitu ædificata eſt, qua parte altius muri ſurgunt, e regione Laci ædiculam S. Nicolao inſtruxit. Id in Numiſmate exprimitur; cui ſimilia quatuor vidi, ſed minoris moduli, in quibus pro: A. IV., inſcriptum eſt: A. IIII. & V.

XVII.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. ANNO. MDCLXII. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali; in ima parte:* G. F. T. 34.

QVAE. VOVI. REDDAM. PRO. SALVTE. DOMINO. *Templi adſpectus.* [1]

Hoc Numiſma profert R. Pater *Bonannius*, ſed non explicat. Quum Deo voviſſet Alexander, Eccleſiam Beatæ Virginis *de Pace* reficere; ſtatim opus aggreſſus eſt, Numiſmate percuſſo, in quo Templi frons viſitur, quamvis paulo diverſa ab ea, quæ ædificata eſt [c].

XVIII.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, palliolo, & ſtola, in qua B. Virgo cum Puero Jeſu.* 15.

THOMÆ. ARCH. VALENT. INTER. SANCT. RELATO. *Templi frons; in exergo:* MDCLIX. [4]

Hoc Numiſmate expreſſa eſt frons Templi [d], quod, ut mox diximus, Alexander in Caſtro Gandulphi S. Thomæ dicavit. Supra ejuſdem porta introrſum ſculpta eſt ſubjecta epigraphe.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX.
DIVO. THOMÆ. ARCHIEPISCOPO. VALENTINO
INTER. SANCTOS. RELATO
AEDEM. A. SOLO. CONSTRVCTAM
CVIVS. PRIMVM. FVNDAMENTI. LAPIDEM
FLAVIVS. CARD. CHISIVS. FR. F. POSVERAT
PIE. RITEQVE. DEDICAVIT
ANNO. SALVTIS. MDCLXI.

XIX.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 10.

DI-

a *Oldoin. in Vita. Col.* 712.
b *Bonan num.* XIV.
c *Idem num.* XV.
d *Bonann. Numiſm. tom. 2. pag.* 612.

DIVO. NICOLAO. MYRÆ. EPISC. *Templi frons* ; *in exergo:* CASTRI. GAND. MDCLIX. [4]

Hanc frontem, veterem repræſentare Eccleſiæ Parœcialis Caſtri Gandulphi frontem, ſupra diximus.

XX.

39. 40. ALEXANDER. VII. P. M. PIVS. IVST. OPT. SENEN. PATR. GENTE. GHISIVS. MDCLIX. *Effigies Pontificis cum camaleucio, palliolo, & ſtola,*

MVNIFICO. PRINCIPI. DOMINICVS. IACOBATIVS. *Miles in arena, cujus pedes Leo lambet; in ima parte:* ET. FERA. MEMOR. BENEFICII. [1]

Numiſma hoc maximi moduli fudit *Dominicus Jacobatius*, Patricius Romanus, in ſui grati animi erga Pontificem teſtimonium; Leo ibi viſitur Androdo ſervo alludens, quod pedi infixam ſpinam ſibi dudum eruerit [a]. Idem Numiſma a Petro Cortonenſi delineatum in ærea lamina viriculo inſculpi curavit, addiditque ſymbola veritatis invidiam conculcantis, ceu ejuſdem Numi ſchemata, quæ Bonannius [b] deſcribit.

XXI.

16. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

S. Epiſcopus cum mitra, & paſtorali, mulierculæ, & puerulo eleemoſynas elargitur. [4]

Percuſſum eo tempore fuit hoc Numiſma, quo in Sanctorum album Alexander Pontifex retulit *Thomam* e *Villanova*, Valentinum Archiepiſcopum, anni ſcilicet MDCLVIII. Kalendis Novembribus. Solemnitas in Vaticana Baſilica celebrata æri inciſa eſt, deſcriptaque a Chartario [c], & Cameræ Apoſtolicæ Typis impreſſa.

XXII.

20. ALEXANDER. VII. PONT. OPT. MAX. *Effigies, ut ſupra; in ima verò parte:* G. M.

NAVALE. CENTVMCELL. MDCLX. *Portus, & Munimentorum Centumcellarum adſpectus.* [4]

XXIII.

a *Cellius Noctium Acticar. lib.* v. *cap.* 14.
b *Num. Pontif. tom.* 2. *pag.* 699.
c *In Diar. MSS.*

XXIII.

ALEXANDER. VII. P. M. PIVS. IVST. OPT. SENEN. PATR. GENTE. GHISIVS. MDCLIX. *Effigies cum camaleucio, & palliolo; ſubtus*: F. F.

NAVALE. CENTVMCELL. *Eadem poſtica, ac numero præcedenti*. [1]

XXIV.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, ut ſupra; Inferiùs*: G. M. 21.

NAVALE. CENTVMCELL. *Idem adſpectus; inferius*: MDCLIX. [4]

Alexander Centumcellis Navale ædificavit, & Noſocomium auxit, in quo triremibus damnati curarentur, molem ad portus aditum Maris adpulſu fatiſcentem inſtauravit, aliaque præſtitit, ſed minime notatu digna.

XXV.

ALEX. VII. PONT. OPT. MAX. A. VI. *Effigies, & alia, ut numero ſuperiori*. 30.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. FAMIL. PONTIF. COMMOD. ET. PALAT. QVIRIN. ORNAM. AN. SAL. MDCLIX. — ROMÆ. *Adſpectus e latere Palatii Pontificii Quirinalis; Subtus*: G. M. [5]

Hæc Inſcriptio legitur etiam in interiori parte Ædium Familiæ Pontificiæ ad Quirinalem montem; in exteriori verò alia viſitur Inſcriptio. Ædificii Eques *Berninius* Architectus fuit, qui illud in tres ordines diſtribuit; in primo Helvetiorum Cohors, in aliis ſuperioribus Domui Pontificiæ Præfectus, Sacriſta, Sacri Palatii Magiſter, aliique e Pontificum familia, diverſantur.

XXVI.

ALEX. VII. PONT. OPT. MAX. A. VI. *Eadem effigies*. 31.

OMNIS. SAPIENTIA. A. DOMINO. *Interior adſpectus ædium, quas* Sapientiæ *dicunt, ſive Archigymnaſii Romani; in exergo*: MDCLX. [4]

Archigymnaſii Romani ædes, quas appellant *Sapientiæ domum*, Leo X. Literarum pater [a], Architecto *Bonarrotio*, conſtruxit, & Sixtus V. perfecit; Alexander verò VII., *Borrominio* Architecto, Eccleſiam ornatiſſimam inſtruxit, redditibuſque auxit Bibliothecam, in qua *Urbini* Ducum Libros collocavit [b], & *Anicianos*. Hanc

a *Donat. lib.* IV. *cap.* 9.

b *Chartar. in Diar. MSS.*

etiam picturis [a] celebris *Majoli* exornavit. Pontificis Protomen ſculpſit *Guidius*. Eccleſia dedicata fuit SS. *Lucæ* Evangeliſtæ, *Leoni* Pontifici, & *Ivoni* advocato, quos Petrus Cortonenſis ſumma induſtria expreſſit in tabula Aræ appoſita.

XXVII.

22. ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. VII. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo S. Petrus in circulo oblongo; inferius:* G. M. FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. MDCLXI. *Columnarum ſeries areæ ante S. Petri Baſilicam, cujus ichnographia inferiùs deſcripta cernitur.* [4]

XXVIII.

23. ALEX. VII. PONT. MAX. A. VII. *Eadem effigies, ac ſupra.* FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Eadem poſtica; in exergo:* MDCLXI. [4]

XXIX.

24. ALEXAN. VII. P. MAX. A. XII. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali.* FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Baſilicæ Vaticanæ frons, Obeliſcus, duo ſalientes, & porticus; in exergo:* VATICANI. TEMPLI. AREA. PORTICIBVS. ORNATA. [4]

XXX.

25. ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. XII. *Effigies cum triplici corona, & pluviali, in quo Pontificis ſtemma; inferius verò:* G. M. FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Eadem poſtica.* [4]

XXXI.

ALEX. VII. P. M. VATICANI. TEMPLI. AREA. PORTICIBVS. ORNATA. *Caput Pontificis cum camaleucio, brevi pallio, ac ſtola floribus ornata.*

FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Eadem poſtica.* [1]

XXXII.

ALEXAN. VII. P. M. VATICANI. TEMPLI. AREA. PORTICIBVS. ORNATA. *Caput, ut ſupra; in ima parte:* 1657.

FVNDAMENTA. EIVS. IN. MONTIBVS. SANCTIS. *Baſilicæ Vaticanæ Porticus abſque Salientibus.* [1]

Omnia hæc Numiſmata percuſſa ſunt quum Alexander aream ante Baſilicam Vaticanam laxiorem fecit, & ingentibus utrinque porticibus clau-

[a] *Baglion. Vite de' Pittori pag. 5.*

clauſit, quod tamen opus morte præventus non abſolvit, & Clementi IX. perficiendum reliquit. In Romæ deſcriptione Italico ſermone edita anno MDCCXL., hæc habentur [a]. *Alexander VII. tamen hujuſce loci* (hoc eſt, Baſilicæ Vaticanæ) *magnificentiam auxit* [b], *area circumdata columnis, & porticibus, quarum Berninius Architectus Auctor fuit. Statuas verò* XLIV. *e tyburtino lapide ſupra porticus Clemens XI. locavit.*

XXXIII.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. VII. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali; inferius:* 1662. 35.

OSTENDIT. DOMINVS. MISERICORDIAM. IN. DOMO. MATRIS. SVAE. *Templi frons; in ima parte:* ARICIAE. [I]

Cernitur in hoc fuſo maximi moduli Numiſmate frons Eccleſiæ *Sanctæ Mariæ* Gratiarum, dictæ de *Galloro*, in agro Aricino. Aricia olim Oppidum, nunc Vicus XVI. ab Urbe lapide diſtans, ad Gentem *Ghiſiam* pertinet. Inſcriptio, quæ in Eccleſia ſita eſt, Numiſma explicat.

DEIPARÆ. VIRGINIS. ÆDEM
OB. INNVMERA. ET. INGENTIA. ACCEPTA. BENEFICIA
DEBITA. QVIDEM. SED. PROPERA. NIMIS. PIETATE
CONSTRVCTAM. IMPERFECTAM. IDEO
AC. FATISCENTEM
ALEXANDER. VII. PONT. MAX.
AD. AVGENDAM. CVLTV. DIVTVRNIORE. LOCI. RELIGIONEM
DEVOTI. DEVINCTIQVE. ANIMI
ERGA. EANDEM. BEATAM. VIRGINEM
ARGVMENTO. CONSTABILIVIT. ORNAVIT. ABSOLVIT
ANNO. SALVTIS. MDCLXII.

XXXIV.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. VII. *Effigies cum Regno, & pluviali; in quo Chriſtus Crucem bajulans; inferius:* 1662. 36.

BENE. FVNDATA. DOMVS. DOMINI. B. VIRGINI. ARICINORVM. PATRONÆ. *Templi rotundiformis adſpectus.* [I]

In hoc maximi moduli Numiſmate videre eſt aliam Eccleſiam perpulchram, & rotundæ formæ B. Virgini in Cœlum aſſumtæ dicatam, in

a *Roma Moder. pag.* 261.
b *Bruſonius in Vita poſt Platin. tom.* 2. *pag.* 773.

in eodem *Aricinorum* vico. Alexandermet fundamenti lapidem poſuit, & Flavius Cardinalis Ghiſius, Fratris Filius, arculam, in qua XII. huic ſimilia Numiſmata. Anno MDCLXV. primùm Pontifex in ara maxima ſacrum fecit, licèt nonniſi anno MDCLXVI. ædificium fuerit [a], Equite *Berninio* Architecto, perfectum.

XXXV.

26. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo montes, & ſtella; in ima parte:* G. M.

PRIMA. SEDES. FIDEI. REGVLA. ECCLESIÆ. FVNDAMENTVM. *Cathedræ S. Petri in Vaticana Baſilica adſpectus*. [4]

In media abſide Baſilicæ Vaticanæ ſervatur Cathedra lignea S. Petri, maxima ærea Cathedra incluſa. Hanc quatuor Eccleſiæ Doctorum coloſſeæ Statuæ ex ære deaurato ſuſtentant [b]. Fuſili opere omnia hæc elaboravit Johannes Piſcina ad Bernini modulos, cætera Aræ ornamenta, & Sancti Spiritus ſymbolum circumquaque irradiatum Cathedræ imminens, ejuſdem Bernini novo, & ſingulari prorſus artificio perfecta ſunt, ipſe enim primus invenit, cæteroſque docuit, qua ratione Solares radii in anaglyphis exprimerentur.

XXXVI.

32. ALEXANDER. VII. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies, & reliqua, ut ſupra.*

VIRGINIS. AEDE. ET. PAVLI. HOSPITIO. EXORNATIS. *Eccleſiæ S. Mariæ in Via lata frons; in exergo:* ROMÆ. [4]

Eccleſia hæc, vetus, & ſingulari cultu venerata anno MCDXCI. refecta eſt [c], ait enim *Infeſſura* [d]: *Die* XXIII. *Auguſti* MCDXCI. *cæptum fuit opus S. Mariæ in Via lata, videlicet deſtruere dictam Eccleſiam, & aliam novam ædificare cum demolitione Arcus Triumphalis, ſupra quem in aliqua parte erat ædificata, in cujus Eccleſiæ ſubſtructionem fertur Papa obtuliſſe ducatos* CCCC., *Vicecancellarius* CCC., *Camerarius* CC., *reſiduum Magiſtri Architectores, cum hoc, quod marmora, & lapides tiburtini, qui reperiuntur, ſint ipſorum &c.* Ara princeps, abſis, & laqueare, Urbano VIII. Summo Pontifice, ſumtibus Jo: Baptiſtæ, & Bonaventuræ *de Aſte*, renovatæ fuerunt. Alexander VII. ornamenta addidit, præſertim in hypogeo, & frontem cum porticu Petri Cortonenſis operâ ædificavit [e], tyburtino

b *Baldinucc. in Vita pag. 39.*
b *Bonann. Hiſt. Templ. Vatic. cap. 2.*
c *Nardin. Rom. Antic. lib.* IV. *cap. 10.*
d *In Diar. MSS.*
e *Roma Moder. tom. 2. pag. 192.*

no lapide Abſidem pinxit Andreas Camaſeus, laqueare Hyacintus Brandus.

XXXVII.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. AN. VIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 37.

SAPIENTIA. IN. PLATEIS. DAT. VOCEM. SVAM. *Plateæ* Populi *adſpectus, nec non duplicis Eccleſiæ, & Obeliſci; in exergo:* MDCLXII. [4]

Proximam Portæ Flaminiæ Eccleſiam Beatæ Mariæ Virgini dicatam Alexander ſtatuis, & coronis plaſtici operis ornavit; in Sacello ab Auguſtino Chiſio gentili ſuo, Michaele Bonarrotio Artifice, in ea ædificato, Cœnotaphia exſtruxit, & ſtatuas Davidis, & Habacuc a Bernino ſculptas in ſedibus, quæ vacuæ erant, collocavit. Idem Alexander auctor fuit, ut Hieronymus Cardinalis Caſtaldus Eccleſiam *Montis Sancti* nomine nuncupatam abſolveret (nam feneſtrarum tenus muri jam conſtructi erant) aliam verò *Miraculorum* dictam a fundamentis excitaret. Ambas ejuſdem faciei porticibus, & teſtudinibus ornavit Cardinalis, quoniam verò nonniſi mortuo Alexandro abſoluta ſunt, idcirco ſola ſua ſtemmata porticorum Tympanis appoſuit. *Montis Sancti* Eccleſiam Carmelitarum obtinet familia, *Montis Sancti* item dicta, ac Siculis, & Picenis cœnobitis conſtans; alia Minoritis tertii Ordinis excalceatis Gallis conceſſa eſt [a]. Utrumque Templum in honorem Beatæ Mariæ Virginis dicatum paris ornatus eſt, & magnitudinis, niſi quod hoc rotundam, illud introrſum ovatam ſpeciem refert. Hæc ædificia Numiſmate exprimuntur.

XXXVIII.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. VII. 1662. *Caput cum triplici corona, & pluviali, in quo B. Virgo ab Angelo annunciata.*

Plateæ de Populo *adſpectus illi, quam ſupra deſcripſimus, diſſimilis.* [1]

XXXIX.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; inferius* 166... 18.

BENEDICENT. CORONAE. BENIGNITATIS. SVAE. *SS. Apoſtoli Petrus, & Paulus ſtantes, Pontificis ſtemma, hoc eſt montes, & ſtellam ſuſtinent; supernè Spiritus Sanctus cum radiis.* [1]

Bo-

a *Roma Moderna Edit. Anton. de Rub. pag.* 356.

Bonannius autumat [a], in hujus Numiſmatis poſtica non expreſſam fuiſſe Pontificis Alexandri effigiem; nos tamen, qui Numiſma conſpeximus, id negamus; nam tam diligenter anticam obſervavimus, & deſcripſimus, ut, quòd ultima anni nota in ea malè expreſſa eſſet, haud adnotaverimus, licet nos non lateret, Numiſma anno MDCLXII. cuſum fuiſſe.

XL.

17. ALEXAN. VII. PONT. MAX. 1665. G. M. *Effigies, ut ſupra.*

D. FR. SALESII. APOTHEOSIS. *Alexander in Baſilica Vaticana ſedens in throno, veſtibus indutus Pontificiis, Eccleſiaſticis miniſtris comitatus,* Franciſcum Saleſium *inter Sanctos referens.* [1]

XLI.

19. ALEXAN. VII. PONT. MAX. AN. XI. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo Pontificis ſtemma; inferius:* G. M.

BEATO. FRANCISCO. EPISCOPO. INTER. SANCTOS. RELATO. *Frons Abſidis S. Petri, Pontifex in throno, & Cardinalium Senatus; ſupra Spiritus Sanctus, & Angeli.* [4]

XLII.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. X. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

BEATO. FRANCISCO. EPISCOPO. INTER. SANCTOS. RELATO. *Eadem poſtica.* [4]

VI. Idus Januarias anni MDCLXII. Alexander VII. *Franciſcum Saleſium*, Epiſcopum *Genevenſem*, magnâ ſolemnitate inter Beatos retulit. Hujus cœremoniæ Hiſtoriam conſcripſit Dominicus *Cappellus*, e cœremoniis Pontificiis [b]. Anni verò MDCLXV. XIII. Kalendas Majas in eadem Baſilica ejuſdem Apotheoſis maxima, neque antea viſa pompâ fuit celebrata, ut refert idem Cappellus.

XLIII.

27. ALEX. VII. PONT. MAX. A. IX. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali, in quo ſtemma; in ima parte:* G. M.

REGIA. AB. AVLA. AD. DOMVM. DEI. *Scala Regia Ædium Vaticanarum Pontificis.* [4]

E Porticu Vaticanæ Baſilicæ, quà Conſtantini Statua ſita eſt, per ſcalam, quæ ſuâ magnificentiâ Regia dicitur, ad Ædes Vaticanas eſt aditus; illam Alexander Bernino faciendam commiſit. Ejus prima pars

---

a *In loco.*
b *In relatione impreſſa, & in Diar. MSS.*

pars utrinque columnis ornatur: fornices verò marmorato tectorio obductæ ſunt [a]. Idem Numiſma vidimus cum anno x.

XLIV.

ALEX. VII. PONT. MAX. A. X. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali, in quo ſtemma Pontificis; inferius:* G. M. 29.

PROCIDAMVS. ET. ADOREMVS. IN. SPIRITV. ET. VERITATE. *Pontifex machina vectus, cuſtodiiſque ſtipatus, S. Hoſtiam manibus gerens.* [4]

Pontificum mos geſtandi Sacroſanctam Euchariſtiam die, quo Corporis Domini memoria colitur, in ſupplicationibus, admodum vetuſtus eſt: de eo temporibus Nicolai V. Pontificis meminit Stephanus *Infeſſura* in ſuis Diariis anno MCDXLVII., ſic enim is ait [b]: *Die 8. Junii, lo dì de lo Corpo di Chriſto Papa Nicolò V. fece la Proceſſione in S. Pietro, & portò Lui con le ſue mani lo Corpo di Criſto da S. Pietro inſino a Porta Caſtello, & andorono tutti li Cardinali, Veſcovi, & Arciveſcovi, & tutte le Chieſe di Roma, & andone a vedere tutto lo Popolo, perchè da quì innante mai fu veduta ſimile cerimonia, che alli dì noſtri.* Hoc eſt: VI. *Idus Junias, quo die Chriſti Corporis memoria recolitur, Nicolaus V. Pontifex, habuit ſupplicationem, ipſeque e S. Petri Baſilica egreſſus, ſuis manibus Corpus Chriſti geſſit ad Portam uſque, quam dicunt Caſtri S. Angeli; ſupplicationi interfuerunt Cardinales omnes, Epiſcopi, Archiepiſcopi, nec non Eccleſiæ Urbis cunctæ; Populus univerſus ſpectavit hanc cæremoniam, nunquam aliàs viſam.* R. P. *Bonannius* [c] plura habet de hac cæremonia. A Johanne *Burchardo* [d] docemur, IV. Nonas Junias, anni MCDXCIV. Alexandrum VI. primùm ſellâ vectum geſtatoriâ Sanctiſſimum Sacramentum geſtaſſe. Hunc ſequentes imitati ſunt Pontifices. Alexandro VII. Pontifice, Eques *Berninus* Architectus, pro ſella geſtatoria novam machinam adinvenit, qua Pontifex circumfertur, vel genuflexus, vel ſedens; ſi tamen ſedeat, ſella eidem machinæ aptatur, & genuflexorio infigitur Sacrum Oſtenſorium; Ea Pontifex mitratus geſtatur, & hoc ritu poſtremus inceſſit Clemens X., qui confectus ſenio, diu genibus inſiſtere nequibat. Aliud Numiſma vidi cum camaleucio in antica parte.

XLV.

---

a *Roma Moder. tom. 2. pag. 612.*
b *Diar. MSS.*
c *Num. Pont. tom. 2. pag. 666.*
d *In Diar. MSS.*

XLV.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. XI. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo ſtemma; inferius:* G. M. MDCLXV.

Abſque poſtica. [4]

Similem anticam conſpexi apud Franciſcum *Valeſium* clar. mem. virum; in qua tamen camaleucium, pro triplici Regno.

XLVI.

28. ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. XII. *Effigies Pontificis cum Regno, & pluviali arabici operis, in quo & ſtemmata; inferius:* G. M.

ÆDIBVS. OECONOMIA. ET. DISCIPLINA. RESTITVTIS. *Xenodochium S. Spiritus in Saxia, ſupra quod Spiritus Sanctus in nubibus.* [4]

Præſtat hîc adducere Inſcriptionem, quæ ſupra hujuſce Xenodochii Portam Viæ *Lungariæ* adjacentem, legitur [a]; eâ enim Numiſma explicatur.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX.

HVIVS. SACRÆ. APOSTOLICÆ. DOMVS. CANONICORVM. REGVLARIVM. COENOBIVM. SEPTIS. RELIGIONIS. INCLVSIT. SECVLARI. FAMVLITIO. INDE. AMOTO. ET. IN. ALIIS. ÆDIBVS. RECENS. EXTRVCTIS. COLLOCATO. PVELLAS. VT. LANIFICIO. ET. DISCIPLINÆ. INCVMBERENT. A. MONIALIVM. COETV. SEIVNXIT. AVCTO. ORNATOQ. PANTHEONE. ANNOSAS. VIRGINES. AC. MORBO. INSANABILI. LABORANTES. MONIALIBVS. IN. DECENTIOREM. LOCVM. TRANSLATIS. COMMENDAVIT. LACTENTIBVS. ET. LACTE. DEPVLSIS. INFANTIBVS. PVERISQ. ORPHANOTROPHIVM. DOMICILIVM. ET. TYROCINIVM. CONSTITVIT. NOSOCOMIO. ADDICTOS. HOMINES. SPARSIM. OLIM. HABITANTES. ORNATA. PORTICV. ET. SVPERINDVCTIS. CVBICVLIS. MAGNO. INFIRMORVM. BONO. IN. VNVM. COLLEGIT. NE. VNO. QVIDEM. OBOLO. AC. REDDITIBVS. SACRÆ. DOMVS. INSVMPTO. ANNO. SALVTIS. MDCLXIV. PONTIF. X.

XLVII.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. XII. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

S. ANDREÆ. APOSTOLO. *Eccleſiæ S. Andreæ a Valle frons; in exergo:* ROMÆ. [4]

Per-

---

a *Alver. Roma in ogni ſtato.*

Peramplam hanc [a], magnificamque Eccleſiam, Clericis Regularibus attributam, Cardinalis *Geſualdus* ex parte ædificavit, *Alexander* Cardinalis *Montaltus* proſequutus eſt, ejuſque Fratris Filius *Franciſcus* etiam Cardinalis perfecit, Petro Paulo *Oliverio*, & Carolo *Madernio* Architectis. Alexander verò VII., quum, fronte nondum perfecta, Franciſcus obiiſſet, illam, hujus redditibus, ab Equite *Rainaldo* Architecto conſtrui curavit. Sub S. *Andreæ* Statua in lævo frontis latere ſita, hæc legitur Inſcriptio: ALEX. VII. PONT. MAX. SANCTO. ANDREÆ. APOSTOLO. ANNO. SAL. MDCLXV. Hoc Numiſma, quod ex duplici, more Veterum, compactum eſt metallo, ſimile vidi cum regno in antica parte.

XLVIII.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. ANNO. MDCLXII. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo Inſignia; inferius:* G. FECIT.

IMMACVLATÆ. VIRGINI. VOT. *Eccleſiæ S. Mariæ in Campitellis frons, alia ab ea, quæ nunc viſitur; inferius:* ROMÆ. [4]

XLIX.

ALEXAN. VII. PONT. MAX. A. XIII. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo ſtemma.* 33.

IMMACVLATÆ. VIRGINI. VOTVM. *Eadem frons; in exergo:* ROMÆ. [4]

Quum Peſtis anno MDCLVI. Romæ graſſaretur, S. P. Q. R. vovit velle ſe magnificentiorem ornatibus reddere Iconem B. Virginis, quæ ex Eccleſia S. Mariæ in Porticu in Eccleſiam S. Mariæ in Campitellis anno MDCLXII. ab Urbis Vicarii Viceſgerenti Præſule *Caraffa* translata eſt; Primum lapidem ſub altari principe, cum hiſce Numiſmatibus, Alexander VII. jecit, multis ibi precantibus elargitis Indulgentiis [b], tituloque Cardinali translato a S. Mariæ in Porticu, ad S. Mariæ in Campitellis [c]. Senatus præter aram, frontem quoque magnificentiſſimam refecit, *Rainaldo* Architecto [d]. Primum Numiſma apud Cl. Abbatem *Cornazzanium* conſpexi.

L.

ALEXANDER. VII. P. M. PIVS. IVST. OPT. SENEN. PATR. GENTE. CHISIVS. MDCLXIII. *Effigies Pontificis, cum triplici Regno, manu benedicentis; inferius:* TRAVANVS. 38.

Mm NO-

a *Roma Moderna pag.* 372.

b *Ex Bullar. ann.* 1660.

c *Videſis Offic. conceſſum de hac Icone in opere de Canoniz. Sanct. Sanctiſſimi Domini noſtri* BENEDICTI XIV. *lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 7. *num.* 8.

d *Roma Moder. pag.* 18.

NOBILIVS . PER . TE . SITVS . FLVAM . INEXHAVSTVS . *ſub Saliente Fori S. Mariæ Tranſtyberim* . [1]

Saliens hic e vetuſtioribus eſt, nam ante Alexandrum VI. exſiſtebat, ut ex appoſita Inſcriptione patet; Reſtauratus verò fuit ab Alexandro VI., & ab Johanne *Lopezio*, dicto Cardinali *Valentino*; ac ab Julio II., & a Cardinali Marco *Vigerio* Savonenſi ornatus. Aquâ, quam excipiebat, curſu temporis deperditâ, Gregorius XIV., & Cardinalis Paulus *Sfondratus* Aquæ Felicis xv. uncias in eum direxerunt. Aquæductus pœnè, Tybere excreſcente, dirutos Clemens VIII., & Petrus Cardinalis *Aldobrandinus* refecerunt. Poſtremo Alexander VII., Ponte Gregoriano, per quem Aqua Felix fluebat, diſrupto [a], XXXVI. uncias aquæ *Paulæ* anno MDCLIX. conceſſit, ut Sanctæ Mariæ Tranſtyberim Eccleſiam adornaret [b]; in hujuſce rei memoriam, hoc maximi moduli, pulchrumque Numiſma cuſum eſt.

LI.

8. ALEXAN. VII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

ASSAGIVM . GENERALE . MDCLVI. *Vexillum cum clavibus decuſſatis*. [5]

Hoc Numiſma in Monetali percutitur officina, ut enim argenti, & auri aſſagium fiat, quibus Denarii poſtea cudantur, in argenteis, aureiſque lamellis Pontifex exprimitur, Vexillumque cum clavibus decuſſatis; has poſtea, quas *Campioni* vocant, S. R. E. Camerario, Clericiſque Cameræ Apoſtolicæ, Artifices diſtribuunt. Numiſmata, in quibus legitur: CAMERA . APOSTOLICA ., apponiturque Vexillum, cum clavibus, ejuſdem eſſe generis exiſtimo.

LII.

46. ALEXANDER . VII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

Elephas Obeliſcum ſuſtinens. [4]

In pulcherrimo hoc Numiſmate exprimitur Obeliſcus Fori S Mariæ ſupra Minervam. Is, utpote e minoribus, quos *Publius Victor* memorat [c], XXIV. palmos eſt altus; baſis inferior III. palmos cum ſextante, cuſpes, qui eſt e Sienitico rubro lapide, II. palmos cum quadrante. Eques *Berninius*, ut Obeliſcum longiuſculum redderet,

a *Albertin. Rom. Antiq.*
b *Roma Moder. pag. 299.*
c *Poſt Nardin. de Region. Urb.*

ret, ſuper Elephantis dorſum illum collocavit [a], qui tantâ arte eſt elaboratus, ut invidiam ipſi *Berninio* pepererit, cujus, muri angulo, qua ad S. *Euſtachi* iter eſt, ridicula appoſita eſt icon.

LIII.

ALEXANDER. VII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

TEMPLI. ET. PORTICVS. MAIESTATE. A. SORDIBVS. REPVRGATA. *Eccleſia S. Mariæ ad Martyres.* [4]

Magnificum hoc Templum [b] Nicolaus V., & Urbanus VIII. Romani Pontifices reſtaurarunt. Alexander verò VII. fori ſolum depreſſius fecit, æquavitque pavimento Porticus, cui imminebat. Ejuſdem Porticus orientale latus reſtituit, quod, incendio, ſeu alio caſu collapſis columnis, rudi muro incumbebat. Tres ideo e proximis Thermarum Neronis, & Alexandri Severi ruderibus erui juſſit, columnas, quæ ex eodem lapide ſunt, ac cæteræ, nempe Sienitico rubro; ſed quoniam paulò craſſiores erant, extenuatæ ſunt, minime verò edolatæ, indeque eſt, quod rudes appareant. Tribus hiſce columnis nova fecit capitula e marmore, iiſque intexuit Chiſiorum ſtemma. Ne populus, qui frequens in eo Templo orare ſolet, ſub dio eſſet, cogitaverat Alexander feneſtram, quæ in media Teſtudine eſt, obſtruere, ita tamen, ut lumini non officeretur. Rem Bernino commiſit, qui Tholum feneſtræ imponendum delineavit ex clatris in orbem diſpoſitis, quibus ænea teſtudo incumberet, & vitreæ laminæ circumhærerent. Ingentem quoque Cameram plaſtico opere obducere, ſuique ſtemmatis ſymbolis ornare jam cœperat Pontifex, id pleriſque indignantibus, quod Templi majeſtati detraheretur. Hæc tamen omnia infecta remanſere, morte Alexandri.

Clemens XI. Ciborium, & Presbyterium, quæ Innocentius VIII. ædificaverat, & porphyreticis antiquarum Templi ædicularum columnis ornaverat, ſuppoſitis antiquis Templi marmoreis aris, quæ ſtylobatum loco eſſent, evertit, novamque aram principem exſtruxit, abſidemque marmore intexit. Aliquot ex iis columnis in Sacello Sancti Andreæ Corſini Lateranenſis Baſilicæ cœnotaphiis ornamento ſunt, ſed plus æquo graciliores factæ. Aras in Capitolium tranſtulit Clemens XII.

 Car-

a *Roma Moderna pag.* 380.

b *Videſis Plin. Nardin. lib.* VI. *cap.* 4. *Baron. Ciaccon. Caſal. de Urb. Splen. cap.* 6. *Fontan. Templ. Vatic. lib.* V. *cap.* 20. Des Godetz, &c.



CArdinalis Julius *Roſpilioſius* Piſtorienſis, poſt Alexandri VII. mortem ad Pontificatum aſſumtus XII. Kalendas Quintiles anni MDCLXVII. nomen ſumſit Clementis IX. Obiit v. Idus Decembres anni MDCLXIX., & ſepultus eſt in Baſilica Vaticana; inde in Baſilica Liberiana translatus, cum hoc epitaphio:

CLEMENTIS . IX. AETERNAE . MEMORIAE . PONTIFICIS
MAGNI . CINERES
NE . AESQVE . VLLO . SEPVLCRALI . HONORE . SICVT . IPSE . IVSSERAT
HVMI . LATERENT
CLEMENS.X.PONT.MAX.BENEFACTORI.SVO.ET.OB.SPECTATVM.FIDEI.ZELVM
OB . EGREGIAM . ERGA . OMNES . BENEFICENTIAM . ET . CHARITATEM
DE . RE.. CHRISTIANA. OPTIME. MERITO . GRATI. ANIMI . MONVMENTVM
POSVIT
ANNO . DOMINI . MDCLXXI.

I.

3· CLEM. IX. P. M. CREAT. XX. IVN. 1667. *Pontificis effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

CON-

CONSTANTIA . SILVERII . AD . IMITAN. PROPOSITA. *Rhombus, ſupra quem duæ claves decuſſatæ, in medio Tiara Pontificia tribus coronis referta; inferius:* ROMÆ. [5]

Duo cum hac poſtica vidi Numiſmata, in quorum tamen altero non eſt τὸ *Romæ*. Emblema adludit ad Pontificis ſtemma, in quo ſunt quatuor ſcutuli quadranguli, non autem rectanguli, *Rhombos* dicunt Geometræ, & qui de ſtemmatibus ſcribunt; Epigraphe verò electionis diem indicat, S. *Silverio* Pontifici Romano ſacrum, cujus conſtantiam [a] in rebus adverſis ſibi imitandam propoſuit ad Catholicæ Religionis incrementum, & Hæreſum extirpationem.

II.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.* 1. 2.

IPSE. DOMINVS. POSSESSIO. EIVS. *in medio ſub Agno; ſuperius Spiritus Sanctus; e lateribus duo rami laurei cum aliquot vittis volitantibus; in exergo:* 1667. [5]

III.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

Eadem poſtica abſque epocha. [5]

Cuſa ſunt hæc Numiſmata, quum Clemens Pontificatus poſſeſſionem auſpicaretur in Lateranenſi Baſilica, v. Nonas Quintiles anni MDCLXVII. [b] magno populi plauſu, feſtiviſque vocibus. Si cui libeat Inſcriptiones Arcubus Triumphalibus tunc appoſitas legere, adeat R. P. *Bonannium*, qui eas typis edidit [c].

IV.

CLEM. IX. PONT. MAX. ANNO. II. *Effigies, ut ſupra.* 5.

BB. PETRO. DE. ALCANTARA. ET. M. MAGDALENA. DE. PAZZIS. INTER. SANCTOS. RELATIS. *intra lauream coronam; ſuperius Rhombus.* [5]

V.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. AN. III. *Effigies cum Regno, & pluviali; inferius:* ALBERTO. HAMERANI. 8.

IN. SPLENDORIBVS. SANCTORVM. *Chriſtus ſedens, aureolis coronat S. Petrum de Alcantara, & S. Mariam Magdalenam de* Paz-

a *Vide Baron. in Annalib. & in notis ad Martyrol. 20. Jun.*
b *Videſis Oldoin. tom. 4.*
c *Numiſm. Pontif. tom. 2. pag. 706.*

Pazzis; *e lateribus* ; S. PETRVS. DE. ALCANTARA., &: S. M. MAGDALENA. DE. PAZZIS. [4]

VI.

7. CLEM. IX. PONT. MAX. A. III. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio*,

ADDITVM. ECCLESIAE. MVNIMEN. ET. DECVS. *Sanctus Petrus de Alcantara, & Sancta Maria Magdalena de Pazzis genibus flexis in nubibus*; *in medio Spiritus Sanctus*. [5]

Horum primo ſimile conſpexi Numiſma apud amiciſſimum, dum viveret, Abbatem Franciſcum *Valeſium*, in quo tamen, ut in reliquis, annus III. erat adnotatus.

B. *Petrus* Ordinis Minorum Obſervantium, & B. *Maria Magdalena* Monialis Carmelitarum, a Clemente IX. S. P. IV. Kalendas Majas [a] inter Sanctos ſunt relati [b]. Solemnitas in Baſilica Vaticana magno apparatu peracta eſt, & frequenti populo. De horum Sanctorum virtutibus, & Canonizatione, meminit BENEDICTUS XIV. in egregio opere: *de Beatificatione Servorum Dei, & Beatorum Canonizatione* [c].

VII.

5. CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies, ut ſupra*.

ALIIS. NON. SIBI. CLEMENS. *Pellicanus, qui ſibi pectus lacerat, ut filios alat*. [5]

Pellicani ſimilitudine, quem pectus ſibi lacerare aſſerunt, ut pullos enutriat, Clementia exprimitur Pontificis erga ſubditos, quos impenſiſſime diligebat. Adeſt ſimile Numiſma cum anno III.

VIII.

4. CLEM. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies, ut numeris ſuperioribus*.

PROTECTOR. NOSTER. *Sanctus Petrus ſedens, claves læva tenet, dextera benedicit*; *in exergo*: ROMAE. [5]

Præſtat hic, ut intelligentiam Numiſmatis adſequamur, *Scillam* audire, qui in ſuo de *Denariis Pontificiis* libello Italico, ſic de *Clemente* loquitur [d]: *S. Petri effigiem incidendam curavit in Denariis, quos vocant Teſtonem, Julium, Groſſum, & Semigroſſum, & verba Pſalmi* XIX. MITTAT. TIBI. AVXILIVM. DE. SANCTO. *In*

---

a *Ex Diar. MSS. Chartarii*.
b *Videſis Relationem impreſs. typis Angeli Bernabò*.
c *Lib.* III. *cap.* 23. *num.* 35. *pag.* 301.
d *Pag.* 272.

In Numiſmate quoque circa eandem effigiem, hanc epigraphem: PROTECTOR. NOSTER., *ad exprimendum ſcilicet, quod in adverſis rebus, in ejus patrocinium ſpem haberet.*

IX.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. I. *Effigies eadem, ac ſupra.* 12.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus Sancti Petri pedes lavans: in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

X.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. AN. II. *Effigies, ut ſupra; inferius verò:* IBGF. 17.

Eadem poſtica, ac in præcedenti. [4]

Hujuſcemodi Numiſmata toties explicata, novâ non indigent explanatione; in eorum poſteriore Siglæ IBGF. denotant: *Johannes Baptiſta Guglielmada fecit.*

XI.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. II. *Effigies, ut ſupra; inferius:* A. H.

CLEMENS. FOEDERIS. OPVS. *Duæ mulieres ſedentes, mutuis ſeſe amplexibus excipiunt; quarum una olivæ ramum lævâ tenet, altera verò telum; ad earum pedes tertia mulier jacens, manum ſibi demordet.* [5]

Quum hic repræſententur Clementia, & Pax, quæ juncto fœdere conculcant Diſcordiam, Numiſma percuſſum dicemus ob Pacem inter Gallos, & Hiſpanos pactam, Pontificis potiſſimùm operâ, in *Aquiſgranenſi* congreſſu. In Clementis IX. Vita [a] ex *Bruſonii* Hiſtoria Italiæ [b] excerpta, hæc leguntur: Tam vehementer Principum animos ad Pacem incendit, ut, Hiſpaniâ præeunte, Gallia etiam ad Pacis conſilia venerit. Itaque Hiſpaniæ Regina, quum incaſſum varia loca, variosque Miniſtros Paci tractandæ obtuliſſet, tandem poſt varios caſus, Urbs *Aquiſgranum* electa, ubi ſeriò negocium urgeretur. Illuc Pontifex Legatum miſit *Franciottum*, Nuncium Germaniæ.

XII.

CLEM. IX. PONT. MAX. AN. II. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 17.

PA-

a *Poſt Platinam tom. 2. pag. 775. & ſeq.*

b *Bruſoni Hiſtor. d' Italia lib.* XXXV.

PACE . POPVLIS . SVIS . A . DOMINO . CONCESSA . *Pontifex cum Clero ſupplicationes habens* . [5]

Dum Pontifex ſupplex ad Baſilicam Vaticanam pergeret, a Deo Pacem impetraturus, Nuntius VIII. Idus [a] Junias anni MDCLXVIII. Romam pervenit de Pace VI. Nonas Majas Aquiſgrani ſignata a *Colbertio*, *Bergeiſcho*, & *Franciotto* Apoſtolico Nuncio. Quare ſtatim Pontifex publicas ſupplicationes indixit, habuitque: nam cum Clero univerſo, Populoque ad D. Petri Baſilicam Deo gratias acturus proceſſit.

XIII.

13. CLEMENS . IX. PONT. MAX. AN. III. *Effigies, ut ſupra; inferius:* ALB. HAMERANI.

AELIO . PONTE . EXORNATO . *Pontis S. Angeli adſpectus, & Molis Hadrianæ, cum propugnaculis* . [4]

Rollius etiam hoc Numiſma refert in adnotationibus [b] ad Romam Veterem *Ovverbeckii*; ſed quòd forte propriis oculis Numiſma haud vidit, pro camaleucio, & brevi pallio, effigiem Pontificis repræſentavit cum Regno, & pluviali.

XIV.

14. CLEMENS . IX. PONT. MAX. AN. III. *Effigies, ut ſupra; inferius:* F. CHERON.

AELIO . PONTE . EXORNATO . *Pontis ejuſdem adſpectus, ſub quo ſignum Tyberis exprimitur jacentis, cum urna: Supernè Fama cum duplici Tuba* . [1]

Poſterius hoc Numiſma eſt maximi moduli; in utroque verò exprimitur Pons quondam *Ælius*, nunc *S. Angeli*. Antiquum Numiſma, Hadriano Imperatore percuſſum, in quo Pons hìc viſitur, referunt Auguſtinus in Dialogis, Spanhemius, aliique. Hunc Clemens VIII. inſtauravit, & ad ejus aditum duas Statuas, a *Laurentio*, dicto *Lorenzetto*, & a *Paulo* Romano ſculptas, poſuit [c]. Urbanus VIII. extremos utrimque arcus obſtructos reſerari juſſit: Clemens tandem IX. ſpondas, quas Clemens VIII. fecerat, e tyburtino lapide refecit [d], clatris interjectis; Supra pilas X. conſtituit Angelos marmoreos miri operis, a *Berninio*, *Radio*, *Fancellio*, *Lucentio*, *Naldi-*

---

a *In actis Mag. Cærem. MSS.*
b *Pag. 297.*
c *Nardini Roma Antica lib. 8. cap. 2.*
d *Torrig. pag. 382.*

dinio, aliiſque Sculptoribus elaboratos. Angelum, qui titulum Crucis habet, ſculpſit *Berninus*. Singulorum autem icones profert P. Bonannius. Nullam huic Ponti appoſuit Clemens IX. epigraphem in ſui memoriam; ſed hoc minime tulit Clemens X., qui ejus ſtemmata Ponti apponi curavit.

XV.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. AN. SAL. MDCLXIX. AMPLIATA. BASILICA. LIBERIANA. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

DILIGIT. DOMINVS. DECOREM. GENITRICIS. SVÆ. *Adſpectus Baſilicæ Liberianæ, qua Quirinalem reſpicit montem.* [1]

XVI.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. AN. SAL. MDCLXIX. *Effigies, ut ſupra.* 15.

DILIGIT. DOMINVS. DECOREM. GENITRICIS. SVÆ. *Idem adſpectus.* [4]

Primum Numiſma, quod non retulit *Bonannius*, penes Franciſcum *Cornazzanium* vidi. Conſtituerat Clemens IX. Liberianæ Baſilicæ abſidem ampliare, jamque fundamenta jecerat, Bernino Architecto [a]; ſed morte intercœptus imperfectum opus reliquit. Metuebant ſane, qui antiquiſſima, ac præſertim ſacra monumenta temerare nefas habent, ne Templi arcus, quem Triumphalem dicunt, a S. Sixto III. muſivis ornatus, everteretur; idcirco gratiſſimum fuit, quod Clemens X. antiquæ Baſilicæ muros lapidibus obduxerit, quos ad novum ædificium Clemens IX. paraverat.

XVII.

CLEMENS. IX. PONT. MAX. AN. I. *Eadem effigies, ac in ſuperioribus.* 9.

DEDIT. INDICA. ROSA. ODOREM. SVAVITATIS. ANNO. MDCLXVIII. *intra coronam roſeam.* [5]

B. Roſam *Limæ* Metropoli Regni Peruviani natam Clemens IX. anno MDCLXVIII. [b] Sanctarum Virginum faſtis adſcripſit, ſolemni ritu in Baſilica Vaticana [c]. De hac cæremonia multis doctiſſimè loquitur in appendice Libri I. [d] de Canonizatione Sanctorum Sm̃us D. N. BENEDICTUS XIV. qui nunc Eccleſiæ habenas ſapientiſſimè regit.

Nn XVIII.

a *Romæ Moderna pag. 105.*
b *Ex actis Conſiſtorialibus MSS.*
c *In Vita excerpta ex Bruſonii Hiſt. Ital. lib.* XXXVI. *poſt Platinam tom. 2. pag. 777.*
d *Num. 2.*

XVIII.

20. CLEMENS. IX. PONT. MAX. A. III. *Effigies, ut ſupra.*
ASSAGIVM. GENERALE. MDCLXIX. *Vexillum Eccleſiæ cum clavibus decuſſatis.* [5]
Duo de hoc Numiſmate reperiuntur Chalybes. Cæterum vide, quæ de hujuſcemodi Numiſmatibus diximus ſuperiùs [a].

XIX.

16. CLEMENS. IX. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*
SIGNVM. CLEMENTIÆ. MONSTRABIT. *Mulier ſedens, velata facie, ſceptrum dextrâ, olivæ ramum læva tenet.* [4]
Licèt hoc, quod nunquam mihi videre contigit, Numiſma extra Romam cuſum arbitrer, quòd tamen *Molinetius* [b], ſe Pariſiis adſerit vidiſſe in Muſeo P. *De la Chaize* Soc. Jeſu, hìc non prætereundum duxi. Deſignatur in eo Pontificis Clementia, qua duobus in hebdomada diebus omnes accedentes audiebat, xenodochia frequenter inviſebat, & in Palatio Pontificio XII. peregrinis hoſpitium præbebat [c]: mos hic vetuſtus eſt in Romana Eccleſia.



Car-

a *Pag. 274. ſub Alex. VII. num. 11.*
b *In loco.*
c *Oldoin, col. 787.*



CArdinalis Æmilius *de Alteriis* Romanus LXXV. annos natus Pontificatum adeptus eſt III. Kalendas Majas anni MDCLXX., nomenque ſumſit Clementis X. Obiit XI. Kal. Sextiles anni MDCLXXVI., & in magnifico ſepulchro, Matthiæ de *Rubeis* opere, conditus eſt in Baſilica Vaticana cum hac epigraphe.

CLEMENS. X. ALTERIVS. ROM. PONT. MAX.

I.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. I. *Effigies Pontificis, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola; inferius*: G. H. I. 2

SPIRITV. ORIS. EIVS. OMNIS. VIRTVS. EORVM. *Spiritus Sanctus in Columbæ ſpeciem, alis expanſis, radiis circumdatus; inferius globi pars, ſupra quem ſex Stellæ.* [5]

Sex Stellæ, quas in Stemmate Alteriorum Gens habet, lumen recipiunt a Spiritus Sancti fulgoribus, ob Pontificatum a Clemente X. adeptum. Gens hæc Romæ nobiliſſima eſt: Ut ea prætereamus, quæ Genealogiarum Scriptores ex ingenio effingunt, Laurentius

Alterius, *Pater Patriæ* dici meruit: *Marcus Antonius* Vir apprime doctus fuit: *Corraduccius* anno MCCLV. Helenam *Urſinam* duxit uxorem [a].

II.

26. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. I. *Caput cum regno*, *&* *pluviali Stellis*, *&* *floreis ſertis ornato*; *inferius*: MDCLXX. E. L. Eques Lucenti.

ROMA. RESVRGENS. *Mulier flexis genibus*, *cui Apoſtoli Petrus*, *&* *Paulus ſtantes manus porrigunt*. [5]

Numiſmatis epigraphe petita ex *Galbæ*, & *Veſpaſiani* Numis [b], eò Clementi X. aptata eſt, quòd vix Pontifex creatus in ſubditis ſublevandis totus fuerit, publicoque ærario exhauſto reparando [c]. Magnam ſiquidem auri vim ejus Deceſſores inſumſerant, ut Venetis opem ferrent adverſus Turcas in Cretenſi bello, quamvis irrito conatu.

III.

25. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. I. *Effigies cum triplici corona*, *&* *pluviali floribus contexto*; *inferius*: F. A. H. Fecit Albertus Hameranus.

TV. ES. PETRVS. ET. SVPER. HANC. PETRAM. ÆDIFICABO. ECCLESIAM. MEAM. *Chriſtus adloquens Petrum*, *cui genuflexo*, *&* *claves manu geſtanti*, *templum*, *quod prope eſt*, *indicat*. [4]

Numiſma explicatione non indiget.

IV.

18. CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. I. MDCLXXI. *Effigies cum camaleucio*, *&* *brevi pallio*.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus Petro lavans pedes*; *in exergo*: EXEMPLVM. DEDI. VOBIS. [6]

V.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. III. *Effigies*, *ut ſupra*; *ſubtus*: LVCENTI.

Eadem poſtica. [5]

VI.

17. CLEMENS. X. PONT. MAX. *Effigies*, *ut ſupra*; *inferius*: A. H. Albertus Hameranus.

EXEM-

a *Videſis MSS. Domus Alteriæ.*
b *Auguſtin. Dial. Mediobar. Numiſ.*
c *In Vita poſt Platin. tom. 2. pag.* 780. *Bruſon. Hiſt. d' Italia lib.* 38.

EXEMPLVM. DEDI. VOBIS. *Chriſtus Petro coram aliis Apoſtolis lavans pedes*; *ſupernè ſuſpenſa lucerna*. [5]

Hæc Numiſmata cuſa ſunt Feria v. in Cœna Domini, quum lotio fit pedum xii. Peregrinorum; poſtremum ab *Alberto Hamerano* cuſum pulcherrimum eſt.

VII.

CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. I. *Effigies*, *ut ſupra*; *inferius*: A. H. Alb. Hameran. 16.

COLLES. FLVENT. MEL. DE. PETRA. *Sanctus Petrus Martyr ab Angelo coronatus*, *manuque palmam gerens*. [5]

Emblema, & epigraphe hujus Numiſmatis in monetis etiam cuſa ſunt, nempe anno MDCLXX. in aureis numis, & argenteis denariis, quos *Julios* dicunt, deinde anno MDCLXXI. in aliis, dictis *Teſtoni*, quique tribus denariis conſtant, ac in dimidiis denariis, quos vocant *Groſſi*. Colles, quos epigraphe nominat, ſeptem ii ſunt, quibus Roma inſidet. S. Petri Martyris Icon ideo hìc impreſſa eſt, quod ejuſdem feſto die, nempe III. Kal. Majas anni MDCLXX. Clemens electus ſit Pontifex.

VIII.

CLEMENS. X. P. M. A. I. *Effigies*, *ut ſupra*; *in exergo*: A. H. Albert. Hamer. 3.

CVM. ME. LAVDARENT. SIMVL. ASTRA. MATVTINA. *B. Virginis Conceptæ*, *Stelliſque coronatæ Icon*. [4]

Hæc epigraphe intra coronam monetæ, dictæ *mezzo Groſſo*, aptata eſt; Emblema verò alteri, dictæ *Giulio*, abſque epocha. Verba Jobi [a]: *Cum me laudarent ſimul aſtra matutina*; *& jubilarent Filii Dei*, adludunt Clementis conſuetudini, qui ante auroram ad orandum ſurgebat: Stellas, quiſque novit, ſtemma ejus repræſentare. Alterum Numiſma vidimus ejuſdem Artificis cum anno II.

IX.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. II. MDCLXXI. *Effigies cum camaleucio*, *& palliolo*; *In ima parte*: G L. 15.

PLENA. EST. OMNIS. TERRA. GLORIA. EORVM. *Quinque Sancti genibus flexis ſuper nubibus*, *Spiritus Sanctus cum radiis ſupernè*: *nec non Tiara Pontificia*, *malluvium*, *laguncula*, *aliæque ſacræ ſupellectiles*, *quæ in canonizationibus uſui ſunt*, *& tria* τῶν *Cherubim capita*. [5]

X.

a *Cap*. XXXVIII.

X.

14. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. II. *Effigies, ut ſupra; inferius:* I. H. Joh. Hamer.

PLENA. EST. OMNIS. TERRA. GLORIA. EORVM. *Quinque Sancti genibus flexis, cum Spiritu Sancto, ut ſupra; in exergo verò:* MDCLXXI. [5]

XI.

13. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. II. MDCLXXI. *Effigies, ut ſupra; ſubtus:* I. H. Joh. Hamer.

DECOR. EIVS. GLORIA. SANCTORVM. *Quinque Sancti genibus flexis, cum eorum inſignibus; ſupernè Spiritus Sanctus irradiatus.* [5]

Tria hæc Numiſmata pulcherrimè ſunt cuſa, præſertim duo ultima, quæ *Johannis Hamerani* prima ſunt opera.

XII.

12. CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. II. *Effigies, ut ſupra; in exergo:* ALB. HAM.

SOLEM. NOVA. SYDERA. NORVNT. *Quinque Sancti genibus flexis, ſuperiùs Spiritus Sanctus.* [4]

Quinque Servos Dei, quos magnâ pompâ in Vaticana Baſilica Clemens X. anno MDCLXXI. inter Sanctos adſcripſit, ſunt, *Philippus Benitius*, *Cajetanus Thienæus.*, *Franciſcus Borgia*, *Ludovicus Bertrandus*, & *Roſa* Virgo *Limana* [a]. Præter hos, quos Clemens canonizavit, beatificavit etiam *Pium* V., ac ut Sanctos *Ferdinandum* III. Regem Caſtellæ, & *Albertum* Magnum coli permiſit; ut in perdocto Opere ſæpius laudato S. D. N. BENEDICTI XIV. [b] videre eſt.

XIII.

4. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. III. *Effigies, ut ſupra; inferius:* EQVES. LVCENTI.

DEVS. FVNDAVIT. EAM. *Abſidis Baſilicæ Liberianæ adſpectus; In exergo:* AN. MDCLXXII. [5]

Quùm Baſilicæ Liberianæ abſidem, uti mox [c] diximus, ampliare ſtatuiſſet Clemens IX., vetus demoliri cœpta eſt, quam Jacobus Cardinalis Columna muſivis ornaverat, Nicolao IV. Pontifice, factum improbavit

---

a *In Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 781. Bruſon. Hiſt. Ital. lib.* XXXVIII. *& in Relation. Italic. edit. an.* MDCLXXI.

b *De Beatif. Ser. Dei, & Beat. Canoniz. præcipuè in Append. lib. 1. n. 5. lib. 3. pag. 302. &c.*

c *Supra pag. 281. num.* XVI.

vit Clemens X.[a], duaſque iconas jam deletas reſtitui juſſit, veteriſque abſidis muros Tyburtino lapide elegantiſſimè ornavit *Raynaldus* Architectus[b]. *Bonannius* epigraphem refert: IPSE.FVNDAVIT.EAM.ALTISSIMVS.

XIV.

CLEMENS.X. PONT. MAX. A.III. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo S. Petrus Martyr; inferius:* I. HAMERANVS. F. 23.

VIVIFICAT. ET. BEAT. *in tænia. Mulier ſtans lac præbet ſeni catenis vincto ſedenti ſupra ſaxum, in quo ſculptum eſt:* H: 1672. [5]

Mulier, quæ captivo Patri ubera per clatra carceris præbet, eumque ſuo lacte nutrit, Romanæ in Parentes pietatis ſymbolum eſt, meritò Clementis erga ſubditos amori aptatum. Terræ enim motibus pœne ſubverſum Ariminum impenſe juvit, cæteriſque per vicina loca populis eadem ærumna preſſis inſignem opem tulit[c].

XV.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, cum camaleucio, & palliolo; inferius:* EQ. LVCENTI. 28.

INTERCEDITE. PRO. NOBIS. *SS. Apoſtoli Petrus, & Paulus ſtantes; in medio Spiritus Sanctus; in exergo:* ROMA. [5]

Duplici formâ cuſum hoc Numiſma vidi, nam in eorum altero LVCENTI nomen deſideratur in antica parte, in poſtica ROMA. Anno Clementis quarto Italiâ[d], Poloniâque bello preſſis, Siciliâ verò popularibus tumultibus, ipſe SS. Apoſtolorum invocavit Patrocinium, ut Chriſtiano orbi Pacem a Domino impetrarent. Ad hoc referendum arbitror Numiſma cuſum.

XVI.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. IIII. *Effigies, ut ſupra; inferius:* IO. HAM. 11. 19

VT. ABVNDANTIVS. HABEANT. *Mulier ſub arbore ſedens, ſpicis coronata, dexterâ copiæ cornu, ſpicas lævâ tenens: Procul ager frumentis refertus, currus, & duo pueri ſpicis ciſtam replentes; in exergo:* 1673. [5]

Percuſſum eſt Numiſma ad Pontificis exprimendam providentiam, qua, quum Italia pœnè tota fame premeretur, frumentis comparatis, Eccleſiaſticæ ditioni abundanter providit[e].

XVII.

a *Faſcin. de Memor. Baſil. Liber.*
b *Roma Moder. pag.* 105.
c *In Vita poſt. Plat. tom.* 2. *pag.* 782.
d *Bruſon. Hiſt. Ital. aliique.*
e *In Vita poſt Plat. ubi ſupra.*

XVII.

24. CLEMENS . X. PON. M. A. IIII. *Effigies Pontificis elata manu bene precantis, cum triplici Regno, & pluviali, in quo Præſepe Domini inſculptum eſt; inferius:* IO. HAMER.

PER . ME . VITA . EXTRA . ME . MORS. *Mulier ſtans, dexterâ Crucem, librumque tenens, lævâ eandem indicans Crucem, quam multi genibus flexis adorant; supernè Spiritus Sanctus irradiatus: ſub muliere cippus, in quo:* 1673. [5]

Numiſmatis emblema, ſpem, & fiduciam in Deo habendam docet, licet *Bonannius* [a] aliter illud deſcribat.

XVIII.

20. CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. V. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio; inferius:* EQVES. LVCENTI.

TVRCARVM. SIGNA. A. POLONIS. RELATA. *Pontifex ſacris indutus veſtibus e Throno Vexillum, in quo Luna bicornis, a viro genuflectente accipiens; in exergo:* MDCLXXIV. [4]

XIX.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo Porta Sancta.*

Eadem poſtica. [4]

Numiſmata hæc adludunt ad victoriam de Turcis a Polonis relatam anno MDCLXXIII. Audi, quæ in Regeſtis Cæremoniis Pontificiis Præfectorum [b] leguntur: *Die* XV. *Decembris, Feria* VI. *ex litteris Poloniæ habuimus Nuncium de inſigni Victoria habita ab Exercitu Polono,* Jo: Sobieſcko *ſupremo Regni Mareſcallo, & Exercitus Duce contra Turcas apud Coccinum arcem munitiſſimam debellatos die* XI. *elapſi menſis in feſto S. Martini. Die* XVII. *Decembris, Dominicâ tertiâ Adventus miſſam cantavit in Sacello majori Palatii Quirinalis Eminentiſſimus Cardinalis* Nerlius, *cui interfuit Sanctiſſimus Dominus Papa, quæ miſſa canenda erat de more, & poſt hanc voluit Sanctiſſimus Dominus dare ſignum lætitiæ, Hymno* Te Deum *cantato.* Victoria Romæ nunciata eſt a nobili Polono, qui Turcarum Vexillum in Numiſmate expreſſum Pontifici obtulit.

XX.

7. CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. V. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali, in quo Pontifex vexillum recipiens; inferius:* IO: HAMERANVS. F.

DO-

a *Hic num.* 24.

b *Diar. MSS.*

DOMVS. DEI. ET. PORTA. COELI. *in ſcheda. Pontifex ſacris indutus veſtibus Portam Sanctam reſerans; multi Cardinales, & Præſules ponè Pontificem, & Peregrinorum, aliorumque genibus flexis orantium multitudo; in exergo:* 1675. [4]

XXI.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. IVB. *Effigies Pontificis, cum Re-* 6.
gno, & pluviali; inferius: EQ. LVCENTI.

APERI. EIS. THESAVRVM. TVVM. *Pontifex, a Cardinalibus comitatus, Portam Sanctam reſerans; in exergo:* MDCLXXV. [4]

XXII.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Pontifex Vexillum Turcicum accipiens.*

Eadem poſtica. [4]

XXIII.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. IVB. *Eadem effigies.* 5.

APERVIT. DOMINVS. THESAVRVM. SVVM. *Pontifex, poſt quem Cardinales, Portam Sanctam reſerans; in exergo:* MDCLXXV. [5]

XXIV.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. VI. *Effigies cum Regno, & plu-* 10.
viali, in quo S. Petrus Martyr; inferius: I. H.

BENEDIXIT. FILIIS. IN. TE. *Pontifex, a Clero comitatus, Portam Sanctam claudens.* 1675. [4]

XXV.

CLEMENS. X. PONT. MAX. AN. VI. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio, inferius:* I. F. G. F. Jo. Franc. Guglelmada Fecit.

CITA. APERITIO. BREVES. AETERNAT. DIES. *Pontifex Portam Sanctam reſerans.* [4]

XXVI.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. IVB. *Effigies cum triplici Regno,* 11.
& pluviali; inferius: EQ. LVCENTI.

LAVDENT. IN. PORTIS. OPERA. EIVS. *Pontifex claudens Portam Sanctam; in exergo:* MDCLXXV. [4]

Omnia hæc Numiſmata adludunt ad Portam Sanctam anno Jubilei MDCLXXV. per Clementem X. reſeratam, & clauſam. Magnâ ſolemnitate ipſe Pontifex Baſilicæ Vaticanæ Portam Sanctam aperuit, Porticu priùs marmoribus ſtrato; Interfuerunt Suecorum Re-

gina *Chriſtina*, & Mutinenſis Duciſſa huic ſolemnitati, cujus, totiuſque anni Sancti Hiſtoriam ſcripſit *Phœbæus* [a].

XXVII.

9. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Pontifex Turcarum recipiens Vexillum; inferius:* IO. HAMERANVS. F.

FLVENT. AD. EVM. OMNES. GENTES. *Baſilicæ Vaticanæ adſpectus cum area, in qua aliquot arbores, & Lupa, Romulum, Remumque lactans; Supernè Angelus tuba canens, tæniamque manu tenens.* [4]

Hoc etiam perelegans Numiſma ad annum Jubilei pertinet, quo Romam ex toto Orbe Chriſtifideles confluunt, ut Baſilicas, aliaque loca ſancta viſitent. In Hameranorum collectione aliud exſtat Numiſma, in cujus antica parte: AN. VI. in poſtica ann. 1674.

XXVIII.

CLEMENS. X. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Chriſtus Cruci affixus.*

Poſtica licet imperfecta, frontem Palatii Alteriorum *repreſentat.* [4]

Hoc Numiſma cudit *Johannes Hameranius*. Typus imperfectus eſt, nec temperatus, ſed miri operis, ut ex eo, quod exſtat, adparet.

XXIX.

21. CLEMENS. X. PONT. MAX. A. VII. *Effigies, capite nudato, cum pluviali, in quo S. Petrus; inferius:* EQ. LVCENTI.

CVNCTIS. PATET. INGRESSVS. *Portus Centumcellarum.*

Poſtremo Pontificatus anno Clemens vectigalium partem abrogavit, quæ ex mercibus ad Centumcellenſem portum tranſvectis exigebantur, eoque facto frequentiorem illuc navium adpulſum fore ſperavit.

Ad

a *De Jubil. cap.* 15.



AD xi. Kal. Octobres anni MDCLXXVI. Benedictus *Odeſchalcus* Cardinalis Pontifex electus eſt: nomen ſumſit Innocentii XI., obiitque, famâ ſanctitatis præclarus, IV. Idus Sextiles anni MDCLXXXIX. Ejus corpus in Baſilica Vaticana veneratur, ubi magnifico fuit tumulatus ſepulchro, cum epigraphe:

INNOCENTIO. XI.
PONT. MAX.
LIVIVS. ODESCHALCVS. NEP.
AN. IVB. MDCC.

I.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Pontificis effigies, cum Tiara tripli-* 1. 2.
ci corona ornata, & arabici operis pluviali.

INNOCENS. MANIBVS. ET. MVNDO. CORDE. *Pontifex in ſella geſtatoria, cum Cardinalibus, Domeſticis, & Cuſtodibus, Baſilicam Vaticanam ingreditur.* [5]

II.

INNOCENTIVS. XI. ODESCHALCVS. PON. M. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio; inferius:* OPVS. HAMERANI.

Eadem poſtica; in exergo: 1676. [5]

Epocha in Numiſmate, quod *Bonannius* adducit, deſideratur. LXV. annos natus Innocentius XI. Pontificatum iniit, vir præter ætatem ſatis firmâ corporis habitudine; Conſtantia, Innocentia, Pietate, zelo in Religionem, & Eccleſiaſticam diſciplinam conſpicuus; vitam ducebat, plerumque ab aliis ſegregatus; licet moribus ſeveris, tantam tamen præ ſe [a] ferebat majeſtatem, ut ab omnibus venerationem exigeret. In utroque Numiſmate exprimitur Pontifex poſt electionem in Baſilicam D. Petri deſcendens. *Molinetius* [b] (quòd emblema ei invidiam excitet) inter apocrypha ſecundum, quod refert, Numiſma amandat. At ſuâ pace potuit id permittere Artifici Innocentius ad declarandum, ſummopere ſibi in votis eſſe, ut ſuo nomini vita reſponderet. Primum Numum, in quo Pontifex Regno coronatus, nonniſi apud *Bonannium* vidi.

III.

13. INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali, in quo Leo, & Aquila; inferius:* OPVS. HAMER.

FIAT. PAX. IN. VIRTVTE. TVA. *Spiritus Sanctus radiis circumdatus; inferius:* 1676. [6]

Argenteum hoc Numiſma mihi videndum præbuit Marchio *Luccatellius*. *Bonannius* illud deſcribens, Epocham omiſit.

Cudendæ monetæ Præfecti Epigraphe hac ſummum Innocentii ſtudium, aſſiduaſque preces fortaſſe ſignificarunt, quibus pacem Gallis, & Hiſpanis acerrimo bello jam pœne confectis a Deo impetraret. Votum ſane ſuſcepit, nam paulo poſt *Noviomagi* Tractatus iniri cœpti, ubi tandem anno MDCLXXVIII., & ſequenti Pax ſancita eſt. In Denario, I. Pontificatus anno (licet careat Epochâ) percuſſo, legitur: DELECTABOR. IN. MVLTITVDINE. PACIS.

IV.

INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. A. I. MDCLXXVI. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

Præcedenti pœnè ſimilis poſtica. [5]

V.

---

a *Anonym. in Vita Inn. XI. poſt Plat. tom. 2. pag. 785.*

b *Molin. Hiſt. Pont. per Numiſ. in loco.*

V.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. AN. I. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo Chriſtus tradens claves Petro*; *inferius*: HAMERAN. 25.

SALVA. NOS. DOMINE. *Chriſtus ſuper aquas Maris ſtans, manum porrigit S. Petro pœnè merſo*. [6]

Argenteum hoc Numiſma Marchio *Luccatellius* habet. Ejus poſticâ diſcrimina oſtenduntur, quibus Eccleſia Innocentio Pontifice afflictabatur; nam præter bellum, quo Chriſtiani Principes ſe viciſſim urgebant, Turcarum Imperator Hungariam diripiebat, Auſtriæque inhiabat; hac de cauſſa hìc Chriſtus invocatur.

VI.

INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. A. I. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio*; *inferius*: IO. BAPT. GVGLEL. F.

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Mulier ſedens, dexteræ capite innixo, lævâ haſtam tenet; Ante eam ara cum igne, & face ardente; Infra aram duo rami palmæ, & olivæ colligati: In exergo*: G. F. [4]

Hoc Numiſma, quod *Bonannius* non refert, ſed apud *Luccatellium* vidi, cuſum eſt a Johanne Baptiſta *Guglelmada*, ſumto tamen emblemate vetere, quod in Leone X., Paulo III., Julio III., Pio IV., aliiſque Pontificibus vidimus.

Innocentius Pontifex factus, optimis conſtitutionibus ſubditorum quieti, & Reipublicæ adminiſtrationi conſuluit. Populos vectigalibus aliquot levavit [a]; Hebræis vetuit, ne, inſtar Montis Pietatis, pignoribus datis, pecunias commodarent, fœnuſque reciperent.

VII.

INNOCEN. XI. PONT. M. A. II. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio*; *inferius*: HAMERANVS. 30.

AVDITE. VOCES. SVPPLICVM. 1678. *Ædificium columnis ſuffultum; Sanctique Petrus, & Paulus Apoſtoli ſtantes, cum clavibus, & enſe*. [6]

Innocentius non ſolùm conſiliis, operâ, auxiliiſque Chriſtianam Rempublicam pacatam reddere ſategit, ſed & divinum ſemper invocabat præſidium, Apoſtolorumque Principum patrocinium. Epigraphe ſumta eſt ex Hymno, quem veſpertinis horis Eccleſia in Apoſtolorum honorem canit.

VIII.

---

a *Anonym. in Vita poſt Platin. tom. 2. pag.* 788.

VIII.

11. INNOCENTIVS . XI. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

OMNIVM . PATER . OMNIVM . VOTIS . DATVS . AN. DNI. 1676. *in tænia.* [5]

Quo die poſt L. dierum comitia Pontifex electus eſt Innocentius, S. Matthiæ Apoſtolo ſacro, Poloni Turcas prælio fuderunt. Innocentius dici voluit, ut Innocentio X. bene de ſe merito, quod Cardinalem eum elegiſſet, ſe gratum oſtenderet.

IX.

12. INNOCENTIVS . XI. PONT. MAX. *Effigies, ut numero præcedenti.*

Sex Genii in aere, tres, pateras Pontificis inſignia geſtant, alter triplicem Regnum, alter claves, ſextus Tuba canet; in inferiori parte Leo inter arbores. [4]

Fuſum hoc ab aliquo privato Artifice Numiſma ad Pontificis ſtemma adludit, in quo ſex pateræ, Leo, & Aquila.

X.

4. INNOCEN. XI. PONT. MAX. A. III. *Effigies, ut ſupra.*

VNDE . PENDET. *Mulier coronata, manum lanci libræ admovet, quam Genius inter nubes ſuſpenſam tenet. In inferiori parte ædificium, & parvum ſtemma cum pileo.* [5]

Quòd in poſticæ infima parte parvum ſtemma conſpexerim, Numiſma hoc monetam potius eſſe duxeram; quum vero animadverterim, ſtemma illud ignotum, & nullius ex iis eſſe, qui cudendis monetis ab Innocentio præfecti ſunt, in Bonannii ſententiam ivi, nempe privatum aliquem Numiſmate hoc Innocentii Juſtitiam ratione moderatam ſignificaſſe.

XI.

9. INNOCEN. XI. PONT. MAX. AN. III. *Effigies Pontificis cum triplici Regno, & pluviali, in quo Leo, & Aquila Gentis Odeſchalchæ ſtemma; inferiùs:* OPVS . HAMERANI.

NON . DEFICIET . FIDES . TVA . 1679. *S. Petrus ſedens dextrâ claves tenet, lævam libris admovet.* [5]

R. P. *Bonannius* [a] cuſum arbitratur Numiſma ob præſtitum ab Armenorum Patriarcha, ejuſque Gentis aliquot Epiſcopis Pontifici Romano

[a] *Numiſ. Pontif. tom. 2. pag. 743.*

mano per Legatos obſequium; ſed quùm hoc nonniſi an. MDCLXXXI. factum ſit, Numiſma vero annum 1679. Pontificis IIII. præſeferat, referendum eſt ad pacem Noviomagi hoc anno firmatam [a]: Quæ eò jucundior accidit, quod pœnè inſperata foret. Pontifex, cui maximè grata fuit, paullo poſt XVI. Cardinales in lætitiæ ſignum creavit [b].

XII.

INNOC. XI. PONT. M. A. IIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; inferius verò:* HAMERANVS. F. 45.

IN. SAECVLVM. STABIT. *Mulier velata ſtans, crucem lævâ, calicem dextrâ tenens; procul Romanæ urbis, & Pontis Milvii aſpectus; in exergo:* 1680. [5]

Neque huic, neque præcedenti Numiſmati *Bonannius* Epocham adpoſuit. Poſterius perpetuam Romanæ Eccleſiæ numquam defuturæ firmitatem deſignat.

XIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. A. V. *Effigies cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola; inferiùs:* HAMERANVS. 20.

IN. COELO. SEMPER. ASSISTITVR. *S. Michael Archangelus, Dæmones flammis circumdatos conterens.* [5]

Numiſma explicatione non indiget: Archangelus enim Michael in eo exprimitur, qui Chriſtianorum preces Deo offert, ut Vindobonæ a Turcis obſeſſæ, & oppugnatæ propitius foret. Qui hujus obſidionis noſſe vult hiſtoriam, adeat Cl. Præſulem *Lucchesinium* in principio ſuæ Hiſtoriæ [c].

XIV.

INNOC. XI. PONT. MAX. A. V. *Effigies, capite nudato, cum pluviali, in quo Chriſtus Crucifixus, & S. Maria Magdalena; inferiùs:* HAMERANVS.

Eadem poſtica, quæ numero ſuperiori. [5]

Hoc Numiſma, quod Bonannius omiſit, vidi apud Franciſcum *Valeſium*, virum clariſſimum.

XV.

INNOCEN. XI. PONT. M. A. V. *Effigies cum camaleucio, & pallio brevi; inferiùs:* I. B. G. F. 6.

ECO

a *Lucchesin. Hiſt. ſui temp. tom.* 1. *pag.* 11.
b *Anonym. in Vita poſt Plat. tom.* 2. *pag.* 788.
c *Tom.* 1. *lib.* 1.

EGO . SVM . PASTOR . BONVS . *Chriſtus ovibus circumdatus, oviculam ſuper humeros tenet, & pedum cingulo alligatum.* [5]

Adeo Innocentii XI. virtutum fama percrebuerat, ut aliquot Schiſmatici Orientales ad Catholicam Eccleſiam reverti exoptarent: ideo *Blaſius*, Archiepiſcopus *Sarmacenſis* ad mare Caſpium, & *Magdrinus*, *Samantrenſis* Epiſcopus per ſuos Legatos Pontifici ſupplicarunt, ut ad eas Eccleſias viros mitteret, qui Catholica dogmata populos docerent. Ortodoxam etiam fidem amplexi ſunt *Euthymius*, Archiepiſcopus *Tyri*; & *Ignatius*, *Antiochenus*, ac *Joſephus Chaldæorum*, Patriarchæ [a]. Hos omnes, ejurata hæreſi, Innocentius lætus excepit.

XVI.

27. INNOC. XI. PONT. M. A. VI. *Effigies, ut ſupra; inferiùs verò:* HAMERANVS.

VNA . SVPER . VNVM . *Mulier velata nubibus inſidens, lævâ Crucem geſtat, quam Patriarchalem dicunt, dextra claves tenet, & templo, quod puer ſuſtinet, innixa eſt. Alius item puer, qui Tiaram Pontificiam in manu habet.* [5]

Hoc miri operis Numiſma, quod Unitatem Fidei oſtendit, cuſum fortaſſe fuit ob hæreſim Michaelis *Molinoſii*, quam, Romæ vix deprehenſam, Sanctiſſimus Pontifex exſtinxit.

XVII.

64. INNOC. XI. PONT. M. AN. VIII. *Effigies, cum Regno, ac pluviali; inferiùs verò:* I. H.

IN . SAECVLVM . STABIT . *Mulier ſtolata ſtans, & reliqua, ut numero XII.* [4]

Licet formæ aliquantulum diſcrepent, utrumque tamen Numiſma ad eandem hæreſim profligatam adludit.

XVIII.

3. INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies cum Regno, & arabici operis pluviali.*

DE . COELO . PROSPEXIT. *Mulier ſuccincta ſedens, enſem dexterâ, lancem lævâ tenet.* [5]

Nil antiquius fuit Innocentio, quàm Juſtitia, *ex quâ una*, ut ait Cicero [b], *boni viri appellantur*. Vix inito Pontificatu eam ſummopere

---

a *Anonym. in Vita ubi ſupra pag. 789.*
b *De Offi. tom. 2.*

pere Judicibus, & Reipublicæ moderatoribus commendavit, & in eam tota mente ſemper intendit [a].

XIX.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 8.

INNOCENTIVS. XI. ODESCHALCVS. PONT. MAX. *Verbis interpoſitæ pateræ, Pontificii ſtemmatis pars; in medio:* OPTIMO. PRINCIPI. ANNO. VIII. *Supernè Crux, infernè Leo, altera ſtemmatis pars.* [4]

Ob ſummam in Deum Religionem, & in ſubditos pietatem, Optimi Principis titulo Innocentius vivus adhuc potiori jure decoratus eſt, quàm Titus, & Trajanus, quos eo nomine Roma olim dignos habuit.

XX.

INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. A. VIII. *Effigies, nudato capite, cum pluviali, in quo Aquila, & Leo Pontificis Inſignia; inferius verò:* H. 48.

TV. DOMINVS. ET. MAG. *Duodecim Apoſtolorum pedum lotio; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

XXI.

INNOCEN. XI. PON. M. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo Leo, & Aquila; inferius:* OPVS. HAMERANI. 49.

EXEMPLVM. DEDI. VOBIS. *Chriſtus Apoſtolorum pedes lavans.* [5]

XXII.

INNOCEN. XI. PON. M. *Effigies Pontificis manu benedicentis, cum Regno, & arabici operis pluviali.* 50.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus lavans pedes S. Petri; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

Hæc Numiſmata explicatione non indigent. Quod numero XXI. poſuimus, medio eſt modulo cuſum, alia duo minimi ſunt moduli. Nos alia reliquis Innocentii annis cuſa, & pauperibus diſtributa, omiſimus, utpote quæ his ſimilia ſunt, Epochâ tantùm exceptâ. Unum præter alia apud Cl. *Valeſium* olim vidi, in qua Pontifex cum camaleucio, & brevi pallio, & AN. XIII. Sic apud eundem, Numiſma vidi Clementis IX. ab Johanne Baptiſta *Guglelmada* percuſſum, in

a *Bonann. Num. Pontif. tom. 2. pag. 740.*

in cujus antica parte Pontifex cum camaleucio, & brevi pallio, in poſtica: INNOCENTIVS . XI. PONTIFEX . MAXIMVS. Inferius: G. F.

XXIII.

16. INNOC. XI. PONT. M. A. VIII. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; inferius:* HAMERANVS. *Circa Numiſmatis ſuperficiem, qua craſſitudo apparet:* AD. MAIOREM. DEI. GLORIAM. ET. ECCLESIÆ. SVÆ. INCREMENTVM.

HABETO. NOS. FOEDERATOS. ET. SERVIEMVS. TIBI. *Ara, ſuper qua Tiara Pontificia, Corona Imperialis, & Regia, ac Cornu Ducum Venetiæ; in media ara:* ANNO. DOMINI. MDCLXXXIIII. [4]

XXIV.

INNOC. XI. PONT. M. A. VIII. *Effigies, ut ſupra; ſubtus:* HAMERANVS. F.

Eadem poſtica. [4]

Epocham in priori Numiſmate *Bonannius* omiſit. In utroque deſignatur Fœdus in Turcas initum inter *Innocentium* XI. P. M., *Leopoldum* Imperatorem, *Johannem* III. Poloniæ Regem, & Marcum Antonium *Juſtinianum* Venetorum Ducem.

XXV.

18. INNOC. XI. PONT. LEOP. I. IMP. IOA. III. REX. PO. M. A. IVS. VE. DVX. *Effigies Pontificis, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola: Imperatoris Leopoldi I. cum chlamide, capillamento, & laurea corona: Johannis III. Poloniæ Regis, capite detecto, cum thorace, & M. A. Juſtiniani Ducis Venetorum cum cornu Ducali; Omnes dextrorſum.*

VNIVIT. PALMAMQVE. DEDIT. *Aquila biceps (cujus alterum caput Tiará Pontificia, alterum Regia Corona eſt redimitum) unguibus enſem, & ſceptrum tenet; in ejus ventre Inſignia Gentis Auſtriacæ; in nubibus parva Crux.* [1]

Ad idem fœdus ſpectat hoc maximi moduli pulcherrimum Numiſma; quod cuſum fuit priuſquam Poloni, & Veneti eidem ſubſcriberent; Hujus Fœderis conditiones apud Anonymum Biographum [a] legere eſt, & apud Bonannium [b].

XXVI.

a *Poſt Platin. tom. 2. pag. 793. in Vita Innocentii XI.*
b *Bonan. tom. 2. pag. 747. Num. Pont.*

XXVI.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum Regno, & pluviali,* 19.
in quo B. Virginis Annunciatio; inferius: I. H.

CONFORTAMINI . ET . NON . DISSOLVANTVR . MANVS . VESTRAE . *Leo alatus, anteriori pede librum apertum tenens, & facem, alium pedem porrigit duabus Aquilis, quarum una biceps, coronata, cum enſe unguibus arrepto, alia unum habens caput coronatum, in cujus unguibus enſis.* [4]

XXVII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo mulier, cum anchora, Puer, ac Spiritus Sanctus; inferius:* HAMERANVS . F.

Eadem poſtica. [4]

Hìc etiam memoratum fœdus, Imperii ſcilicet, Polonorum, & Venetorum exprimitur per tria animalia, quæ pedes ſibi invicem porrigunt. Poſtremum Numiſma apud Clar. *Cornazzanium* vidi.

XXVIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut in ſuperioribus.* 34.

DEXTERA . TVA . DOMINE . PERCVSSIT . INIMICVM . *intra coronam palmeam; inferius:* 1683. [3]

Quum optatiſſimum nuncium Innocentius accepiſſet, Vindobonam obſidione liberatam ingenti Turcarum ſtrage, Vexillum Hoſtibus ereptum, & a Comite Talenio Poloniæ Regni a Secretis Romam allatum, illud in Sacello Pontificio ſolemni ritu ſibi offerri voluit, ac poſtea in Baſilica Vaticana ſuſpendi: *Hacce occaſione* (ait Anonymus in vita italicè ſcripta [a]) *Numiſmata percuſſit, in quorum poſtica:* DEXTERA . TVA . DOMINE . PERCVSSIT . INIMICVM . *qua epigraphe uſus antea fuerat S. Pius V. quum nuncium de Victoria celeberrima apud Echinadas* de Turcis a Fœderatis relatam *accepit.*

XXIX.

INNOC. XI. PONT. M. AN. IX. *Effigies, cum camaleucio, & bre-* 42.
vi pallio; inferius: I. H.

DOMINVM . FORMIDABVNT . ADVERSARII . EIVS . *Mulier velata ſedens, dexterâ flammam tenens, lævâ Crucem; ponè eam puer cum libro aperto.* [4]

Adludit fortaſſe hoc Numiſma ad *Neritum* Urbem, & univerſam

a *Idem Anonym. ibid. pag.* 792.

Inſulam Leucadiæ, qua Veneti, victis Turcis, potiti ſunt pridie Nonas Auguſti anni MDCLXXXIV.[a]; & ad fauſtos ſucceſſus, qui ex quadruplici fœdere inter Chriſtianos Principes conſtituto in eoſdem Turcas, ſperabantur.

XXX.

7. INNOC. XI. PONT. M. AN. X. *Effigies cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola. In imo:* I. H.

NON. QVAERIT. QVAE. SVA. SVNT. *Mulier ſedens, duobus pueris blanditur, & lac præbet.* [4]

Charitatis ſymbolum jure Innocentio aptatum eſt. Ipſe enim Novarienſis Epiſcopus creatus anno MDCL. Eccleſiaſticum cenſum in pauperum alimenta, & ſuæ Eccleſiæ Cathedralis ornatus erogavit; Epiſcopatu abdicato, partem, quam ex redditibus retinuit, egenis diſtribui juſſit. Pontifex electus, quum Roma, aliæque Eccleſiaſticæ Ditionis urbes in ſumma frumenti caritate eſſent, ac Flaminiæ magna pars Terræmotibus afflicta, omnem dedit operam, ut tam graves ærumnas allevaret, & ſubditorum incolumitati proſpiceret[b].

XXXI.

30. INNOCENTIVS. XI. PON. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

ECCE. HAEREDITAS. DOMINI. *Mulier ſedens, quatuor pueris circumdata.* [5]

Præter alia, quæ in pauperes, & egenos pietatis argumenta dedit Innocentius, illud præcipuum fuit, quod in Xenodochia etiam liberaliſſimus, gratuitum Hoſpitium ad S. Gallæ ſatis amplum pauperibus advenis exſtruxerit, ipium opus Livio Odeſchalco fratris ſui filio commendans[c], qui ære proprio nedum perfecit, ſed & ampliavit ædificium, cenſumque ei attribuit.

XXXII.

40. INNO. XI. PONT. M. A. XI. *Effigies, ut ſupra; inferius:* I. H.

IN. PERPETVVM. CORONATA. TRIVMPHAT. *Crux ſpicis coronata, radiiſque circumdata, ſupra montem poſita, circa quem mare, quatuor ventis agitatum.* [5]

Argenteum hoc Numiſma, quod videre eſt apud Marchionem *Luccatellium*, cuſum fuit ob victorias, quas hoc anno de Turcis in Hungaria

---

a *Luccheſin. Hiſt. ſui Temp. lib.* 1. *cap.* 3. *Anonym. poſt. Platin. pag.* 795.

b *Bonann. Numiſ. tom.* 2. *pag.* 742.

c *Idem ibid. pag.* 744.

ria retulerunt Chriſtiani; multis enim Urbibus, & Vicis illius Regni Fides Chriſtiana reſtituta eſt.

XXXIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. AN. XII. *Effigies cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo S. Paulus; inferius:* I. H. 21.

SPERENT. IN. TE. QVI. NOVERVNT. NOMEN. TVVM. *Mulier ſtans reſpicit irradiatum aerem, & anchoram lævâ tenet.* [4]

Hoc etiam Numiſma bellum Hungaricum, & Pontificis in Deum fiduciam refert.

XXXIV.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Caput cum regno, & pluviali, in quo Leo, Aquila, & Tiara Pontificia; inferius:* OP. I. H. 15.

FECIT. PACEM. SVPER. TERRAM. 1679. *Mulier genuflexa offerens vas odoratis ſuffimentis plenum; in aere Angelus cum olivæ ramo.* [3]

Pax Noviomagi XVI. Kalendas Sextiles anni MDCLXXIX. inter Cæſarem, & Galliæ Regem [a], Nuncii Pontificii *Bevilacquæ* officiis, confecta in hoc Numiſmate exprimitur, quæ poſt diuturnum bellum jucundior accidit [b].

XXXV.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.* 24.

ET. DEBELLARE. SVPERBOS. *Mulier flexis genibus reſpiciens in Crucem, quam dexterâ tenet, lævâ comburit, face admotâ, aliquot libros, genuque mulierem jacentem premit.* [4]

Michaelis *Molinoſii* Hiſpani Presbyteri hæreſis, quam Innocentius XI. damnavit, notiſſima eſt. Mirum ſane fuit tandiù eam latuiſſe, quodque vir hypocrita pietatis larvâ, nedum mulierculas deceperit, & imperitiſſimorum mentes imbuerit ſuæ pravitatis erroribus, ſed & apud primi ſubſellii viros in ea opinione fuerit, ut vix tandem Deſtræi Cardinalis operâ, & ſagacitate detectâ fraude, homo vaferrimus in vincula conjectus fuerit, & publice ſuas hæreſes, ſceleſtiſſimoſque mores execrari coactus in Templo S. Mariæ ſupra Minervam, dein V. Kal. Septembris anni MDCLXXXVII., quæcumque in ſuis libris impia dogmata effutiverat, LXVIII. abſurdiſſimis ſententiis expo-

a *Teatro di Pace edition. German. tom. 2.*

b *Videas Lucchesin. Hiſt. tom. I. lib. I.*

expoſita, Innocentius Apoſtolica conſtitutione damnaverit [a]. Hæc, meâ ſententiâ, Numiſma exprimit.

XXXVI.

5. INNOCEN. XI. PONT. MAXIMVS. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio; inferiùs:* A. PILOTVS.

CLAVES. REGNI. COELORVM. *Chriſtus S. Petro claves tradens.* ROMA. [3]

XXXVII.

14. INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

DIVINAE. NVNCIA. MENTIS. *Zodiacus, in quo Aquila, Leo, & patera, ſtellis ornatæ.* [4]

Pulchrum Numiſma Pontificis refert ſtemma per Zodiacum, & duo ſigna, unum Auſtrale, alterum Boreale. Nam inter cœleſtia ſigna, Aquila, Leo, Patera ab Aſtronomis collocantur [b].

XXXVIII.

22. INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SALVATOR. MVNDI. *Salvatoris protome.* [5]

Pluries poſticam ſimilem obſervavimus.

XXXIX.

23. INNOC. XI. PONT. MAX. A. XIII. *Effigies, ut ſupra; ſubtùs:* IO. HAMERANVS. F.

FORTITVDO. MEA. DOMINE. *Mulier galeata ſedens, quæ lævâ Leoni blanditur, & clypeo incumbit, in quo fulgur exprimitur, dextram dimidiæ columnæ admovet, reliquam columnæ partem pede premit.* [4]

Pulcherrimum hoc argenteum Numiſma apud Marchionem *Luccatellium* vidi. Ejus poſtica oſtendit Pontificis Conſtantiam in adverſis, quæ hoc anno contigere MDCLXXXVIII. nam inter Chriſtianos Principes bellum exortum eſt, & Jacobus II. Rex Angliâ expulſus: Veneti infauſto eventu cum Turcis pugnarunt [c]. Vix quiſquam alius tot adverſa æquo tuliſſet animo.

XL.

51. INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio; inferiùs:* GVGLELMADA. INC.

VE-

a *Anonym. in Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 803.*
b *Videri poſſunt quicumque inter Recentiores de Aſtronomia loquuti ſunt.*
c *Anonym. in Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 825. & ſeq.*

VENITE. ET. VIDETE. OPERA. DOMINI. *Pontifex in Throno ſedens, cui Societatis Jeſu Sacerdos tres Legatos Tunckinenſes præſentat; in exergo:* 1688. [4]

XLI.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies cum triplici Regno, & pluviali floribus reſperſo; inferiùs parvus Leo.* 52.

VENITE. ET. VIDETE. OPERA. DOMINI. *Pontifex in Throno, ad cujus latus Cardinalis; Societatis Jeſu Sacerdos ei tres Legatos Tunckinenſes præſentat.* [4]

Hìc denotatur Legatio Tunckinenſis ad Pontificem facta. Circa anni MDCLXXXVIII. finem Innocentius XI. publicè excepit Legatos Regis *Siamenſis*, & aliquot neo-Chriſtianos Tunckinenſes, quos Romam duxerat P. *Tachardus* S. J. Gallus. More patrio induti, & Pontifici, Cardinalibus adſtantibus, præſentati, poſt aliquot cæremonias, Regis *Siami*, ejuſque primi Miniſtri litteras dedere, muneraque obtulerunt Siamo advecta. Pontifex[a] benignè exceptos, propriis ſumtibus, & Congregationis *de Propaganda Fide*, diu aluit, & tandem muneribus onuſtos ad propria remiſit.

XLII.

INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 26.

DOMINE. TV. SCIS. QVIA. AMO. TE. *S. Petrus, duobus Apoſtolis comitatus, genibus flexis in Chriſtum ſtantem reſpicit.* [1]

Qui Innocentii mores fuerit perſcrutatus, eidem jure optimo hæc Petri ad Chriſtum verba aptata fuiſſe, fateatur neceſſe eſt. Hoc Numiſma maximo eſt modulo cuſum.

XLIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAXIM. *Effigies cum Tiara, & pluviali.* 37.

SVB. TVVM. PRÆSIDIVM. *in tæniola. B. Virgo Lauretana ſedens, ſupra Domum nubibus elatam; inferiùs Vexillum Turcicum, & prælii imago; in exergo:* TVRCIS. AD. PARKAN. CÆSIS. A. IOANNE. III. POL. REGE. A. 1684. [4]

Epigraphem, quæ in exergo eſt, Bonannius omiſit. Poſt *Parkanenſe* prælium[b], ad quam Hungariæ urbem Johannes III. Poloniæ Rex Turcas VII. Idus Octobres ann. MDCLXXXIII. fudit, is Vexillum ma-

a *Bonann. Numiſ. Pontif. tom. 2.*

b *Videatur Relat. apud Boſium Venet. impreſſ. Lucchesin. Hiſt. to. 1. cap. 3. pag. 207.*

majus inimicis ereptum ad Pontificem miſit, qui Virgini illud conſecraret, in ſacra Lauretana ejus Domo. Pontifex per *Alterium* Cardinalem, & Abbatem *Baglionium* Vexillum ad eam Urbem miſit, quod ibi magnâ ſolemnitate exceptum eſt, ac peramplâ Inſcriptione donatum [b].

XLIV.

39. INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

HIC. VERBVM. CARO. FACTVM. EST. *B. Virgo ſedens ſupra Domum nubibus, & τῶν Seraphim capitibus innixa.* [4]

XLV.

31. INNOCENTIVS. XI. ODESCALCHVS. PONTIF. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

DOMVS. B. M. V. LAVRETANAE. *Adſpectus Templi, & fori Lauretani, in quo ſupplicatio habetur.* [4]

Bonannius auctor eſt, cuſa fuiſſe hæc Numiſmata a quodam *Cæſarinio*, & ab Johanne Baptiſta *Guglelmada* renovata. In poſteriori repræſentari, exiſtimo, ſupplicationes habitas quum Turcarum Vexillum in Lauretanum Templum fuit illatum; in priori verò, in quo Beatæ Virginis Icon expreſſa eſt, idem fortaſſe exprimitur.

XLVI.

INNOCENTIVS. XI. ODESCH̄VS. PONTIF. *Caput cum camaleucio, ac brevi pallio; In ima parte:* F. C. F.

SANCTA. MARIA. LAVRETANA. *B. Virginis Lauretanæ Icon.* [3]

XLVII.

53. INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

FELIX. CIVITATIS. LAVR. *Domus Lauretanæ adſpectus, ſupra quam B. Virgo.* [4]

XLVIII.

54. INNOC. XI. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

MATER. IESV. CHRISTI. *B. Virginis protome.* [5]

XLIX.

28. INNOC. XI. PONT. MAX. *Eadem effigies.*

MATER. SALVATORIS. ORA. PRO. NOBIS. *Eadem protome.* [5]

L.

---

a *Martorell. Hiſt. Laur.*

L.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.* 29.

QVI. ME. INVENIT. INVENIET. VITAM. *B. Virginis protome, ſtellam habens in fronte, & laureâ coronâ circumdata.* [5]

In Numiſmate XLVII., Cuſoris errore, pro: CIVITAS, poſitum eſt: CIVITATIS. Hæc omnia privatus quiſpiam fudit ob ſuam in Pontificem religionem, ſed eo defuncto, eorum uſus vetitus eſt, neque enim palam venerari vita functum cuiquam licet, niſi ejuſdem Sanctitas Apoſtolicæ Sedi probata ſit.

LI.

INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut in ſuperioribus.* 31.

S. PETRVS. APOSTOLVS. *S. Petrus ſedens claves dexterâ, librum lævâ tenet.* [5]

LII.

INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies prioribus ſimilis.*

CASTRONOVO. EXPVGNATO. *Navis, in qua Vexillum militare, gubernator, & aliquot remiges; ſuperius Genius coronatus, vento adverſo occurrens; in exergo:* 1687. [4]

De hac expugnatione ſic loquitur Cl. *Lucchesinius* [a]: *Id demum* (hoc eſt Caſtrumnovum) *poſt toleratam octo, & viginti dierum oppugnationem, vicit oppidanorum pertinaciam, ac de deditione agitari cœptum. Facilè in eas leges conventum, ut Prætor, & ſeptingenti, qui adhuc ſupererant bello idonei, armati; imbellis turba (mille quingenti erant) incolumis abiret. Unuſquiſque rei familiaris, quantum humeris poſſet, ſecum abduceret. Tanta ubique rerum proſperitas, qua hoc bello Venetis nulla major, Venetias renuntiata, civitatem mirificè exilaravit.*

LIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 33.

INNOCENTIVS. XI. ODESCALCHVS. PONT. MAX. *Inter unumquodque verbum patera, ſtemmatis Pontificii pars.* MVNIFICENTIAE. TVAE. IN. OBSIDIONE. TVRCARVM. TRIBVENDA. VICTORIA. ANNO. VIII. *intra coronam palmeam.* [3]

Qq Eidem

a *Hiſt. tom.* I. *lib.* V. *pag.* 516.

Eidem expugnationi *Caſtrinovi* Dalmatiæ urbis hic adludi, exiſtimo: de ea ſic legitur in Diariis Pontificiis[a]: XII. *Octobris* MDCLXXXVII. *Johanni Lando Reipublicæ Venetæ Ablegato litteræ ſunt redditæ, quæ totam Urbem lætitiâ complevere; etenim nunciatum fuit, Caſtrum novum, Arcem in Dalmatia ad oſtium ſinus Rhizonici munitiſſimam, a Turcis anno* MDXXXIX. *occupatum, & ſedem effectum piratarum in prædicto mari, ſub Venetorum Imperium redactum fuiſſe poſt validam Turcarum defenſionem*. Hæc Numiſmata fudit Johannes Andreas *Laurenzanius*.

LIV.

35. INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies prioribus ſimilis*.

B. AMADEVS. DVX. SABAVDIAE. III. *Effigies B. Amadei irradiati, veſte induti ſubſutâ pellibus, quas dicunt* Armellino, *& monile Ordinis aurei Velleris collo gerentis*. [4]

R. P. *Bonannius*[b] rectè credit, hoc Numiſma a devoto aliquo B. Amadei percuſſum, inter Numiſmata privatæ auctoritatis amandandum.

LV.

47. INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra*.

S. PETRVS. CÆLESTINVS. P. M. *Sancti hujus Pontificis effigies, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola; inferius*: 1681. [4]

Hoc etiam Numiſma inter privatâ auctoritate percuſſa recenſendum.

LVI.

41. INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra*.

GLORIOSA. DICTA. SVNT. DE. TE. CIVITAS. DEI. BVDA. 1684. *Urbis Budæ adſpectus, cum Danubii jacentis ſigno*. [4]

Anno MDCLXXXIV. a Numiſmate deſignato, Buda a Cæſareis militibus obſeſſa quidem, at minime expugnata eſt; quod anno tandem MDCLXXXVI. accidit, etenim obſeſsâ iterùm urbe X. Kal. Sextiles, ac III. Nonas Novemb. expugnatâ, Romam fauſtus pervenit Nuncius V. Idus eoſdem, qui ſummo gaudio exceptus eſt, auctaque lætitia, quod Pontifex XXVII. Cardinales mox creaverit. Pridie eoſdem Idus tormentis bellicis exploſis, nolarum ſonitu, feſtiviſque ignibus Populo palam res nunciata eſt; eodemque die Pontifex in gratiarum actionem Miſſam Pontificalem[c] fecit.

LVII.

a *Diar. MSS. Cærem. Pontif. Præf.*
b *Num. Pont. tom. 2. pag. 772.*
c *Ex Diariis MSS.*

LVII.

INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola.* 36.

VICIT. LEO. DE. TRIBV. IVDA. *Leo canem diſcerpens ſuper Vexillo Turcico ſtratum, aliis canibus adlatrantibus.* [4]

Certum eſt, Numiſma hoc ad victoriam aliquam de Turcis relatam referri, ſed quum Epochâ careat, quænam ea victoria fuerit, ignoramus.

LVIII.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali.* 55.

D. SI. VIS. POTES. *Leproſus genibus flexis, & ſcipioni innixus ante Jeſum ſtantem, & radiis circumdatum.* [5]

Hæc poſtica alterius fortaſſe Pontificis, Innocentio XI., & Alexandro VIII. aptata fuit, iiſdem ſemper formis adhibitis; cæterum omnibus ea epigraphe convenit.

LIX.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, capite detecto, manibuſque junctis, cum arabici operis pluviali.*

VIDETE. DOLOR. MEV. *Chriſtus mortuus in B. Mariæ Virginis ſinu.* [5]

Sacrorum Numiſmatum cuſor Antonius *Philibertus*, hoc cudit, ut Innocentii cultoribus diſtribueret; ſed quòd id privatâ factum fuerit auctoritate, tam hoc, quàm alia ſuperiùs memorata Numiſmata diſtribui vetita.

LX.

INNOC. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 56.

SANGVINEM. PRINCIPVM. TERRÆ. BIBETIS. *Patera cum anſis in columburum ſpeciem.* [5]

Numiſma hoc, utpote privata auctoritate fuſum, & ex ignota nobis cauſa, inexplicatum relinquimus.

LXI.

INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.* 43.

GRATIA. DEI. OMNE. BONVM. *Tres Genii flores, & palmas ſpargentes; In tænia:* 1691. [5]

Quum Innocentius, IV. Idus Sextiles anni MDCLXXXIX. obierit, Numiſma verò annum referat MDCXCI., dicendum eſt poſt ejus obitum

ab aliquo privato fuiſſe cuſum. Ejus ſenſum haud facile quis adſequi poſſet. *Bonannius*, neſcio quo argumento, per tres Genios, tres Gratias exprimi arbitratur. Sub Innocentio XII. moneta cuſa eſt, quam vocant *Piaſtra*, in qua: DEI. OMNE. BONVM. & tres Genii eodem modo, ac hîc, expreſſi ſunt.

LXII.

44. INNOCEN. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SVB. TVVM. PRAESIDIVM. *Pontifex palliolo, & ſtolâ indutus genibus flexis ſupra aliquot gradus reſpicit in B. Virginem, quæ eſt in nubibus; ante Pontificem, aliquantulum inferiùs viri figura genuflexa, procul duo cataphractati fugiunt.* [4]

Exiſtimat *Bonannius*, exprimi hìc victorias de Turcis relatas; narrat tamen hoc loco triumphum Romæ actum de hæreſi ſubacta in Magnæ Brittaniæ Regno.

LXIII.

INNOCENTIVS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

FECIT. ENIM. MIRABILIA. IN. VITA. SVA. *in parma, quam Fama, & duo pueri tenent.* [1]

Apud clariſſimum, & amiciſſimum, dum vivebat, Franciſcum *Valeſium*, hoc maximi moduli Numiſma vidi, quod ſane cuſum eſt poſt Innocentii mortem, ut ex epigraphe conſtat. Ea fuit de Innocentio omnium opinio, ut ad ejus cadaver, & deinde ad tumulum frequentiſſimi acceſſerint ex quocumque ordine, & ſtatu homines, ac ſignatâ, ut ajunt, commiſſione ejus cauſæ Canonizationis, *Venerabilis* titulo decoratus ſit.

Mor-



MOrtuo Innocentio XI. poſtquam Apoſtolica Sedes menſem I., dies XXV. vacaſſet, Pontifex electus eſt Petrus Cardinalis *Otthobonus* pridie Nonas Octobres anni MDCLXXXIX. Hic nomen ſumſit Alexandri VIII., obiitque Kalendis Februariis anni MDCXCI. Ejus oſſa in Baſilica Vaticana condita ſunt, magnifico ſepulchro, quod Petrus Cardinalis *Otthobonus* Fratris filius eidem exſtruxit, hac epigraphe.

PATRVO. MAGNO
ALEXANDRO. VIII. OTTHOBONO
VENETO. P. O. M.
PETRVS. CARD. EPVS. SABIN. S. R. E. VIC. CANC.
ANNO. IVB. MDCCXXV.

I.

ALEXAN. VIII. OTTOBON. P. O. M. CRE. VI. OCT. 1689. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio; inferius:* IO: HAMERANVS. F. 7.

MV-

MVNIT. ET. VNIT. *Globus, cujus pars ſuperior cœlum, inferior terram deſignat; Zona, Zodiacum repræſentans, quæ globum ſecat, Cœlum a terra dividit.* [4]

Adluditur in hoc Numiſmate ad gentilitium Pontificis ſtemma, in quo ſupernè Aquila biceps in area alba, Zona item alba, quæ ſubjectam obliquè ſecat aliam ſtemmatis aream, cujus pars ſuperior cærulea, inferior viridis. Qui ex Pontificis ſtemmate ſymbolum in Numiſmate compoſuit, nil niſi ejuſdem ſummam Cœlo, Terrâque authoritatem expreſſam voluit.

II.

4. ALEXAN. VIII. PONT. M. A. I. *Effigies, ut ſupra; inferius:* I. H. DOMINI. EST. ASSVMPTIO. NOSTRA. *S. Petri Cathedra; in exergo:* 1690. [6]

Principio Pontificatus cuſum eſt Numiſma, quo Pontifex profitetur, aſſumtionem ſuam a Domino factam eſſe. Difficillimis temporibus Alexander Pontificatum geſſit, tum ob domeſticas diſcordias, quum ob univerſale pœnè bellum inter Chriſtianos Principes; ipſe verò Provinciam optimè adminiſtravit.

III.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo S. Bruno expreſſus; inferius:* I. H.

Poſtica, ut numero I. [5]

Exprimitur in pluviali S. Bruno, quòd hujus, & S. Magni, feſto die, pridie Nonas Octobres Alexander electus ſit Pontifex; ea de cauſſa in monetis, quas vocant *Teſtoni*, & in majoribus aureis, quos dicunt: *Scudi d' oro da due, da quattro* (quod nempe duobus, aut quatuor minoribus aureis conſtent) S. Brunonis, & S. Magni *Opitergii* Epiſcopi Icones viſuntur, cum epigraphe: DIE. NAT. SS. MAGNI. EP. OPITER. ET. S. BRVNONIS. ANACHOR.

IV.

6. ALEXAN. VIII. PONT. M. A. I. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo S. Bruno.*

SVAVITATE. *Thuribulum, e quo thus fumicat.* [6]

Anticam numero ſuperiori explicavimus; poſtica verò adludit ad morum ſuavitatem, qua Pontifex omnium ſibi animos conciliabat, & ad ejuſdem in ſacris diſciplinis peritiam.

V.

9. ALEXAN. VIII. PONT. M. A. I. *Eadem effigies; inferius:* I. H.

EXEM-

EXEMPL. DEDI. VOBIS. *Chriſtus Apoſtolorum pedes lavans*. [6]

VI.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Effigies*, *cum camaleucio*, *&* *brevi* 8.
pallio.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Jeſus Chriſtus S. Petri pedes lavans*; *in exergo*: EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

Utriuſque Numiſmatis poſticæ ſuper deceſſorum Pontificum formas ſunt cuſæ.

VII.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. AN. I. *Effigies*, *ut ſupra*; *inferius*: 19.
IOS. ORTOLANI. VEN. F.

VICTRICEM. MANVM. TVAM. LAVDEMVS. *B. Virgo in nubibus ſedens*, *Puerum Jeſum habens in ulnis*; *inferius mare*, *in cujus littore duo Trophæa*, *&* *duo Turcæ manibus retrorſum vinctis*. [4]

In pereleganti hoc Numiſmate Victoriæ exprimuntur a Fœderatis Principibus Chriſtianis de Turcis[a] relatæ, præſertim a Venetis, qui VI. Idus Sextiles anni MDCXC. *Epidauro*, ſub B. M. Virginis auſpiciis expugnato, *Peloponneſum* pœnè univerſam e Turcarum Tyrannide[b] liberarunt.

VIII.

ALEXANDER. VIII. PONT. MAX. 1690. *Effigies*, *cum camaleu-* 3.
cio, *&* *brevi pallio*.

NON. PRAEVALEBVNT. *Mulier velata*, *in cujus capite Spiritus Sanctus*, *in ſcuto verò Pontificis ſtemma*, *Cruce*, *quam dextera tenet*, *Hydram percutit*, *pedibuſque proterit*. [1]

Fuſi hujus maximi moduli Numiſmatis epigraphes ſenſus planus eſt; damnavit ſane Alexander, quæ Conventus Pariſienſis Cleri adverſùs Romanam Sedem ſtatuerat anno MDCLXXXII. Verba: NON. PRAEVALEBVNT. e mulieris egrediuntur ore: hic mos fuit infimæ ætatis artificum, quorum primi inter Pictores, fuiſſe dicuntur *Cimabue*, & *Buffalmaccus*[c].

IX.

ALEX. VIII. P. M. OTTHOBONVS. VENETVS. *Effigies*, *cum* 15.
camaleucio, *&* *brevi pallio*; *inferius*: I. II.

LAV-

a *Vide inter alios ſupplementum Brietii per Freſcot.*
b *Petrus Garzonius in Hiſtor. Veneta tom.* I.
c *Videſis le notiz. del diſeg. del Baldin.*

LAVRENTIO . IVSTINIANO . IN . SS. ALBVM. RELATO. *S. Epiſcopus ſedens cum pedo, & mitra; in exergo:* PETRO. ET. IOANNE. LANDIS. ORAT. VEN. ADNITENTIBVS. [5]

Laurentius Juſtinianus VI. Idus Januarias, anni MDC. a Clemente VIII. S. P. in Eccleſia S. Salvatoris *in Lauro* inter Beatos, ab Alexandro vero VIII. Pridie Nonas Octobres anni MDCXC. inter Sanctos fuit adſcriptus [a], una cum BB. Johanne a Capiſtrano, Johanne a S. Facundo, Johanne de Deo, & Paſchale Baylonio. Solemnitas habita fuit in Vaticana Baſilica [b].

X.

10. ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra; inferiùs:* TRAVANVS.

NOSTRA. FELICITAS. *Mulier ſedens ſupra ſolium, caducæum dextrâ, lævâ cornucopiæ tenet; in exergo:* 1690. [5]

Exprimitur hîc vigilantia Pontificis, in ubertate urbi Romæ procuranda. Is enim murium ſilveſtrium ingentem copiam exſterminavit, qui agros infeſtabant; rem agrariam exactionibus, & malâ adminiſtratione pœnè obrutam, optimis editis conſtitutionibus reſtituit [c]. Jure igitùr merito in ejuſdem aureis, & argenteis [d] Numis duo boves inſculpti ſunt, cum epigraphe: RE. FRVMENTARIA. RESTITVTA. CIƆIƆCXC.

XI.

12. ALEXAN. VIII. OTTOBON. P. O. M. CRE. VI. OCT. 1689. *Effigies Pontificis cum camaleucio, & brevi pallio.*

OPT. ORBIS. PASTORI. AN. II. 1690. *Supernè Pontificia Tiara, cum clavibus decuſſatis; omnia intra lauream coronam.* [4]

Cuſum eſt hoc Numiſma, Alexandri VIII. Pontificatus anno II. ineunte Chriſti MDCXC.

XII.

16. ALEXANDER. VIII. PONT. OPT. MAX. *Effigies cum Regno, & pluviali; inferius:* ROMA.

AMORE. ET. CORDE. *Reges Magi munera offerentes Puero Jeſu ſedenti in ſinu Matris; supernè Stella.* [5]

Hoc Numiſma haud affabre cuſum, cui rei adludat, ignoro.

XIII.

a *Videre eſt Benedicti XIV. aureum opus de Canoniz. Sanct. recentior. edit. Patavin.*
b *Videas relat. a Maphæo Urbun. de Rubeis publicet. typis Dom. Herculis.*
c *In Vita poſt Platin. tom. 2, pag. 831.*
d *Scilla Mon. Pontif. pag. 335.*

XIII.

ALEXANDER. VIII. PONT. MAX. CREAT. A. 1689. D. 6. OCT. *Effigies cum camaleucio*, *&* *brevi pallio*; *Inferiùs*: P. H. M. 17.
NOMINE. DEPOSITO. PETRVS. INCIPIT. ESSE. SEDENDO. OTTOBONVS. TOTO. CORDE. SIT. ERGO. BONVS. EVENIVNT. VENETIS. VEGETIS. IAM. PROSPERA. QVAEVIS. ID. SATIS. IPSE. RECENS. PAPA. LATINE. PROBAS. 1689. *Supernè Pontificis ſtemma*. [3]

Hoc Numiſma Germaniæ fuſum eſt ab artifice, qui Siglis P. H. M. nomen ſuum expreſſit. Cæterum quo ſenſu in iſta Acroſtide ineptiverit auctor, non eſt operæ pretium inveſtigare.

XIV.

ALEXANDER. VIII. OTTOBONVS. PONT. MAX. *Effigies*, *ut ſupra*; *inferiùs*: N. O. C. 18.
CREAT. D. VI. ET. CORON. D. XIV. OCT. MDCLXXXIX. *intra coronam lauream*. [4]

Hoc etiam Numiſma ab ignoto Artifice Germano a Siglis N. O. C. deſignato percuſſum eſt.

XV.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Effigies*, *cum pileolo*, *&* *brevi pallio*. 20.
D. SI. VIS. POTES. *Leproſus genibus flexis ante Salvatorem ſtantem*. [5]

Simile vidimus Numiſma, Innocentio XI. Pontifice cuſum; hoc Bonannius privati arbitratur Artificis opus.

XVI.

ALEX. VIII. PONT. MAX. *Effigies*, *ut numero ſuperiori*. 13.
S. PETRVS. APOSTOLVS. *S. Petri protome*, *claves manu tenentis*. [5]

XVII.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Eadem effigies*, *ac ſupra*. 5.
SPIRITVS. CONSILII. *Spiritus Sanctus radiis circumdatus*. [5]
Duo hæc Numiſmata explicatione non indigent.

XVIII.

ALEXAN. VIII. PONT. MAX. *Effigies*, *ut ſupra*. 14.
EIA. HIC. MARE. HIC. PORTVS. *Mulier ſedens quatuor pueris circumdata*. [4]

Exprimitur hîc charitas, qua præditus Pontifex, egenis, qui ad eum ut Patrem veniebant, in neceſſitatibus opitulabatur [a].

XIX.

11. ALEXAND. VIII. PONT. MAX. *Effigies*, *ut ſupra*.

ADDITO. IN. VATICANO. SAPIENTIAE. PABVLO. *Abacus*, *ſuper qua libri*; *Supernè Aquila biceps*, *inter ungues tæniam tenens*, *in qua*: EX. REGIIS. CHRISTINÆ. THESAVRIS; *inferius*: 1690. [4]

XX.

12. ALEXAND. VIII. PONT. MAX. *Eadem effigies*.

SAPIENTIA. FVNDAVIT. STABILIVIT. PRVDENTIA. 1689. *Bibliothecæ Vaticanæ adſpectus*. [4]

Duo hæc pulchra Numiſmata percuſſit Johannes Andreas *Laurenzanus* in memoriam Bibliothecæ Librorum, qua editorum, qua manuſcriptorum, Suecorum Reginæ *Chriſtinæ*, quam Pontifex comparavit, & partem præcipuam Vaticanæ adjecit [b]. Mortuâ Chriſtinâ XIII. Kalendas Majas anni MDCLXXXIX., ejus cadaver in Eccleſia PP. Congregationis Oratorii, quam *Novam* dicunt, expoſitum, deinde in Baſilica Vaticana conditum fuit. Putat Bonannius, ſed dubio argumento, in poſteriori Numiſmate expreſſam eſſe ampliſſimam Bibliothecam, quam familiæ ſuæ Pontifex legavit, quamve Fianenſis Dux modo poſſidet.

XXI.

ALEXANDER. VIII. OTTHOBONVS. VENETVS. PONT. MAX. *Effigies*, *cum pileolo*, *palliolo*, *& ſtola*.

PETRVS. CARD. OTTHOBONVS. S. R. E. VICECANC. PATRVO. MAG. BENEMERENTI. POSVIT. MDCC. *Pontificis tumulus*; *urnæ inſcriptum eſt*: ALEX. VIII. PONT. MAX. *Inferius*: COMES. CAROLVS. S. MARTIN. INVEN. *& ſtemma Cardinalis Otthoboni*; *e lateribus ſtemmatis*: S. V., *hoc eſt*: S. VRBANVS. [2]

Ponè S. Leonis Aram in Vaticana Baſilica adeſt Alexandri VIII. ſepulchrum, quod Angelus *de Rubeis* a Comite *de S. Martino* delineatum incidit. Hoc Numiſma, cujus diametros eſt III. circiter digitorum, cudit celebris Artifex Lotharingus, quem dicunt Ferdinandum *S. Urbanum*.

XXII.

a *Johan. Palat. in Emblem. Pontif. Vit. deſcrib.*

b *Videſis Inſcriptionem, quæ legitur ſupra Portam ædium Bibliothecæ Vaticanæ ab Alexandro VIII. adjunctarum.*

XXII.

SEDE. VACANTE. MDCXCI. *SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli capita.*

VENI. LVMEN. CORDIVM. *Spiritus Sanctus in columbæ ſpeciem.* [6]

Feſto SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum die, Sede etiam Vacante, Numiſmata cuduntur Reverendæ Cameræ Officialibus diſtribuenda. Anno MDCXCI. ob Alexandri VIII. mortem vacante Sede, menſe Junio præſens Numiſma cuſum fuit.





KAlendis Februariis anni MDCXCI. mortuo Alexandro VIII., IV. tandem Idus Quintiles ad Pontificatum evectus eſt Antonius *Pignatellus* Neapolitanus, Cardinalis, qui nomen aſſumſit Innocentii XII. Obiit v. Kalendas Octobres anni MDCC., & in Vaticana Baſilica conditus eſt modico ſepulchro, quod minimo ſumtu ſibi vivens paraverat, ſuo tantùm nomnie inſcripto.

I.

1. 2. INNOCEN. XII. PONT. M. A. I. *Pontificis effigies cum pilcolo, & brevi pallio; inferius:* I. H.

A. DEO. DATVS. DIE. XII. CORONAT. XV. IVLII. *Supernè caput Seraphim.* [6]

R. P. *Bonannius* in Germania hoc Numiſma cuſum cenſet, quum in antica ſiglæ: I. H. ab Johanne *Hamerano* percuſſum denotent. Ipſe etiam, ut cæteris Pontificibus injurium, nomen *a Deo dati* Innocentio XII. attributum, malè reprehendit, nam hoc non probat, alios Pontifices non fuiſſe Divini Spiritus impulſu electos. Cæterum epi-

epigraphes, & Numiſmatis ſenſus utpote ſatis patens explicatione non indiget.

II.

INNOCEN. XII. PONT. M. A. I. *Effigies, ut ſupra; inferius:* HAMER. 5.

IVSTITIA. ET. ABVNDANTIA. PACIS. *Mulier ſedens olivæ ramum dexterâ, lævâ libram tenet; in terra enſis.* [4]

III.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies cum Regno, & pluviali floribus conſperſo.* 6.

Eadem poſtica, non tamen eodem modulo cuſa. [5]

Quo tempore B. Petri Cathedram Innocentius adſcendit, gravi ſe invicem Chriſtiani Principes bello proſcindebant; quare ſtatim ad ſedandas diſſentiones officia contulit; quæ tamen ad annum uſque MDCXCVII. irrita fuerunt. Ex monetis Innocentii XII. ſatis patet, quam maxime pacem optaret, ſæpiſſime enim in iis legitur: DEVS. PACIS. CONTERET. SATANAM—SEDEBIT. IN. PVLCHRITVDINE. PACIS—DELECTABITVR. IN. MVLTITVDINE. PACIS—OPVS. IVSTITIÆ. PAX—COGITO. COGITATIONES. PACIS—BELLVM. CONTERAM. DE. TERRA.

IV.

INNOCEN. XII. PONT. M. A. I. *Effigies cum pileolo, quem* Camaurum *dicunt, & brevi pallio, quod* Mozzettam. 3.

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus S. Petri pedes lavans; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [5]

Quò 1 Numiſmata Feriâ v. in Cœna Domini diſtribui ſolita, exceptâ Epochâ, pœnè ſimilia ſint, haud opus eſſe ſingula referre duximus; adnotabimus tantùm, in quodam Numiſmate anno ultimo Innocentii cuſum, legi: INNOCEN. XII. PON. M. A. IVB. MDCC.

V.

INNOCEN. XII. PONT. M. A. I. *Effigies, ut ſupra; inferiùs verò:* I. H. 12.

A. DEO. ET. PRO. DEO. *Mulier ſtans, puerum habens in ulnis, alioſque duos e lateribus, numos e vaſis, quæ humeris geſtant, effundentes; eadem mulier pede aliud item vas ſubvertit, unde monetæ exeunt.* [5]

In

In hoc eleganti Numiſmate cuſor Innocentii in pauperes liberalitatem expreſſam voluit, quibus larga manu eleemoſynas erogabat, eos filios appellans; Contrà hi, Innocentii funus, amiſſum Patrem lugentes, comitati ſunt [a].

VI.

17. INNOC. XII. PONT. MAX. A. II. *Effigies cum Regno, & pluviali; inferiùs*: HAMERANO.

BEATVS. QVI. INTELLIGIT. SVPER. EGENVM. ET. PAVPEREM. *Pontifex in throno aliquot inopes genufleƐtentes adloquens, Prælatis, & Helvetiis militibus adſtantibus*. [6]

Innocentius XII. eo Juſtitiæ adminiſtrandæ ſtuduit, ut diem ſingulis hebdomadis conſtituerit, qua cujuſcumque ordinis homines audiret. Præterea inopes ſemper, ubicumque eſſet, benignè excipiebat [b]. De hac re præter hoc Numiſma, fidem facit denarius, in quo Charitas ſedens cum tribus pueris, & epigraphe: NOVIT. IVSTVS. CAVSAM. PAVPERVM.

VII.

16. INNOCENTIVS. XII. PONT. OPTIM. MAXIM. AN. II. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio*.

EGENOS. VAGOSQVE. INDVC. IN. DOMVM. TVAM. ISAI. 58. 7. *in tænia, ſub qua Lateranenſis Baſilicæ, obeliſci, & ædium Pontificiarum adſpeƐtus*. [1]

Ad Lateranenſem Baſilicam Sixtus V., everſis antiquis Pontificum ædibus, pluribuſque ſacris ædiculis, novum, amplumque exſtruxit Palatium, quod intrinſecus picturis, tectorio inductis, extrinſecus Tyburtino lapide magnificentiſſime ornavit, Dominico Fontana Architecto; quum tamen neque Sixtus, neque ullus ex ejus Succeſſoribus illud habitaverit, jam pœnè ſqualuerat, hiſcebatque. Innocentius, ne tandiu incolis vacuum ædificium prorſus inutile fieret, illud inſtauravit, ibique gratuitum hoſpitium pauperibus puellis, præſertim vagis, ampliſſimum paravit, eas, inquiens, eſſe ſuas neptes, ac ſuam familiam tanto dignam domicilio. In eo paucos ante annos textrina optimis holoſericis, & ſubſericis pannis inſtituta eſt, quam eædem puellæ exercent.

VIII.

a *In Vita poſt Platinam to 2. pag. 838. Vide Scillam Mon. Pontif. pag. 110. & ſeq.*
b *In Vita; & in Orat. Funeb. Aug. Tajæ Senenſis.*

VIII.

INNOCENTIVS. XII. VNIVERSÆ. ECCLES. PONT. MAX. SAVVS. CARD. MILLINVS. VRBEVET. ECCLES. EPISC. *Templi ichnographia*, *& Cardinalis Millini parvum ſtemma*. 19. 20.

IN. INNOCENTIA. ET. SAPIENTIA. FVNDATA. ANNO. DÑI. MDCXCIII. DE. MENSE. IVNII. IN. TERRA. VVLSINII. *Supernè Innocentii XII. ſtemma, cum duobus palmæ ramis; infernè Cardinalis Millini inſignia*. [1]

Savus *Millinus* Cardinalis, Epiſcopus *Urbis veteris*, hoc Romæ cudi curavit Numiſma in memoriam Templi *Vulſinii* erecti fidelium eleemoſynis, ac Pontificis liberalitate, & SS. Euchariſtiæ dicati, eo quod anno MDCXCIII. Salvatoris Thaumaturga Icon ſpineâ coronâ redimita, humanam unguem magnitudine non excedens, ſaxo per prodigium inciſa inibi reperta fuerit. In eodem oppido anno MCCLXIV. celebre contigerat miraculum [a], propter quod Feſtum Corporis Domini inſtitutum ferunt.

IX.

INNOCENTIVS. XII. PONT. MAX. A. III. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio; inferius*: AN. PILAIA. MESSANENS. 7.

ERIT. EGENO. SPES. IOB. V. *Ædificii adſpectus; In imo*: MDCXCIV.. [4]

Hoſpitium Apoſtolicum ad Tyberis ripam prope Portuenſem Portam erectum, in hoc Numiſmate repræſentatur. Anno MDCLXXXIV. Carolus Thomas *Odeſchalcus* hoſpitium pro pueris inopibus inſtruendis fundavit in Foro, quod a Morganorum nobili familia dictum eſt *Piazza Morgana*, indeque eos ad textrinam lanarum tranſtulit, quam ad ripam Tyberis prope ædiculam S. Michaelis exſtruxerat. Ædificium hoc Innocentius auxit, appellavitque nomine Hoſpitii Apoſtolici ad Sanctum Michaelem. Ibidem collocavit puerorum cœtum, qui *Literati* dicebantur ob Inſtitutorem, cui Literati cognomen erat; hic, quamvis & ipſe pauper, inopes vagoſque pueros alebat, inſtituebatque parvo hoſpitio in via Flaminia, ubi nunc ſitum eſt Palatium Marchionis *Raggii*. Cæterum Innocentius aucto a ſe Collegio, & Hoſpitio ampliſſimos redditus adtribuit, pueros inſtruendos commiſit Patribus Scholarum Piarum, ac rei domeſticæ tres Cardinales præfecit, quibus poſtea & Gynæcæi ad Lateranum cura commiſſa eſt.

X.

a *Ciaccon. to. 2. col.* 148.

X.

13. INNOCEN. XII. PONT. OPT. MAX. A. III. *Effigies cum camaleucio*, *& brevi pallio*; *inferiùs*: BEATRIX. HAMERANA.

SINVM. SVVM. APERVIT. EGENIS. *Pellicanus ſuper quadrato lapide* (*cujus lateribus ſtemmata Pontificis inſculpta ſunt*, *in fronte ann.* 1694.) *roſtro pectus lacerat*, *cruorem filiis bibendum effundens*, *quorum aliqui circumvolitant*, *alii ſanguinem humi ſparſum ebibunt*. [1]

Pulchrum hoc maximi moduli Numiſma, quod cudit *Beatrix Hamerana*, R. P. *Bonannius* publicâ auctoritate cuſum negavit, ſed quum pellicanum, cum epigraphe: NON. SIBI. SED. ALIIS. in moneta, quam vocant *mezza Piaſtra*, anno II., Chriſti MDCXCII., & III., Chriſti MDCXCIII. cuſum [a], appareat, indubitanter hoc etiam Numiſma publicâ percuſſum auctoritate fatebimur. In eo Charitas Pontificis erga pauperes oſtenditur.

XI.

9. INNOC. XII. PONT. MAX. A. IV. *Effigies cum Regno*, *& pluviali*, *in quo S. Petri protome*; *inferius*: HAMERANVS.

IVSTITIAE. ET. PIETATI. CIƆIƆCVC. *Frons Curiæ Innocentianæ*, *in Monte Citorio*. [4]

Princeps Ludoviſius Regio prope ſumtu ſuæ familiæ Palatium ædificare aggreſſus eſt, vix tamen frontis fundamenta jecerat, ejuſque lateri e regione Columnæ faſtigium impoſuerat, quum morte interceptus, tantum opus imperfectum reliquit, quod nullus ex hæredibus abſolvit. Hoc Innocentius emit XXX. aureorum millibus, ibique Curiam paravit ampliſſimam litigantium, & cauſidicorum commodo. Eam quippe incolunt Ærario Pontificio Præfectus, Cameræ Apoſtolicæ Auditor, ejuſque Locumtenentes: Signaturæ Juſtitiæ item Auditor. In magna aula jus dicunt ii, quibus Cameræ Apoſtolicæ Clerici judicium dant. Demum Tabularia undique proſtant in ima ædificii parte. Opus a Bernino incœptum Carolus Fontana quadriennio abſolvit, Frontem ad Bernini delineationem fecit [b], aliâ tamen ratione ædes partitus eſt, & anguſtiori ambitu atrium concluſit, licet invitus, ut qui longe ampliorem ædium ichnographiam deſignaverat, quam Alexander *Speculus* viriculo exſculpſit, & publici juris fecit anno MDCXCIV. Cæterum Pontifex Curiæ

riæ

a *Scilla Monet. Pontif. pag.* 287.
b *Roma Moderna pag.* 154.

riæ totum ædificium, aliaſque vicinas domos Hoſpitio Apoſtolico S. Michaelis a ſe erecto, uti ſupra diximus, donavit, cui annuas penſiones incolæ ſolvunt.

XII.

INNOCENTIO. XII. PONT. MAX. A. IV. GASP. CARD. DE. CARPINEA. VRB. VIC. *Frons Eccleſiæ S. Mariæ ad Fornaces.*

AEDIS. D. MARIAE. DEVM. NOBIS. EXORANTIS. PIORVM. ELEEMOSYNIS. FVNDAMENTA. IACTA. VETERI. COMPREHENSO. SACELLO. CVRA. IOSEPHI. FARALDI. IN. FIGVLINIS. VATICANIS. IAMPRIDEM. CONSTRVCTO. AN. MDCXCIV. QVO. CLASSIS. ROMANA. FOEDERATIS. AD. CHII. EXPVGNATIONEM. SVBSIDIO. ADFVIT. [2]

In hoc maximi moduli fuſo Numiſmate repræſentatur nova Eccleſia B. Mariæ *ad Fornaces*. In ejus verò poſtica memoratur vetus Sacellum a Joſepho Faraldo exſtructum, quod poſtea marmoribus obductum, ornatumque in media nova Eccleſia ſitum eſt. Ædificium etiamnum proſequuntur [a] Fratres Hiſpani Redemtionis Captivorum, qui proximum Cœnobium a Benedicto XIII. illis conceſſum incolunt. Cardinalis *Gaſpar Carpineus* primum lapidem anno MDCXCIV. poſuit, quo tempore VII. Idus Septemb. Claſſis Fœderatorum ad Chii inſulam appulit, & exſcenſione facta varios vicos, portum, & tandem XVII. Kal. Octobres urbem Chii deditione cœpit; tertio poſt die X. Turcarum millia, urbe egreſſi, Aſiam petierunt [b]; brevi tamen vacuam Chriſtianis militibus Inſulam iidem Turcæ recuperarunt magno Catholicorum incolarum damno.

XIII.

INNOCENTIVS. XII. PONT. M. A. IIII. *Effigies cum Regno, & pluviali*; *inferius*: I. B. BORNER. F.

EGENORVM. SVBSIDIO. ET. PVBLICO. MERCIVM. COMODO. *Telonium, quod dicunt* Dogana di Ripagrande, *ad Fluminis ripam, non longè a Porta Portuenſi.* [1]

In hoc prægrandi Numiſmate viſitur Telonium ad ripam Tyberis, ubi vectigalia ex mercibus Mari advectis exiguntur. Hoc Innocentius XII., Equite Carolo *Fontana* Architecto, erexit [c], ædiumque

a *Roma Moder. pag.* 281.
b *Videſis Hiſtor. Venet. & Anon. poſt Platin. in Vita tom* 2. *pag.* 245.
c *Roma Moderna pag.* 295.

annuam penſionem Apoſtolico S. Michaelis ad Ripam Hoſpitio attribuit. XII., & XIII. Numiſma apud Clariſs. dum viveret, *Valeſium* vidi.

XIV.

11. INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio.*

IMPETVS. LAETIFICAT. *Fluminis Icon jacens coronata, cum cornucopiæ, & urna; poſt illud, memorati Telonii adſpectus.* [4]

Duo reprehenſione digna *Bonannius* in hujus Numiſmatis forma animadvertit; primum, prægrandem eſſe Tyberis figuram, eamque profluenti aquæ adverſam; deinde Epigraphes obſcuritatem.

XV.

10. INNOC. XII. PONT. MAX. AN. V. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & Stola; inferius:* IO. HAMERANVS. F.

QVAESTVS. MAGNVS. PIETAS. CVM. SVFFICIENTIA. MDCIIIIC. *Telonii, quod dicunt* Dogana di Terra, *adſpectus.* [5]

Telonium, in quo vectigalia exiguntur ex mercibus Romam terrâ vectis, ædificavit Innocentius XII. in Foro nuncupato *Piazza di Pietra*. Fundamentis uſus eſt Baſilicæ, ut ferunt, Antonini Pii, ita tamen, ut Columnæ, quæ Baſilicæ lateri hærebant, modo Telonii frontem exornent. Ex marmoreæ ſunt, & ſtriatæ ordinis Corinthii. Capitula, epiſtylium, & zophorus, vetera ſunt, at deformata, quibus nova corona ſuperexſtructa eſt. Anno MDCCXXXI. in eodem foro maximæ molis ſaxum effoſſum eſt ad fundamenta Telonii, qua ad viam latam pergitur. Fragmen illud erat marmoreæ coronæ ejuſdem Baſilicæ, qua parte Tympano jungebatur, in ea verò Leonina capita, denticuli, cimatia, ſimæ, cæteraque omnia miro artificio inſculpta erant, quæ in veterum ornatiſſimis ædificiis eſſe ſolent. Marmor iſtud lapicidis venditum in fruſta diſſectum eſt; ornamenta tamen in partes diviſa, intextaque ſunt muro prope Palatium Conſervatorum Urbis in Capitolio, qua iter eſt ad rupem Tarpejam, ſeu montem Caprinum. Iis ſubjecta eſt epigraphe ſatis inſulſa, quæve, unde execta ſint ea ornamenta, minime indicat. Huic ſimilis, & quidem raræ magnitudinis coronæ pars in hortis Quirinalibus Columnenſium diu fuit inter rudera Templi Solis, paucos tamen ante annos lapidarius latiores ex ea laminas fecit ad pavimenta ſternenda. Numiſma hoc eſt admodum affabrè cuſum.

XVI.

XVI.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.* 8.
VIRTVS. PROMOTA. *Juvenis alatus ſtans, Solem habens in pectore, haſtam lævâ, dexterâ Coronam tenet; e lateribus:* AN. V. *In exergo:* FERDINAND. DE. S. VRBAIN. [4]

Bonaventura *Boſellius* Comes Numum hunc a Ferdinando *de S. Urbano* Bononiæ cudi curavit anno V. Pontificatus Innocentii, in memoriam XI. inſignium Virorum in Collegium Cardinalium pridie Idus Decembres anni MDCXCV. cooptatorum. Virtutis ſymbolum in Numiſmate expreſſum diverſum eſt ab eo, quo veteres uſi ſunt.

XVII.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.* 14.
VOTA. PVBLICA. *Duæ mulieres ſtantes, quæ dexteris invicem junctis palmæ ramum, & Pontificis ſtemma tenent, lævis verò facem arma comburentem, & libram.* [5]

In Germania hoc fuſum eſt haud contemnendum Numiſma ab ignoto nobis Artifice; in eo forte oſtenditur Pontificis cura in Chriſtianis Principibus pace donandis [a].

XVIII.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero XVI.* 15.
HAEREDITAS. SANCTA. *Mulier ſtans eleemosynas erogat in pauperes partim genuflexos, partim jacentes.* [3]

A Ferdinando *de S. Urbano* ſupra memorato hoc cuſum eſt Numiſma, quod Pontificis exprimit in pauperes pluriès a nobis laudatam munificentiam.

XIX.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut numeris ſuperioribus.* 18.
SED. MAIOR. CHARITAS. *Juvenis alatus, tres ollas ardentes ſuſtinet, quarum media majorem alit flammam.* [5]

Ignotus Artifex Numiſma hoc fudit Mediolani; illud ad Fidem, Spem, & Charitatem adludit, quæ in Pontifice Innocentio enituerunt, præcipuè Charitas, quæ in Numiſmate per majorem flammam, & per epigraphem denotatur.

XX.

INNOCENTIVS. XII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut ſupra; In ima parte:* L. V. F. 21.

---

[a] *Adeundus Lucchesin. in Hiſt. ſui temporis.*

OLLA. SPEI. MEAE. PS. 59. *Mulier velata ſtans, & Dæmones conterens, dexterâ olivæ ramum, Crucemque tenet, lævâ ollam offert Spiritui Sancto, cujus ſymbolum irradiatum ſupernè viſitur.* [1]

Hoc Numiſma, quod fuſum eſt maximo modulo, exprimit Eccleſiam Catholicam, quæ ſuos hoſtes ſuperare confidit, Innocentio Pontifice, cujus ſymbolum, nempe ollam, quam habet in ſtemmate, Deo offert.

XXI.

22. INNOCEN. XII. PONT. M. A. VI. *Effigies cum regno, ac pluviali floribus ornato.*

ANNVNTIATE. INTER. GENTES. *Pontifex in throno ſedens, Crucifixum aliquot Religioſis viris genua flexis oſtendit.* [5]

Innocentii munificentia maximè enituit, quum aureorum Numorum CL. millia Collegio Urbano *de Propaganda Fide* impertitus eſt, ut Apoſtolicos viros mitteret ad Catholicam Fidem per Orientales Regiones annunciandam. Hoc Auguſtini *Fabronii*, Congregationis de Propaganda Fide a Secretis, poſtea Cardinalis ampliſſimi, curâ factum eſt [a], nam in Sinarum Regnum XL. Miſſionarii, in Ethiopiam X. anno MDCXCVII. miſſi ſunt, quibus iter adgredientibus Pontifex bene precatus eſt.

XXII.

23. INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

ASSAGIVM. GENERALE. 1698. *Tentorium Eccleſiæ, cum clavibus.* [4]

Hoc Numiſma aliàs explanavimus.

XXIII.

INNOCEN. XII. PONT. M. A. III. *Effigies cum camaleucio, & brevi pallio; inferius verò:* I. H.

VIGILAT. QVI. CVSTODIT. EAM. 1694. *S. Petrus ſtans cum clavibus; procul Urbs Roma.* [5]

Hoc Numiſma, quod olim apud *Valeſium* conſpexi, cuſum exiſtimo vigiliâ S. Petri, ob ſolitam diſtributionem.

XXIV.

24. INNOC. XII. PONT. M. A. VII. *Effigies cum pileolo, & brevi pallio.*

FVNDAMENTA. FIDEI. *SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli Protomæ; in exergo:* CIƆIƆCIIC. [5]

Eandem ob cauſſam, ac præcedens, hoc Numiſma cuſum cenſeo.

* Huc uſque R. P. *Bonannius*, cujus noſtra *pagina plena eſt*, Numiſmata Pontificia recenſuit, in duo ingentia Volumina diſpertita.

XXV.

a *Ex actibus ejuſdem Congreg. MSS.*

XXV.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

SVB. TVVM. PRAESIDIVM. 1699. *Beatiſſimæ Virginis effigies, in atrio Pontificio Quirinali.* [4]

In Atrio Palatii Quirinalis ſub horarum indice eſt B. Mariæ Virginis imago, cujus genibus inſidet Chriſti infantis icon, in ſpeciem benedicentis. Eas imagines muſivo opere expreſſit Joſeph Contius Romanus ad prototypum Caroli Marattæ, qui in iiſdem Pontificiis ædibus viſitur.

XXVI.

INNOC. XII. PON. M. A. VIII. *Effigies Pontificis cum tiara triplici corona redimita, & pluviali, in quo memoratum B. Virginis ſimulacrum.*

IVBILAEI. SAECVLARIS. INDICTIO. CIϽIϽCIC. *Porta Sancta, & Angelus duplicem tenens Tubam.* [4]

XXVII.

INNOC. XII. PON. M. A. VIII. *Effigies, ut ſupra.*

HIC. DOMVS. DEI. ET. PORTA. COELI. R. O. M. DEO. PORTA. HAEC. PVBLICA. IN. AEDEM. SACRAM. ERECTA. SERENISS. DVCVM. BRVNSVIC. LVNEB. ETC. 1700. [4]

In Catalogo *Voſſiano* hoc Numiſma refertur.

XXVIII.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies cum Regno, & pluviali floribus conſperſo.*

APERI. EIS. THESAVRVM. TVVM. *Pontifex Portam Sanctam reſerans.* [5]

XXIX.

INNOC. XII. PONT. M. AN. IVBI. MDCC. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo Spiritus Sanctus per columbam expreſſus.*

INTROITE. PORTAS. EIVS. *Porta Sancta, cum peregrinis; Item ſupplicatio; in exergo:* HAMERANVS. F. [5]

XXX.

INNOC. XII. PONT. MAX. A. IVB. *Effigies cum Regno, & arabici operis pluviali; inferius:* HAM.

APERVIT. DOMINVS. THESAVRVM. SVVM. 1700. *Pontifex Portam Sanctam reſerans.* [5]

XXXI.

INNOCEN. XII. PONT. MAX. *Effigies*, *ut ſupra*; *ſubtus* : I. H.
DOMVS. DEI. PORTA. COELI. *Pontifex Portam Sanctam reſerans*; *in exergo*: 1700. [4]

Hæc Numiſmata apud Clariſſimum quondam Franciſcum *Valeſium* conſpexi. Quod numero XXVII. viſitur Clementis X. poſticam habet.

Portam Sanctam Vaticanæ Baſilicæ Pontifex Innocentius, quum ægrotaſſet, aperire non potuit per ſe ipſum, ſed neque claudere, nam IV. Kalendas Octobres anni MDCC. noctis horâ IV. obiit, quum annos vixiſſet LXXXV. menſes VI. dies XV. Anno hoc ſanctiori ingens advenarum numerus Romæ adfuit, inter quos multi Principes.

XXXII.

VENIT. VENIA. VENITE. 1700.
FELIC. NOVI. SECVLI — CONCORDES. MANEANT. [5]

XXXIII.

SATVRNIA. REDDIT. 1700.
PACAT. EVR. NOVI. SECVL. FEL. IVBI. ECCLESIA. [5]

Poſtrema hæc duo Numiſmata, quæ conſpicere non licuit, in Catalogo *Voſſiano* referuntur.

XXXIV.

SEDE. VACANTE. MDCXCIX. *SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli Capita.*
VENI. LVMEN. CORDIVM. *Spiritus Sanctus*; *inferius* : ROMÆ. [4]

In antica an. MDCXCIX. pro MDCC. notatur.

XXXV.

INNOCEN. XII. PONT. M. A. I. *Caput cum pileolo, ac brevi pallio.*
PACEM. DONES. PROTINVS. *Spiritus Paracletus in columbæ ſpeciem.* [6]

Numiſma apud Hameranos hiſce diebus obſervavi, ideo non eſt ſuo loco appoſitum.

Mor-



MOrtuo *Innocentio* XII. ſucceſſit IX. Kalendas Decembres anni MDCC. Clemens XI., Cardinalis ſcilicet Johannes Franciſcus *Albanus* Urbinas. Hic obiit XIV. Kalendas Apriles anni MDCCXXI., & privato ſepulchro conditus eſt in Vaticana Baſilica, cum hac epigraphe:

D. O. M.
CLEMENS. XI. P. M.
HVIVS. SS. BASILICAE
OLIM. VICARIVS.
ET. POSTEA. CANONICVS
SIBI. VIVENS. PONI. IVSSIT
OBIIT. DIE. XIX. MARTII
ANNO. SAL. MDCCXXI.
AETATIS. VERO. SVAE. LXXI.
MENS. VII. D. XXV.
SEDIT. IN. PONTIFICATV
ANNOS. XX. MENSES. III.
DIES. XXIV.
ORATE. PRO. EO.

I.

CLEMENS. XI. PONTIF. MAX. *Effigies Pontificis, cum Tiara Pontificia, & arabici operis pluviali.*

CREATVS. D. XXIII. NOVEMBR. MDCC. *Pontificis Inſignia tres montes, faſcia, & ſtella; in Numiſmatis externo ambitu:* ROMAE. SANCTAE. DECOR. ART. C.I.VV. [6]

Hoc Numiſma, quod *Weſtnerus* Germanus cudit, explicatione non indiget.

II.

CLEMENS. XI. PONT. OPT. MAX. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo montes, & ſtella arabico opere mixta.*

FACTVS. EST. PRINCIPATVS. SVPER. HVMERVM. EIVS. *Chriſtus Crucem bajulans.* [3]

Hermenegildus *Hameranus*, Puer XVII. annorum, hoc cudit perpulchrum Numiſma, quo eximiam Pontificis virtutem expreſſit; etenim Clemens oblatum ſibi Pontificatum raro prorſus exemplo ad tres dies recuſavit, tandem Purpuratorum Patrum precibus lacrymabundus, ac mœrens obſequutus eſt [a].

III.

CLEMENS. XI. P. M. CREA. XXIII. NOV. MDCC. *Effigies cum Tiara, & pluviali; in quo Pontificis ſtemma; inferius:* HAMERANVS. FECIT.

BENEDIXIT. FILIIS. IN. TE. 1700. *Pontifex Portam Sanctam claudens.* [4]

Hæc poſtica eadem eſt, ac Clementis X., anno MDCLXXV. in MDCC. mutato.

IV.

CLEMENS. XI. PONT. M. AN. I. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua inſignia Pontificis.*

INFVNDE. LVMEN. VT. SINT. ASPERA. IN. VIAS. PLANAS. *Ager, in quo tres montes; supernè Spiritus Sanctus in columbæ ſpeciem.* [5]

Difficillimis temporibus Pontificatum auſpicatus eſt Clemens XI. Mortuo enim ſine ſobole Carolo II. Auſtriaco Hiſpaniarum Rege Kalendis Novembribus anni MDCC. ſcripto hærede Philippo Andegavenſi Duce Ludovici XIV. Gallorum Regis Nepote, acerbiſſimum exortum eſt bellum, quo diù Europa ferme tota vexata eſt. Con-

a *Clariſs. Abbas Petrus Polydorus in Vita Clementis XI.*

Contendebat ſiquidem Leopoldus Imperator, defuncti gentilis ſui Regnum multis nominibus ſibi deberi, contra obſiſtente Ludovico, ut ſui Nepotis jura tueretur. Quiſque novit, in quo diſcrimine, & periculo Italiæ Principes, & præſertim Pontifex eo tempore verſarentur [a].

V.

CLEMENS. XI. CREATVS. XXIII. NOVEMBRIS. MDCC. ALBANVM. COLVERE. PATRES. NVNC. MAXIMA. RERVM. ROMA. COLIT. *Effigies cum pileolo, & brevi pallio.*

Pontificis Stemma intra floreum ſertum, lemniſcis ornatum, in quibus: PIETAS. PRVDENTIA. ERVDITIO. *Supernè:* FLORES. MEI. FRVCTVS. HONORIS. ET. HONESTATIS. ECL. C. XXIV.; *infernè:* FLORES. CIRCVMDATI. [3]

VI.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

CREAT. D. XXIII. NOV. ET. CORON. D. VIII. DEC. MDCC. *Stemma Pontificis.* [4]

Duo hæc Numiſmata Artifex Germanus, fortaſſe Weſtnerus, percuſſit.

VII.

CLEMENS. XI. PONTIF. MAX. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali.*

EQVO. NE. CREDITE. TEVCRI — AVFVGIAT. PRO. HAC. VICE. AN. MDCCI. *Equus fugiens, ſchedâ censûs dejectâ; inferius:* ARTEFIC. C. VV. [6]

Hoc cudit Numiſma *Weſtnerus* Germanus. Præſtat hìc *Freſcottum* audire [b]: IV. *Kalendas Julii Romæ etſi Pontifex Clemens neutri contendentium pro ſucceſſione Hiſpanica noxæ futurum, ſi ſolitum pro Neapolitano Regno Tributum non deferretur, tamen Philippi Ducis Andegavenſis nomine, veluti Regis accepti oblata eſt in Palatio Vaticano Equa, occultè eò deducta per agaſonem publicum, qui eam carrucæ quiſquiliis urbanis plenam junctam regebat. Huic cùm ex improviſo ad fores Palatii laciniam rubram injeciſſent, traxiſſentque jumentum per inſuetas quadrupedibus ſcalas, illud cum proteſtatione juris prætenſi Miniſtris Pontificiis obtruſere, qui cùm ſtrigoſum animal rejeciſſent, id reliqua die, & nocte ſecuta per Urbem in-*

a *Lucchefin. Hiſtor. ſui temp.*
b *In Hiſtor. ad ann.* MDCCI. *pag.* 366.

inhoſpitum vagatum eſt, uſque dum poſtridie ſponte ſuâ ad agaſonem, a quo emtum fuerat, rediens, ad priora ſervitia reductum eſt.

VIII.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. ANNO. I. *Effigies cum Regno, & pluviali, in quo S. Pauli Icon.*

FIAT. PAX. SVPER. ISRAEL. 1701. *Mulier, quæ Eccleſiam deſignat, genibus flexis; inferius:* I. H. [5]

Paci inter Chriſtianos Principes firmandæ ſedulo incubuit Clemens XI. ſtatim, ac Petri Cathedram adſcendit, qua de re R. P. D. *Spadam* ad Imperatorem, *Fliſchium* ad Galliæ Regem, & *Zondadarium* ad *Philippum* V. legavit [a], qui hoc ſatagerent.

IX.

CLEM. XI. PONT. OPT. MAX. A. I. *Effigies Pontificis, manu benedicentis, cum tiara, & pluviali.*

CVNCTIS. CLEMENS. *Sol ſuper tres montes; inferius:* HERMENEGIL. HAMERANVS. [4. I.]

Adluditur hìc ad nomen, & ſtemma Clementis, ut quiſque videt.

X.

CLEM. XI. PONT. M. A. II. *Effigies cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua Crux.*

VADE. ET. PRAEDICA. MDCCII. *Pontifex ſedens ante altare, Præſul genuflexus ante eum, circumque alii adſtantes.* [5]

Quatuor Numiſmatum chalybes vidi eadem præſeferentia, quorum duo cudit *Beatrix Hamerana*, Johannis filia, & duo *Hermenegildus* Beatricis frater. In iis repræſentatur *Tournonius* in Sinarum Regnum a Pontifice legatus. Quum inter Evangelii Miniſtros controverſia de ritibus Sinenſium circa cultum *Confucii*, & Majorum orta eſſet, contendentibus aliis, eos utpote *Religioſos* Chriſtiano Dogmati repugnare, aliis, ut purè *Civiles* in neo-Chriſtianis eſſe tolerandos, Clemens XI., ne diſſidia in apertum erumperent ſchiſma, *Tournonium* Antiochenum Patriarcham, in Sinarum Regnum *a latere* Legatum miſit, qui rem cognoſceret, quodque opportunum, juſtumque foret, decerneret [b].

XI.

---

a *Polydorus in Vita.*

b *Polydor. in Vita. Anonym. poſt Plat. in Vita pag.* 857. *Memoires ſur l' Hiſtoire de la Chine. Lucini. Hiſt. Rit. Sinenſ. aliique.*

XI.

CLEMENS . XI. PONT. MAX. A. II. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

LVCET . IN . VVLTV . EIVS. *Mulier ſedens; in ima parte*: S. VRBANI . OP. [3]

Per mulierem hìc Religionem Catholicam exprimi, arbitror, in cujus vultu puritas luceat.

XII.

CLEMENS . XI. PONT. MAX. A. II. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

APTATA . SAECVLA . VERBO . DEI — GNOMONE . ASTRONOMICO . AD . VSVM . KALENDARII . CONSTRVCTO. *Facies interior Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum ad Thermas Diocletianas; & in ea Linea Meridiana; inferius*: S. VRBANI . OP. [3]

In hoc pulcherrimo Numiſmate exprimitur, quam Clariſs. Franciſcus *Blanchinius* Veronenſis celebris Aſtronomus in pavimento Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum, Meridianam, ut ajunt, lineam fecit, Zodiaci ſignis, præcipuiſque ſideribus interſtinctam. Solis radius per foramen muri auſtralis Templi ingrediens, ſtatim, ac eam lineam attigerit, indicat, quâ hora eo die ſit Meridies [a]. Fecerat hoc antea Bononiæ *Caſſinus*, noſtri temporis facilè Aſtronomorum Princeps.

XIII.

CLEM. XI. PONT. OPT. M. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo S. Clemens I. Pontifex.*

AVXILIVM . MEVM . A . DOMINO — NOVA . BASILICA . SS. XII. APOST. MDCCII. [4]

XIV.

CLEMENS . XI. PONT. OPT. M. *Effigies Pontificis manu benedicentis, cum Regno, & pluviali, in quo S. Martyr; inferius*: OPVS . HAMERANI.

Eccleſiæ Sanctorum Apoſtolorum Ichnographia. [4]

Vetuſtam hanc Eccleſiam, in qua Canonicorum antea Collegium erat, anno MCDLXIII. Pius II. *Minoribus Conventualibus* conceſſit, relicto ei titulo Cardinalitio. Ferunt, in ea Eccleſia olim S. Gregorium Magnum XVII., & XXXVII. Homilias habuiſſe [b]. Illam, vetuſtate pœnè collapſam, refecit Clemens XI., Franciſco *Fontana*, Caroli filio,

a *Videſis Differt. ejuſdem Blanchin. de Gnomon. Romæ &c.*
b *Roma Moderna pag. 188.*

filio, Architecto. In fundamentis horum Numiſmatum prius jactum eſt; poſterius apud *Cornazzanium* vidi.

XV.

CLEMENS. XI. P. M. AN. III. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

HAVRIETIS. CVM. GAVDIO. *Portus Centumcellarum*; *inferius*: S. VR. [5]

XVI.

CLEMENS. XI. PONT. M. A. III. *Effigies, cum camaleucio, palliolo, & ſtola, in qua Stemma Pontificis, intra duos lauri ramos*; *infra*: IO. HAMERANVS.

HAVRIETIS. CVM. GAVDIO. *Portus Centumcellenſis, cum aquæ ductibus*. [3]

Hoc anno, quum *Johannes Hameranus* apoplexiâ laboraret, *Santurbanus* Numiſmata S. Petri feſto die diſtribui ſolita cudit; is verò æmulatione ductus poſterius percuſſit Numiſma. Certè ambo ſunt optimi operis.

Quum Centumcellarum Cives in ſumma ſalubris aquæ inopia eſſent, uberrimam, optimamque Clemens XI., veteri ductu inſtaurato, in eam urbem derivavit. Hanc lacus in media urbe excipit, e quo ad Portum [a] aqua deducitur.

XVII.

CLEM. XI. PONT. M. A. III. *Effigies, cum camaleucio, palliolo, & ſtola*.

ROBVR. AB. ASTRIS. *Mulier armata jacens*; *e latere Leo*; *ſupernè nubes, e quibus radii emergunt*. [5]

Hæc poſtica, quam efformavit *Hermenegildus Hameranus*, adludit Pontificis Conſtantiæ in difficili rerum ſtatu, quum tota pœnè Europa bello conflagraret.

XVIII.

CLEMENS. XI. PONT. OPT. MAX. *Effigies, cum Regno, & pluviali.*

SECVRITAS. POPVLI. ROMANI. *Securitatis ſymbolum*. [5]

Hoc Numiſma adludit fortaſſe ad Pontificis providentiam, qua toto Pontificatus ſui tempore Populum Romanum a militum exterorum incurſibus tutum reddere curavit.

XIX.

CLEMENS. XI. P. M. AN. IIII. *Effigies cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua ſtemma.*

VT

a *Vide Itiner. Scott.*

VT. ERVANTVR. A. VIA. MALA. *Interior adſpectus ædium, in quibus improbi adoleſcentes detinentur ad S. Michaelis ad Ripam Tyberis.* [5]

Hoc Numiſma poſtremum eſt ex iis, quæ cudit *Johannes Hameranus*, hic enim anno inſequenti vigiliâ SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum obiit. In Hoſpitio Apoſtolico S. Michaelis ad Ripam eâ parte, quæ Portam Portuenſem reſpicit, carcerem, quem vocant *Correctionis*, exſtruxit Clemens XI. ad pravos adoleſcentes coercendos. Ab hoc ædificio miri operis varii Principes modulum ſumſerunt [a].

XX.

CLEMENS. XI. PONT. OPT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

ADDITO. ANNONAE. PRAESIDIO. 1704. *Adſpectus Horreorum ad Thermas Diocletianas.* [3]

Horrea publica, quæ ad Thermas Diocletianas Gregorius XIII., ut Urbis Annonæ conſuleret, ædificavit, dein Paulus V., & Urbanus VIII. ampliarunt, Chartuſianorum ædibus adjacent. Haud procul ab iſtis nova Horrea Clemens XI. conſtruxit prope hortos Monaſterii S. Bernardi, Equite Carolo *Fontana* Architecto [b], in quorum fundamentis hoc jactum eſt Numiſma.

XXI.

CLEM. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus lavans pedes D. Petri, in exergo*: EXEMPL. DEDI. VOBIS. [6]

Licet VIII. viderim ejuſcemodi Numiſmata minimi moduli, Epochâ tantum diversâ, hoc unum protuli, quod æque, ac cætera, exemplare eſt Numorum Innocentii XII.

XXII.

CLEMENS. XI. P. M. AN. V. *Effigies, cum Tiara Pontificia, & pluviali, in quo Stemma a duobus pueris elatum.*

COMMODIORI. ANNONÆ. PRAESIDIO. 1705. *Horrea ad Thermas Diocletianas.* [5]

Anticæ forma eſt fracta. Numiſma, quod in fundamentis jactum eſt, cudit *Hermenegildus Hameranus*, qui Patri hoc anno ſucceſſit in cudendis Pontificum Numiſmatibus.

XXIII.

a *Roma Moderna pag.* 294.
b *Roma Moderna pag.* 131.

XXIII.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

MEMORIÆ. CHRISTINÆ. AVGVSTÆ. PIET. PONT. M. 1705. *Chriſtinæ Suecorum Reginæ monumentum; juxta illud Mulier ſtans accenſam facem manu tenet; inferius:* I. HORT. [5]

In Baſilica D. Petri ad dexteram Sacelli Jeſu Chriſto Crucifixo dicati monumentum exſtat Reginæ Suecorum *Chriſtinæ* [a], in quo ejus effigies eſt æneo anaglypho formæ rotundæ inſtar Numiſmatis, juſſu Innocentii XII. a *Johanne Giardinio* fuſili opere elaborata; quod verò Clemente XI. Pontifice monumentum perfectum fuerit, hoc ipſius nomine Numiſma eſt cuſum.

XXIV.

CLEMENS. XI. P. M. AN. VI. *Effigies, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola; inferius verò:* HAMERANVS.

COMMODITATI. ET. ORNAMENTO. MDCCVI. *Portus, quem vocant* Ripetta. [4]

Pro Æde S. *Hieronymi* Illyricorum Clemens XI. in Ripa Tyberis portum ædificavit elegantiſſimum, in quo per duplices ſcalas ſinuoſis gradibus ad flumen deſcenditur; Scalis area interjacet ſemicirculata, in cujus medio eſt lacus, quem ſuo ſtemmate ornavit, nempe ſtellâ, & montibus, e quibus aqua in labrum fluit: E lateribus duæ Columnæ exſtant inſtar illarum, quibus milliaria veteres notabant; Quæ in ipſis inſculptæ ſunt lineæ, & ſubjecta Chriſtianæ Epochæ nota, indicant, quota iis annis diffluentium extra alveum aquarum Tyberis fuerit altitudo [b]. Hæc æque, ac ædes proximas, pro Vectigalium exactoribus, *Alexander Specchius* Architectus perfecit. In Clementis XI. moneta, vulgò *mezza Piaſtra*, Portus idem cernitur cum epigraphe: LAETIFICAT. CIVITATEM.

XXV.

CLEMENS. XI. P. M. AN. VII. *Effigies cum Tiara triplici coronâ ornata, & pluviali.*

DEO. SACRA. RESVRGET. *Machina ad erigendam Columnam Antoninam in foro* Montis Citorii. [4]

Hanc Columnam e Syenite ex vicinis hortis Collegii Presbyterorum, quos Miſſonarios nuncupant, effoſſam, Clemens XI. tranſtulit ad Mon-

a *Bonann. Templ. Vatic. Fontana Templ. Vatican. Roma Moderna pag. 257.*
b *Roma Moderna pag. 227.*

Montis Citorii forum, Equite Carolo *Fontana* Architecto; ad eam erigendam machina, quæ in Numiſmate cernitur, compacta eſt; hæc operi admota, impar ſuſtinendo oneri viſa fuit; quare ad aliud tempus rem Clemens diſtulit [a]. Noviſſimè BENEDICTUS XIV. P. M. ſtylobatem ejus veterem optimis anaglyphis ornatum in medio foro locavit, novâ tamen baſi ſuppoſitâ. Principis magnificentiſſimi, & ad præclara quæque propenſioris animus ſperare nos jubet, Columnam hanc, quâ major nulla Romæ eſt, ex ſolido lapide tanto ſumtu effoſſam, ac tandiu humi ſtratam, tandem in antiquam ſedem reſtitutam iri.

XXVI.

CLEMENS. XI. P. M. A. VIII. *Effigies, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola, in qua Icon ſtans, & Crux.*

IN. HONOREM. S. CRESCENTINI. MARTYRIS. *Ara S. Creſcentini in Cathedrali Urbini erecta.* [4]

Non ſolùm, erecto Urbini in Cathedrali Eccleſia nobili Sacello, Clemens XI. S. *Creſcentini* ejus urbis Patroni cultum propagavit; verum etiam Romæ, nam in Templo S. *Theodori* ad Forum Boarium a ſe inſtaurato, in ejuſdem Sancti Martyris honorem Altare erigi juſſit. In Numo Clementis, quem vocant *mezza Piaſtra*, annis II., & IV. Pontificatus cuſo, legitur: S. CRESCENTINVS. MARTYR. VRBINI. PATRONVS.

XXVII.

CLEMENS. XI. P. M. AN. VIIII. *Effigies cum Pontificia Tiara, & pluviali, in quo ſupplicatio repræſentatur; inferius:* HAMERANVS.

PORTAVERVNT. TABERNACVLVM. FOEDERIS. MDCCIX. *Sanctiſſimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum Icon in ſupplicatione circumlata.* [4]

Clemens XI. poſtquam fruſtra Comaclum clandeſtinâ aggreſſione occupatum recuperare, ſuaque jura armis tueri tentaverat, ad Divinam opem confugiens, ſupplicationem indixit, & Salvatoris Iconam, quam Acheiropetam dixere Veteres, nunc verò *ad Sancta Sanctorum*, circumvehi mandavit eodem ritu, quo jampridem a Sancto Gregorio VII., aliiſque ſummis Pontificibus in præſenti diſcrimine factum legimus.

XXVIII.

---

a *Videſis Vignol. Diſſert. de Columm. Anton. Romæ 1706. in quarto.*

XXVIII.

CLEMENS. XI. P. M. A. X. *Effigies, cum camaleucio, palliolo, & ſtola, in qua Stemma.*

IN. HONOREM. S. FABIANI. PP. ET. M. MDCCX. *Ara Sacelli Albani ad S. Sebaſtiani extra muros.* [5]

Hujus Numiſmatis formæ effractæ ſunt; in eo viſitur Sacellum a Clemente XI. in honorem S. Fabiani Pontificis, & Martyris, in Baſilica S. Sebaſtiani *extra muros* extructum, ornatumque vario marmore, & plaſtico opere deaurato, Equite Carolo *Fontana* Architecto [a].

XXIX.

CLEMENS. XI. P. MAX. AN. XI. *Effigies cum Regno, & pluviali, arabicè ornato, in quo Crux irradiata.*

DOMINE. DEPRECABILIS. ESTO. MDCCXI. *Mulier genibus flexis ſupra tormentum bellicum, & duo pueri, quorum unus Tiaram Pontificiam tenet, alter facem extinguit.* [4]

Hoc Numiſma adludit ad bellum inter Gallos, & Hiſpanos, ac Fœderatos pro Hiſpanicæ Monarchiæ ſucceſſione, quod hoc an. MDCCXI., licèt Imperator Joſephus, & Galliæ Delphinus Ludovicus obierint, maximè vigebat; nam in Hiſpania pugnatum eſt ad *Vecam*, variæque urbes utrinque captæ, tam in Hiſpania, quàm in Belgio, & ad Rhenum [b]: Pontifex autem ad Deum ſe convertit, eum deprecaturus, ut exitum felicem Congreſſus S. Gertruydembergenſis hoc anno coactus ſortiretur.

XXX.

CLEMENS. XI. P. M. A. XII. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola arabici operis, in qua ſtella; in ima Numiſmatis parte:* E. HAMERANI.

INTER. SANCTOS. SORS. ILLORVM. MDCCXII. *Quatuor Sancti genibus flexis.* [4]

Anno MDCCXII. Majo menſe, Clemens inter Sanctos retulit *Pium* V. Pontificem Maximum, *Andream* Abellinatem Clericum Regularem Theatinorum, *Felicem* a Cantalicio Fratrem Minorem Capuccinum, & *Catharinam* e Bononia Monialem Ordinis Prædicatorum [c]. Solemnitas habita fuit in Baſilica Vaticana, in qua ad Popu-

a *Adeund. Rom. Moder. Titi delle Pitture di Roma.*

b *Vide Ottier. Hiſt. della Succeſs. della Monarch. di Spagna. Lucchesin. Hiſtor. Polyd. Vita Clem. XI.*

c BENEDICT. XIV. *in Opere de Canoniz. Sanct. lib. 1. cap. 36. §. 13.*

pulum Clemens eloquentem Homiliam pronunciavit. Anticæ Numiſmatis formæ ſunt fractæ.

XXXI.

CLEMENS. XI. P. MAX. AN. XIII. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo ſtemma intra duos lauri ramos.*

IN. VIAM. PACIS. MDCCXIII. *Tranſitus Moyſis, & Hebræorum per Mare Rubrum.* [5]

Hujus etiam Numiſmatis formæ ſunt fractæ. Numiſma cuſum eſt, quo tempore Pax inter Chriſtianos Principes inita eſt.

XXXII.

CLEMENS. XI. P. M. A. XIII. *Effigies, cum camalcucio, palliolo, & ſtola arabicè ornata, in qua ſtella.*

ECCLESIA. NOVISQ. AEDIBVS. AD. BALNEA. NVCERINA. CONSTRVCTIS. [5]

XXXIII.

CLEMENS. XI. P. MAX. AN. XIV. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Eccleſiæ ſymbolum cum calice; item Spiritus Sanctus, & puer hæreſim fulminans; inferius:* HAMERANI.

ECCLESIA. ET. DOMIBVS. AD. BALNEA. NVCERINA. CONSTRVCTIS. MDCCXIV. *Frons Eccleſiæ.* [5]

Horum Numiſmatum primum, in quo A. XII. deinde XIII. poſitus eſt, in fundamenta jactum eſt Eccleſiæ, & ædium, quas Clemens conſtruxit commoditati eorum, qui æſtate Nucerina Balnea petunt, quive ſæpius Miſſæ ſacro intereſſe non poterant, utpote *Nuceriâ* remoti [a]. Primi Numiſmatis formæ ſunt fractæ.

XXXIV.

CLEMENS. XI. P. MAX. AN. XIV.; *ſubtus:* ARCHICON. SACR. STIGMATVM. S. F. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

D. O. M. CLEMENS. XI. P. M. PRIMARIVM. LAPIDEM. IMPOSVIT. DE. MENSE. SEPTEMB. ANNO. SALVTIS. MDCCXIV. *In ima Numiſmatis parte:* H. F. [4]

Eccleſiæ, in qua S. Franciſci Sacra Stigmata venerantur, Piorum ſumtibus ædificatæ primum lapidem poſuit Clemens XI. menſe Septembri, iſtumque Numum in fundamenta jecit. Sacrorum Stigmatum *Archiconfraternitatem* in Eccleſia S. Petri ad montem Aureum Federicus Riccius Chirurgus fundaverat; nunc nobilibus viris eidem

a *Polydor. in Vita Clementis.*

dem addictis, privilegiis, & indulgentiis, quibus Ordo Minorum, gaudet, & præ cæteris pio tumulandi defunctos officio fungitur [a].

XXXV.

CLEMENS . XI. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola.*

CORPORE . S. LEONIS . MAGNI . TRANSLATO . DIE . XI. APRILIS . MDCCXV. *Inferius*: H. C. [4]

A Cryptis Vaticanis S. Leonis Corpus tranſtulit Clemens XI. ad ejuſdem Sancti Pontificis Sacellum, ab Algardio ſculptum, magnâ ſolemnitate III. Idus April. anni MDCCXV. [b]. In Arca, qua S. Pontificis oſſa ſunt repoſita, hoc etiam Numiſma clauſum eſt. S. Eccleſiæ Doctorem Leonem Magnum præcipuè coluit Clemens XI.; illum etiam imitatus, varias variis temporibus Homilias Populo habuit, quæ in diverſa Idiomata verſu, & ſolutâ oratione translatæ, pluriès editæ ſunt.

XXXVI.

CLEMENS, XI. P. M. A. XV. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua SS. Petri, & Pauli protomæ intra circulum oblongum.*

TEMPLO . S. CLEMENTIS . INSTAVRATO . *S. Clementis Templi adſpectus.* [5]

Pervetuſtum S. Clementis Templum [c] Clemens XI. inſtauravit, ornavitque laqueari deaurato, ac tabulis Pictorum eo tempore præſtantiorum, quæcumque tamen in eo ſupererant antiqua monumenta, nempe Altare, Presbyterium, atrium, & Porticum, intacta ſervari juſſit, quod utinam & alii præſtitiſſent [d]! Epigraphe, quæ ſupra Portam Baſilicæ introrſum poſita eſt, hæc omnia nos docet.

XXXVII.

CLEMENS . XI. P. MAX. AN. XVI. *Effigies, cum Pontificia Tiara, & pluviali, in quo S. Leo, & Attila,* Algardii *opus*; *Inferiùs*: HAMERANI.

AVXILIVM . CHRISTIANORVM . *Beata Virgo* a Roſario *nuncupata, juxta quam multi flexis genibus; procul claſſis.* [5]

Quum *Achmetes* III. Turcarum Imperator bellum Venetis intuliſſet, Clemens XI., qua effuſis ad Deum precibus, qua opibus, & officiis, omnem impendit operam, ut in tantum diſcrimen adductæ Chriſtianæ Reipublicæ ſuccurreret; *Jubileum* ideò ſtatim indixit, quo tempore ſupplicationes in Urbe frequentiſſimæ ſunt habitæ. Venetis

a *Vide Piazz. Opere Pie di Roma.*
b *Battell. de Transl. Corp. S. Leon. diſſert.*
c *Montfauconius Iter Ital.*
d *Roma Moderna tom. 2. pag. 66.*

tis collatam ab Eccleſiaſticis ſuæ ditionis ſtipem conceſſit. Hiſpaniæ, & Luſitaniæ Reges, ipſo auctore, claſſes contra communem hoſtem pararunt. Ut Carolus Imperator terreſtri prælio Turcas aggredi tutius poſſet, Philippum V. cautione devinxit, ne quid in Italia tentaret, donec bellum Turcicum confectum eſſet [a].

XXXVIII.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. ANNO. XVI. *Pontifex in Throno dextrá benedicens: Duo Præſules ante eum ſtant, & duo Jeſuitæ genibus flexis ei ſupplicem libellum præſentant; in ima Numiſmatis parte:* TIMENTEM. DOMINVM. GLORIFICAT. MDCCXVI.

Cathedra S. Petri, & duo hinc & inde ſepulchra, cæteraque omnia, quibus Baſilica ornari ſolet, quum inter Beatos aliquis ſolemni ritu adſcribitur; In ſubſelliis Cardinales, Præſules, & Conſultores ſedentes; Populus, & Milites ſtantes; infimo gradui ſculptum eſt: OTTO. EMERANO. HAMERANO. [1]

Hoc prægrandi Numiſmate expreſſam cernimus ſolemnitatem, qua Franciſcus Regius Societatis Jeſu inter Beatos relatus eſt [b].

XXXIX.

CLEMENS. XI. PONT. M. AN. XVII. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua Immac. Virginis Conceptio.*

VIRGO. POTENS. ORA. PRO. NOBIS. *Beatæ Virginis effigies ad archetypum tabulæ Caroli Marattæ in Quirinali.* [5]

Clemens XI. diem Conceptioni B. Mariæ Virginis ſacrum feriari juſſit [c]; quare hac de cauſſa hoc Numiſma cuſum arbitror.

In Catalogo *Voſſiano*, Numiſmatis, quod ego nunquam vidi, poſtica refertur, in qua: AD. VLTIONEM. INIMICORVM. MDCCXVII.

XL.

CLEMENS. XI. PONT. M. A. XVIII. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo S. Johannes.*

SVPER. FVNDAMENTVM. APOSTOLOR. ET. PROPHET. CONSTANTIN. BASILICA. STATVIS. ET. PICTVRIS. ORNATA. *Mulier ſedens, Eccleſiam S. Johannis in Laterano indicans.* [5]

Clemens XI., ut Lateranenſi Baſilicæ decus adderet, picturas detergi juſſit, quibus Clemens VIII. ejuſdem Baſilicæ tectoria exornaverat, de-

a *Sanvital. Hiſt. Ital. Polydor. in Vita Clementis.*

b *Vide ejus Vitam latinè ſcriptam a P. Daubenton, & italicè verſam a P. Sebaſtiano Zefferini Cortonen. Soc. Jeſu.*

c *Ex Bullar. Clem. XI.*

deinde ſtatuas aliquot Apoſtolorum poſuit in ſedibus [a], quas aliàs deſcripſimus, idque in cauſa fuit, ut plerique ſummates viri Eccleſiaſtici, etiam exteri, certatim reliqua XII. Apoſtolorum ſigna in vacuis ſedibus collocaverint.

XLI.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, & arabici operis pluviali; in ima parte*: ERMEN. HAMERANVS.
S. Lucas pingens. [4]

XLII.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum camaleucio, brevi pallio, & ſtola; inferius*: HAMERANVS.
S. Lucas pingens. [4]

Numiſma hoc eſt deauratum intra æreum circulum.

XLIII.

CLEMENS. XI. P. MAX. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo ſtemma intra duos ramos lauri.*
S. Lucas pingens; inferius: ART. H. C. [4]

Adludunt hæc Numiſmata Academiæ liberalium artium, dictæ *del diſegno*, nempe Picturæ, Sculpturæ, & Architecturæ, jamdiu Romæ a Gregorio XIII., & Sixto V. inſtitutæ, Hieronymo Mutiano [b] Auctore, in ædibus S. Martinæ proximis. Clemens XI. eam poenè jacentem reſtituit, eique præfecit Carolum Marattam. Conſtat hæc præſtantioribus in iis artibus viris. Statis diebus Adoleſcentes in aula earundem ædium conveniunt, ut humani corporis partibus delineandis incumbant, quod præcipuum eſt earum artium. Adducitur plebejus vir, qui tamen emendatioribus ſit membris, nuduſque proſtat eo ſitu, & geſtu, quo juſſus eſt a Gymnaſii Præfecto, ut ad illud exemplum Tyrones exerceantur. Adoleſcentes, qui iis artibus operam navant, ingenii, artiſque ſuæ ſpecimen proferunt, nempe opus, quod ipſi elaboraverint, illudque exhibent Academicis, qui de iis judicant. Hi peritioribus primas dant, cæteros tamen, ſi ſatis idonei ſint, non reſpuunt, ſed ſecundæ, & tertiæ claſſi adſcribunt. Clemens primus fuit, qui in Aula Palatii Capitolini, ubi nunc antiqua ſigna a Clemente XII. ſunt collocata, tertio quoque anno Academicos convenire juſſit, ibique, pleriſque Purpuratis Patribus, & aliis Principibus viris adſtantibus oratio habebatur

a *Roma Moderna pag. 45. 46. Titi Pitture di Roma.*
b *Baglioni Vita del Mutiano.*

batur, ut plurimum de ingenuarum artium utilitate, & præſtantia. Arcades poematia in idem argumentum recitabant vernaculo, & latino idiomate; demum præmia iiſdem Adoleſcentibus, quos Academici probaverant, diſtribuebantur a Primatibus viris, ad formulam tamen, & normam ab Academicis præſcriptam. Poſt Clementis mortem Hannibal Cardinalis *Albanus* S. R. Eccleſiæ Camerarius, ejus Fratris Filius, Academiæ Protector, & ad optima quæque intentus, eam impensè fovet, & colit. Hæ Artes in moneta anni VI. Clementis XI. repræſentantur, cum epigraphe: DIGNIS. VICTORIAM.

XLIV.

CLEMENS. XI. PONT. M. AN. XIX. *Effigies cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua ſtemma.*

VENTI. ET. MARE. OBEDIVNT. EI. *Jeſus Chriſtus cum Apoſtolis in navi.* [5]

Cuſum arbitror hoc Numiſma eo tempore, quo Clemens Carolum Ambroſium *Mezzabarbam* Patriarcham Alexandrinum in Sinarum Regnum legavit, ut quoſdam Evangelii præcones ad obediendum Apoſtolicis conſtitutionibus contra Sinenſium damnatos ritus editis, reluctantes adigeret [a].

XLV.

CLEMENS. XI. PONT. M. AN. XX. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo SS. Petrus, & Paulus Apoſtoli ſtantes; inferius:* HAMERANVS.

BONARVM. ARTIVM. CVLTVI. ET. INCREMENTO. INSTIT. SCIENT. BONON. *Academiæ, quæ Bononienſis Inſtituti nomine donatur, adſpectus.* [5]

Ulyſſes *Aldovrandus* [b] celebris Phyſicus huic Univerſitati inſtrumenta nonnulla, quæ ad Phyſicæ ſcientiam aſſequendam conducunt, nec non alia multa, quæ varios naturæ effectus, potiſſime in herbis, animantibus, ac lapidibus ob oculos ponunt, teſtamento legavit [c]. Harum rerum ſeriem Comes Ferdinandus Marſilius, eruditione, nobilitate, armis clariſſimus, ac de Patria optime meritus auxit, & multis e Germania conquiſitis, multiplicavit: ex quo factum, ut no-

---

a *Vide Relazion. del viagg. di Monſignor Mezzabarba del P. Viani in ottavo Pariſ. ſeu potius Florent.* 1741.

b *Hiſt. del' Inſtit. de Bologn.* 1718. *Amſter. in octavo.*

c *Michelott. de Inſtit. Bonon. vol. 2. in quarto.*

nobilitate, ac vetuſtate celeberrimam Academiam redditibus auctam, privilegiis ornatam, ampliori ædificio inſtructam, alia etiam Picturæ Academia in gratiam ſtudioſæ Juventutis inſtituta, Clemens XI. peculiari favore, & gratia ſit proſequutus.

Noviſſime Benedictus XIV. P. M. eo, quo in Patriam, bonaſque artes fertur, præcipuo, ac ſingulari ſtudio, ut Inſtitutum jam nomine, ac re ſatis magnum, maximum, ac præclariſſimum redderet, eidem affabre elaboratas Londini machinas, & inſtrumenta in uſum Mathematicorum dono dedit; ac ſimulacra quædam cerea addidit, quorum inſpectione (tanta eſt membrorum, & vel minimarum quarumcumque particularum diſpoſitio, ſymetria, coordinatio) anatomes ſtudium mirum in modum illuſtratur, juvatur, perficitur. Acceſſit ejuſdem Pontificis munifica manu Numiſmatum præclara collectio ex Muſeo Ammoniano Forocornelienſi magno pretio coemta, ita ut nihil ſit, quod ne hac quidem in parte Bononia alteri invideat, ſive ſcientias ſpectes, ſive bonas artes.

XLVI.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali.*

OCCIDIT. ALBANVM. SIDVS. COLLESQVE. RELIQVIT. XIX. MARTII. MDCCXXI. *Pontificis Stemma abſque Sydere; inferius:* VESTNER. F. [4]

XLVII.

CLEMENS. XI. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

PERENIS. OMNIA. SOLIS. HABENS. HIS. NVNC. QVOQVE. SPLENDET. IN. ASTRIS — PIE. EXTINCTVS. ROMAE. DIE. SANCTI. IOSEPH. *Arx Adriana cum Ponte; Eccleſia S. Petri; & Sol Occidens; Inferius* VVESTNER. F. [4]

Duo hæc Numiſmata, in quibus ad obitum Clementis XI. adluditur, a Germano Artifice ſunt cuſa. Spiritum is Deo reddidit XIV. Kalendas April. anni MDCCXXI. S. Joſephi feſto die, quem ſingulari ſemper cultu proſequutus eſt, cujuſque Officium Sacræ Scripturæ verbis efformatum compoſuerat [a].

Mi-

[a] *In Vita poſt Platin. tom. 2. pag. 867.*



MIchael Angelus *de Comitibus* Romanus VIII. Idus Majas S. Michaeli ſacro die an. MDCCXXI. creatus eſt Pontifex, dictuſque Innocentius XIII. Is Idibus Martiis anni MDCCXXIV. obiit, & in Vaticana Baſilica ſepultus eſt, hac epigraphe ejus tumulo appoſitâ.

INNOCENTIVS. XIII.

PONT. MAX.

I.

INNOCEN. XIII. PONT. MAX. *Effigies, cum Tiara triplici coronâ contexta, & pluviali, in quo S. Michaelis Icon.*

MICHAEL. ANGEL. DE. COMITIBVS. ROMANVS. ELECTVS. DIE. VIII. CORONATVS. DIE. XVIII. MAII. MDCCXXI. [6]

Numiſma hoc ſtatim poſt Pontificis electionem cuſum, diſtributumque eſt, quum is antiquo more ad Lateranenſem Baſilicam progreſſus eſt ſingulari pompa, & comitatu magnifico, præſertim, quod Ro-

Romanus eſſet, ſuiſque civibus acceptiſſimus. Hoc facto Pontifices Romani Epiſcopatus poſſeſſionem nanciſci dicuntur.

II.

INNOC. XIII. PONT. MAX. *Effigies, cum Pontificia tiara, & pluviali; inferius:* VV.

IN. TERRIS. INNOCENTIVS. DECIMVS. TERTIVS. *Eccleſiæ ſymbolum Pontificis effigiem ſuper ſaxo ponens, in quo epigraphe ſculpta eſt; procul Eccleſia ſcopulo ſuperædificata; Supernè S. Michael Archangelus; In circulo:* IN. CAELIS. CONSVRGIT. MICHAEL. PRINCEPS. MAGNVS. DAN. I. [4]

Hoc, quod *Weſtnerus* cudit, Numiſma deſignat nomina, quibus Innocentius ante, & poſt adeptum Pontificatum eſt appellatus.

III.

INNOCENTIVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies e latere, cum pileolo, & brevi pallio.*

RENOVABIS. FACIEM. TERRAE. MDCCXXI. *Eccleſia in nubibus, & S. Michael Archangelus hydram conterens.* [3]

IV.

INNOCENT. XIII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori. Eadem poſtica.* [3]

V.

INNOCENT. XIII. P. M. A. I. *Effigies, ut ſupra.*

CONSTITVI. TE. PRINCIPEM. *S. Michael Luciferum pedibus conterens.* [6]

Tria hæc Numiſmata adludunt ad Innocentii nomen, quo ante Pontificatum appellabatur, quodque octava die Maji S. Michaeli ſacra electus fuerit Pontifex.

VI.

INNOCEN. XIII. P. M. A. I. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo equitatus.*

RENOVABIS. FACIEM. TERRAE. MDCCXXI. *S. Michael pedibus conterens hydram.* [6]

Hoc Numiſma cuſum ſtatim poſt electionem Innocentii, anno ejus II., mutatâ epochâ, renovatum eſt.

VII.

INNOCENT. XIII. P. M. AN. II. *Effigies, cum tiara, & pluviali, in quo Beatæ Virginis ſimulacrum.*

OMNIA . POSSVM . IN . EO . QVI . ME . CONFORT. MDCCXXII.
Icon viri ſtantis , & goblum manu tenentis . [5]

Hoc Numiſmate Pontificis in Deum fiducia exprimitur , & animi robur , quo ardua quæque negocia geſſit , & ex ſententia confecit . Inſtar omnium exemplo eſſe poteſt , quod anno MDCCXXII. Regni Neapolitani S. Sedi vectigalis jura vindicavit , & a beneficiario poſſeſſore dudum intermiſſa tributa , priſco more , ſibi , & Apoſtolicæ Cameræ ſolvi obtinuit [a] .

VIII.

INNOCENT. XIII. P. M. A. II. *Effigies , cum pileolo , & brevi pallio .*

TV . DOMINVS . ET . MAGISTER . *Chriſtus Sancti Petri pedes lavans ; in ima Numiſmatis parte :* EXEMPL. DEDI . VOBIS . [6]

Numiſma ad pedum pauperum lotionem adludit , quibus etiam diſtributum eſt .

IX.

INNOCENT. XIII. P. M. A. III. *Effigies , cum pileolo , & palliolo ; inferiùs :* HAMERANVS . F.

FRANCISCAN. COMITIIS . SVMMO . PONTIFICE . PRÆSIDENTE . *Pontifex in throno , juxta quem tres Præſules ſtantes , a PP. Minoribus Obſervantibus Scrutinii Schedulas recipiens .* [5]

Innocentius , ait *Burius* [b] , *B. Andreæ de Comitibus , viri pietate , ac prodigiis clariſſimi , cultum a ſæculo ab hinc quarto repetitum , ac ritè probatum Pontificiâ Sanctione confirmavit . Seraphicæ Familiæ rebus conſulturus , generalia ejus Comitia , quinque , temporum difficultate , pœnè luſtris intermiſſa in Urbe haberi juſſit , & feliciter , ipſo præſente* (& præſidente) *abſoluta ſunt* . Hoc, Numiſmate exprimitur .

a *Anonym. in Vita poſt Platin. pag. 875.*
b *Roman. Pontif. brevis notitia pag. 297. 299. Patavinæ edit. anni* MDCCXXX.



IDibus Martiis anni MDCCXXIV. mortuo Innocentio XIII., IV. Kalendas Junias ejuſdem anni Benedictus XIII. Pontificatum eſt auſpicatus; Is antea *Petrus Franciſcus Urſinus*, & Ordinem Prædicatorum ingreſſus F. *Vincentius Maria* dictus eſt. Obiit IX. Kalendas Martias anni MDCCXXX., & primùm in Vaticana Baſilica, deinde magnifico ſepulchro in Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam eſt ſepultus, cum ſubjecta epigraphe.

BENEDICTVS. XIII. VRSINVS
PONT. OPT. MAX.
EX. ORDINE. PRAEDICATORVM.

I.

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX. A. I. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Gentilitium Stemma.*

DO-

DOMINVS . ILLVMINATIO . MEA — ELECTVS . D. XXIX. MAII. CORONAT. D. IV. IVNII. MDCCXXIV. *Candelabrum aureum Templi Salomonis; ſupernè Spiritus Sanctus, in columbæ ſpeciem.* [5]

Cuſum eſt præſens Numiſma poſt Benedicti electionem, & die Feſto Pentecoſtes, quum coronatus eſt, diſtributum fuit.

II.

BENEDICT. XIII. PONT. M. A. I. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

QVID. VOLO. NISI. VT. ACCENDATVR. *S. Dominicus in nubibus; Infernè globus.* [6]

Hoc Numiſma cuſum eſt, & diſtributum, quum Benedictus poſſeſſionem Pontificatus iniit, alluditque Dominicanæ Familiæ ſtemmati, in quo eſt canis accenſam facem ore geſtans. Eadem antica anno III., Epochâ tantùm mutatâ, Numiſmati aptata eſt, quod Feria V. *in Cœna Domini* diſtribuit Pontifex iis, quibus pedes lavat.

III.

BENEDICT. XIII. P. M. A. I. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

DE. RORE. COELI. *Roſa.* [6]

Stemmati Urſinorum Roſæ in hoc adluditur Numiſmate, cujus duas formas, utramque fractam, vidi.

IV.

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX. A. I. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo ſtemma; In magno circulo anticæ partis:* SS. XII. APOST. ECCLESIA. PER. IPSVM. CONSECRATA.

DOMINVS. ILLVMINATIO. MEA. *Candelabrum aureum Moyſis; & in circulo:* PONTIFICATVS. ANNO. PRIMO. DIE. XVII. MENSIS: SEPTEMBRIS. 1724. [3]

Multas conſecravit Eccleſias Benedictus quum Epiſcopus, tum etiam Summus Pontifex. Prima, quam in Summo Pontificatu conſecraverit, fuit Baſilica SS.XII. Apoſtolorum, Minorum Conventualium. Ipſe etiam, Conſtitutione Pridie Kal. Octob. anni MDCCXXIV. editâ, conceſſit, ut in Eccleſiis ejuſdem Ordinis, atque etiam Cappucinorum, & Minorum Obſervantium, Sodalitia inſtitui poſſent aggreganda Archiſodalitio S. Franciſci Aſſiſii, datâ ad id Religio-

nis Generali Miniſtro omnimoda facultate [a], iiſdemque Indulgentias, & Privilegia conceſſit.

V.

BENEDICTVS. XIII. PONT. M. A. I. *Effigies, cum camaleucio, palliolo, & ſtola, in qua S. Philippi Nerii protome.*

HAVRIETIS. IN. GAVDIO. DE. FONTIB. SAL. IVBILEI. INDICTIO. 1724. *Mulier ſtans, manibus Crucem, & Calicem tenens, ad pedes globum.* [6]

Præſtat latinè reddere, quæ in Benedicti vita leguntur italicè per Anonymum poſt Platinam [b] ſcripta: Tunc Numiſma elegans cuſum eſt, in cujus antica parte Pontifici ſimillima effigies, in poſtica verò Eccleſia, mulieris habitu incedens, quæ altera manu Crucem, alterâ Calicem tenebat, e quo aquam effundebat ſupra globum, ad ejus pedes Chriſtianum Orbem repræſentantem; Epigraphe ab Iſaiæ cap.XII. petita: HAVRIETIS.IN.GAVDIO.DE.FONTIBVS.SALVATORIS; inferius: INDICTIO.IVBILEI.1724.

VI.

BENEDICTVS. XIII. P. M. AN. IVBIL. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo ſupplicatio ad Portam Sanctam procedens.*

FLVENT. AD. EVM. OMNES. GENTES. *Baſilicæ Vaticanæ adſpectus; & Lupa puerum lactans.* [4]

Hujus Numiſmatis, pro Indictione etiam Jubilei cuſi, poſtica pars, epochâ mutatâ, & aliquot litteris omiſſis, eadem eſt, ac poſtica Clementis X. Pontificis, quam R. Pater *Bonannius* numero IX. retulit.

VII.

BENEDICTVS. XIII. P. M. AN. IVBIL. *Effigies, cum pileolo, & palliolo; inferiùs:* HAMERANI.

CAROLO. MAGNO. ROMANÆ. ECCLESIÆ. VINDICI. *Statua equeſtris Caroli Magni; in exergo:* ANNO. IVBILEI. MDCCXXV. [4]

In Vaticanæ Baſilicæ Porticu duæ Statuæ Equeſtres conſpiciuntur; quæ ad lævam, opus eſt Equitis *Berninii*, ac repræſentat Conſtantinum Magnum; quæ ad dexteram, Auguſtini *Cornacchini*, Sculptoris Florentini, qui expreſſum voluit Carolum Magnum; poſterior hæc ſta-

a *Vide Vitam Benedicti XIII. per Archiep. Firmanum Alexandrum Borgiam editam Romæ* MDCCXLI. *typis Bernabò, & Lazzarini.*

b *Tom. 2. pag. 895.*

ſtatua, cura Ludovici *Sergardii* Fabricæ D. Petri Œconomiæ Præpoſiti ſculpta eſt anno MDCCXXV., hoc Numiſmate cuſo, cujus poſticæ epigraphe eadem eſt, ac illa, quæ ſtatuæ ſedi fuit inſculpta.

VIII.

BENEDICT. XIII. P. M. AN. II. *Effigies, cum tiara tribus coronis referta, & pluviali, in quo S. Philippus Nerius.*

PER. ME. SI. QVIS. INTROIERIT. SALVABITVR. *Porta Sancta, ante eam Chriſtus, & aliquot peregrini.* [6]

IX.

BENEDICT. XIII. P. M. AN. IVBIL. *Effigies, cum Regno, & pluviali.*

DOMVS. DEI. ET. PORTA. COELI. 1725. *Pontifex Portam Sanctam reſerans, multis Peregrinis genibus flexis.* [4]

X.

BENED. XIII. P. M. AN. II. MDCCXXV. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo florea ſerta.*

BENEDIXIT. FILIIS. IN. TE. *Pontifex Portam Sanctam claudens.* [5]

Duo hæc poſtrema Numiſmata eadem ſunt, ac quæ ſub Clemente X. refert *Bonannius* numero VII., & X., nomine tantùm, & epochâ mutatis.

XI.

BENEDICTVS. XIII. PONT. M. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua S. Philippus Nerius.*

IVB. DEO. OMN. TER. 1725. *Pontifex Portam Sanctam reſerans; Inferiùs*: TRAVANVS. [5]

Multi illuſtres Viri, Fœminæque Advenæ anno Jubilei MDCCXXV. Romæ fuerunt; inter has Violantes Beatrix Bavaricæ Gentis, Magna Etruriæ Princeps, quæ a Benedicto magnifice excepta eſt.

XII.

BENEDICTVS. XIII. P. M. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

SS. PETR. ET. PAVL — ROMA. *SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli protomæ.* [6]

Hæc minimi moduli Numiſmata explicatione, utpote ſatis clara, non indigent.

XIII.

BENEDICTVS. XIII. P. M. AN. IVBIL. *Effigies, cum triplici Regno, & pluviali.*

D. O. M.

D. O. M. BENEDICTVS . XIII. PONT. MAX. PRIMVM . LAPIDEM. IMPOSVIT. DE. MENSE. MARTII. MDCCXXV. [4]

XIV.

BENED. XIII. P. M. A. IV. *Effigies Pontificis manu benedicentis, cum pileolo, & brevi pallio.*

COR. NOSTRVM. DILATATVM. EST. *Noſocomii S. Gallicani adſpectus; inferius:* S. MARIÆ. ET. S. GALLICANI. NOSOCOMIVM. 1727. [5]

Horum Numiſmatum primum in Noſocomii fundamentis, cum primo lapide, Benedictus XIII. menſe Martio anni MDCCXXV. poſuit; Secundum cuſum eſt, perfecto ædificio. Nullum Romæ erat Noſocomium, in quo porrigine laborantes curarentur. Benedictus XIII., ut eo morbo adfectis conſuleret, *S. Mariæ* Noſocomium laxavit, redditibuſque auxit; Immò quum *S. Spiritus in Saxia* Xenodochium *Lanciſius* Clementis XI. Medicus hæredem ex aſſe reliquiſſet, ut Mulieribus novum Noſocomium inſtrueretur, Pontifex eidem a ſe erecto hæreditatem attribuit, cavitque, ut Mulieres etiam porriginoſæ in eo reciperentur.

XV.

BENEDICTVS. XIII. P. M. *Effigies, cum camaleucio, & brevi pallio.*

S. ELENA. IMPER. *S. Elena ſtans, Crucem dextrâ tenens.* [6]

Hoc Numiſma, qua occaſione cuſum ſit, fateor, me latere.

XVI.

BENEDICT. XIII. P. M. AN. III. *Effigies, cum pileolo, brevi pallio, & ſtola; inferius:* HAMERANI. F.

EREXIT. IN. TITVLVM. *Jacob effundens oleum in petram, cui inſcriptum eſt:* GEN. 6. 28.; *In exergo:* MDCCXXVI. [5]

Adluditur hìc ad Conſecrationes Eccleſiarum, Altarium, Calicum, & Tintinnabulorum, quibus Benedictus quotidie vacabat [a]; Harum qui numerum exactiſſimum habere velit, poterit eas in pulcherrima tabula æri inciſa, *Angeli Mariæ* Cardinalis *Quirini* operâ, conſpicere.

XVII.

BENEDICT. XIII. PONT. M. A. III. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

BEA-

a *Borgia in Vita.*

BEATVS. QVI. INTELLIGIT. SVPER. EGENVM. ET. PAVPEREM. *Pontifex publicè audiens varios inopes*. [5]

Hæc poſtica, qua Benedicti charitas in egenos oſtenditur, eadem eſt, ac ea, quam R. P. Bonannius refert ſub *Innocentio X.* numero XVII.

XVIII.

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & pallio brevi*.

FVLCITE. ME. FLORIBVS. MDCCXXVI. *Mulier ſedens, cum Pontificia Tiara, & puero, qui ei flores porrigit; infernè Pontificis ſtemma*. [3]

Adluditur ad ſtemma Urſinorum, in quo Roſa.

XIX.

BENEDICTVS. XIII. P. M. *Effigies, ut numero ſuperiori*.

EGO. SVM. PASTOR. BONVS. *Salvator ovem bajulans; inferius:* TRAVANVS. [6]

Hìc verò Benedicti deſignatur Cura Paſtoralis, qua animarum ſaluti proſpiciebat, peccatoreſque ad viam reducere ſatagebat.

XX.

BENEDICTVS. XIII. P. M. *Effigies, ut numeris ſuperioribus*.

SVOS. PROPRIO. SANGVINE. PASCIT. *Pellicanus, ut filios alat, pectus lacerans*. [5]

Similem poſticam vidimus ſub Innocentio XII., quam R. P. *Bonannius* numero XIII. retulit.

XXI.

BENEDICTVS. XIII. P. M. A. IV. *Effigies, ut numero XVIII.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus S. Petri pedes lavans; in exergo:* EXEMPL. DEDI. VOBIS. [5]

Effigies cuſa, quum Benedictus ſolemnem Pontificatus poſſeſſionem cœpit, aptata eſt Numiſmatibus, XII. Peregrinis Feriâ V. *in Cœna Domini* annis I. II., & III. diſtributis; Quam verò hìc adducimus, effigies, in Numiſmatibus anni IV., & V. expreſſa eſt.

XXII.

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies eadem, ac ſupra*.

CORPORE. S. FLAVII. CLEMENTIS. EXCONSVLIS. ET. MARTYRIS. ELEVATO. MDCCXXVII. *Inferiùs Annibalis S. R. E. Card. Albani Camerarii ſtemma, &:* HEDLINGER. [3]

Quum anno MDCCXXV. *Annibal Albanus*, Clementis XI. P. M. Fratris Filius, S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Camerarius, tituli S. Clemen-

mentis, hujus Eccleſiæ effoſſo ad principem aram pavimento, Sancti Ignatii Martyris reliquias inquireret, XI. Kalendas Februarias oſſa reperiit *S. T. Flavii Clementis* Ex-conſulis, & Martyris. Hæc anno in Numiſmate expreſſo Pontifex novâ urnâ marmoreâ condidit [a], quam idem Cardinalis affabre elaboratam eidem altari ſuppoſuit.

XXIII.

BENEDICTVS. XIII. P. M. *Effigies, ut numeris ſuperioribus.*

S. PATER. BENED. *S. Benedictus Abbas ſtans cum baculo paſtorali.* [6]

Pontificis nomini per hoc Numiſma adluditur, & eximiæ ejuſdem in S. Benedictum Abbatem religioni.

XXIV.

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX. *Effigies, cum Regno, & pluviali, in quo Deus Pater Mundum creans.*

S. Lucas pingens. [4]

Eandem poſticam ſub Clemente XI. vidimus, & explicavimus; hæc cuſa eſt, ut Bonarum artium ſtudioſis ab Academicis S. Lucæ diſtribueretur, ſub auſpiciis Cardinalis *Albani* Tit. S. Clementis.

XXV.

BENEDICTVS. XIII. P. M. A. V. *Effigies, nudato capite, cum arabici operis pluviali.*

ERGASTVLVM. CENTVMCELLENSE. MDCCXXVIII. [5]

Quùm ſæpius Eccleſiaſtici viri ad triremes, una cum Laicis, damnarentur, Benedictus XIII. ergaſtulum *Corneti* inſtauravit, juſſitque, ne alibi Sacerdotes pœnas graviores ſubirent. Numiſmatis chalybs in antica parte eſt fractus.

XXVI.

BENED. XIII. P. M. A. VI. *Effigies Pontificis manu benedicentis, cum pileolo, & brevi palllio.*

APOTHEOSIS. IN. LATERANO. S. IOANN. NEPOM. MDCXXIX. *Pontifex in throno Sanctum proclamans.* [4]

Poſt maturum cauſæ examen, XIV. Kalend. Apriles anni MDCCXXIX. Benedictus XIII. inter Sanctos retulit B. *Johannem Nepomucenum*, Presbyterum Canonicum Pragenſem, Conſtitutione edita, quæ incipit: *Chriſtus Dominus*. Solemnitas in Baſilica Lateranenſi acta eſt,

a *Vide Tit. Flav. Clementis tumul. illuſtrat. Rom.* MDCCXXVII. *in quarto.*

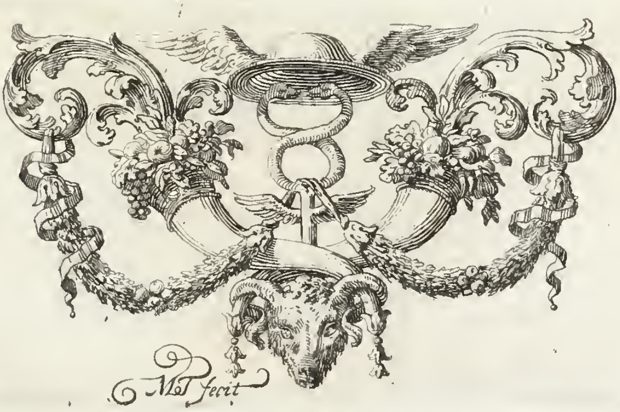
eſt, eamque in Numiſmate Artifex expreſſit. Hìc verò animadvertendum eſt, tam in hoc, quàm in aliis Numiſmatibus, quæ ſupra retulimus, adhiberi vetus vocabulum ἀποθεώσεως, quod licèt verè *inter Divos relatio* ſignificet, apud Chriſtianos tamen *relationem inter Sanctos* ſolummodo denotat. Adeat, qui plura vult, Eminentiſſimum Proſperum Lambertinum, nunc SS. D. N. in Libro pererudito, quem edidit, de Canonizatione Sanctorum [a].

XXVII.

OSTENDE. QVEM. ELEGERIS. *Spiritus Sanctus irradiatus.*

SEDE. VACANTE. *Sanctorum Petri, & Pauli Apoſtolorum protomæ; in exergo:* MDCCXXX. [4]

Quum deceſſiſſet integerrimus, innocentiſſimuſque Pontifex Benedictus IX. Kalendas Martias anni MDCCXXX., magnæ ſtatim, Sede Vacante, Romæ excitatæ ſunt turbæ in aliquos, qui Pontificis facilitate abuſi fuerant. Hoc Numiſma cuſum eſt eo tempore, menſe Junio, ut Vigiliâ Sancti Petri S. R. E. Camerario, Quæſtori, & Cameræ Apoſtolicæ Clericis diſtribueretur.



a *Tomo* 1.



LAurentius *Corſinius*, Florentinus, S. R. E. Cardinalis, IV. Idus Julias anni MDCCXXX. electus eſt Pontifex, Clementis XII. nomine ſumto. Obiit VIII. Idus Interkalares, anni MDCCXL. Ejus corpus primùm in Vaticana Baſilica, deinde in Lateranenſi magnifico, quod ipſe erexerat, Sacello, cum hac epigraphe eſt conditum.

CLEMENS. XII.
PONT. MAX.
ANNO. IV.

I.

CLEMENS. XII. PONT. M. *Effigies Pontificis, cum pileolo, & brevi pallio.*

RECTIS. CORDE. LÆTITIA. *Mulier ſtans, dextrâ lances, lævâ palmam tenet; in exergo:* MDCCXXX. OTTO. HAM. [5]

Numiſma percuſſum eſt, cum Clemens pridie Idus Novembres anni MDCCXXX. ad Lateranenſem Baſilicam, priſco more, ſtatiſque cære-

remoniis primùm perrexit, & Romani Epiſcopatus poſſeſſionem nactus eſt. Frequentiſſimus ſolemnitati populus interfuit, cunctis acclamantibus, ut qui optimum futurum Principem ſperabant, quem præcipua in Urbe munia egregie ſemper obiviſſe noverant.

II.

CLEMENS. XII. P. M. A. I. *Effigies, cum Regno, & arabici operis pluviali.*

PORTÆ. INFERI. NON. PRÆVALEBVNT. *Mulier ſtans, claves dextrâ, librum lævâ tenens, hydram pede conterit; Procul Baſilica S. Petri in Vaticano; in exergo:* MDCCXXXI. [5]

Quæ fuerit Clementis animi firmitas adverſus Hæreticorum, & Schiſmaticorum technas, hoc ſymbolo ſignificatur.

III.

CLEMENS. XII. PONT. M. A. II. *Effigies, cum Regno, & pluviali; inferius:* HAMERANI.

ADIVTOR. IN. OPPORTVNIT. MDCCXXXII. *Urbis Anconitanæ, ejuſque Portus adſpectus; inferius:* MDCCXXXII. [4]

Ut commercium in Eccleſiaſticæ ditionis Provinciis augeretur, Pontifex Anconitanum Portum vectigalibus eximere conſtituit, & in rei memoriam hoc Numiſma percuſſit.

IV.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

OB. MEMOR. CHRISTIAN. SECVRIT. REST. *Arcus Conſtantini prope Amphitheatrum, vulgò* Coloſſeo. *In exergo:* MDCCXXXIII. O. H. *& Lupa.* [4]

Arcum Conſtantini Magni Imperatoris Clemens Pontifex reſtauraturus operi præfecit Marchiones *Theodolum*, & *Capponium* præcipuos antiquitatum cultores. Columnæ arcus ſunt e flavo marmore, quem vocant *Giallo antico*: Harum una, quòd deficeret, addita eſt, ſed e lunenſi lapide, ſervi item ſtatua, quam ſculpſit *Petrus Braccius*, qui & aliorum Servorum capita refecit, quæ Laurentius *Medices* per ſummam injuriam abſciderat, & Florentiam adſportaverat. In eum *Muretus* vehementem habuit Orationem, quare Laurentius a Pontifice, & a Senatu Romano proſcriptus fuit[a].

Yy 2 Cle-

a *Vide Muret. in Orationib.*

Clemens præterea plateam circa arcum laxavit, Inſcriptionemque, (opus Clariſſimi Franciſci Valeſii, quem honoris causâ nomino) arcui appoſuit[a]. Lupa, quæ in Numiſmatis exergo viſitur, ſignum eſt Cuſoris, cujus etiam nomen Siglæ O. H. exprimunt, hoc eſt, OTTHONEM. HAMERANVM.

V.

CLEMENS. XII. PONT. M. AN. IV. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola, in qua Spiritus Sanctus in Columbæ ſpeciem; inferius verò*: HAMERANI.

MVLTIPLICASTI. MAGNIFICENTIAM. *Mulier ſedens ſupra globum, galeata, mammillâ denudatâ, lævâ parazonium, dexterâ Genium tenet alatum, qui coronam, & cornucopiæ inverſum habet; in globo*: 1734., *& Lupa; in exergo*: VETERIBVS. SIGNIS. IN. CAPITOLIO. ERECTIS. [4]

Veteres Statuas, aliaque Romanæ antiquitatis monumenta undequaque conquiſita, Clemens in Capitolio adſervari juſſit, magnificentiſſimâ iis paratâ ſede. Hìc de egregia Principis cura brevitas me loqui non ſinit; dicam tantùm, vetera hæc cimelia Alexandrum *Albanum* Cardinalem ampliſſimum primùm collegiſſe, eademque Marchionem Gregorium Alexandrum *Capponium*, Sanctiſſimi Domini Noſtri Majorem, ut ajunt, *Forerium*, & Canonicum Antonium *Baldanum*, ejuſdem Cardinalis a cognitionibus, magnâ curâ diſpoſuiſſe. Qui plura ſcire cupit, adeat Romanæ Urbis deſcriptionem[b] noviſſimæ editionis anni MDCCXLI., & *Gaddii* opus, in quo ædificia Clementis XII. deſcribuntur.

VI.

CLEMENS. XII. P. M. A. V. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola*.

SECVRITAS. POPVL. RAVEN. *Mulier jacens, dextrâ cornucopiæ tenens; poſt illam arbor pini; e lateribus duæ urnæ, e quibus aqua effluit; alteri urnarum adſcriptum eſt*: MONTO. *alteri*: RONCHVS. *In exergo*: MDCCXXXV. [4]

Ne fluvii Vitis, & Bedeſis, nunc *Ronchus*, & *Monto*, qui Ravennam præterfluunt, nivibus, pluviiſque turgeſcentes Urbem antiquiſſimam inundarent, obruerentque, Pontifex, conſultis primùm doctiſſimis Geometris *Euſtachio Manfredi* Bononienſi, & Bernardi-

a *Vide Rom. Antic. pag.* 137. *edit. anni* 1741.

b *Pag.* 9.

dino *Zendrinio* Venetæ Reipublicæ Mathematico, eorum alterum novo alveo procul ab urbe deduxit, pontemque in eo fecit ingenti ſumtu; ideo Ravennatum ordo tanti beneficii memor Statuam Pontifici poſuit. Pinus in Numiſmate expreſſa, agrum indicat Ravennatum, qui mari adjacet, Pinorum feraciſſimum [a].

VII.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. A. V. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

FONTE. AQVÆ. VIRGINIS. ORNATO. *Fontis Aquæ Virginis, ſive Trivii, adſpectus; Inferius:* MDCCXXXVI. O. *Lupa, &* H. [3]

Aquæ Virginis ductus identidem labefactatos, Imperatores, & Romani Pontifices inſtaurarunt. Noviſſime Clemens XII., quoniam rude Labrum aquam tantopere commendatam excipiebat, corrivatis ad caput aquis per vicinos agros diffluentibus, ornatiſſimum iiſdem lacum parari juſſit, opuſque Nicolao *Salvio* Romano Architecto commiſit. Ædificium, quod lacui imminet, antiquæ Romanorum magnificentiæ ſpecimen refert. In ornatiſſima ſede Neptunus viſitur bigæ inſidens, & a marinis equis ex ſcopulis affabre elaboratis in ſubjectas aquas vectus. Moderantur equos duo Tritones, inflatis buccis in ſpeciem canentium cornibus [b]. Anaglypha marmorea intercolumniis intexta ſunt. Reliquam Ædificii frontem feneſtræ, & pilæ ornant elegantiſſimæ, quæ adhærentibus nobiliſſimæ Comitum familiæ ædibus decus addunt.

VIII.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. A. VI. *Effigies, ut numeris ſuperioribus.*

ADMINISTRORVM. COMODO. ET. EQVITVM. STATIONIBVS. *Frons ædis* Conſultæ *in Quirinali monte; in exergo:* O. MDCCXXXVII. H. [3]

Domum in Quirinali monte, haud procul ab ædibus Pontificiis, Equite Ferdinando *Fuga* Architecto, Clemens ædificavit, eamque incolunt ii, qui ſunt a Secretis Congregationis Sacræ Conſultæ, & ab epiſtolis Apoſtolicis, quas dicunt *in forma Brevis*, eorumque Miniſtri [c], itidemque Equites lævis armaturæ, & loricati.

IX.

---

a *Adeas Roſſi memor. di Ravenna; Spreti, alioſque.*
b *Roma Moderna pag.* 200.
c *Roma Moderna pag.* 186.

IX.

CLEMENS . XII. PONT. MAX. A. VII. *Effigies ſimilis.*

ILLOS . ET . GLORIFICAVIT . *Quatuor Sancti in nubibus; ſupernè Spiritus Sanctus eos irradians.* [4]

Percuſſum eſt Numiſma ad ſignificandam Canonizationem SS. *Vincentii de Paulis*, Sacerdotum Miſſionis Fundatoris, *Franciſci Regis*, Soc. Jeſu, *Catharinæ a Janua*, & *Julianæ Falconeriæ*, per Pontificem factam in Baſilica Lareranenſi anno MDCCXXXVII.

X.

CLEMENS . XII. PONT. MAX. ANN. IX. *Eadem effigies.*

PIA . DOMO . SERVATA . *Pontifex ſtans; poſt eum viri figura cum cornucopiæ; ante eum Mulier cum tribus pueris; Procul Xenodochii ædificium, cum pauperibus aliquot genuflexis. Supernè Spiritus Sanctus radiis Pontificem illuſtrans.* [4]

In hoc Numiſmate Domus, & Xenodochium S. Spiritus in Saxia a Clemente reparatum exprimitur; ejuſque munificentia, & charitas in pauperes. Xenodochium S. Spiritus (jam S. Mariæ) in Saxia, ab Innocentio III.[a] auctum, ampliſſimiſque redditibus dotatum, ære alieno premebatur; quare Clemens XII. Cardinales aliquot, & Præſules adminiſtrationi rei familiaris præfecit, ut ſuperfluos ſumtus adimerent, fundoſque fructuoſiores redderent. Eidem partem cenſus attribuit, quem redemtores ſortium, ſeu, ut ajunt *del Lotto*, quotannis ſolvebant. BENEDICTUS XIV. innumera beneficia in idem Xenodochium contulit, & ægrorum comodo ædes ampliavit[b].

XI.

CLEMENS . XII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

Sanctus Lucas in nubibus ſedens pingit Deiparam cum puero Jeſu in ulnis. [4]

Augùſtino *Maſuccio* Academiæ S. Lucæ Principe, habita eſt XVI. Academia Artium Liberalium in Capitolio anno MDCCXXXVIII. XI. Kalendas Januarias, in qua earum artium Tyronibus præmia diſtributa ſunt, Doctiſſimus Michael Angelus *Jacomelli* Piſtorienſis, ab intimo Pontificio Sacello, elegantiſsimam Orationem habuit, & Arcadum Paſtorum ſelectiſsimi Poemata recitarunt, adſtantibus Pur-

a *Vide Innocentii III. Conſt. ut.*

b *Roma Moderna pag. 282. Piazza Opere pie di Roma. Alver. Roma in ogni ſtato.*

Purpuratis Patribus quamplurimis. Adfuit & Sereniſſimus Princeps *Fridericus Chriſtianus*, Regis Poloniæ Filius, qui tamen non alio, quàm *Luſatiæ* Comitis nomine appellari voluit. Magnâ id factum eſt pompâ, ſumtibus Cardinalis ampliſsimi Annibalis *Albani* S. R. E. Camerarii [a]. Hac occaſione cuſum eſt præſens Numiſma, cujus formæ, nomine mutato, eædem ſunt, ac quæ Clemente XI. Pontifice adhibitæ fuerunt.

XII.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, cum camaleucio, & brevi pallio.*

NON. QVÆRIT. QVÆ. SVA. SVNT. *Mulier ſedens Puerum lactat; alius Puer ei blanditur.* [5]

Pontificis erga Pauperes Charitas hoc exprimitur ſymbolo, quo Veteres etiam uſi ſunt.

XIII.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, cum Tiara tribus coronis redimita, & pluviali.*

TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus S. Petri pedes lavans; inferius:* EXEMPLVM. DEDI. VOBIS. [5]

Poſtica hæc eadem eſt, ac quam ſupra ſub Clemente XI. vidimus. Numiſma Feriâ V. in *Cœna Domini* cuſum ulteriori non indiget explicatione.

XIV.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, & brevi pallio.*

EX. COLLATICIA. PROBATAQVE. MONETA. *In exergo:* PVBLICÆ. FIDEI. MONIMENT. 1735. *Tentorium Cameræ Apoſtolicæ inſigne cum clavibus decuſſatis.* [4]

Hoc Numiſma cuſum eſt in Monetali Officina, quum *Aſſagium* fieret monetarum, quod aliàs per epigraphem: ASSAGIVM. GENERALE. expreſſum vidimus. Licèt ſuperiùs pluriès de hoc *Aſſagio* loquutus ſim, præſtat hìc longiorem de eo ſermonem habere.

Quum monetæ aliquot cuſæ ſunt, puta aureorum numorum centum millia, antequam in Publicum emittantur, ab officinæ monetalis Præfectis, Artiſque Conſulibus, præſentibus Præſidente, ejus Viceſgerente Commiſſario, & publico Tabellione, una ex monetis cuſis, in duo fruſta ſecatur, quorum unum in fornace probatur,

a *Vide Librum: Delle lodi delle belle arti &c.* 1739. *Romæ apud Jo. Mariam* Salvionium.

tur, alterum verò in Officina cuſtoditur. Fruſta deinde magnâ copiâ coacervata funduntur, & Numiſmata aliquot auro, argentove percutiuntur, quibus Rev. Cameræ Officiales donentur.

XV.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

IVSTITIA. FIRMATVR. SOLIVM. ANNO. SALVTIS. MDCCXXXII. PONT. ANNO. III. *In exergo Trojani Acquavivæ Domui Pontificiæ Præfecti, nunc Cardinalis ampliſſimi, Stemma.* [4]

Hoc Numiſma jactum eſt a Trojano Acquaviva in fundamentis ædium *Conſultæ*, de quibus per Pontificem conſtructis ſupra loquuti ſumus.

XVI.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*

PRIMO. IMPOSITO. LAPIDE. XV. KAL. IVNI. SACELLVM. IN. HONOREM. S. ANDREÆ. CORSINI. IN. LATERAN. BASIL. CONSTRVCTVM. *In tænia verò*: ANNO. SALVTIS. MDCCXXXII. PONT. SVI. ANNO. III. [4]

Jactum eſt præſens Numiſma in fundamentis Sacelli Corſinii ad S. Johannis in Laterano, de quo inferius.

XVII.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, ut ſupra.*

DIE. QVA. FVNDAMENTA. IACTA. SVNT. TEMPLI. MDCCXXXI. *Circa hanc epigraphem alia, in qua legitur*: IN. HONOREM. INFANTIS. IESV. [4]

Clemens XII. adhuc Cardinalis ſuo fovit Patrocinio Cœnobium (vulgò *Conſervatorio*) Virginum, quæ denominantur *Infantis Jeſu*, ad Eſquilini montis radices. Ad Pontificatum evectus novam Eccleſiam ædificavit, Architectis Carolo *Buratto*, & Equ. Ferdinando *Fuga*, quorum primus Eccleſiam ad XX. palmos elevavit, alter perfecit. Hoc Numiſma in fundamentis jactum eſt anno MDCCXXXI.

XVIII.

CLEMENS. XII. PONT. MAXIMVS. AN. III. *Effigies, cum Regno, & arabici operis pluviali.*

SACELLO. IN. LATERANEN. BASIL. S. ANDREÆ. CORSINO. ÆDIFICATO. *Interior adſpectus Sacelli Corſinii in Baſilica Lateranenſi; in exergo*: A. S. CIƆIƆCCXXXIII. O. *Lupa, &* H. [3]

Juxta Portam Orientalem Baſilicæ S. Johannis in Laterano eſt novum Sa-

Sacellum a Clemente XII. erectum, Alexandro *Galileo* Florentino, Architecto, & redditibus, ac donis auctum.

In hoc maximi moduli Numiſmate viſitur interior adſpectus Sacelli, in quo muſivo opere tabula ad apographum *Guidi Renii*, nec non anaglypha, & Pontificis tumulus conſpiciuntur, omnia elegantiſſimè expreſſa.

XIX.

CLEMENS. XII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies, ut ſupra.*

ADORATE. DOMINVM. IN. ATRIO. SANCTO. EIVS. *Baſilicæ Lateranenſis adſpectus. Sub coronide:* CLEMENS. XII. P. M. AN. IIII. CHRISTO. SALVATORI. ET. SS. IOAN. BAPT. ET. EV. *Ante Baſilicam eſt ejuſdem Ichnographia, cum epigraphe, minoribus litteris expreſſa:* LATERAN. BASIL. PORTICVS. *In exergo:* ALEXANDER. GALILEVS. ARCH. INV. [1]

Hoc pulcherrimo maximi moduli Numiſmate Porticus, & Frons Baſilicæ Lateranenſis, Clemente XII. Summo Pontifice, magnis ſumtibus conſtructæ, exprimuntur [a]. In eo *Ottho Hameranus* ingenii ſui optimum dedit ſpecimen.

XX.

CLEMENS. XII. PONT. MAX. *Effigies, cum pileolo, palliolo, & ſtola.*

SACERDOS. MAGNVS. IN. DIEBVS. SVIS. CORROBORAVIT. TEMPLVM. ECCL. 50. MDCCXXXVI. [4]

Percuſſum eſt hoc Numiſma, jactumque in fundamentis Eccleſiæ Sodalitii Sanctiſſimi Nominis MARIÆ, in foro Columnæ Trajanæ. Cœptum eſt Ædificium anno MDCCXXXVI. auſpiciis Eminentiſſimi Cardinalis *Pici*, Sodalitii Patroni, qui illud juxta modulum *Deriſetzii* Architecti Galli, conſtruendum juſſit [b].

XXI.

CLEMENS. XII. PONTIFEX. MAXIMVS. *Effigies cum triplici Regno, & arabici operis pluviali.*

PVBLICÆ. INCOLVMITATIS. PRÆSIDIO. *Læmocomii Anconitani adſpectus, qua mare reſpicit, in quo naves; Procul Anconæ adſpectus; In exergo:* DORICÆ. VRBIS. LOEMOCOMIVM. 1734. O. *Lupa*. H. [2]

a *Videas Rom. Modern. pag. 45., & Gaddium ubi ſupra.*

b *Roma Moderna pag. 118.*

Non ſolùm vectigalibus Anconæ Portum Clemens XII. levavit, ſed, jactis novis molibus, tutiorem reddere curavit, & Lœmocomium conſtruxit ampliſſimum, ad excipiendos nautas, & merces, in quibus peſtis ſuſcipio ſit. Ædificiorum Architectus fuit Ludovicus Vanvitellius Romanus, Gaſparis Pictoris filius, qui ea diligentiſsime delineavit: hæc ad ejus exemplum æri inciſa ſunt, in Chalcographia Cameræ Apoſtolicæ.



Mor-



MOrtuo Clemente XII. VIII. Idus Intercalares anni MDCCXL., ſexto poſt menſe, & diebus XIV., nempe XVI. Kal. Septembres, PROSPER tit. S. Crucis in Hieruſalem Cardinalis ex nobiliſſima LAMBERTINORUM gente, Civis, & Archiepiſcopus Bononienſis, communi Patrum ſuffragio, Summus Pontifex renunciatus eſt, plaudente Româ, totoque Orbe, præſertim quòd ex inſperato, & nil tale cogitanti Romanus Pontificatus obtigerit.

I.

BENEDICTVS. XIV. PONT. MAX. *Effigies Pontificis, cum pileolo, brevi pallio, & ſtola.*

IVDICABIT. IN. ÆQVITATE. *Mulier ſtans, Pontificiâ tiarâ redimita, dexterâ lances tenet, lævâ haſtæ, in cujus ſummitate Chriſti programma, innititur, pedibus hydram conterit. In exergo:* MDCCXL., *& Curſoris ſignum.* [4]

Hiſce ſymbolis exponit Artifex, quæ BENEDICTO XIV. præcipuæ ſint animi dotes, eximia nempe divinarum rerum peritia, idque Chri-

ſti programma indicat; ſumma æquitas, & legum peritia, quas lances exprimunt; demum, quòd ſcelerum, errorumque ſit vindex acerrimus, per hydram humi ſtratam, pedibuſque preſſam demonſtratur. Hæc tamen omnia luculentius egregia Summi Pontificis edita Volumina nos docent, & mira in publicis præſertim conventibus dicendi facultas.

II.

BENEDICTVS. XIV. PONT. MAX. A. I. *Effigies, ut numero ſuperiori.*

VT. MECVM. SIT. ET. MECVM. LABORET. *Mulier ſtans, thorace, & paludamento induta, dexterâ globum oſtendit, lævâ navis gubernaculum tenet; ſupra ejus caput, oculus radios emittens.* [5]

In hoc Numiſmate, quod percuſſum, & diſtributum eſt, quum BENEDICTUS XIV. XII. Kal. Septemb. anni MDCCXL. ſolemni ritu in Baſilica Vaticana coronatus eſt, exprimitur ejuſdem vigilantia, qua Petri navim moderatur. Hoc per oculum, & gubernaculum denotatur.

III.

BENEDICTVS. XIV. PONT. MAX. *Effigies, ut in ſuperioribus.*

BASIL. LIBER. PORTIC. REST. *Porticus Baſilicæ Liberianæ, ſive S. Mariæ Majoris.* [4]

Pontifex poſtquam Arcum, & fornicem ad Sixti V. Sacellum reſtauraverat, eumque ſimilem alteri, qui e conſpectu eſt, conſtrui juſſerat; Porticum, & frontem Baſilicæ, Equite Ferdinando *Fuga* Architecto, a fundamentis refecit, in cujus coronide legitur:

BENEDICTVS. XIV. P. M. A. FVNDAMENT. EREX.

Supra principem Portam.

BENEDICTVS XIV. PONT. MAX.
LIBERIANI TEMPLI FRONTEM ET PORTICVM
IN HANC AMPLITVDINEM
EXCITAVIT
ANNO CIƆIƆCCXLIII.
PONTIFICATVS SVI III.

Supra Portam ſiniſtro latere.

BENEDICTO XIV. PONT. MAX.
QVOD LIBERALITATE OPTIMI PRINCIPIS
LIBERIANÆ BASILICÆ FRONTEM

A FVN-

A FVNDAMENTIS EREXERIT
IMPOSITIS SIGNIS ORNAVERIT
LABENTEM PORTICVM RESTITVERIT
COMMVNES CANONICORVM ÆDES
A SOLO EXTRVXERIT
EXTERIORES GRADVS
AD AVERSAM ABSIDIS PARTEM REPARAVERIT
TECTVM VETVSTATE CORRVPTVM REFECERIT
CAPITVLVM ET CANONICI MVNIFICENTISS. PONT.
PP.

IV.

BENEDICTVS. XIV. PONT. MAX. *Effigies, ut ſupra.*
TV. DOMINVS. ET. MAGISTER. *Chriſtus S. Petri pedes lavans; in exergo:* EXEMPLVM. DEDI. VOBIS. [5]
Pluries docuimus, hujuſcemodi Numiſmata diſtribui XII. Sacerdotibus, quorum pedes Feriâ V. in Cœna Domini Pontifex lavat.

V.

BENEDICTVS. XIV. P. M. ANN. II. *Effigies Pontificis cum pileolo, pallio brevi, & ſtola, in qua Crux.*
VECTIGALIBVS. REMISSIS. *Mulier ſtans, dexteram navis proræ admovet, lævâ cornucopiæ tenet; ad pedes aliquot mercium ſarcinæ; procul mare cum navibus. In exergo:* AD. CENTVMCEL. 1742. [4]
Epigraphe petita eſt a Numiſmatibus Nervæ, & aliorum Auguſtorum [a]. Benedictus XIV. Portum Centumcellarum veſtigalibus levavit, immunitateſque ab Innocentio XII. eidem collatas reſtituit. Propterea ejus Oppidi Cives Pontifici optime de ſe merito juxta Portum, ſtatuam poſuere, & ſub ea ſequentem Inſcriptionem, quam ego compoſueram.

BENEDICTO. XIV. PONT. OPT. MAX.
QVOD
VECTIGALIA. PORTVS. REMISERIT
IMMVNITATES. AB. INNOC. XII. COLLATAS
ADAVXERIT. AC. RESTITVERIT
CVRANTIBVS

AN-

a *Vide Mediobarb. Numiſm. Imper.*

ANNIBALE . S. R. E. CARD. ALBANO . CAMERARIO
SYLVIO . S. R. E. CARD. VALENTI . SS. D. N. A . SECRETIS
ET
MARIO . BOLOGNETTO . AER. PONT. PRAEFECTO
NEGOCIATORES . CENTVMCELLENSES
L. DDD.
BENEMERENTI . POSVERE
AN. SAL. MDCCXLII.

VI.

BENEDICTVS . XIV. PONT. MAX. A. III. *Effigies eadem, ac ſupra.*

MEMORIÆ . M. CLEM. M. BRIT. REGINÆ. *Monumentum Mariæ Clementinæ Sobjeſki, Magnæ Britanniæ Reginæ, in Baſilica Vaticana erectum.* [5]

XV. Kalendas Februarias anni MDCCXXXV. immaturâ morte obiit piiſſima Conjux *Jacobi* III. Magnæ Britanniæ Regis; ejus exequiæ in Templo SS. Apoſtolorum celebratæ ſunt, unde Cadaver Regiâ pompâ elatum eſt ad Vaticanam Baſilicam, ibique tumulatum magnifico ſepulchro, quod a Clemente XII. cœptum Benedictus XIV. abſolvit, *Nicolao Barrigionio* Architecto; ſtatuas verò Petrus Braccius ſculpſit. Pontifex monumentum æri incidi per *Roccum Puteum* juſſit, & Numiſmate Auguſtiſſimæ Reginæ memoriam ſervari.

VII.

BENEDICTVS . XIV. PONT. MAX. A. IV. *Caput cum camaleucio, & brevi pallio; infra:* O. H.

TRICLINII . LATERAN. PARIETINIS . RESTITVTIS. *Apſidis Triclinii Leoniani nuper inſtaurati adſpectus.* [4]

De S. Leonis III. Triclinio diſſeruere quamplurimi, quorum præcipuus eſt Nicolaus Alemannus, cui ſi quid addiderim, aut detraxerim, deterius erit. Præſtat igitur epigraphem novo ædificio appoſitam hic ſubjicere, ex qua quiſque noverit, qua cura, & diligentia S. D. N. Benedictus XIV. præclariſſimum Chriſtianæ Religionis monumentum ab interitu vindicaverit.

BENE-

BENEDICTVS XIV. P. M.
ANTIQVISSIMVM EX VERMICVLATO OPERE
MONIMENTVM
IN OCCIDENTALI APSIDE
LATERANENSIS COENACVLI
A LEONE III.
SACRO COGENDO SENATVI
ALIISQVE SOLEMNIBVS PERAGENDIS
EXTRVCTI
QVOD AD TEMPLI AREAM LAXANDAM
CLEMENS XII.
INTEGRVM LOCO MOVERI
ET AD PROXIMVM S. LAVRENTII ORATORIVM
COLLOCARI IVSSERAT
VEL ARTIFICVM IMPERITIA
VEL REI DIFFICVLTATE
DIFFRACTVM AC PENITVS DISIECTVM
NE ILLVSTRE ADEO
PONTIFICIAE MAIESTATIS AVTHORITATISQVE
ARGVMENTVM
LITERARIAE REIPVBLICAE DAMNO INTERIRET
AD FIDEM EXEMPLI
IPSIVS CLEMENTIS PROVIDENTIA
STANTIBVS ADHVC PARIETINIS
ACCVRATE COLORIBVS EXPRESSI
ET SIMILLIMAE IN VATICANO CODICE
VETERIS PICTVRAE
NOVA APSIDE
A FVNDAMENTIS EXCITATA
ERVDITORVM VIRORVM VOTIS OCCVRRENS
VRBI AETERNAE
RESTITVIT
ANNO CIↃIↃCCXLIII.
PONT. SVI. III.

FINIS.

CA-

CATALOGUS
MONETARUM, ET EMBLEMATUM,
Quæ P. Bonannius inter Numiſmata recenſet.

MARTINUS V.

7. SIC. OMNIS. MVNDI. GLORIA. *Emblema.*

EUGENIUS IV.

7. EVGENIVS. PP. QVARTVS. *Moneta.*
8. REDDE. CVIQVE. SVVM. *Emblema.*

NICOLAUS V.

9. VICTRIX. CASTA. FIDES. *Emblema.*

CALIXTUS III.

5. OMNES. REGES. SERVIENT. EI. *Emblema.*

PIUS II.

6. INSPERATA. FLORVIT. *Emblema.*

ALEXANDER VI.

7. TENTANDA. VIA. *Emblema.*

PIUS III.

5. PENA. ET. PRÆMIVM. *Emblema.*

JULIUS II.

19. LVMINARIA. VERAE. FIDEI — ROMA. *Moneta.*

LEO X.

6.7. VICIT. LEO. DE. TRIBV. IVDA. *Moneta.*
13. LVX. VERA. IN. TENEBRIS. LVCET. *Moneta.*
15.16. PETRE. ECCE. TEMPLVM. TVVM. *Moneta.*

17. PACEM. MEAM. DO. VOBIS. *Moneta.*
12. SVAVE. *Emblema.*

CLEMENS VII.

2. 3. HODIE. SALVS. FACTA. EST. MVNDO. *Moneta.*
4. IVSTI. INTRABVNT. IN. EAM. *Moneta.*
9. MISIT. D. ANG. SVVM. ET. LIBERAVIT. ME. *Moneta.*
20. VT. ME. DILIGERENT. PRO. EO. ECCE. HOMO. *Moneta.*

PAULUS III.

22. TV. AVTEM. IDEM. IPSE. ES. RAVEN. *Moneta.*
9. IN. VIAM. PACIS. DIRIGENTVR. PEDES. NOSTRI. *Moneta.*
18. S. PAVLVS. ALMA. ROMA. *Moneta.*
23. TV. AVTEM. IDEM. IPSE. ES. ALMA. ROMA. *Moneta.*
36. 1550. SEDE. VACANTE. *Moneta.*

JULIUS III.

30. SEDE. VACANTE. ANN. 1555. *Moneta.*

MARCELLUS II.

6. SI. POSSIBILE. EST. TRANSEAT. A. ME. CALIX. ISTE. *Moneta.*

PAULUS IV.

17. 18. SEDE. VACANTE. 1559. *Moneta.*
16. DVRABIS. IN. PERPETVVM. *Emblema.*

PIUS IV.

10. TV. AVTEM. IDEM. IPSE. ES. *Moneta.*
30. EXVRGAT. DEVS. *Moneta.*
29. ANTIDOTVM. VITAE. *Emblema.*
31. HVMILIA. RESPICIT. *Emblema.*

PIUS V.

28. SS. Petri, & Pauli, ac Pontificis ſtemma. *Moneta.*
29. SPES. NON. CONFVNDITVR. *Emblema.*

FLV-

30. FLVCTVS. EIVS. TV. MITIGAS. *Emblema.*
31. SCIO. CVI. CREDIDI. *Emblema.*
32. CONGRATVLAMINI. MIHI. *Emblema.*

GREGORIUS XIII.

64. A. QVO. ET. AD. QVEM. *Emblema.*
65. FOELIX. PRAESAGIVM. *Emblema.*
66. ΓΡΗΓΟΡΕΙ. *Emblema.*
67. PRAEBET. NON. PROHIBET. *Emblema.*
68. DESERTIS. SEMINA. TERRIS. *Emblema.*

SIXTVS V.

24. IN. TE. SITIO—ROMÆ. *Moneta.*
30. AD. LATERA. P. CONCIS. CELEBRAV. *Moneta.*
40. MONTALTO. 1588. *Moneta.*

URBANUS VII.

6. OMNIBVS. GRATVS. *Emblema.*

GREGORIUS XIV.

7. IVPITER. PLVE. MEL. *Emblema.*

CLEMENS VIII.

17. SINE. CLADE. 1598. *Moneta.*
45. DVRABIT. IN. ÆTERNVM. *Emblema.*
46. NIHIL. ILLE. RELIQVIT. *Emblema.*

PAULUS V.

38. VAS. ELECTIONIS. *Moneta.*
39. MORTIFERA. NON. NOCEBVNT. *Moneta.*
40. IVSTITIA. ET. CLEMENTIA. COMPLEXÆ. SVNT. *Moneta.*

GREGORIUS XV.

10. QĀ. DOMINVS. SVSCEPIT. ME. *Moneta.*
11. SEDE. VACANTE. 1623. *Moneta.*
12. GLORIA. DOMINI. PLENVM. EST. OPVS. *Emblema.*

ALEXANDER VII.

48.49. SEDE. VACANTE. MDCLVII. *Moneta.*

CLEMENS IX.

18.19. SEDE. VACANTE. MDCLXIX. *Moneta.*

CLEMENS X.

3. CVM. ME. LAVDARENT. SIMVL. ASTRA. MATVTINA. *Moneta.*

8. DEDI. CORAM. TE. OSTIVM. APERTVM. *Moneta.*

22. VT. ABVNDETIS. MAGIS — MDCLXXII. *Moneta.*

27. INTERCEDITE. PRO. NOBIS. ROMA. *Moneta.*



IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

ACademia S. Lucæ Pictorum *pag.* 340.
ADRIANUS VI. 61.
Ædes ad Annonam ſervandam 333.
—— ad D. Marcum 25.
—— ad Ripam majorem Tyberis 321.
—— Capitolinæ 146. 249.
—— vulgo *della Conſulta* 357.
—— Farneſianæ 80.
—— Lateranenſes 318.
—— Quirinales 215. 265.
ALEXANDER VI. 42.
ALEXANDER VII. 258.
ALEXANDER VIII. 309.
Alexander Baſſianus XXIV. 75.
—— Cæſari XXI.
Anconæ Lœmocomium 361.
Andreas Guacaloti 15.
Angliæ ad Catholicam fidem remigratio 95.
Annona privilegiis donata 233.
Antonius Bononienſis 116.
Antonius Pilaja XXVII.
Aqua Paula 210.
Arcus Conſtantini 355.
Ara Maxima in Baſilica Vaticana 191.
—— Clementis VIII. in Laterano 191.
Archigymnaſium Romanum 265.
Arx in Mole Hadriana 44. 231.
—— Tudertina 25.

B

BAſilica Lateranen. 250. 361.
—— Liberiana 281. 286. 352. 364.
—— Seſſoriana 353.
—— Vaticana 209. *& alibi paſſim*.
Baſilicæ Vaticanæ Porticus 266.
Beatificatio Jo. Franciſci Regis 339.
Bellum Mediolanenſe contra Gallos 120.
BENEDICTUS XIII. 346.
BENEDICTUS XIV. P. O. M. 363.
Benvenutus Cellini XIX.
Bibliotheca Vaticana 173. 314.
Bononienſe Inſtitutum 341.
Bononienſia ædificia a Pio IV. inſtructa 118.
Buda expugnata 306.

C

CÆſar Borgia 46.
Calendarium reſtitutum 150.

Calixtus III. 16.
Canonizatio SS. Andreæ Corſini 233.
—— Caroli Borromei 211.
—— Didaci Hiſpani 169.
—— Eliſabeth Reginæ Portugalliæ 234.
—— Franciſci Saleſii 270.
—— Johannis Nepomuceni 352.
—— Laurentii Juſtiniani 312.
—— Mariæ Magdalenæ de Pazzis 232.
—— Nicolai Tolentinatis 8.
—— Thomæ a Villanova 264.
—— A Clemente IX. peracta 277. 281.
—— A Clemente X.
—— A Clemente XI. 336.
Carlotta Cipri Regina 35.
Caroli Magni Statua 348.
Caſtrum Gandulfi 237.
Caſtrum Novum expugnatum 305.
Cathedra B. Petri 268.
Cenſus Regni Neapolitani 329.
Centumcellenſis Portus 36. 52. 145. 232. 365.
Ceprani Pons 217.
Chriſtiernus Rex Daniæ 35.
Chriſtina Svec. Regina 260. 269.
Chriſtinæ Monumentum 334.
Clemens VII. 66.
Clemens VIII. 186.
Clemens IX. 276.
Clemens X. 283.
Clemens XI. 327.
Clemens XII. 354.
Collegium Germanicum 149.
—— Ghislerium 132.
—— J. C. Mediolan. 111.
Columnæ Trajani, & M. Aurelii 162.
—— ad Baſilicam Liberian. 215.
Columnenſium familia 2.
Conciliabulum Piſanum 53.
Concilium Florentinum 7.
Confeſſio B. Petri 209.
Confratres Charitatis 153.
Congi Regis Legati 208.
Curia Innocentiana 321.

E

Ecclesia D. Agnetis extra Muros 214.
—— D. Agnetis in Agonali 255.
—— S. Anaſtaſiæ 236.
—— S. Andreæ a Valle 272.
—— SS. XII. Apoſtolorum 331.
—— Ad Balnea Nucerina 337.
—— S. Bibianæ 239.
—— S. Caroli ad Catinarios 212.
—— S. Clementis 338.
—— S. Crucis Boſchenſis Alexandrinæ Diœceſis 128.
—— Immac. Conceptionis Capuccinorum 229.
—— S. Ignatii 223.
—— Lauretana 52.
—— S. Mariæ Angelorum ad Thermas 331.
—— S. Mariæ de Aricia 267.
—— S. Mariæ in Campitelli 218. 273.
—— S. Mariæ ad Fornaces 321.
—— S Mariæ Gratiarum de Galloro 267.

S. Ma-

—— S. Mariæ ad Martyres 275.
—— S. Mariæ de Pace 266.
—— S. M. Tranſpontinæ 130.
—— S. M. in Via lata 268.
—— S. Martinæ 235.
—— Nominis Mariæ 361.
—— Vulſinenſis 319.
Eques Lucenti XXVII.
Equi in Quirinali 173.
Ergaſtulum Centumcellenſe 352.
Expeditio Gallica in Hugonottos 180.

F

Ferdinandus Rex Neapoli 34.
Ferdinandus S. Urbain XXIX.
Ferrariæ Ducatus 28.
Ferraria recuperata 193.
Ferrifodinæ apertæ 241.
S.Flavii Clementis corporis translatio 351.
Fœdus in Turcas 17. 298.
Fons in Agonali 252.
—— Aquæ Felicis 166.
—— Aquæ Paulæ 210.
—— Aquæ Virginis 357.
—— ad S. Mariam Tranſtyberim 274.
Franciſcanorum Comitia 345.
Fridericus Parmenſis 137.

G

Gaſpar Molo XXVI.
Gens Medicea 67.
Georgius Bohemiæ Rex 30.
Georgius Ravennatenſis 166.
Gregorius XIII. 139.
Gregorius XIV. 179.
Gregorius XV. 221.

H

Hameranorum Familiæ hiſtoria XXXI.
Hedlinger 320.
Helvetii Romæ acciti 3.
Henricus IV. Rex Galliarum 186.
Hortus Vaticanus 119.

I

Jacobus Gothofredus 31.
Januenſium concordia 144.
Japonenſium Regum Legati 154.
Innocentius VIII. 39.
Innocentius IX. 183.
Innocentius X. 247.
Innocentius XI. 291.
Innocentius XII. 316.
Innocentius XIII. 343.
Jo. Antonius Parmenſis 137.
Jo. Antonius Rubeus 107. *& alibi.*
Jo. Antonius Moro XXV.
Johannes Bentivolus 31.
—— a Caſtro Bononienſi XX.
—— Cormannus XXV.
Jubileum ſub Nicolao V. 12.
———— Paulo II. 29.
———— Sixto IV. 37.
———— Julio III. 89.
———— Gregorio XIII. 139.
———— Clemente VIII. 195.

In-

——— Innocentio X. 252.
——— Clemente X. 289.
——— Innocentio XII. 325.
——— Benedicto XIII. 349.
Julius II. 47.
Julius III. 89.

L

Lavacrum Baſilicæ Conſtantinianæ 237.
Laurentius Parmen. 145.
S. Leonis corporis translatio 338.
Leo X. 55.
Leo XI. 203.
Ludovicus Parmen. 150.

M

Marcellus II. 99.
Mariæ Clementinæ Magnæ Brittaniæ Reginæ monumentum 366.
Maronitæ 29.
Martinus V. 1.
Moniales Incarnationis 244.
—— Infantis Jeſu 310.
—— Reginæ Cœli 246.
Mons Pietatis 246.
Morum correctio ſub Paulo IV. 109.
Muſeum Capitolinum 356.

N

Navale ad Ripam majorem Tyberis 334.
Nicolaus V. 10.
Noſocomium S. Gallicani 350.
—— S. Spiritus 378. 358.

O

Obeliſcus Lateranenſis 167.
Obeliſcus ad Portam Flaminiam 165.
Obeliſcus S. M. ſupra Minervam 274.
Obeliſcus Vaticanus 159.
Oratorium ad Sancta Sanctorum 4.

P

Paludes Pontinæ 172.
PP. Soc. Jeſu 148.
Paulus II. 23.
Paulus III. 73.
Paulus IV. 102.
Paulus V. 205.
Pax Aquiſgranenſis 279.
—— inter Carolum V. & Franciſcum Regem Galliarum 77.
—— inter Henricum IV. & Philippum II. 197.
—— Italica 24. 92.
—— Romana 53.
Pius II. 19.
Pius III. 45.
Pius IV. 109.
Pius V. 123.
Pons Ælius 280.
—— Felix 168.
Porta Flaminia 113.
—— Pia 117.
Portus Fanenſis Burgheſius 214.
Puteus Urbis Veteris 70.

Ra-

R

RAvenna 356.
Reſpublica Florentina 68.
Roma felix 12.
Romæ oppugnatio 71.
Romanorum ludi 26.
Rutheni 191.

S

SAcellum Burgheſianum 207.
Sacellum Corſinorum 360.
Sacellum S. Creſcentini 335.
—— S. Fabiani 336.
—— Pauli III. 81.
—— Quirinale 216.
Sapia Flumen 121.
Scala Regia in Vaticano 270.
Sella geſtatoria Pontificum 271.
SIXTUS IV. 32.
SIXTUS V. 123.
Societatis Jeſu annus Centeſimus 238.
Statua equeſtris M. Aurelii in Capitolio 80.
Statuæ in Baſilica Lateranenſi 339.

T

TElonium vulgo *Dogana di terra* 322.
Thermæ Diocletianæ 119.
Theſaurus Sixti V. 157.
Tournonii Legatio ad Cinam 330.
Tribuna in Baſilica Vaticana 234.
Triclinium Lateranenſe 366.
Tumulus Alexandri VIII. 314.
Tuſculum 83.

V

VAllis Tellinæ deditio 222.
Velinus emiſſus 81. 200.
Victoria in Turcas 248. 299. 125.
Villa Julia 93.
—— vulgo *Belvedere* 201.
URBANUS VII. 175.
URBANUS VIII. 225.
Urbini Ducatus 233. 244.

X

XEnodochium S.Spiritus 278. 358.

Z

ZIzimus Turcarum Princeps 41.

FINIS.

ERRATA. CORRIGE.

		ERRATA.	CORRIGE.
Pag. 4.	*lin.* 26.	inſigniis	inſignibus. *& alibi*
7.	14.	*faſciæ duæ*	*faſcia unica*
12.	3.	tectus	tecti
13.	4.	molendini	molæ
29.	30.	Baſilicam	teſtudinem
ibid.	34.	*victis*	*vittis*
74.	2.	Feuda	territorii Feuda
81.	11.	impluviæ	impluvii
138.	31.	*adhærens*	*poſita*
162.	11.	imo	ima
ibid.	15.	feneſtrellis	feneſtellis
173.	7.	HPIDIÆ	PHIDIÆ
197.	19.	florentiſſimos Europæ Regnos	florentiſſima Europæ Regna
202.	2.	VILLAM	VILLA
226.	20.	Europæos	Europæ
228.	3.	alium	aliud
275.	*penult.*	graciliores	graciles
330.	24. *& alibi.*	chalybes vidi eadem præſeferentia	formas vidi eadem præſeferentes
336.	23.	S. Gertruydembergenſis	Gertrudembergenſis, *ſive* Montem S. Gertrudis
366.	27.	LATERAN.	LEONIANI.

JV-1043 (=)

→ VSA-13 - 1250/2000

Special 92-B
4098

THE GETTY CENTER
LIBRARY